

istanbuluşmaları
2015

2000'li Yıllarda İstanbul'da Birlikte Yaşam

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ TAŞKISLA KAMPÜSÜ
NEZİH ELDEM KONFERANS SALONU
17 NİSAN 2015

TMMOB
Şehir Plancıları Odası
İstanbul Şubesi

9. İSTANBUL BULUŞMALARI

“2000’li Yıllarda İstanbul’da Birlikte Yaşam”

Yayına Hazırlayan

Murat ÖLMEZ

Nisan, 2015

İSTANBUL

İletişim ve Sekreteryaya

TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi

Adres: Cihannüma Mahallesi, Akdoğan Sokak, Başar
Apartmanı, No:30, D:6-7 Beşiktaş/İstanbul
Telefon: 0212 275 4367
Faks: 0212 272 9119
E-posta: spoist@spoist.org – spoistanbul@spo.org.tr
Web: www.spoist.org – www.spo.org.tr

2000'Lİ YILLARDA İSTANBUL'DA BİRLİKTE YAŞAM

Tarih: 17 Nisan 2015

Mekan: İTÜ Taşkışla Kampüsü Nezih Erdem Konferans Salonu

09:30-11:00 **İstanbul Buluşmaları perspektifinden 2000'li yılların muhasebesi**

11:00-13:00 **I.Oturum: Mekan**

Moderatör: Ömer Madra / Radyo Programcısı (Açık Radyo)

Konuşmacılar:

Doç. Dr. Işıl Erol / Akademisyen (Özyeğin Üniversitesi)
Pelin Esmer / Yönetmen
Fevzi Özlüer / Avukat

14:00-16:00 **II.Oturum : Yaşam**

Moderatör: Murat Cemal Yalçıntan / Akademisyen (MSGSÜ)

Konuşmacılar:

Doç. Dr. Sonay Bayramoğlu / Akademisyen (Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü)
Ayşe Çavdar / Gazeteci, Antropolog
Mehmet Okyayuz / Akademisyen (ODTÜ)

16:15-19:15 **Forum**

Moderatör: Gürhan Ertur / Radyo Programcısı (Açık Radyo)

19:30 **Ladies and Gentlemen Müzikal Gösteri Topluluğu**

Sunarken ...

2007 yılından itibaren her yıl belirli temalar çerçevesinde İstanbul gündemini takip etmeyi hedefleyen İstanbul Buluşmaları etkinliğinin dokuzuncusu **17 Nisan 2015** tarihinde **“2000’li Yıllarda İstanbul’da Birlikte Yaşam”** başlığıyla **İstanbul Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü** ev sahipliğinde **Nezih Eldem Konferans Salonu’nda** gerçekleştirildi.

Bu yılki buluşmalarda 2000’li yıllarda en çok zarar gören değerlerimizden olan “birlikte yaşam” kültürümüzü İstanbul özelinde hem mekânsal hem de sosyal boyutlarıyla ele almayı hedefledik. Tema kapsamında ilk kez bir gün olarak organize edilen buluşmanın ilk oturumunda 2000’li yıllarda İstanbul’daki Şehir ve Bölge Planlama Bölümlerinin ve TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi’nin İstanbul’a dair yaptığı çalışmaları özetleyen, geçmişe dair bir hatırlama niteliği taşıyan çerçeve sunuşlar yer aldı. Kent gündemi ile akademi gündemi arasındaki ayrımın derinliğini ortaya koyan üç üniversitenin sunumu hem görselliği hem de içeriği ile oldukça ilgi çekiciydi.

Çerçeve sunuşlardan sonraki iki oturumda ise, birlikte yaşama sorunsalımızı ortaya koymamıza yardımcı olacak; kentsel dönüşüm, kent ekonomisi, ekoloji, uluslararası göç, mülteciler/sığınmacılar, ayrışma ve katılım konuları tartışıldı. İstanbul’da birlikte yaşam tahayyüllerimizi tartıştığımız ve Gürhan Ertür tarafından yönetilen “forum” da katılımı yüksek ve verimli tartışmalarla tamamlandı. Dönüşümün tetiklediği inşaat sektörünün ekonomi büyüme ile ilişkisi önemli bir başlık olarak tartışıldı.

İstanbul’un gündemini tartışmaya açan TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü ve Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün ortak gayretleri ile ortaya çıkan bu kitabın da gelecekte yapılacak olan çalışmalara katkı sağlamasını ve yol gösterici olmasını diliyoruz.

İstanbul Buluşmaları 2015 Düzenleme Kurulu

İstanbul Buluşmaları 2015

17 Nisan 2015

İstanbul Teknik Üniversitesi – Nezih Eldem Konferans Salonu

AÇILIŞ SUNUMU

İstanbul Buluşmaları Perspektifinden 2000’li Yılların Muhasebesi

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Değerli Hocalarım, yönetim kurulu üyelerimiz, değerli öğrenciler ve değerli konuklar; 9. İstanbul Buluşmaları etkinliğini sizleri saygıyla selamlayarak açıyoruz. Bu etkinlikte bir değişiklik yaptık. Değişikliğimiz şöyle: Bir protokol açılışı olmayacak, dolayısıyla rektörlük, dekanlık, yönetim kurulu başkanları gibi açılış konuşmalarımız yok. Biz direkt Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi’nin sunuşu ile başlayıp, sonra İstanbul’daki üç şehir ve bölge planlama bölümünün hazırlamış olduğu sunuşla devam edeceğiz. Ama yine de biz bu noktaya nasıl geldik, bu konuyu, bu temayı belirledik diye kısacık bir giriş yapmak istiyorum.

Bundan önce biliyorsunuz İstanbul Buluşmaları’nı ekim aylarında yapıyorduk. Geçtiğimiz sekiz buluşma da ekim ayında gerçekleşti. Bu yıl bu tarihi değiştirme kararı aldıktan sonra öncelikle üniversitelerden daha önce bu etkinliklere katılmış gerek konuşmacı, gerek moderatörlük yapmış bütün katılımcıları davet ederek bir danışma kurulu gerçekleştirdik. Bu danışma kurullarında bu toplantının bundan sonra nasıl gerçekleşmesini istediğimize dair tartışmalar yürüttük ve bir fikir birliğine vardık, sonra toplantı tarihini belirledik. Bu toplantının temasını belirlerken biz İstanbul’da 2000’li yıllar boyunca ne konuştuk diye düşündük. Sadece geçmişe bakmayalım, ne konuşmaya devam edeceğiz onu da göz önünde bulunduralım dedik ve en büyük problemimizin

galiba birlikte yaşamak olacağını ortaya koyduk. Böylece konuyu, temayı “İstanbul’da 2000’li Yıllarda Birlikte Yaşam” olarak belirledik. Bu temayı belirlerken öncelikli kaygılarımız sadece geçmişini konuşmoyalım, onun için adını “2000’li Yıllar” olarak koyduk, geleceğe de bakalım istedik. Dolayısıyla önce açılış oturumunda geçmişin muhasebesini yaparak başlayalım istedik.

Geçmişin muhasebesini şöyle yapacağız: Biz önce Şehir Plancıları Odası olarak İstanbul’da ne gündemdeydi, İstanbul’da gündemi belirleyen konular nelerdi ya da biz gündeme ne taşıdık? Bunu davalarla, yaptığımız panellerle, toplantılarla ya da İstanbul Buluşmaları’nın temalarıyla aslında bir miktar belirledik diye düşünüyoruz. Biz oda olarak ne yaptık, gündeme neleri taşıdık meselesini ortaya koyduktan sonra üç üniversite yani akademi bu konuda bilimsel olarak hangi alanda, hangi konuda, neyi çalıştı diye aktaracağız . Dolayısıyla 9. İstanbul Buluşmalarının açılış oturumu 2000’li yılların muhasebesini içeriyor.

Sunuşu ben hazırlamadım, öncelikle bunu belirtmek istiyorum. İlk kez kendi hazırlamadığım bir sunuş yapacağım, çünkü Kumru arkadaşımız sesini kaybetti, sesi kısık olduğu için ben şimdi burada onun sesi olmaya çalışacağım ve birlikte sunacağız. O da bana yardımcı olacak veya ben ona yardımcı olacağım.

Peki, 2000’li yılları nasıl aktaracağız: 2000’den 2015’e yani günümüze kadar biz konuya 2000-2002 ikişer yıl arayla, 2012’den sonrasını ise 2015’e kadar getirdik. Planlara yazdığımız itiraz dilekçelerinden hangi planlara hangi gerekçelerle itiraz ettik, hangi alanlarda hangi planlara dava açtık, hangi konularda basın açıklamaları yaptık, panel konularımız, yaptığımız forumlar, toplantılar ve bütün diğer etkinlikler...İstanbul dışı da aslında bunların içinde, bu çerçevede biz mekanda hangi konuyu gündeme taşıdık, bütün bu konuları yasal sistem açısından da, mevzuat açısından da ne tip değişiklikler yönlendirdi ve

bunlar mekanda neredeydi diye harita üzerinden de anlatacağız.

Önce haritalarımızı nasıl okuyacağınızı söylemek istiyorum. Harita üzerindeki noktalar bizim davalarımız ve itirazlarımızla, yani sağ taraftaki yazılar dava açtığımız alanları ve bölgeleri tanımlıyor, sol taraf ise etkinlikler de dahil, gündeme taşıdığımız her şey mekânla alakalıysa eğer hangi mekanda olduğunu yazmış olduk. Sütunun ortasında o dönemki siyaseten ya da gündemi değiştiren ne olduysa işlemiş olduk. Sol tarafta da forum, etkinlikler, basına sunulan görüşler var. Bunların önemlileri büyük yazılıyor, dolayısıyla her şeyi okumaya çalışmayabiliriz. Bunlarda Kumru bana yardımcı olacak, çünkü ben de bütün detayları bilmiyorum.

Şöyle, 2000-2002 yılları arasında 1999 depreminden çıkmış olarak asıl İstanbul'a bakıyoruz. Bu dönem aslında başka yasal bir şey yok gündemi oluşturan, ama basına sunulan görüşler, forumlar, paneller ve etkinliklerde ön plana çıkan 3. Köprüyü görüyoruz.

KUMRU ÇILGIN-Aslında şöyle diyebiliriz: 1999 depreminden sonra konu, hem 2000-2002 döneminde, hem de bir sonraki 2002-2004 aralığında konuşulmaya devam etmiş. Sürekli depremi konuşmuşuz 1999 sürecinden sonra ve depremle birlikte aslında bir de gecekondulaşma, kaçak yapılaşma gibi konular da beraberinde gelmiş. Düzce, Adapazarı dahil İstanbul'un tehlikeli olabilecek ya da yıkıntı gören alanlarında paneller, forumlar yapılmış. Ardından bu sefer o alanların rehabilitasyonu ile ilgili konular gündeme gelmiş. Deprem sonrasında yıkılan alanlar ve tehlikeli olabilecek alanların yeniden nasıl işlevlendirileceği, sağlıklılaştırılacağı konuları öne çıkmış. Bir de o dönem 3. Köprü konuşmaları başlamış aslına bakarsanız. Haritada da göreceğiniz üzere, Arnavutköy ve Kandilli arasında bir çizgi var. 3. Köprü'nün alanını hatırlarsınız, bir ayağının Arnavutköy tarafında yapılması düşünülüyordu. Demek ki bu dönem, bu tartışmaların da başladığı dönem.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- 2002-2004 dönemine geldiğimizde 3. Köprü ve deprem hâlâ çok önemli bir gündem maddesi olarak, bizim en azından gündemimizi basın açıklamalarımızda ve yaptığımız panellerde etkili olmuş. Kentsel Dönüşüm Sempozyumu yapılmış yine o sene, Konut Kurultayı gerçekleştirilmiş. İki senelik dönemi 2002 ve 2004'ü belirleyen yasal mevzuat var. Mevzuattaki değişiklikler 2981 ve 4706 sayılı Yasaların çıkartılması bu hazine arazilerinin belediyeye devredilerek arazilerin gecekondulu sahiplerine satışını içeren bir yasa. Aslında burada yapılan şey kentsel dönüşümden önce mülkiyet altyapısını sağlamak. Zaten bu sağlanamadığı için de şimdi 2981'le ilgili mahallelerde hareketlilik var, bu yasanın temeli 2002 yılında başlıyor ve gecekondulu arazilerinin gecekondulu sahiplerine devrine ilişkin bir yasa ve altlık hazırlanmaya çalışılıyor. Biz dava ve itirazlarla Ömerli içme suyu havzasını en gündeme taşımışız. O dönemde İSKİ İçme Suyu Havzaları Yönetmeliği değişmiş. Bu yönetmelik değişikliği aslında Ömerli'de olanları da tanımlıyor galiba. Dolayısıyla havza alanlarında -gecekondularla da bunu birleştirebiliriz bir miktar diye düşünüyorum - yapılaşma yoğunluğunu artırıcı bir yasal mevzuat değişikliği olarak görülüyor.

KUMRU ÇILGIN- Şöyle bir şey belki denebilir: Aslında biz bu depremle birlikte daha çok kent merkezi odaklı konuşmaya başlamışız. Tartışmalarımız, forumlarımız bunun üzerinden devam etmiş ama biz bir yandan kent merkezini konuşurken ona dair çalışmaların yerel yönetimler ya da merkezi yönetim tarafından henüz başlatılmamış olduğunu görüyoruz. Diğer yandan, bizim de Oda olarak gündemi takip ettiğimiz düşünülürse, sadece bu dönemde açılan davalar ya da itirazlarda hep havza ya da yönetmelik gibi şeyler karşımıza çıkıyor. Demek ki o dönem bu iki konu çerçevesinde gündemi tartışmaya açmışız.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- 2004-2006 yıllarına baktığımızdaysa, çok ciddi bir

yasal değişiklik göze çarpıyor, yasal mevzuatta değişiklik çok fazla. Bu dönemde 2004'te 5104, 5216, 2863 ve 5226 -ki bu 2863 ve 5226 Yenileme Bölge Kurullarının kurulmasına ilişkin yasal mevzuat değişikliğidir- sayılı yasalar çıkıyor. Yenileme Kurulları kuruluyor ve yenileme alanları tanımlanmaya başlıyor. 2005'te 3621 ve 5398 sayılı yasalar çıkıyor. 2005 hatırlarsanız Galataport Projesi'nin ilk çıktığı, yani özelleştirmenin yapıldığı yıldır. Kıyı Kanunu'nda ve kruvaziyer limanlara ilişkin tanım getiriliyor. Kruvaziyer limana ilişkin özel bir yönetmelik çıkıyor ve o da Kıyı Kanunu'nda değişikliği gündeme getiriyor.

2005'in bir diğer önemli yasal mevzuat değişikliği 5366, bu da Yenileme Kurullarını kuran yasalardan bir diğeri. 5393 mali özerklikle 2006 yılında da ÇDP İstanbul Çevre Düzeni, 100.000 ölçekli çevre düzeni planı yapılıyor. Ancak bu plan hatırlarsanız plan müellifinin yetkisi olmaması sebebiyle 2008'de usulden iptal ediliyor ve 2009'da plan tekrar revize ediliyor o dönemde İMP'nin kurulduğunu hatırlayabiliriz. Burada 2004-2006 döneminde biz yine 3. Boğaz Köprüsünü konuşuyoruz ki 10-15 yıl boyunca konuşmuşuz. Ulaşım politikaları üzerinden basın açıklamalarımız olmuş. Kıyı yapılanmasına ilişkin basın açıklamaları olmuş ve o dönem Galataport Paneli yapılmış.

KUMRU ÇILGIN- Bu dönemde Galataport ile birlikte Kadıköy Caddebostan Yat Limanı'na dair de tekrardan bir planlama süreci işlemiş olduğunu görüyoruz. Onun üzerine biz, kıyı ve dolgu alanları kapsamında bu plan sürecini de tartışmalarımıza konu etmişiz. Diğer yandan, demin "yerel yönetimler bu sırada bir şey yapmıyormuş" dediğim 2005 yılında 5366 sayılı yasa olarak karşımıza çıkmış. Merkezi hükümet ile beraber yerelin karşımıza koyduğu bu mevzu, aslında deprem mevzusu; bu sefer yenileme ve dönüşümle konuşulmaya başlanıyor. Sanki sadece yapılması gereken böyle bir şeymiş gibi. Dolayısıyla o dönem sürekli yenileme alanları ilanları karşımıza çıkıyor. Ona

dair yönetmelik değişiklikleri var, alınan kararlar var ve onunla birlikte itirazlar, davalar var; ilerleyen dönemlerde bu davaların devam edeceğini de göreceksiniz.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Bütün bu gündem maddelerinin mekanda nasıl karşılık bulunduğuna baktığımızda da haritanın çokça merkezde yoğunlaştığını hem rantın, hem arsa değerlerinin çok yüksek olduğu, ulaşım projelerinin de yoğunlaştığı, merkezde yoğunlaştığını görebilirsiniz.

2006-2008 dönemine geldiğimizdeyse aslında en tartışmalı dönemlerden biri özellikle Çevre Düzeni Planı meselesi çok tartışılıyor. İstanbul'un planlı olması, ancak yetki sebebiyle iptaline kadar da bu süreç çokça bu konuyla İstanbul Çevre Düzeni Planı'yla geçiyor. Üstelik bu planın kendisinde 3. Köprü ve 3. Havalimanıyla plan notu değişiklikleri var sonrasında, bunlara da bizim şubemiz tarafından dava açılıyor, ama bu sonraki süreçteki gerçekleşiyor. Bu dönem yine dönüşüm yasa tasarısını konuşmuşuz. Bu dönemin içinde İstanbul'un 2010 Kültür Başkenti İlanı da var. Dolayısıyla bu konuda tartışmalar başlıyor. Davutpaşa'da bir patlama oluyor ve aslında bu dönem iş cinayetleri de çokça konuşulmaya başlıyor.

KUMRU ÇILGIN- Aslında biz 2006-2008 döneminde, İstanbul Buluşmaları etkinliğimize başlamışız. Birincisini, ikincisini bu süreç içerisinde bu dönemki yönetim kuruluyla birlikte organize etmişiz. Bir yandan hem üst ölçekli bazı plan kararlarına dair eleştiriler, yaklaşımlar ve incelemeler sürerken, diğer yandan Park Otel, turizm merkezi alanı gibi belalı konularımız karşımıza çıkıyor bu dönem. Bir de dikkati çeken kentin İmar Yönetmeliği var.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- İETT Garajı da bu dönemin konularından biri, Ataköy Turizm Merkezi ve Kazlıçeşme Deniz Turizm Tesisleri de bu dönemin en azından dava edilmiş konuları olarak görülüyor.

KUMRU ÇILGIN- Bir de yeşil alana dini tesis yapılması gündemi var.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Göztepe Parkı'ndaki cami meselesi de ilk bu dönem gündeme geliyor.

Sonraki dönemimiz 2008 ve 2010 yıllarını içeriyor. 2008-2010'da yasal mevzuatta yine çok fazla bir şey yok. 2. Çevre Düzeni Planı yetki problemi çözüldükten sonra 2009 yılında 15 Haziranda tekrar onaylanıyor. Çevre düzeni planı bugünden sonra artık en azından bizim kullandığımız bir plan olmaya başlıyor. 2009'da İSKİ İçme Suyu Havzaları Yönetmeliği yeniden değişiyor. İstanbul İmar Yönetmeliği'nde bir değişiklik yapılıyor. Buna da çok ciddi itirazlar ve davalar açılıyor bütün TMMOB'a bağlı meslek odaları tarafından.

Bu dönemin bir diğer mevzuat değişikliği; kentsel dönüşüm ve gelişim alanına ilişkin 5998 ve 5393 sayılı Yasa değişikliği. Belediyeye dönüşüm ve gelişim alanı belirleme yetkisi tanımlanıyor. 2010'da da Maden Kanunu, 5995, 6001 ve 6831 sayılı Yasalarda değişiklik yapılıyor. Bu da, 3. Havalimanıyla birlikte maden, orman alanlarındaki plan kararlarının aslında temelini oluşturuyor. Önce bir yasal mevzuat değişikliği, yasal mevzuatla birlikte bir ön hazırlık ve mekanda sonra karşımıza bu çıkıyor.

Biz bu dönemde ne konuşmuşuz? 3. İstanbul Buluşmaları kriz ve İstanbul çünkü o dönemin içeriğinden biri de, yani ana gündem maddelerinden biri de yine krizdi. 2010 o dönemin 4. İstanbul Buluşmaları yine kültür başkenti olmasıydı.

KUMRU ÇILGIN- Bu dönemde dikkat çeken bir şey daha var aslında: sel baskınları ve sel baskınlarıyla birlikte verilen can kayıpları. Bir diğer ön plana çıkan konu ise, Zincirlikuyu Karayolları ile başlayan, sonra Zorlu Center'a kadar devam eden süreçte tartışageldiğimiz o malum alan. Sulukule'nin avan projesinin ilanı da dikkati çeken gündemler arasında. Bir de aslında 2000-2002

döneminden bu yana haritada tek değişmeyen noktanın Ömerli havzası olduğunu görüyoruz, dolayısıyla sürekli konuştuğumuz başlıklardan biri bu olmuş. Alan üzerinde sürekli değişiklikler yapmışlar, bizler de sürekli bildirmişiz. Bu sebeple Ömerli konusuna dikkat çekmekte fayda var.

TUBAİNAL ÇEKİÇ- Bu dönemde gündeme gelen bir diğer konu Beyoğlu Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı. Beyoğlu'nun ne zaman sit ilan edildiğini tekrar hatırlatmak istiyorum. 1993, hâlâ konuşuyormuşuz ve hâlâ konuşuyoruz.

Bir sonraki dönem 2010-2012 yılları, bu çılgın bir dönem olmuş. Çılgın projelerle birlikte dava ve itirazlarımızın da sayısında çok ciddi bir artış var o dönem içinde. Gerçekten çılgın projeler üzerine konuşmuşuz. Park Otel hâlâ devam etmiş. Yasal mevzuat da bu dönemde olmuş, onu söyleyelim:.. Burada mevzuat değişikliği olarak sıralananlardan bir kısmı benim bir önceki slaytta söylediğim aslında maden ve orman alanlarına ilişkin değişiklikler. Üçüncü havalimanı için yapılmış plan değişikliklerinin de aslında altlığını da oluşturan Maden Kanunu'nda yeniden ormana eski konumuna kavuşturulmasına ilişkin yasa maddesinde bir değişiklik yapılıyor. *“Zaruret olması halinde gerçek ve tüzelkişilere bedeli mukabilinde Çevre ve Orman Bakanlığı'nca izin verilebilir”* maddesiyle birlikte aslında orman alanlarında, maden alanlarında bir değişiklik yapılıyor.

2011'in bir diğer gündemi belirleyen maddesi aslında Suriye'de çıkan iç savaş. Çok ciddi bir sığınmacı göçü başlıyor Türkiye'ye ve İstanbul'a, bu konuda odanın bir çalışması şimdi bu sene içinde yürütülüyor.

2011'de İSKİ Yönetmeliği yeniden değişiyor. Dolayısıyla yine bizim gündemimizde haritada bakacaksınız ki Ömerli'de yine bir noktamız var. 2011'deki bir diğer konu Türkiye'de gündemi değiştiren konu Van Depremi

aslında, dolayısıyla Van Depremi de 6306 sayılı Yasa'nın aslında hazırlıklarını bize gösteriyor. 648 ve 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname çıkıyor bu dönemde, bu da yine bizim için aslında çok temel bir değişiklik; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kuruluyor. Bir bakanlığımız oluyor.

Bu arada bütün bu kanun hükmünde kararnamelerle kurullardaki üyeler değiştiriliyor. Tabiat varlıkları ve kültür alanları, yani koruma kurumları birbirinden ayrılıyor.

Biz ne konuşuyoruz? Bu arada 2011'in Genel Seçimler yılı olduğunu hatırlarsak çılgın projeler gündeme geliyor. Dolayısıyla bundan sonraki süreçte aslında o dönemde açıklanmış, bir seçim vadi olarak ortaya sunulmuş olan projeler bizim gündemimizi oluşturmaya başlıyor. Bunlar üçüncü havalimanı, Taksim, üçüncü köprü de bu sürece denk geliyor.

KUMRU ÇILGIN- Bundan sonra dikkat çekici olan, kent gündemini belirleyen konuların hava fotoğraflarındaki konumlanışını gösteren görsellerde ilgili noktaların kent merkezinden giderek daha farklı eksenlere doğru yayılıyor oluşu. Kent merkezinde yoğunlaşan gündemlerin sonrasında bir, Kartal, Tuzla, Pendik hattına doğru sahilden, bir de hem Boğaz'dan hem de kırsal alandan kuzeye doğru kaydığı görülüyor. Tarihi Yarımada'da neredeyse yok gibi aslına bakarsanız. Fikirtepe bu dönemde çıkıyor; diğer konu Ali Sami Yen Stadı'nın satışı o dönem. Gecekondu Öleme Bölgelerinin ilanları, planlarının çıkışı gene bu dönemde yoğunlaşıyor. Beykoz ve Kartal aksının gündem açısından yoğunlaşması, bizim açtığımız davalardan ya da itiraz ettiğimiz planlardan ortaya çıkıyor. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kurulmasıyla birlikte TOKİ de kendi içinde gündemi belirleyen çeşitli tartışmalar yayınlıyor. Arsa ve arazilerin, mülklerin satışa çıkartılması üzerine biz de etkinlikler yapmışız, bunları konuşmuşuz. Karayolu Tüp Geçiş Projesi'ni konuşmuşuz yine bu dönem, Taksim Meydanı'nın düzenlenmesi yine bu döneme denk geliyor. Kartepe de

ebediyen konuşmaya devam ettiklerimiz arasında. Ona dair zaten yasal sürecimiz de işliyormuş, devam ediyormuş o dönem. Fulya Transfer Merkezi de yine gündemler arasında. Koruma Amaçlı Nazım İmar Planları ya da Nazım İmar Planları ve Uygulama İmar Planlarındaki tadilat değişiklikleri üzerinden itirazlarımıza ve davalarımıza da devam etmişiz bu dönemde.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Geldik son döneme, son dönem 2012 ve günümüze kadar olan dönemi içeriyor. Yine çok ciddi bir yasal mevzuatla değişikliği olduğunu görüyoruz. Bu dönemin içinde Gezi direnişi var aslında, ona da oda çokça damgasını vuruyor.

2012'nin başında 6306 var. Aslında çok ciddi bir yasal mevzuat değişikliği hem üniversitelerden, işin mutfağında yer alacağım diyen senatolardan, sohbetimizi izleyen akademisyenlerden dava eden muhalefet partilerinden başlayarak üzerinde çokça tartışılan bir yasa değişikliği oluyor. Bazı yasa maddeleri Anayasa Mahkemesi'nden geri dönüyor, ama şu anda hâlâ yürürlükte olan ve aslında bütün kentsel dönüşümü bizim birlikte yaşama pratiklerimizi de zedeleyen kentsel dönüşümün altlığını oluşturan yasal değişiklik de aslında 2013 yılında başlıyor. Dolayısıyla bu dönemde konuşulan konuların başında bu geliyor. Bütün bu yasal değişiklik İstanbul'u da altüst ettiği için 7. İstanbul Buluşmaları o döneme denk geliyor ve "*Altüst İstanbul*" olarak tanımlanıyor. Bu dönemde yapılan yasal mevzuat değişikliklerinden biri yine 6527 ve 6831 Orman Alanlarında Değişiklikler, dolayısıyla haritada da baktığınızda konular mekansal olarak biraz orman alanlarına, kentin çeperine doğru da kaydığını göreceksiniz.

Bu dönemdeki planlama camiasının gündemini belirleyen bir diğer konu mekansal plan yapım yönetmeliğinde yapılan değişiklik, daha doğrusu yeni bir yönetmelik yayınlanmış olması. 2014 Haziranında yayınlanıyor. Mekansal olarak çok ciddi değişiklikler önermekle birlikte geliştirilen ya da beğenilen

tarafları da olan bir yönetmelik olarak karşımıza çıkıyor. Bu dönemde çokça Gezi davasını konuşmuşuz, gündeme getirmişiz, İstanbul Buluşmaları'nın konusu olmuş. Üçüncü köprü hâlâ konuşulmaya devam ediyor. Bu dönem TMMOB Yasası gündeme geliyor, Şehrizar Konakları dördüncü kez kazanılmış davaya rağmen hâlâ gündemde ve buna ilişkin de bir panel gerçekleştiriliyor. Davalarımız içinde de Şehrizar Konakları var. Tapelere konu olmuştu hatırlarsanız.

KUMRU ÇILGIN- Bu dönemde 6306 sayılı yasa ile beraber aslında bütün yasal süreçlere baktığımız zaman dikkatimizi ardı ardına gelen istilalar çekiyor. Birçoğunun üzerine konuşmuşuz, itirazlarımızı ya da davalarımızı açmışız. Bununla birlikte 3. Köprü'nün suç duyurusu var, plan iptaline dair süreçler devam etmiş. Üçüncü havalimanı devreye girmiş. Tuba Hoca'nın dediği gibi, Taksim Dayanışması'nın sekretaryasını yürüten Odamız Şubesi için bu dönem Gezi direnişi nedeniyle oldukça yoğun bir dönem olmuş. Kent merkezi etrafında biraz daha yoğunlaşmış bu dönem ama aslında Yassıada ve Sivriada'ya kadar varan çok geniş yelpazede çeşitli nitelikleri ve içerikleri olan bir yasal sürece de girmişiz. O anlamda da en yoğun dönemimiz aslına bakarsanız. 2000-2002 arasındaki süreci hatırlayın, o dönemde üç tane itiraz ve davamız var; bir de bu döneme bakın, neredeyse buraya sığmayacaktı yazdıklarımız. Sonraki dönemi tahayyül etmek ister miyim, istemez miyim şu anda emin olamıyorum.

Bir diğer dikkat çekici şey de, Soma'dan sonra görünür ve daha fazla konuşulur olan ancak o dönemde de yaşanan iş cinayetleri. Hatırlayın, biz 2008'deki Davutpaşa patlamasında kaçak maytap atölyesinde yerel yönetimlerin ruhsat verme süreçlerini tartışmıştık. Konutla kaçak işyerlerinin aynı ortamda olup olmaması üzerinden tekrardan bir farkındalık yaratılmıştı. Bu süreçte bir şekliyle konuşmaya devam etmişiz konuyu ama özellikle iş cinayetleriyle birlikte inşaat sektörünü, büyüme ekonomisini ve bunun kentle

olan ilişkisini de artık kurmaya başladık diye düşünüyorum en azından.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Bu dönemde riskli alan planları üzerinden mahallelerle yaptığımız toplantılar ya da açılan davalar çokça gündemi belirlemiş, dolayısıyla bu dönem afet riski altındaki alanların dönüşümü konuşulmuş genelde. Görünen haritada her bir yılın bir rengi var ve hangi yılda ne yapıldıysa, aslında onu gösteriyor. Sarı renginin en son dönem olduğunu düşünürsek, aslında bütün konunun İstanbul merkezinde daha önce de söylediğim gibi rantın en yüksek olduğu alanda olduğunu görüyoruz. Kuzeye doğru -sarı lekelerin 2012 ve 2015'i tarif ettiğini hatırlarsak- sarı lekelerle birlikte yeni son 3 yılda biraz çepere kaydığını ve kuzeye yöneldiğini de söyleyebiliriz.

KUMRU ÇILGIN- Aslında merkezden Boğaz hattına doğru yoğunlaşan bir gündem var. Özellikle Anadolu yakasında, daha önce de söylediğim Tuzla, Pendik tarafından Kartal'a doğru gelişen bir gündem bu; bir de aynı zamanda Hadımköy, Esenyurt, Beylikdüzü, Başakşehir gibi son dönem projelerle birlikte kendilerini yeniden var eden alanlar gündem olmuş. Ancak burada hatırlatılması gerekli bir nokta var, biz sadece mekânsal olarak gösterimini yapabildiğimiz tartışmalarımızı işleyebildik haritamıza, bunlar dışında hatta bazen sınırlarımızı aşan mevzulara dair de çokça konuştuğumuz olmuş elbette. Onları da hesaba kattığınızda aslında çok yoğun bir gündemimiz, çok fazlaca iş yükümüz, sorumluluklarımız ile birlikte çok büyük bir mücadelemiz var.

Bundan sonraki kısımda ise üniversiteden temsilci arkadaşlar akademide bu konuların nasıl tartışıldığını bizlere anlatacaklar. İşte bu yüzden Meslek Odası olarak bizim, bir yandan kentin gündemini kendisi belirleyebilen, bir yandan da kendi gündemini kentin belirlediği bir takvimimiz var. Bunun akademiye yansısının nasıl olduğunu görebilmek için Oda'nın sunuşunu önce yapmak daha anlamlı oldu zannediyorum. Şimdi üniversitelerin mevzuyu nasıl gördüğüne geçebiliriz.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Gizem Aksümer'i kürsüye davet ediyoruz.

GİZEM AKSÜMER- Merhabalar herkese. Sunuşumuza Çiğdem arkadaşımızla başlayacağız, Çiğdem ekibimiz hakkında kısa bir bilgilendirme yapacak, ardından ben 2000-2015 arasında İstanbul ile ilgili 3 Şehir ve bölge Planlama bölümünde üretilen akademik ürünleri listelediğimiz çalışmamızı, yöntemini de vurgulayarak sizlere aktaracağım.

ÇİĞDEM BUYRUKÇU- Merhabalar. Meslek odamızın sunumunun ardından ben de İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümleri adına bir kez daha 9. İstanbul Buluşmaları'na hoş geldiniz demek istiyorum.

Öncelikle bu yılki düzenleme ekibinin bir parçası olarak oluşturduğumuz çalışma grubu üyelerini takdim etmek isterim: Doç. Dr. Zeynep Günay, Araştırma Görevlileri Ebru Kurt, Reyçan Çetin, Gizem Aksümer, ben ve burada aramızda olmayan arkadaşlarımız Barış Göğüş ve Aslı Ulubaş. Ben kısaca neler yaptık, nasıl yaptık konusu üzerine genel bir çerçeve çizmeye çalışacağım.

"Nasıl yaptık" sorusuyla başlayacak olursak, 2000'li yılların muhasebesi anlamında biz üç üniversiteden temsilciler olarak bir araya geldik. Amacımız İstanbul'da 2000'li yıllarda değişen ekonomik ve politik gündem bağlamında üniversitelerin neler yaptığı, yani yapılan bilimsel çalışmaların gündemi ne ölçüde takip ettiği, diğer taraftan gündemi nasıl belirlediği, ya da belirleyip belirleyemediği üzerine bir analiz yapmaktı. Bunun için de öncelikle üniversiteler bünyesinde yapılan bilimsel çalışmaları derlemeye çalıştık. Yaklaşık 1.5 aydır süren bir çalışmanın ürünü olarak ilk etapta lisansüstü tezleri ve araştırma projelerini çalışmaya dahil edebildik. Üç üniversitenin çalışmalarını derlemek anlamında ciddi bir emek sarf ettik. Ortaklaştırma gayreti içinde çalışmamıza

lisans bitirme tezleri ya da gönüllü projeler gibi her üniversitede yapılmamış olan ya da yapılmayan çalışmalara bu kapsamda yer verememiş olduk. Burada tezler ve projelerden çok kabaca sayı olarak bahsetmek gerekirse, 2000 yılından bu yana üç üniversitede toplam 446 adet lisansüstü tez yapıldığını, bunun 80 tanesini doktora ve 366 tanesini de yüksek lisans tezlerinin oluşturduğunu biliyoruz. Tabii şehir ve bölge planlama bölümleri bünyesinde çok sayıda lisansüstü program da var. Biz bunların ayrıntılı bir şekilde künyelerini oluşturacak şekilde dökümlerini yaptık, ama haritalarımızı anlamlı kılmak ve ifadeli bir sonuca ulaşabilmek adına bütün bu dökümü yaptıktan sonra çalışma konularına ve alanlarına ilişkin bir ortaklaştırma yoluna gittik. Böylece hangi ölçekte neler oluyor, neler çalışılıyor bir anlamda bunu resmetmeye çalıştık. Projeler anlamında da kısaca rakamları söylemek gerekirse, toplamda 154 tane proje bilgisine ulaştık. Bunların 61 tanesi araştırma projesi ve 93 tanesi de döner sermaye projesi olarak görünüyor. Araştırma projelerinin 2/3'lik bir kısmını bilimsel araştırma projeleri oluşturuyor. Ardından TÜBİTAK ve diğer kurumların desteklediği projeler geliyor. Tabii bilimsel araştırma projeleriyle tezler arasında, genellikle tezlere yönelik bir destek fonu olduğu için, birtakım kesişimler de söz konusu oldu. Biz bunları da olabildiğince tekilleştirmeye çalıştık.

Tüm bunları yaparken nasıl bir yöntem izledik? YÖK'ün veri tabanını, enstitülerin veri tabanını, çift yönlü değil üç-beş yönlü olarak kütüphaneleri vs. hepsini taradık. Açıkçası üniversitelerimizin arşiv sistemlerindeki sorunlar nedeniyle gerçekten meşakkatli bir süreç oldu bizim için, projelerde de faaliyet raporlarını inceledik ve sık sık hocalarımızın hafızalarına başvurduk. Teşekkür ediyoruz kendilerine de yardımlarından dolayı, yani genel olarak tüm çalışmalarımızı ilişkiler, yıllar, çalışma alanları bazında yatay ilişkileri ortaya koyacak şekilde bir metot kullanarak haritalamaya çalıştık ve hangi yerleşmeler, hangi konular ön planda bunu anlamaya çalıştık. Şimdi Gizem'in harita

üzerindeki değerlendirmeleriyle sizlere daha iyi aktarmış olacağız, teşekkürler.

GİZEM AKSÜMER- Bu çalışmayı yaparken biz GraphCommons isimli bir haritalama ara yüzünü kullandık. Burada haritalama derken bahsettiğimiz coğrafi bir harita olarak algılanmamalı, aksine GraphCommons, farklı bileşenlerin birbirleriyle nasıl ilişkilendiklerini, uzaklaşma ve yakınlaşmalar üzerinden gösteren bir tür grafik gösterim tekniğidir. Bu aynı zamanda, mülksüzleştirme ağları çalışmasının kullandığı bir ara yüz olduğu için disiplinimiz içerisinde bulunan pek çok kişi bu tekniği görmüş ya da kullanmış olabilir. Elimizdeki bütün veriyi, birbirleriyle de karşılaştırmalı olarak düşünerek, benzerlik ve farklılıkları vurgulayarak listeleterek işe başladık. Elde ettiğimiz ilişkiler ağındaki benzerlik ve farklılıkları gösteren tabloları ise bu arayüze oturtarak, birbirlerinden yakınlaşma ve uzaklaşma derecelerini görsel olarak kolay algılanabilir bir biçimde ortaya koyduk. Bu çalışma sonucunda 5 farklı ilişkiler ağı haritası çıkarttığımızı söyleyebilirim.

İlk ilişkiler ağıımız, yüksek lisans ve doktora tezlerinin ağ haritasıydı. Bu harita, tezlerin anahtar kelimelerini ve yapıldıkları yılları içeriyordu. İkincisi ise tezlerin saha araştırmalarını nerede yaptıkları ile yapıldıkları yılların ilişkilendirmesini yapıyordu. Aynı anahtar kelime-tarih ve saha-tarih çalışmasını üniversitelerde gerçekleştirilen Bilimsel Araştırma Projeleri için de gerçekleştirdik. Sonuçta, hangi yıllarda hangi konuların ve hangi saha mekânlarının yoğunlaştığını net bir biçimde görsel olarak ifade edebildik. Örneğin, aynı kavramın hangi yıllarda daha fazla çalışıldığı, hangilerinde daha az çalışıldığı ya da bütün bu 2000'li yıllara en çok damgasını vuran konu başlıkları bu çalışmayla ortaya çıktı.

Bu çalışmada en net biçimde görünen, kentsel dönüşüm ve gayrimenkulün 2000'li yıllara ciddi anlamda damgasını vurduğuydu. Özellikle yüksek lisans ve doktora tezlerinde, açık ara en çok çalışılan temalar

gayrimenkul ve kentsel dönüşüm ile ilişkiliydi. Hatta ekrandaki ilişki haritası üzerinden bakarsanız: Kentsel dönüşümü herhangi bir yere çektiğimizde bütün yılların ve bütün konu başlıklarının harekete geçtiğini görüyoruz. Aynı durum gayrimenkul çalışmaları için de geçerli. Bu şu demek; kentsel dönüşüm ve gayrimenkul çalışmaları 2000'li yılları taşıyan, yani onları her bir yöne doğru dağıtan konular, bu yılların odak noktasını oluşturuyorlar. Diğer yandan, bu iki konuyu çalışanlar, yani tez çalışmasında bu iki konudan birini referans verenlerin ikinci anahtar kelimesi herhangi bir konu olabilmış. Kentsel dönüşüm ve toplum, kentsel dönüşüm ve ekonomi, kentsel dönüşüm ve tarihi çevre...vs. gibi upuzun bir listeden söz edebiliriz. Böylelikle, kentsel dönüşüm ve gayrimenkulün şehirciliğin diğer tüm alanlarıyla ilişkilendirilerek çalışıldığı görülmektedir.

Gayrimenkulün bu kadar önemli olma durumunu, özellikle İTÜ'deki Gayrimenkul Yüksek Lisans Programının açılmasıyla ilişkili olduğunu da söylemekte yarar vardır. Ancak gayrimenkul yüksek lisans programını çalışmamızın dışında bırakmayı düşünmüş olsak da, aslında bu programın yine 2000'li yıllarda açılmasının ve oldukça yoğun bir talep almasının da önemli bir gösterge olduğu kanısına vardık. Özellikle 2005'lerden sonra zaten şehir planlama bölümünden mezun olan arkadaşlarımızın çoğunun ilk işinin gayrimenkul eksperliği olduğunu biliyoruz ve genelde girdikleri işlerde de gayrimenkul alanında yüksek lisans yapabilmelerine izin verilmesi gibi durumlar sebebiyle, yüksek lisanslarını bu alana kaydardıkları bir gerçektir. Bu tür ilişkilerin varlığı, gayrimenkul alanını şehirciliğin ana sektörü olmaya doğru getirdiğini söyleyebiliriz.

Ekrandaki harita üzerinde, şöyle daha iyi bildiğimiz bir yöne doğru gidersek, 2007-2010 hatta 2006-2010 aralığında kentsel dönüşüm anahtar kelimesine sahip tezlerin çok sayıda yapılmaya başladığını ve bunun sonradan

az da olsa düşüş gösterdiği görülüyor. Fakat 2013-2014'te yeniden, özellikle kentsel dönüşümün belki de bu orta-üst sınıf mahallelere doğru kaymasıyla beraber, yeni yasanın büyük etkisiyle yeniden bir hız kazandığı görülebilir. Aynı şekilde gayrimenkule baktığımızdaysa kentsel dönüşüm hakkındaki tez yoğunluğunu bir-iki yıl sonrasında takip eden bir durum görebiliriz. Yine burada İTÜ'deki programın 2003 yılında açılmasının ve ilk tezin 2005 yılından itibaren verilmesinin etkisini söyleyelim.

Bunun yanı sıra, ekranda yine gayrimenkulden sonra AVM'ler konusunun çarpıcı biçimde durduğunu görüyoruz. AVM çalışmaları, gayrimenkul ve kentsel dönüşümle bir üçgen oluşturacak şekilde konumlanmış durumda, onlara yakın bir orta noktada duruyor. Yine aynı zamanda kamusal alan, kamusal mekan çalışmaları, kentsel açık alanla ilgili çalışmaların buralara yakın noktalarda yoğunlaştığı karşımıza çıkıyor. Bu durumu daha iyi açıklamak için lisansüstü tezlerinin içeriklerini incelediğimizde ise, odak noktalarının hem kentsel dönüşümü daha iyi nasıl yapabiliriz kısmına doğru evrildiğini ve bazı noktalarda kentsel dönüşümün bugünkü yapılış biçimine karşı çıktıklarını, bazı tezlerin ise “kentsel dönüşüm olmalı” argümanından ilerlediğini görüyoruz. Dolayısıyla odak noktası gayrimenkul olan tezlerde de aynı durumun söz konusu olduğu söylenebilir, hakkında en çok tez yazılan kavramı, en çok “olumlanan” kavram olarak da almak doğru değil, daha çok bu kavramların en çok gündem oluşturan kavramlar olduğunu söylemek daha doğru bir bakış açısı getirecektir.

Bu büyük balonların arsından en çok göze çarpan konulardan ikisi olan kamusal alan ve kamusal mekan üzerine yazılan tezlerin çoğunlukla tasarım ölçeği üzerinden ilerlediğini görüyoruz. Kamusal mekânın tasarımı üzerinde yoğunlaşmış tezler çok sayıda. Fakat bu noktayı biraz önceki Şehir Plancıları Odası'nın sunumuyla ilişkilendirecek olursak, özellikle 2000'li yıllarda deprem

ve afet mevzusunun o denli yoğun olmadığını görüyoruz. Üç üniversiteye baktığımızda, belki bazı üniversitelerin burada daha öne çıkmış çalışmaları olabilese de, genel olarak en çarpıcı gündem maddesi bu olmamış durumda. Özellikle bu kentsel dönüşüm ve gayrimenkul gündemleri üzerinden oluşan kocaman ağların arasında sıkışmış olarak bulunan deprem ve afet odaklı çalışmalar da bulunuyor. 2006'dan sonra daha seyrek olarak deprem ve afeti görüyoruz. Bu en önemli gündem konuları olarak düşünebileceğimiz afet ve deprem, lisansüstü tezlerinde geri plana düşmüş durumda.

(İnternet yavaş olduğu için ilişkileri çok detaylı gösteremiyorum ancak bu haritayı biraz daha toparlayıp sizlerle paylaşmayı istiyoruz, oradan daha iyi incelenebilecektir.)

Burada dikkat çekici diğer bir konu, “gecekondu” anahtar sözcüğünün 2004-2005 yıllarından sonra pek kullanılmıyor oluşu. Fakat, bu yıllardan itibaren, kent çeperleri anahtar sözcüğünün daha yoğun olarak kullanılmaya başlandığı fark ediliyor. Bu durumun aynı zamanda bir kavramsal kaymaya da işaret ettiği, gecekondu sorunsalının yerine, yoksul ve varsıl kesimlerinin ikisini de araştırma konusu yapan kent çeperleri meselesinin çalışılmaya başlandığı izlenimi, tezlerin içeriklerine de bakınca güçleniyor. “Gecekondu” yerini “çeper” konusuna bırakıyor ve özellikle Ömerli Havzası'na odaklanan tezlerin çoğunlukla bu gecekondu dönüşümü ve kentsel yenileme ya da rezidanslar bağlamında kent çeperlerine doğru kaydığını görmeye başlıyoruz.

Yine ilginç bir şekilde, 2003'lere kadar “imar planı” anahtar kelimesiyle yazılan tezleri çokça görürken, 2003'ten sonra bunlar azalıyor, fakat 2011'lerden sonra tekrardan imar planı konusu öne çıkmaya başlıyor. Burada da daha çok “imar hakkı transferi” meselesinin tartışılmaya başlandığını görüyoruz, bu yoğunlaşma özellikle 2012'lerden sonra ekrandaki haritadan da izlenebiliyor. Mesela, burada yine ilgimizi çekenlerden bir tanesi Galataport,

Haydarpaşa gibi çok ciddi kent gündemi oluşturan meselelerin tezlerin özellikle anahtar kelimelerine girecek kadar ön planda olmadığı. Yani bunlar tezlerin içinde geçiyor bir şekilde, içeriklere baktığımızda da bunu görüyoruz, ama anahtar kelime olacak kadar ön planda olmamalarını da önemli bir saptama olarak değerlendiriyoruz. Belki ekranın şu köşesine bakarsak, burada yıllara göre biraz daha net görebiliriz.

Kıyı alanları meselesi yine ön planda olan konulardan bir tanesi. Hemen her yıl çalışılıyor. Bundan başka en önemli konulardan bir tanesi de şehircilikte kullanılan yöntemlerle ilişkili olarak Coğrafi Bilgi Sistemleri. GIS konulu tezler çok öne çıkmaya başlıyor belli bir yıldan sonra, özellikle 2006'lardan sonra ortaya çıkıyorlar ve tezlerin sayısı hızla artıyor. Bunda, bakanlık ve belediyelerin de GIS üzerinden çalışmaya başlamaları etkili olmuş olabilir. GIS'i anahtar kelime olarak kullanarak yazılan tezlerin bir yöntem vurgusu olduğu için önemli, şehirciliğe yeni bir teknik ve yöntem bağlamında bakılmaya başlandığını söyleyebiliriz. Tabii ki bunun dışında anahtar kelimesinde GIS yazmamasına rağmen bu programı kullanan pek çok tezin olduğunu tahmin edebiliriz.

Saha araştırmaları ile ilgili ağ haritamıza geçiyoruz. Bu haritaya baktığımızdaysa, yine biraz önce bahsettiğim gibi özellikle Şehir Plancıları Odası'nın sunduğu ve pek çok araştırma alanına tekabül eden gündem oluşturan sahalarla çokça rastlamadığımızı fark ediyoruz. Tabii aslında bu harita çokça elenmiş bir harita, çünkü harita yapılırken, pek çok tezin İstanbul geneli üzerinden tartışmasını kurduğunu gördük. Çoğunlukla bir kavram tartışması üzerinden yürüyen tezlerde İstanbul genelinin çalışılma eğiliminin fazla olduğunu gördük. O yüzden de ağ haritamızda kocaman bir İstanbul yuvarlağımız oluşmuştu. Bu çok anlamsız bir ağ görünümünü ortaya çıkaracağı için İstanbul geneline odaklanan tezleri çıkarıp, yalnızca küçük ölçekli araştırma alanları üzerinden giden tezleri veri tabanına aktardık. Bu sebeple bilin ki

yapılan lisansüstü tezlerinin yarıya yakını İstanbul genel ölçeği üzerinden yazılmış.

Küçük sahalara odaklandığımızda, karşımıza tarihi yarımada, Boğaziçi, Beyoğlu ve Haliç gibi, Kadıköy ya da Kabataş gibi daha merkezde kalan alanlar çıkıyor. Bu bize, lisansüstü çalışmaların çoğunlukla merkezde odaklandığını gösteriyor. Buradan hareketle şu yorumu yapabildik: kavramsal olarak gündemi birer yıl, ikişer yıl gecikmeli olarak takip eden yüksek lisans, doktora tezleri; araştırma alanı olarak gündemi çok fazla takip etmiyorlar. Gündem daha çok kavramsal çerçeveler temelinde ve İstanbul genelinde takip ediliyor. Bir saha çalışması yapmak ya da bir yerele odaklanmak lisansüstü tezi yazma pratiğimize biraz daha uzak gibi görünüyor. İyi bilinen alanlar, saha araştırması için de en çok seçilen alanlar olarak karşımıza çıkıyor. Burada çeper alanlarla ilgili çok seyrek tezler yapılıyor. Ömerli Havzası yine burada çeper alanı olarak karşımıza çıkan en önemli alanlardan biri. Bunun dışında Yenikapı tartışmaları başladığında, birkaç tane Yenikapı'yla ilgili tez yazıldığını görüyoruz. Sulukule tartışmalarının en gündeme oturduğu dönemde de Sulukule konusunda bazı alan çalışmaları yapılmaya başlanıyor, ama bunlar hep daha az sayıda ve bu ilişkisel ağ haritasını etkileyecek kadar çoğunluk oluşturmuyorlar. Diğer öne çıkan bir konu Beyoğlu ve Taksim ile ilgili: 2007-2008'lere kadar daha çok Beyoğlu anahtar kelimesiyle dair çalışmalar yapılırken, özellikle 2010'lardan sonra Taksim ve bunu biraz da Gezi Parkıyla ilişkilendiren tezleri görmeye başlıyoruz. Bu tezlerin içeriklerine bakıldığında birbirine benzer tezlerden söz edebiliriz ancak Beyoğlu, Taksim ve Gezi Parkına doğru kayan bir rotadan bahsedebiliriz.

Sonra üniversitelerimizde gerçekleştirilen Bilimsel Araştırma Projelerinin ağ haritasına geçiyoruz. Çalışmamızda özellikle, Çiğdem'in de girişte belirttiği gibi bilimsel araştırma projeleri ve döner sermaye projelerine odaklandık.

Ancak bilimsel araştırma projeleri İTÜ’de daha fazla olmak koşuluyla yüksek lisans ve doktora tezlerini de kapsıyor. Şöyle ki yüksek lisans ve doktora tezlerinin BAP’a çevrilme oranı yüksek, o yüzden yine aslında burada da tezlerin kavramsal çerçeveleriyle benzer bir ağ görüyoruz. Fakat döner sermaye projeleri de işin içine girdiğinde, odaklanılan anahtar kelimelerin tasarım, peyzaj tasarımı ve çevre düzenleme konularına doğru kaymaya başladığı çarpıcı olarak görünüyor. Burada döner sermaye projelerinin yoğunlukla tasarım ve çevre düzenleme konuları üzerinden yapıldığını görmeye başlıyoruz. Aynı şekilde kentsel dönüşüm meselesi burada öne çıkıyor, ama buna da ayrıntılı olarak baktığımızda, kentsel dönüşüm konularının yoğunlukla yüksek lisans ve doktora tezlerinin BAP’a çevrilmesiyle bu yoğunluğun oluştuğunu görüyoruz. Aslında döner sermaye projeleri, İstanbul gündemini biraz daha tasarım ve çevre düzenleme konularından doğru takip ediyor.

Bunun dışında projelere yönelik ne söyleyebilirim diye haritayı incelediğimde, döner sermaye projelerinde daha çok “kentsel iyileştirme” anahtar kavramının kullanıldığı dikkat çekiyor. Tabii bu noktada biraz şöyle de bir durum var, lisansüstü tezlerinde anahtar kelimeler mecburi olarak konuyor ve biz veritabanlarından kolaylıkla bunları çekebildik. Ancak döner sermaye projelerinde genelde anahtar kelime kullanımından bahsedemiyoruz. Biz genelde hocalarımıza sorarak anahtar kelimeleri koymaya çalıştık. Bu çalışma sonucunda da “kentsel dönüşüm” yerine “kentsel iyileştirmenin” tercih edildiğini gördük.

Projelerin saha araştırmalarına baktığımızda, çok büyük yoğunluğu İstanbul genelinde yapılan çalışmaların oluşturduğunu görüyoruz. Çevre düzeni planıyla ilgili yapılan tezler ve araştırmalar ya da çalışmaların da t İstanbul genelİstanbul geneli dışındaki çalışmalara bakıldığında ise, tarihi yarımadaanın ciddi bir yoğunluğu içerdiğini görüyoruz. Bunun yanısıra, Sarıyer, Bakırköy,

Haliç ve Kadıköy gibi yine merkez alanlara doğru odaklanan çalışmalar görüyoruz.

Bunun dışında toplamak adına şunu söyleyebiliriz: Neredeyse bütün İstanbul semtleri için projeler yapılmış durumda, her semt için bir şeyler düşünülmüş ve yapılmış. Kısaca yaptığımız çalışmanın özeti budur. Umuyoruz üç üniversite adına açıklayıcı bir sunum olmuştur. Bu haritayı ilerleyen yıllarda güncellemek, veritabanını takip etmek mümkün. Bununla birlikte daha ayrıntılı bakabilmek için de haritaları odanın sayfasına yükleme fikri var mümkün olursa. Online olduğu takdirde çok daha içine girip bakabilmek mümkün olacaktır. Sözü ve sonuç toparlamasını Zeynep Güney hocamıza bırakıyorum.

ZEYNEP GÜNAY- Konuyu kapamak da bana düşüyor. Biraz önce Gizem ve Çiğdem'in anlatımıyla sonuç ürünlerinden kesitini gördüğümüz 2000'li yılların muhasebesinin odağını İstanbul'da 2000'li yıllarda değişen ekonomi-politik gündem çerçevesinde İstanbul'un üç planlama okulunun gündemi ne ölçüde takip ettiğinin ve ve aslında belki daha da önemlisi gündemi ve gelecek eğilimleri belirlemede etkisinin sorgusu oluşturdu. Araştırmanın ilk adımı olarak irdelenen tezlerin ve projelerin planlama okullarının tüm rollerini irdelemede yetersiz olduğu bilinci çerçevesinde.

Graph Commons ile üretilen ilişkiler ağı çerçevesinde ortaya çıkan bulgular bu üç üniversitenin gündemi takip etme kapasitesine sahip; ancak değişen ekonomi-politik gündem çerçevesinde ortaya çıkan özellikle sosyal mücadele konu alanlarına yanıt vermede yetersiz ve belki de daha da önemlisi gündemi ve gelecek eğilimleri belirlemede etkisiz olduğunu ortaya koydu. Herhalde bu sunuştan, çalışmadan çıkarılacak en önemli sonuç bu.

Üniversiteler mekana dayalı kentsel tasarım, peyzaj tasarımı gibi fiziksel/mekansal çözümler üzerine eğilimler gösterirken aslında Oda'nın

sunumundan da gördüğümüz gibi son on yılıma damga vuran dışlanma, yoksulluk, yerinden etme, kutuplaşma, eşitsizlik gibi konuların ya göz ardı edildiği ya da ikinci plana atıldığını görüyoruz. Bu açık aslında yayınlarda kapatılmaya çalışılsa da çok yeterli değil. Bununla beraber bölümlerimizin aslında var olma nedeni olan planlamayı yok eden dönüşüm ve yenileme uygulamalarıyla günümüzde planlamaya yön veren TOKİ'nin sadece durum tespiti kapsamında çalışmalarda yer alması, ancak geleceğe yönelik çözüm üreten, eleştiriler sunan araştırmalara yer verilmemesi bizim için çarpıcı sonuçlardan bir tanesi oldu. 2005 yılına kadar planlama adı altında yer alan model arayışları, bu tarihten itibaren yerini dönüşüm ve yenileme gibi planlamayı bypass eden terminolojilere bırakıyor. Bu eğilim, gündemi takip konusunda bir gözlem ortaya koymakla birlikte, gündemin kabul edildiğinin de bir göstergesi. Eklenmesi gereken en önemli konulardan biri, bu gündemi oluşturan konu başlıklara yanıt vermede yetersizliğin, aslında gündemi oluşturan konu başlıklarına aracı olma ve neden olma yönünde farklı bir gündemi ortaya koyduğudur, örneğin kurumları bağlamasa da döner sermaye projelerinde olduğu gibi.

Nasıl bir son cümle ile oturumu kapatabilirim diye düşündüğümde ilk önce aklıma gelen şu oldu: YÖK kurulma nedenini başarıyla yerine getirmiş. Apolitik bir üniversite gündemi ile karşı karşıyayız. Bu durumda geçen sene Yıldız Teknik Üniversitesi öğretim üyelerine yapılan *“Derslerde politika yapıyor muşsunuz”* uyarısı ironik belki de. İronik, çünkü biz böyle bir sonucu çalışmada göremedik, bilmiyorum siz gördünüz mü? Tasarıma, mekansal, fiziksel çözümlere tabii ki ihtiyacımız var. Ama bu çözümler kentle, kentliyle, toplumla, özellikle ekonomi politik gündemle bütünleşik olarak irdelenmediğinde ne işe yarayacağı açıkçası bir soru işareti olarak karşımıza çıkıyor. Şimdi özeleştiri yapma zamanı. Özellikle 2000'lerle birlikte İstanbul'un kentleşme ve

kentleşme sürecini ve birlikte yaşam ritüellerini derinden etkileyen süreçler çerçevesinde bu etkisizliğin gelecek günlerde tartışılması gerekecek. Özellikle birlikte yaşam diyerek başladığımız bu oturum çerçevesinde çok tartışmasak da forumda üniversitelerin süreçteki rolünü tartışarak daha duyarlı, daha kapsayıcı ve daha etkili adımlar atılmasına yönelik önerilerimizle de umarım birlikte oluruz.

Ben yeniden tüm çalışma grubuna teşekkür etmek istiyorum. Gizem Aksümer, Çiğdem Buyrukçu, Reycan Çetin, Aslı Ulubaş, Ebru Kurt, Barış Göğüş ve veri tabanının oluşturulmasında bizlere destek veren tüm bölüm üyelerine grup adına teşekkür ediyorum. Bu arada Oda'nın ve bizim sunuşumuz üzerine soru varsa onları da şu anda alabiliriz sanırım. Buyurun Murat Bey.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Yani tabii kapsama aldığınız araştırma projeleri ve döner sermaye projeleri olunca üniversitelerin çok su yüzünde kalması normal geliyor bana. Mesela, gönüllü projeleri dâhil etmedik dediler arkadaşlar başlarken, yani bizim bölümde mesela 20'nin üzerinde ciddi bir muhalif gönüllü proje sürdürülmüştür. Bunları kayıt altına alamazsınız kolay kolay. Yayınlar mesela çok daha belirleyici olabilir. Yayınları mesela inceleyebilsek daha sert bir söylem, eleştirel bir dil yakalama şansımız olabilir. Hemen erken yargılarda bulunmuyorum. Yani ben iyi de görüyorum üniversitelerin kısmen halini mesela genelden baktığımda. Çok teşekkür ediyorum.

ZEYNEP GÜNAY- Bir ölçüde kesinlikle katılıyorum, zaten Murat'ın üzerinde durduğu bu vurguyu özellikle sunuma başlarken yapmıştık. Graph Commons sonuçta önümüze sayısal içeriğe sahip bir resim, bir şema koyuyor, ve biz bu şemadan belli sonuçlara, ilişkilere ulaşmaya çalışıyoruz. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ağırlıklı olmak üzere diğer üniversitelerde de yapılan gönüllü çalışmaların, sosyal projelerin, yayınların dahil edilmediğinde,

çalışmanın bir ayağının çukurda kaldığının farkındayız. Özellikle sosyal mücadele konusunun çalışmada ağırlığının olmamasını kendi aramızda yaptığımız tartışmalarda buna bağlı olarak açıklamıştık. Şu an resim tam değil, ama bu bir ön çalışma. Umarım bir sonraki aşamada bu ön çalışmada bilinçli olarak önemi bilindiği halde dışta bırakılan yayınlar ve sosyal projeler de dâhil edilip, daha sağlıklı bir sonuç, ilişkiler ağı çıkabilir.

GİZEM AKSÜMER- Bir de zaten aslında ben de ona katılıyorum. Tabii ki gönüllü projeler dahil edilmeyince daha farklı bir sonuç çıkıyor, ama bu da bize şunu gösteriyor belki: Kurumsal olarak neye ne kadar katkıda bulunulup, bulunulmadığı. Sonuçta gönüllü projelerin de çoğunluğunun kurumsal olarak çeşitli muhalefetlere de sebebiyet verebildiğini de biliyoruz. Bu sebeple de kurumsal olarak destek vermiş olmak ya da vermemiş olmak, bireysel verilen katkılardan daha farklı bir profil çiziyor. Bizim bu çalışmamızda da vurgumuz, bu üniversite denilen kurumsal mekanizmanın nerelere nasıl odaklandığını göstermek.

Diğer yandan bu çalışmadan ortaya koymaya çalıştığımız diğer bir nokta, üniversitelerin gündemi ne kadar ve hangi hızla takip edebildiğiydi. Yani evet, bir gündem takibi var, ama hep bir şeyler oluyor, bitiyor, davaları sonuçlanıyor, sonra tez yapımına başlanıyor, iki sene sonra onun tezi çıkıyor. Aslında üniversitenin biraz daha önden görüp, bir şeyleri çalışması gibi bir eğilimin çok daha az olduğunu görüyoruz.

Üçüncü olarak da vurgulamak istediğim konu, bu haritaların bize ilişkileri gösterdili ve bize daha niceliksel bir veri sunduğu. Sayılara göre bir değerlendirme var; kaç tane, ne yapıldığına göre oluşan haritalar bunlar. Bunun etki değerlerini, içeriklerini bu haritalama sisteminde göremiyoruz. Belki burada çok küçük tek bir proje yapılmış olabilir, ama çok büyük bir etki değeri sunmuş olabilir. Tabii bu haritalar bunu göstermiyor.

ERBATUR ÇAVUŞOĞLU- Odanın yaptığı sunuşta aslında oda gündeminin 2000'lerden günümüze doğru merkezden çepere doğru kaydığını bize göstermişti haritalar. Emeklerinize sağlık, önce bu graph commons da çok keyifli ve etkili bir yöntem. Fakat burada da projeleri aslında gerçek İstanbul haritası üzerine yerleştirebilirsek belki üniversitelerin gündemi merkezde kaldı mı, çepere bakmayı başardı mı üniversiteler filan, bunu da görmek, bu karşılaştırmayı yapmak daha iyi olur diye bundan sonraki çalışmalar için bir küçük öneri olsun. Bir de yani çok net izleyemedim, ama yani emin olmadığım için tereddütle söyleyeyim: Acaba üniversiteler odanın gündemini iki-üç yıl gibi bir gecikmeyle takip mi ediyor diye bir izlenim aldım ben.

GİZEM AKSÜMER- Evet, evet.

ERBATUR ÇAVUŞOĞLU- O zaman odamızı da kutlamak lazım.

ZEYNEP GÜNAY- Aynen, gündemi takip edemiyoruz deme nedenlerimizden bir tanesi de buydu. İstanbul'un gündemini takip eden, diğer bir deyişle bu gündeme cevap veren çalışmalar var tabii, ancak biraz önce Gizem'in de bahsettiği gibi, birkaç sene arayla. Tezlerin ve araştırma projelerinin tamamlanmasının birkaç sene aldığını düşününce üniversitelerin yapısı gereği Oda'nın hızlı müdahalelerine erişememesi normal de sayılabilir, ancak diğer yandan üniversitelerin gündemi yaratma değil gündem oluştuktan sonra katkı yapma durumu üniversitenin ne olması gerektiğine dair de bir tartışmayı gereken önemli bir sorun.

FERHAN GEZİCİ KORTEN- Ben de teşekkür ediyorum. Ellerinize sağlık, çok güzel bir şey çıkmış ortaya hakikaten, ama benim söylemek istediğim şeyi aslında Gizem söyledi. Bu kadar çok tabii veri olunca elinizde, dolayısıyla sayısal ve keyword'ler üzerinden giden bir çalışma ve gerçekten her bir tezin nasıl bir katkı sağladığı, nasıl bir etkisi olduğunu başka bir çalışmayla belki, belki

örneklem üzerinden giderek yapmak mümkün olabilir. Dolayısıyla bu tam olarak bize, yani kentsel dönüşüm belki çok çalışılmış bir konudur, ama bu çok kötü bir şey de değildir. Ona da öyle bakmak gerekir diye düşünüyorum. Ben Zeynep'e bu çalışmaya başladıkları sırada şeyi önermiştim, şu anda İTÜ'de gayrimenkul programının yürütücüsü olarak aslında en çok sayıyı gayrimenkul üzerinde çok yoğunlaşmış gibi gösteriyor, ama gayrimenkul yüksek lisans programı aslında bağımsız interdisipliner bir program. İTÜ'nün bünyesinde bulunuyor, ama doğrudan şehir ve bölge planlama bölümleriyle de aynı şeyde değerlendirmemiz gerekir diye düşünüyorum. Onu çıkarttığınız zaman tablo nasıl değişiyor, bir de onu görmek de lazım. Yani gayrimenkul şu anda İTÜ'nün gayrimenkul yüksek lisans programını çok etkili olarak gündemi belirlediği ortaya çıkıyor. Onu da çok güzel söylediniz. Aslında gayrimenkul şu anda şehir ve bölge planlama öğrencileri için önemli de bir istihdam alanı yaratıyor. Bunu da hani işin diğer yanı eğitim ve iş olanakları açısından baktığımızda belki değerlendirmek lazım. Yani yapılan bu çalışmaların bir de meslek alanı olarak ne oluyor, mezunlar ne yapıyor diye baktığımızda, eşleştirdiğimiz zaman da önemli ipuçları ortaya çıkacak diye düşünüyorum. Bu da bir başka şey, yani üniversiteler, oda ve mezunlarımız aslında nerede, ne yapıyor ilişkisini ortaya çıkarabilir diye geleceğe yönelik bir öneri yapmış olayım, teşekkür ediyorum.

ÇİĞDEM BUYRUKÇU- Son söylediğiniz şeyden devam ederek Ferhan Hocam, mezunlarımız nerede, ne yapıyor ile ilgili bir çalışma yapıldı yakın zamanda. Gerçi İTÜ özelinde bir çalışmaydı ama artık yavaş yavaş Yıldız'ı da tanıyorum, o anlamda genelleme yapmakta çok sakınca görmüyorum. Mezunlarımızın nerelerde çalıştığına yönelik sanırım Nilgün Ergun Hoca'nın yürüttüğü bir çalışmaydı bu. Onunla ilgili ben de en azından kendi dönem arkadaşlarımla iletişim kurarak bir döküm çıkarmaya çalışmışım ve gerçekten gayrimenkul çok fazla ön plandaydı. Şöyle de ilginç bir şey çıktı: Tasarımın

başka ayaklarıyla ilgilenen ya da tamamen başka işlere yönelen mezunlarımız da var. Örneğin pilot ya da hostes olan arkadaşlarımız var.

Bir de şu kentsel dönüşüm meselesiyle ilgili dediğiniz gibi bu konunun çok yoğun çalışılmış olması kötü bir şeymiş gibi tabii ki değerlendirilemez. Biz bu haritaları anlamlı kılabilmek için benzer anahtar kelimeleri yoğun bir şekilde ortaklaştırmak durumunda kaldık, yani bunun içinde işlevsel dönüşüm, toplumsal dönüşüm gibi şeylerin tamamını aslında kentsel dönüşüm anahtar kelimesi ile görüyoruz. Yanlış bir izlenim uyanmaması için onun da bilgisini verelim yoksa çok okunabilirliği olmayan ve kelime bazında kalan bir döküm olacaktı, söylediğiniz şeye o anlamda ben de katılıyorum ama bu şekilde bir açıklama getirmiş olalım.

HANDAN TÜRKOĞLU- Ferhan'ın söylediği belki gayrimenkuldeki interdisiplinerlik aynı zamanda kentsel tasarımda da var. O da burada yansıyor diye düşünüyorum, çünkü onu da topladık. Ben de tam hani meslek açısından bakıp şehir plancıları hangi konularda çalışıyorlar, proje yapıyorlar diye bakılabilir. Bu hani üniversitelerden de çıkabilir, kendi çalışma alanları da yapılabilir, ama bence konu açısından bakıldığında diğer çalışmalarını da koymak lazım üniversitelerdeki diye düşünüyorum. Çünkü mesela kentsel dönüşüm konusu pek çok disiplini ilgilendiren ve bir sürü de çalışılan bir tez konusu. Aynı zamanda diğer mesela peyzaj mimarlığı, mimarlık diğer alanlar bize de, yani ilgili alanların da burada şehir planlama alanına değil de bu konuyu hangi alanların çalıştığını da ortaya koyması açısından bence denenebilir diye düşünüyorum.

MEHMET OCAKÇI- Tebrik ediyorum hepinizi, gerçekten çok iyi bir veri tabanı oluştu. Buna diğer başka konuların da katılacağını söylediniz. Böylece üç üniversitenin ortak pek çok çalışmaları önümüzdeki yıllarda daha da gelişerek devam edecek. Ben şunu hatırlatmak istedim: Mesela, üniversitelerin

birazcık geride kaldığı konusu, gerçekten üniversitelerin toplumu yönlendirmede geride kaldığı tespitine katılmakla beraber mesela bilirkişilikler de burada yok. Yani bilinçli olarak biz bilirkişilikler de bu sistemin içinde olmasın diye düşündük, ama mesela odamızın diyelim ki açtığı davalarda üniversite hocaları da büyük ihtimalle bilirkişilik yaparak belirli bir ölçüde katkı sağlıyorlar. Belki hani onu düşündüğümüzde o geride kalma mesafesi belki biraz daralabilir diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

GİZEM AKSÜMER- Aslında ben tam da o konuda bir şey söyleyeceğim. Baktığımızda tüm bunlar akademinin bir tartışması, yani akademinin o kadar hızlı bir cevap verme imkânı yok, hatta belki böyle bir zorunluluğu da yok. Çünkü araştırma yapmak, yöntem bulmak, sahaya inmek, oradan bir şey toplamak ve onu bir sonuca ulaştırmak zorunda bir söz söylemek için. Belki o yüzden bu reaktiflik bu kadar hızlı olamıyor. Tabii bu da çok anormal bir durum değil bir yandan. Belki polemik yazıları ve köşe yazıları ya da basın açıklamalarına baktığımızda akademisyenlerin de bireysel de olsa daha hızlı tepki verebildikleri alanlar olduğunu görebiliriz.

ÇİĞDEM BUYRUKÇU- Ben de bir şey daha ekleyim Handan Hoca'nın söylediğinin üzerine. Mesela ulaşım ile ilgili çok fazla çalışma olmadığını görüyoruz ki bu da büyük ihtimalle İTÜ Ulaşım Planlaması programına ilişkin tezleri buraya ekleyememiş olmamızdan kaynaklanıyor. Gerçekten disiplinler arası bir şey olduğu için çok yönlü bir araştırma gerektiriyor, ama altını da çizerek söylemek istiyorum, gerçekten çok kötü bir arşiv sistemi var üniversitelerimizin. Her üç üniversite için de söyleyebiliriz bence bunu, yani danışman adıyla ayrı arattık, yazar adıyla ayrı arattık, anahtar kelimeleriyle ayrı arattık. Sonuçlar kütüphane, YÖK, enstitü veri tabanı üçgeninde böyle ama eminim hâlâ daha ulaşamadığımız çok fazla çalışma da vardır. Ben bu sayının çok daha yüksek olduğunu düşünüyorum, öyle olduğuna inanıyorum. Çünkü

çok yakından tanıdığımız, bildiğimiz bazı arkadaşlarımızın çalışmalarının künyelerine bile erişemediğimiz oldu, ama söylediğiniz gibi daha kapsamlı bir çalışma tabii ki ilerleyen zamanlarda söz konusu olabilir.

Bir de bu gündem meselesiyle ilgili olarak makaleler ulusal, uluslararası makaleler, bildiriler, workshoplar gibi konuları da biz yine zaman kısıtından dolayı bu çalışmaya dâhil edemedik. Belki onlar eklenince de bu resim değişebilir, Zeynep Hoca çok umutlu görünmüyor, ama ben bu konuda biraz daha umutlu olmak istiyorum. Teşekkürler.

TAYFUN KAHRAMAN- Teşekkürler, gerçekten teşekkürler. Büyük bir keyifle izledik Zeynep Hocam bir can alıcı cümleyle bitirdi: YÖK işlevini yerine getirmişti. YÖK işlevini yerine getirmiş, ama bir tarafıyla odayla üniversiteyi de birbirinden ayırmamak gerekiyor. Esasında İstanbul Buluşmaları'nın da maksadı bu, üç üniversiteyi ve odayı her zaman bir araya getirmek ve bir arada çalışmak. Baktığınızda bizim yönetim kurulumuzun yarısı da üç üniversitede yine eğitim faaliyeti içerisinde yer alan çalışmaları gerçekleştirenler. Bu anlamda şunu görmek gerekiyor: Oda çok daha refleksif bir yer, reflekslerini çok çabuk ifade edebilen bir yer ve buna ilişkin çalışmalarını hemen ortaya koyabilen bir organ. Lakin üniversite bu kadar hızlı ve bilimsel bilgi de bu kadar çabuk gelemiyor, bu kadar çabuk gündemi takip edemiyor. En azından bir tez çalışmasına baktığınızda siz doktora başladığınızda konu belirledikten ancak iki ya da üç yıl sonra o ürünü elinize alabiliyorsunuz. Bu gecikmenin bir anlamda şeyi de var, ama şu tablo gerçekten önce odanın, daha sonra da sizlerin sunduğu tablo çok enteresan ve 2000'li yılları hatırlamak, anlamak açısından da gayet başarılı oldu. Oda olarak da, yönetim kurulu başkanı olarak ben de bir söz veriyorum: Bunu bir yayına çevireceğiz, ama üzerinde daha çok tartışma yapmamız gerek. Erbatur Hocam az önce bir tweet attı bu keşke yayına çevrilse diye, biz de buradan söz vermiş olalım. Bunun kesinlikle üzerinde daha da

tartışarak ve sonuçları irdeleyerek, hatta iki ayrı kurumsal yapının ilişkiselliğini de bir anlamda içine koyarak iyi bir çalışma üretebiliriz diye düşünüyorum. Tekrar emekleriniz için çok teşekkürler.

ZEYNEP GÜNAY- Teşekkürler. Bir soru daha varmış galiba.

ŞAKİR AŞIK- Ben, yüksek mimar şehir plancısı, Büyükşehir Belediyesinde çalışıyorum KUDEB: Koruma Uygulama Denetim Müdürlüğü'nde. Yapılan sunumları beğendim tabii, güzel bir sunum, elinize sağlık. Yalnız buradaki çalışmada eksik olan önemli bir şey gördüm ben: Burada anlatılan daha çok kavramsal ve toplumsal tartışma konuları ele alındığını gördüm, ama bu konulara çözüm getirecek olan Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinin her yıl yaptıkları onlarca, milyonlarca liralık bütçeler yansıtılmamış. Yani Büyükşehir Belediyesi nerelere yatırım yapmış, yıllara göre bunların dağılımı nedir? Buna bakılırsa aslında Büyükşehir Belediyesinin gündemi 2000'li yıllardan bugüne kadar ulaşım olduğunu göreceksiniz. Yani öncelikle kavşaklar, daha sonra ki yıllarda raylı sistemlere bütün bütçenin yatırım yapılıp, bir kısmının ayrıldığı görülecektir. Dolayısıyla sizin anlatmak istediğiniz kanunlarla Büyükşehirin ve ilçe belediyelerin kısmen bu yatırımlarda hiçbir yer tutmadığını görmüş olduk. Bu reel yatırımların toplumsal olarak hiç algılanmadığı mı ortaya çıkıyor? Bununla ilgili bir çalışmanın da yapılması gerekmez mi?

İkinci bir soru olarak da İstanbul'un son 15 yılını tartışırken aslında İstanbul'un denk dünyada New York gibi, Londra gibi, işte başka Tokyo gibi şehirlerde neler olmuş, oradaki yaşam kalitesiyle buradaki yaşam kalitesi arasındaki ilişki tartışılıyor muydu? Bunun aslında tartışılması lazım, yani insanlar nerelerde daha çok yaşamak ister, eksiklik duydukları toplumsal hizmetler nelerdir? Yoksa yapılan yatırımları tartışarak hiçbir yere gidemeyeceğimizi düşünüyorum şahsen ben.

Üçüncü bir soru da kentlerin yüzü olan binalar konusunda Büyükşehir Belediyesinde KUDEB tarafından ve ilçelerde de daha sonra kurulan KUDEB'ler tarafından eski eserlerle ilgili ciddi bir yenilemeler yapıldı. Bu toplumda aslında gözle görülen şeyler, ama tartışılmayan ve bu konuda da bir şu anda eskiden binaların değerinin çok düşük olmasından dolayı onarılamayan binaların bugünlerde de değerinin çok yüksek olmasından dolayı onarılamadığını görüyoruz. Üç tane sorum oldu. Teşekkürler.

ZEYNEP GÜNAY- Şakir Bey, konuya bir açıklık getireyim isterseniz: Bu sunduğumuz çalışma İstanbul'da son 15 yılda neler yapıldı gibi genel değil, üç üniversitenin planlama bölümlerinin, tezler ve araştırma projeleri çerçevesinde hangi konular üzerinde durduğunun ortaya konması ve tartışılması amacını taşıdığı için, eğer tezlerde belediyenin o tür yatırımlarına yer verilmediyse, maalesef bizde de konu olarak çalışmada yer alamadı. Bu çalışmayı İstanbul'un faaliyet raporu gibi algılamamak lazım. Diğer yandan Oda'nın yaptığı sunumda bu tür faaliyetler kapsamlı biçimde tartışıldı.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Evet, bir de Büyükşehir Belediyesinin yaptığı yatırımlar üzerinden de şöyle bakmış olduk aslında bütün geçtiğimiz bu 1,5 saat boyunca: Merkezi idare, yasal mevzuat değişiklikleriyle gündemi nasıl yaratmış? Bunun dışında idareden ya da iktidardan da bağımsız olarak başka bir gündem var: Deprem, Suriye'de iç savaş gibi, dolayısıyla yasal mevzuat değişikliğiyle gündem nasıl yaratılmış, bu gündeme meslek odası nasıl yanıt vermiş ve akademi nasıl yanıt vermişti aslında, ama siz de haklısınız. Aslında buraya Büyükşehir Belediyesi yatırımlarını nereye, mekan olarak büyük yatırımlar, proje yatırımlarını nereye yönlendirmiştir dersek aslında değişik bir şey çıkabilir, ama bakarsanız aslında mesela Galataport ya da işte 3. Köprü, Haydarpaşaport hani yatırımlar henüz gerçekleşmemiş olmakla birlikte yine bu tartışmalı gündemlerle birlikte çakışacaktır diye düşünüyorum. Yani dava

açılmış ya da şey yapılmış gündemlerle çakışabilir diye düşünüyorum, ama bir sonraki çalışmaya İstanbul'da 15 yılda ne değişti diye bakarken aslında ona da bakmak gerekiyor galiba.

Herkesin kısa bir molaya ihtiyacı var gibi, ama diğer oturumu da çok geç başlatmamak adına en azından kahveleri alıp, tekrar geri dönecek kadar bir beş dakikalık moladan sonra fiziksel mekanı "*Birlikte Yaşamının Fiziksel Mekanı*" nı konuşacağımız diğer oturumu açmamız gerekiyor, beş dakikalık bir mola.

OTURUM 1

“MEKAN”

TUBAİNAL ÇEKİÇ- Biraz gecikmeli olarak ilk oturumumuzu açıyorum. İlk oturumumuz, iki oturumumuz var zaten bugün. Birincisi “*Fizik Mekânla ve Doğayla Birlikte Yaşam*” oturumu, ikinci oturumumuz da “*Sosyal ve Politik Olarak Birlikte Yaşamayı Öğrenmemiz*” üzerine yapacağımız konuşmaların olduğu oturum.

İlk oturumun moderatörü Açık Radyonun radyo programcısı Ömer Madra’yı kürsüye davet ediyorum. Konuşmacıları kendisi takdim edecek.

ÖMER MADRA- Merhabalar. Burada bulunmak benim için büyük bir keyif, ama becerebileceğimden hiç emin olmadığım bir işe girişmiş durumdayım moderatörlük, dünyada yaptığım en iyi on iş arasına girmeyebilir. Şimdiden peşinen özür dilerim ve bugün mekân doğa ile özellikli insan birlikte nasıl yaşanabilir ya da yaşanamaz konusunu çeşitli kesimlerden hukukçu, sanatçı, sinemacı ve akademisyenlerle iktisat ağırlıklı olarak da konuşmak üzere bir aradayız.

Ben konuşmacıları da izninizle davet edeyim: Doç. Dr. Işıl Erol Özyeğin Üniversitesinden, film yönetmeni, sinemacı Pelin Esmer ve Av. Fevzi Özlüer lütfen gelirlerse başlatabileceğiz.

Evet, şimdi bu hafif gecikmeden dolayı da birkaç farklı durum olabilir. Onun için de özellikle Pelin Hanımın bir randevusu olduğundan o bir yarım saat içinde terk etmek zorunda kalacak. Onunla başlayabiliriz herhalde ve onun bakış açısından “*Mekan Meselesini*” onunla tartışmaya başlayacağız.

Ben bir tek söz söyleyerek sadece açılış yapmak istiyorum: George Monbiot’nun The Guardian yazarı, çevre konularıyla çok yakından ilgilenen yıllardan beri aktivist ve yazar olan George Monbiot’nun çok bence önemli bir

yazısı bu yılın başında çıkmıştı Ocak ayında The Guardian Gazetesinde: *“Şehirlerimizde ve kasabalarımızda çocuklarımızın oynayabileceği, güven içinde oynayabileceği her hangi bir yer bırakmadık mekan olarak, o zaman da eğer çocuklar etrafında kurulmuş bir topluluk yoksa, komünite yoksa hiç komünite yok, toplumsal hayat olamaz”* diyordu. Mekan olarak açık havada ancak oynayabilen, faaliyet gösterebilen çocukların olduğu bir yerde medeniyetin gelişebileceğini söylüyordu. Dolayısıyla bunu da mekan konusunda bir göz önünde bulundurmakta yarar olabilir herhalde. Yaklaşık yirmişer dakika konuşma herhalde yeterli olacaktır diye ümit ediyorum. Benimki bitti zaten ve şimdi Pelin Hanıma sözü bırakabilirim.

PELİN ESMER- Merhaba, ben sinemacı ve vatandaş olarak buradayım, dolayısıyla size bir sunum yapmak üzere gelmedim. Aslında daha çok sizlerin bu kentsel dönüşümden bizleri kurtarmak için önerileriniz varsa onları duymak istediğim için geldim. İstanbul’da yaşayan bir vatandaş olarak bu kentsel dönüşümün dokunmadığı, etkilemediği herhalde tek bir kişi kalmamıştır diye düşünüyorum. Kimisi hoşnut, çoğu değil, ben hiç değilim. Pek çoğumuz gibi yaşadık, yaşıyoruz. Sanıyorum beni buraya davet etmelerinin sebebi *“11’e 10 Kala”* adlı filmimde hikâyenin geri planında olan bu kentsel dönüşüm meselesiydi, davet için teşekkür ederim. Bilmiyorum filmi izleyenler var mı? Benim kendi amcamdan esinlenerek yazdığım bir senaryo. Daha önce kendisiyle ilgili bir belgesel yapmıştım: *“Koleksiyoncu”* onu daha iyi tanıma, ona yaklaşma arzumuyla yaptığım bir film. Fakat bu belgeseli yapmakla sorularım tamamlanmadı, tam tersi çoğaldı. Ve 11’e 10 Kala’yı yazdım. Onun kentle ve çevresindeki insanlarla ilişkisini merak ediyordum ve bunu belgeselde bir yere kadar gösterebileceğim için bu senaryoyu yazdım ve başrolde kendisini oynattım. Hikayenin bir kısmı gerçek, bir kısmı değil. Hayatı boyunca büyük bir tutkuyla koleksiyon yapan Mithat Beyin ve aynı binada oturan apartman

görevlisi Ali'nin hikâyesi diye özetleyebilirim. Yıllar boyunca o koleksiyonlarının bir parçası bile elinden gitmesin diye savaş vermiş, tek başına bir kahraman gibi yaşamış Mithat Bey pek çoğumuzun binasına gelen, işte o apartman toplantılarında ortaya çıkan binamız depremden zarar görecek, dolayısıyla hemen yıkıp, yenisini yapmamız gerekiyor toplantılarına maruz kalmış. Aslında filmde gitmiyordu toplantılara, reddediyor, ama sonuçta oturduğu bina yıkılacak, hepimizin bildiği üzere yeniden yapılacak. Emniyeti evinde koleksiyonlarının arasında bulan bir karakterle, onun bu durum öncesinde çok da tanımadığı apartman görevlisi Ali'yi bir araya getirdim, bu binanın yıkılmasından en çok muzdarip olacak iki kişiyi.

Aslında filmi bir kentsel dönüşüm teması ya da bir mesajıyla yazmadım. Benim temel motivasyonum o koleksiyoncuyla apartman görevlisini anlayabilmek, anlatabilmektir. Ama tabii ki hiçbir karakter mandalla bulutlara asılmış, çevresinden, yeryüzünden ayrı bir gezegende yaşamıyor. En azından buradaki iki karakter. O karakterlerin yaşadığı şehir de İstanbul, ki bir koleksiyoncu için bir cennet. İstanbul'u evine toplayan bir karakterdi benim için. Artık İstanbul'u toplayıp taşıyabileceği kendince düzenlediği evinin olmayacak olması da bugün hepimizin yaşadığı kentsel dönüşüm.

İşin trajikomik yanı diyeyim, ben senaryoyu yazarken amcamın gerçekte oturduğu binanın yıkılıp yeniden yapılması gibi bir durum henüz yoktu. Henüz sıra gelmemişti diyelim. Ben senaryoyu yazarken bir gün bana telefon etti ve büyük bir can sıkıntısıyla: “ *Pelin, başım dertte, böyle böyle bizim evi de yıkacaklar*” dedi. Tabii o arada artık benim de kafam karıştı. Ben mi yazıyorum, yazdığım mı gerçek oluyor, yoksa gerçek olanı mı yazıyorum, ama gerçekten çok ürkütücü bir şeydi. Tabii ki bir sürpriz değil, ben de bir science-fiction yazmıyordum, bu şehirde yaşayan herkes bir gün sizin de kapınıza geleceklerini bilir ama henüz başına gelmeden yazıp, yazarken de başına gelmesi... Ondan

sonra tabii ki bu halka halka büyüdü ve hepimiz bir şekilde evlerimizden, anılarımızdan, o koleksiyonundan, çocuklar bahçelerinden, mahallemizden uzaklaştırılmaya başladık. Ben bunu İstanbul'u bambaşka şekilde yaşayan iki karakterleri İstanbul sokaklarında dolaştırarak görmek ve göstermek isterdim sadece ama şimdi bilfiil kişisel olarak hepimiz gibi yaşıyoruz. Yani filmle ilgili izleyen biri varsa, sormak isteyen varsa diyeyim, buyurun.

SALONDAN- Konuya odaklanarak izlemiştiniz de, koleksiyonun yaşlı birine ait olması ve sonunda akıbetinin belli olmaması gibi bir sonuç vardı. Yani oradaki yaşlılık, bina ikisini paralel mi götürdünüz, yoksa bina sadece ilerleyişte nasıl diyeyim bir aktördü, diğer taraftan da vermek istediğiniz bir anlam, mesaj var mı diye merak ettim?

PELİN ESMER- Yok, öyle bir mesaj yok. Yalnız orada ufak bir detay vardı, belki fark etmişsinizdir. Apartman adını "*Emniyet Apartmanı*" koydum. Bu emniyet meselesi kafamı kurcalayan bir mesele; emniyeti nerede arıyoruz; emniyet arayışımızın sonucunda hapsoldüğümüz durumlar, Mithat Bey'in emniyet arayışı, aynı apartmanda oturan komşuların emniyet arayışı, Ali'ninki... Emniyeti farklı yerde arayıp bulunca haliyle çatışma çıkıyor tabii. Mithat Bey için emniyet kendisine neredeyse ayakta duracak kadar bile yer bırakmasa da o topladığı anıların, koleksiyonlarının arasında olmak. Apartman görevlisi Ali için emniyet, rutubetli olmayan bir eve astımlı çocuğunu ve karısını tekrar köyden getirebilmek ve sigortalı, maaşlı bir iş bulmak. Apartmandakilerin bir kısmı için deprem korkusu olmadan yaşamak. Diğer ve baskın bir kısım içinse daha değerli ve aktiviteli bir sitede oturmak. Benim aslında binaya attığım en büyük şey bu emniyet kavramıyla ilgili sorumluydu. Çünkü fazla emniyet göz çıkartabilir diye düşünüyorum!

SALONDAN- Çok güzel bir film di bu arada, teşekkür ediyorum.

PELİN ESMER- Teşekkür ederim, sağ olun.

SALONDAN- Şimdi geçmişteki anılardan yola çıkarak ve de o anda hani dediniz ya aslında o anda ben bunu düşündüğümde senaryo ve çekimi sırasında henüz daha gerçekleşmemişti, ama yazılmaya başlarken, işte belki birtakım kareleri çekerken gerçekleşti olay aslında.

PELİN ESMER- Evet, biz yetişemiyoruz gerçeğe gerçekten.

SALONDAN- Peki, bundan 30 sene sonra o binaların yerine yapılan ya da o binanın yerine yapılan bir çevrede yeniden böylesi bir filmi çekiyor olsanız mesela, ne sizi daha çok etkileyebilir sizce, şu anda bunu mesela düşünebiliyor musunuz, hissedebiliyor musunuz bir yönetmen olarak? Özellikle sormak istiyorum veya mesela, şöyle de olabilir: Nelerin eksikliği daha çok bu senaryonuzu veya yazacağınız bir metni etkileyebilir ve çekilecek olan filmi 30 sene sonrası?

PELİN ESMER- Evet, çok güzel bir soru, yani bunu düşünmedim, ama tahmin ediyorum. İşte emniyet emniyet dedik, buyurun işte emniyetli evlerimizde oturuyoruz. Nasılız? Emniyette miyiz sorusunu yine sorardım herhalde. Aynı yerde inşa edilmiş binada apartman görevlisi şimdi binanın neresinde, hangi koşullarda oturuyor, onu merak ederdim. Bodrum katında rutubet sorunu bitti mi acaba? Evine çocuğunu geri getirdi mi. Mithat Bey Reşad Ekrem Koçu'nun İstanbul Ansiklopedisinin 11. Cildini aramaya devam etti mi? Buldu mu? Apartman sakinleri balkonsuz evlerinde nasıllar, iyiler mi? gibi sorular ilk aklıma gelen. Bu güvenlik ve emniyet tutkumuz, hani bu tabii ki çok insani bir şey, ama bu kullanılmaya da çok açık bir konu, her şey eskisi gibi kalsın, hiçbir şey değişmesin demiyorum tabii ama değişken farkında olmanın önemli olduğunu düşünüyorum. Ne için ne uğrana değiştiğimizi bilmek önemli. O da değişimin biçimini hayli değiştirir tabii.

Filmde o binanın yıkılmasını isteyen insanların hepsini rant peşinde koşan karakterler olarak çizmedim, ama bir kısmının temel motivasyonu bu evet. Bir kısmı gerçekten belki depremde korktuğu için istiyor. Doğal olarak, nasıl korkmaları, binlerce insan öldü, insanlar çoluğunu çocuğunu, ailesini kaybetti. Ama siz gidip sapasağlam binayı yıkmaya kalkarsanız, ya da onarmayı aklınızdan bile geçirmeszeniz, üstüne birkaç kat ekleyip yeni sakinlere buyrun size emniyetli bina yaptım diye sunarsanız bu açıkça insanların korkusu üzerinden rant kazanmaktır.

Bundan sonrası için çok güzel bir örnek verebilirim size, aslında 30 sene beklememize gerek yok, çok yeni bir film izledim. İstanbul Film Festivalindeki konuyu takip ediyorsunuzdur. Bütün belgesel ve kurmaca filmlerin hepsi geri çekildiler, ben de belgesel jürisindeydim. Orada izleyeceğim bir filmi maalesef izleyemedim sinemada, ama çok merak ettiğim için bir şekilde ulaşıp izledim. *“Komşu Komşu Hu”* diye Bingöl Elmas’ın belgesel filmi, hararetle öneriyorum. Anlatmayayım izleyeceksinizdir, ama bir sahne vardı unutamıyorum: Henüz evi yıkılmamış ve mahallesini korumaya çalışan kadınlardan biri diyor ki bir yandan da üzülerek: *“Ya onların balkonları bile yok, nasıl yaşıyorlar”* diyor ve gerçekten bunu üzülerek ve şaşkınlıkla söylüyor. *“Ya biz bir komşuyuz”* diyor. *“Buradan geçerken insan bir uğrar, bir merhaba der, bir tanışırız”* diyor.

Bir de Feride Çiçekoğlu’nun yeni çıkan kitabını çok öneriyorum. Tam bu konu üzerine, kentsel dönüşümü filmler üzerinden çok iyi okuyan bir film: *“Şehrin İtirazı”* Antonio’den Türkiye’de çekilmiş bir çok filme kadar, filmler üzerinden şehri çok güzel okuyor. Yani ben 30 seneyi beklemeden neyse ki meslektaşlarım bunları yaptılar. 30 sene sonra bakalım ben ne yapacağım, ben de merak ediyorum.

ERBATUR ÇAVUŞOĞLU- Filminizi ben de izlemiştim, çok teşekkür ederim, çok keyifli bir film. Bildiğim kadarıyla sinemayı icat eden Lumier Kardeşler 1896'da bu icadı yaptıklarında pek bir ilgiye mahzar olmadılar ve bu sebepten biraz seyahate çıktılar. O sırada İstanbul'a da gelip bir sandal kiralayıp, boğazın görüntülerini çektiler. 1897 yılına ait bu görüntülerde Mimar Sinan'ın arşivinde var ve oradan şehri görüyoruz ve çok etkileniyoruz. Sonra aradan geçen süreçlerde sinemacılar galiba İstanbul'u aktör olarak kullanmayı bir kenara bırakın, dekor olarak bile kullanmayı çok düşünmediler gibi düşünüyorum, ama sinema dünyasını çok bilmediğim için de haksızlık etmek istemem. Halbuki bu hediye coğrafya çok bereketli konular da sunuyor diye düşünüyorum. Hem edebiyatta hem sinemada İstanbul'un bir aktör olarak ihmal edilmesi fikrine katılır mısınız ve bunun sebepleri ne olabilir diye soracağım. Çünkü bu belleği oluşturmada sinemanın çok özel bir rolü var. Ben 25 yıldır İstanbul'da yaşıyorum, İstanbul'la ilgilenerek yaşıyorum. 10 sene önce İstanbul'u daha iyi biliyordum. Şu an hem benim bildiğim şeyler yıkılıp yeniden yapıldığından, hem de çok aşırı büyüdüğünden eskisi kadar iyi bilmiyorum İstanbul'u. O anlamda hani bu hafıza oluşturma meselesinde sinemanın rolü çok mühim. Bir de Mithat Bey afiyettedir inşallah, selamlarımızı iletiniz.

PELİN ESMER- Evet, 89 yaşında şu an, sağlığı iyi, selamlarınızı ileteceğim. Yani bir şehrin dekor olarak kullanılması ya da bir karakter olarak kullanılması, bu gerçekten aslında filmin senaryosuna bağlı bir şey, yani ben şehri bir karakter olarak kullanayım diye bir senaryo nasıl yazılmazsa, dekor olarak kullanayım diye de yazılmaz. Yani bu senaryonun getirdiği, gerektirdiği bir şeydir diye düşünüyorum. Şimdi bu filmi başka bir şehirde çekemezdim, çünkü gerçekten İstanbul bir yandan dediğiniz gibi karakter gibiydi, çünkü bir koleksiyoncu İstanbul'u topluyordu aslında, dışarı çıkamadığı zaman da Ali'yi salıyordu İstanbul'a. Ali'nin İstanbul'a ilk kez gerçek anlamda çıkması da o

karaktere ve hayatına dair pek çok şey söylüyordu. Dolayısıyla bu filmde tabii ki şehri dekor olarak değil bir karakter olarak kullanmam gerekiyordu. Aynı şey “*Şimdiki Zaman*” filmini belki izlemiştir Belmin Söylemez’in, çok güzel bir film ve benzer bir mevzu o da genç bir kadın üzerinden anlatıyor. Genç kadın arayış içerisinde, yurtdışına gidip yerleşmek, kendine bir hayat kurabilmek, İstanbul’da barınabilmek için uğraşıp debeleniyor. Film İstanbul’un bir şekilde artık çok da misafirperverlik göstermediği genç insanları üzerinden anlatıyor. Orada da tabii ki İstanbul başrolde, şimdi onu o da başka bir şehirde çekemez, ben de çekemezdim. Bu senaryoyla alakalı bir şey, sadece ve sadece İstanbul’a has şeyleri küçük detaylarda da göstermek mümkün, yani illa bu filmdeki kadar büyük bir rol olmayabilir, ama öyle bir detayda gösterirsiniz ki orada İstanbul’u sezersiniz, hissedersiniz, koklarsınız. O zaman dekor olmaktan çıkar. Bu arada İstanbul’da film çekmek de çok zor olduğu için meslektaşlarımın biraz kaçışını anlıyorum. Ben de bir sonraki filmimde dağlara kaçtım, çünkü gerçekten İstanbul muhteşem bir şehir film için, ama çok zor.

ERBATUR ÇAVUŞOĞLU- Ben de çok teşekkür ediyorum. Çok severek, içim sızlayarak bazı sahnelerini de filminizi seyrettim. Tam da onu soracaktım, siz söylediniz, yani ilk filminiz mekanın içine yazılmış insan hikâyeleriydi, belgesel bir oyun. Sonra İstanbul’u evine dolduran biri, ama ondan sonraki şeyinizde işte “*Gözetleme Kulesi*”nde gerçekten oradaki mekan insanların arasındaki çok soyut bir mekandı. Yani siz kendi şehirle olan ilişkinizi de veya bir sinemacı olarak şehirle ilişkinizi bu üç farklı filminizin mekanlarından takip edebiliyor musunuz? Bu bilinçli bir adım mı, yoksa bakınca mı bunu ancak anlamlandırırıyorsunuz?

PELİN ESMER- Yani çok bilinçli değil. Şöyle, evet, “*11’e 10 Kala*”da İstanbul’dan çok yoruldum, biraz kaçtım. Onu da itiraf edeyim. Şu ana kadar yazdığım senaryolarda mekanlar gerçekten çok önemli oldu. “*Gözetleme*

Kulesi'nde filmin konusu ve ruhu gereği iki ana karakter için de geçici, transit alanlar düşündüm. Ait olmayacakları iki mekan. Kadın için bu çalıştığı otobüs ve yollarla Tosya'da sığındığı otobüs ve arabaların kısa süreli duraklayıp devam ettikleri küçük bir mola yeri. Adam için de geçici bir süre için sığındığı ve çalıştığı dağın başında bir yangın gözetleme kulesini düşündüm. Mekanları karakterlerimin durumlarını ifade etmeye yarayacak şekilde seçiyorum, ama tabii önce karakter, sonra mekan da gelmiyor. Bunlar çok birbirleriyle iç içe şeyler, yani bir insanın nerede kaldığı ya da yaşadığı, sığındığı onu ve içinde bulunduğu ruh halini en iyi anlatan öğelerden biri, sadece biri ama önemli bir parçası. Bu yüzden de kentsel dönüşüm bu kadar trajik ve bir şeyleri eksiltten bir şey aslında. Nasıl senaryoda bir karakter mekanıyla birlikte bir kimlik kazanıyorsa bizler de gerçek hayatımızda evimizle, mahallemizle, anılarımızla, şahit olduğumuz değişimlerle bir kimlik kazanıyoruz ve bu elden alındığı zaman da üstüne yeni anılar, deneyimler ekleyebileceğimizi temelimiz sarsılmış oluyor.

ÖMER MADRA- Siz gitmeden ben de bir ufak soru ilave etmek istiyorum. Demin sorulan ve cevaplanan soru-cevap faslına bir ek olarak önce İstanbul'un bir karakter, aktör olmasıyla başlayıp sonra dekora geçmesi, şimdi onun bile olamayacağı gibi bir şey konuşuldu. Peki, bir reklam filmine dönüştürebilir miyiz acaba işi diye şey yapıyorum. Şimdi terminolojide de ilginç bazı şeyler dikkati çekiyor. Outdoor diye bir şey var reklamcılıkta bildiğim kadarıyla, yani otobüs duraklarını, vesaireyi reklam panoları halinde kullanmak çok yaygınlaşan bir şey, yani İstanbul'un en belirgin özelliği bence şu sıralarda büyük bir outdoor panosuna dönüşmüş olması, özellikle de binaların dışlarını kullanılması. Bunun hukuki boyutlarını da belki Fevzi Beye sorarız sonradan, ama artık reklam filmi çekmeye başlayabilirsiniz herhalde, bütün dünyanın en büyük outdoor şeyi halinde gibi görünüyor bana, bütün bu gökdelenlere varıncaya kadar her tarafı reklam panosu olan bir şehirde yaşamaktayız. Ne

diyorsunuz?

PELİN ESMER- Vallahi o kadar her şey geçici, uçucu ki yani evet, belki reklam filmi yapmak daha kolay, çünkü bir ürünü belli bir süre için tanıtıyorsunuz. Sonra zaten unutulacak, ama o panolar, birkaç günde bir o kadar hızlı değişiyor ki reklam filmi dışında bir film devamlılığı olmaz zaten. Şimdi aynı sahneyi bir uzun metraj filmde iki gün sonra tekrar çekmeye kalksan fonda başka bir reklam panosu olacak, yani çok güzel bir şeye değindiniz. Dönem filmi çekmek zaten imkânsız artık deniliyor. Bırakın dönemi, güncel filmi belli bir devamlılığı tutturarak birkaç günde çekmek bile zor artık. Çünkü yetişmek mümkün değil. Sonuçta bir sinema filme baştan biçilmiş bir ömür yok. En güzel yanı o, yani bugün, yarın, yüz sene, beş yüz sene neyse yani bir ömrünün olmaması, bu zamansızlığı benim çok önemsemişim yanı. Ama şehir o kadar hızlı ilerliyor, değişiyor ki yetişmemiz çok zor, ama imkânsız değil. Yani biz de o panolara doğru değil, başka tarafa doğru bakarak çekeceğiz, yani bir şekilde bu şehri bırakamayız.

ÖMER MADRA- Yani yalnız panoların varlığından bahsetmiyorum, mesela İstanbul'un en büyük stadyumu bir reklam panosu halinde şu an, yani önünden geçip fark edilmemesi imkânsız, dünyanın en büyük reklam panolarından biri bir senedir orada.

PELİN ESMER- Maalesef.

ÖMER MADRA- Peki, Pelin Hanım biraz önce açıklamaya çalıştığım gibi gitmek zorunda, eğer başka bir soru yoksa onu azat edelim diyelim.

PELİN ESMER- Teşekkür ederim. Gerçekten çok uzun ve her daim maalesef güncel bir konu. Bir etkileşim mi, mücadele mi, direnme mi hangi kelimeyi kullanacağımı bilemiyorum. Olumlu olumsuz elbette etkileniyoruz. Olumlu da diyorum, çünkü bir yandan hakikaten hiçbir zaman hiçbir baskı kabul

edilemez, ama o baskıyı yapanların üzüleceği şekilde aslında baskı ortamında çok ciddi yaratıcılığın ortaya çıkacağına da inanıyorum. Zaten belki de bu güçle durabiliyoruz, dayanabiliyoruz. Etkileşim benim açımdan böyle bir etkileşim oluyor, gerçekten biraz yılmamaya, farklı alternatifler bulmaya çalışmaya, onlara teşvik ediyor, ama gerçekten büyük bir enerji ve zaman kaybı. Yani size şöyle bir örnek vereyim: İşte demin dedim, İstanbul Film Festivali belgesel jürisindeydim ve ben bütün haftamı filmleri izlemeye ayırdım büyük bir heyecanla, ama biz o filmleri izleyemedik onun yerine sansürü konuşmak üzere bir basın toplantısı yaptık. Şimdi kaybı düşünün, yani o filmlerin izlenilememesinin kaybı, bizim orada o filmleri değil sansürü konuşuyor olmamızın kaybı, bunlar da tabii çok olumsuz etkenler, ama dediğim gibi bunu bir dirence ve bir şekilde devam etmeye devşirmemiz gerekiyor. Başka da bir şey diyemiyorum, gücümüz yettiği kadar. Teşekkür ederim.

ÖMER MADRA- Çok teşekkür ederiz.

PELİN ESMER- Ben teşekkür ederim ve ayrılmak zorunda kaldığım için özür dilerim. Sizin önerilerinizi duymayı çok isterdim bir vatandaş olarak, ama inşallah başka bir zamana.

ÖMER MADRA- Nasıl olsa buradaki öneriler size intikal edecektir.

PELİN ESMER- Çok teşekkür ederim.

ÖMER MADRA- Çok teşekkürler katıldığınız için. Evet, Pelin Esmer’le “11’e 10 Kala” filminin de yönetmeni kentsel dönüşüm, kendi amcasının hikâyesiyle ilgili yaptığı belgesel üzerinde konuştuk ve oradan apartman toplantıları ve trajikomik bir gelişme olarak da ki tam bunun senaryosunun yazılırken kentsel dönüşümün senaryoda yazılan şeyin gerçek hayata dönüşmesinden bahsetti. Buna aslında sanat alanında “*hayat sanatı taklit ediyor*” diye çok hoş da bir laf var, ama belki de onunda ötesinde artık yazdığı

şeyin ve biraz böyle Andersen Masallarında ya da Grim Kardeşlerin gotik masallarda olduğu gibi daha yazılırken hayata dönüşmesinin tuhaf hikâyesini de senaryonun yazılması sırasında evin yıkım konusunun gündeme gelmesini de görebilir. Sanki yazıyla oluşuyormuş gibi, yani buna da hayat sanatı taklit ederken onu taklit eden, hayatı taklit eden sanat filan diye gidebiliriz.

Pelin Esmer'in üzerinde durduğu bir önemli konu da: Apartmanın, filmin mekanını oluşturan, konusunu oluşturan apartmana verdiği adla Emniyet Apartmanı olması, yani güvenlik, özel güvenlik meselelerinin, yani korku üzerine kurulu yeni toplum düzeninin hem yalnız İstanbul'da değil, dünyanın da çeşitli yerlerinde gördüğümüz sosyolojik bir fenomen bu ve bu gittikçe de daha yoğun bir şekilde Türkiye'de de karşımıza gelen güvenlik devleti kavramının ağır şekilde bastırmasından bahsedebiliyoruz. Burada her türlü insani ilişkiyi, hatta canlılar arasındaki -yalnız insanlar değil, canlılar- insanlarla diğer canlılar arasındaki ilişkiyi de dağıtacak, kopartacak bir yapı çözümlmesine de gidebiliyor. Bunun da ipuçlarını Pelin Esmer de bize verdi. Kendi hayatımızda da rastlıyoruz buna ve son olarak da işte bu enerji ve yaşam kaybindan bahsederken tam da en güncel konu olan sansür konusu İstanbul Kültür Sanat Vakfının jürisinde, belgesel film jürisinde filmleri izleyip, bunları konuşmak yerine sansür ve ayaklanmayı ya da işte sansüre direnişi -ayaklanma lafı biraz fazla kaçtı- yani onu konuşur hale gelmemizi büyük bir enerji ve yaşam kaybı olarak ifade etti, ama aynı zamanda da direnişin getirdiği, bu özgürlük mücadelesinin getirdiği olumlu faktöre de işaret etti şüphesiz ki, ama bu da gene sansür konusu bizi gene gelip, dönüp dolaşıp güvenlik devleti kavramına bağlıyor. Böyle bir sarmalın içinde olduğumuzu söyleyebiliriz.

Şimdi ikinci olarak size söz vereyim müsaade ederseniz Doç. Dr. Işıl Erol'a. Belki şöyle de daha önceden konuşmadık, ama bir de ipucu olarak bu ilk konuşmadan, ilk tartışmadan çıkan şeyi bütün bu konuştuğumuz ana konuyu

bu insanlar arası toplumun çözümlü, mekanlar ağırlıklı olarak uzun, yani 1900, son 30-35 yıldan beri gittikçe ağırlığını hissettiren neoliberal düzenin etkisine de bağlayabilir miyiz diye de sormadan edemedim doğrusu, iktisat konusu gelince de böyle bir şey oldu, buyurun.

Doç. Dr. İŞİL EROL- Ben de öncelikle teşekkür etmek istiyorum İstanbul Şubesi Şehir Plancıları Odasına beni davet ettiği için. Aslında Pelin Hanımın sunumu, sinema kapsamında mekan tartışmasından sonra biraz sıkıcı bir sunum yapacak olabilirim size. Sunumumun başlığından da anladığınız üzere *“Kentsel İktisatçı Gözüyle 2000’li Yıllar”* özellikle 2001 finansal kriz sonrasında Türkiye ekonomisinde ne oluyor, Ömer Madran’ın söylediği gibi aslında sunumumun odağı o. Küreselleşme, liberal ekonomik politikalar sonrası Türkiye ekonomisinde ne oluyor ve bunun İstanbul özelinde kente yansımaları üzerine bir sunum hazırlamaya çalıştım. Şimdi ben aslında Ortadoğu Teknik Üniversitesi Şehir Planlama mezunuyum, ama pratikte hiç planıcı olarak çalışmadım. Eğitimim, akademik araştırmalarım tamamen kentsel ekonomi ve gayrimenkul finansmanı üzerine odaklandı. Bu sunumda o yüzden verilerle, analizlerle umarım sizi sıkmayacağım.

Şimdi sunumumu üç alt başlıkta toparlamaya çalışacağım. İki az önce söylediğim gibi aslında 2000’li yıllarda son dönemde çok tartışılan bir konu, özellikle makro iktisatçılar arasında erken sanayisizleşme, Türkiye ekonomisinde ne oluyor? Finansal sektör, inşaat sektörünün, gayrimenkul sektörünün başını çektiği bir şişme var. Erken sanayisizleşme süreci Türkiye’ye özel değil, tabii ki birçok gelişmekte olan ülkenin yaşadığı bir sorun. Bunun sonrasında kısaca ikinci alt başlıkta inşaat ya da daha geniş kapsamda gayrimenkul sektörü, imalat sanayi, finans, bankacılık, bu sektörlerin ekonomik büyümeye katkıları ne, gerçekten katma değer üreten sektörler ne? Aslında erken sanayisizleşmeyi veriyle size göstermeye çalışacağım ve son olarak

mekana indirgeyeceğim bütün bu küreselleşme, finansallaşma sürecinin İstanbul'a yansımalarını.

Şimdi 2000'li yıllarda Türkiye ekonomisini anlamamız için aslında dünya ekonomisindeki dinamiklere kısaca bakmamız gerekiyor. Çünkü az önce söylediğim gibi Türkiye'ye has değil, gelişmekte olan birçok ülke Çin, Hindistan, Endonezya, Güney Afrika, Brezilya, Latin Amerika ülkeleri bu değişim sürecinden, özellikle küreselleşme sürecinden etkileniyoruz. Nedir bu etkiler? Şimdi 1970'lerin sonlarında gelişmiş ülkelerde gördüğümüz bu küreselleşme ve daha çok neoliberal, yani serbest ekonomiye geçişin, az önce söylediğim gibi küreselleşme dediğimiz serbest ekonomiye geçiş sürecinde gelişmekte olan ülkeler nasıl uyum sağlıyorlar? Aslında iki şekilde uyum sağlıyorlar. Serbestleşme birincisi ticaret, dış ticarete serbestleşmeye gidiyorlar ve bunun sonucunda da finansallaşma süreçleri geliyor. Şimdi sıkıcı gibi görünse de bu iki tartışma bence çok önemli, çünkü 2000'li yıllara damgasını vuran aslında bu gelişmeler. Öncelikle siz dış ticaretinizi serbestleştirdiğinizde olan şey şu: Yurtdışıyla uluslararası piyasada rekabet edemiyorsunuz. Rekabet edemedikçe belli sanayi sektörleriniz yok olmaya başlıyor ve yine finansal serbestleşmeyle, yani yabancı sermayeyi ülkenize çektiğinizde bu sermaye reel yatırıma dönüşmüyor ve hızlı şekilde kaçan bir sermaye olarak sizi sanayisizleşme sürecine götürüyor.

Şimdi nedir sanayisizleşme? Sadece bir-iki cümleyle özetleyeceğim. Bu aslında gelişmiş ekonomilerde beklenen bir süreç, yani ne oluyor? Tarımdan imalata, imalat doyum noktasına geldiğinde sanayiniz daha sonra üretici finansal sektör dediğimiz hizmetler sektörüne bir kayış oluyor. Şimdi bir Avrupa ülkeleri bunu ya da Amerika bunu çok rahat yapıyor, çünkü aynı zamanda teknoloji üretiyor. Yani gelişmiş ülkelerin sanayi sektörlerinin hâlâ katma değeri çok fazla ekonomik büyümelerinde, ama istihdamları azalıyor, neden? Çünkü

teknoloji işgücünün yerini alıyor ya da ucuz iş gücü Çin'e gidiyor. O yüzden katma değerde bir değişiklik yok, istihdamı azaltıyor, ama bize baktığımızda tam tersi bir durum var. Yani Türkiye gibi ülkelerde erken sanayisizleşme dediğimiz özetle şu aslında: Siz sanayinin olgunluk noktasına gelmesini çok daha hızlı yaşıyorsunuz, yani olgunluğa ulaşmadan hizmetler sektörüne kaymaya çalışıyorsunuz ve bu dolayısıyla üretkenlikte durgunluk, asıl katma değer olan, yani imalat sanayinizde işsizlik ve dolayısıyla uluslararası sermayeye bağımlı kırılgan bir ekonomik yapıya dönüşüyorsunuz. Dediğim gibi Türkiye'ye özel değil bu erken sanayisizleşme süreci.

Şimdi verilerle göstereceğim dedim. Son yaptığımız bir çalışma aslında bu, herkesin de sorduğu soru şu: Türkiye'de inşaat sektörü gerçekten lokomotif bir sektör mü? Bizim çalışma sonuçlarımız hayır diyor. Yani şunu söylemeye çalışıyorum: 1998-2014, hatta kriz sonrası döneme de ayrıca bakıyoruz ve şunu görüyoruz: Ekonomik canlanma olduğu dönemlerde inşaat sektöründe bir dinamizm, enerji görüyoruz, ama ekonomi kötüye gittiğinde inşaat sektörü ilk kötüye giden sektörlerden. Yani nedensellik ilişkilerine baktığımızda ekonomiden inşaat sektörüne doğru bir ilişki buluyoruz, inşaat sektöründen ekonomiye değil, neden? Çünkü şu çok önemli: İnşaat sektöründe ne kadar yabancı sermayeyle proje oluşturunuz, daha da önemlisi girdi malları, ara girdi malları ne kadar yerel üretimle gerçekleştirebiliyorsunuz? Bu ikisi de Türkiye'de eksik olan konular.

Şimdi Türkiye'ye baktığımızda özellikle kriz sonrasına odaklanacağım. 2002 yılından itibaren 2005'te hız kazanıyor. Türkiye gayrimenkul sektörü bölgesel ölçekte hep işte parlayan yıldız olarak algılanıyor literatürde ya da finans camiasında. Bölgesel ölçekten kastım Ortadoğu, Kuzey Afrika ülkeleri, Doğu Avrupa ve hatta Rusya'yı içine alan bir ölçek. Şimdi dedikleri şey şu: Ekonomi büyüyor, ama tüketerek büyüyoruz -ayrı konu, ona geleceğim- genç

ve dinamik bir nüfus var. Kentleşme süreci çarpık kentleşme, ama yatırımcının ilgisini çeken çarpık kentleşme, düzgün kentleşme değil, nedir bu? Özellikle kentsel zengin yeni bir orta sınıf oluşturulması, yani borçlanan, risk alan, tüketen. Tabii ki devlet bunu düşük faiz, düşük kur politikasıyla son yıllarda oldukça destekliyor ve tabii ki kentsel rant, kentsel dönüşüm projeleri ve sabahki sunumda aslında çok fazla üzerinde duruldu, ben hızlı geçeceğim. Devletin kendi eliyle plan değişiklikleri ve yasalarla aslında kentleri, kentsel alanları metalaştırdığını biliyoruz. Bu özellikle hani çok kısa bahsedeceğim, Karşılıklılık Yasası dediğimiz yabancıların gayrimenkul satın alma, karşılıklılık beklemeden satın alma istatistiklerine baktığımızda özellikle Mardin, Hatay ya da Ege'de Aydın, Balıkesir, bu illerde son yıllarda konut satışlarının ve konut fiyat artışlarının çok fazla olduğunu görüyoruz. O yüzden yasaların özellikle de büyükşehir belediyesi olarak tanımlandı 14 ilde, yasaların gayrimenkul sektöründeki şişmeye etkisini aslında çok net görüyoruz.

Şimdi hızlıca veri göstereceğim size: İnşaat sektörü lokomotif büyüyor. Bakın, inşaat sektörünün 1998-2013 yılları arasında ekonomi, yani gayrisafi yurtiçi hasıla ekonomik üretim içindeki payı çok da yüksek değil, yüzde 5, yüzde 6.5. Şimdi Çin'le, Rusya'yla, işte aşağıda yazdığım ülkelerle karşılaştığımızda özellikle 2005 yılından beri aslında göreceli olarak düşük bir oran. Tabii bu sadece inşaat sektörü, biz daha çok inşaat sektörüyle birlikte konut sahipliği, yani akış olarak değil de stok olarak baktığımızda konut sahipliği ve asıl son 4 yıldır çok hızlı büyüyen gayrimenkul iş faaliyetleri -sabah yine konuştuk- gayrimenkul değerlendirme, leasing, gayrimenkul danışmanlığı gibi alanlarda uluslararası firmalar Türkiye piyasasına girmiş durumda, en büyük işi yapan firmalar. O yüzden bunları topladığımızda, ekonomideki yeri nedir baktığımızda yüzde 14'lere ulaşıyoruz. Şu an imalat sanayinin ekonomideki oranı da yüzde 15, yani ciddi hızlı büyüyen bir sektör var rakamlarla. Bence

bu grafik çok önemli, burada bakın, kriz dönemleri 1999-2001 ve 2008-2009 kriz dönemlerine baktığınızda inşaat sektöründeki daralma, küçülme ekonomideki küçülmeden çok çok daha fazla, ama 2002 sonrasında bakın, 2002-2007 dönemine, inşaat sektörü -daha doğrusu gayrimenkul sektörü demem lazım- ekonomiden çok daha hızlı büyüyor. Yani çok değişken, çok hassas bir dinamikten bahsediyoruz. Ekonomi iyiye gidiyorsa inşaat inanılmaz canlanıyor, ekonomi kötüye gittiğinde hepimizin bildiği bir şey aslında, inşaat sektörü küçülme yaşıyor.

Burada da erken sanayisizleşmeyi veriyle göstermeye çalışacağım dediğim grafik bu aslında. Sektörlerin 2002-2013 döneminde ekonomik büyümeye katkıları, ortalama büyüme hızlarına bakın. İlk dört sektör gayrimenkul kiralama iş faaliyetleri, finansal kurumlar, inşaat ve lojistik. Bu normalde 'fire' dediğimiz finance, insurance, real estate dediğimiz aslında özel kapsamlı üretici hizmetler, yani bu sektörlerin nasıl büyüdüğünü görüyoruz 2002-2013. İmalat sanayine bakın, perakende ticaretin bile altında, yani aslında burada şunu görüyoruz: Üretmeyen, reel yatırımlara yönlendirilmeden özel hizmetler sektörüyle büyümeye çalışan bir ekonomi. Tabii ki gerek ticaret, gerek inşaat, bu ticarete, yani ihracata söz konusu olmayan sektörler, o nedenle zaten katma değeri olmayan sektörlerle büyümeye çalışıyoruz.

Şimdi mekana gelmeye çalışacağım. Bütün bu tartıştığım küreselleşme, finansallaşma konusunda İstanbul'da ne oluyor? Şimdi 1980'ler gerçekten dönüm noktası, yani serbest ekonomi, hepimizin bildiği liberal ekonomik politikaların izlenmeye başlandığı dönem. Burada Çağlar Keyder'in çok güzel bir aslında sözü var: *"İstanbul Türkiye'nin dünya sahnesine çıkışıyla tanımlanan sürecin vitrini, kapısı fonksiyonu yüklendi"* diyor. Yani merkezi hükümetler tarafından aslında yabancı sermayeyi çekmek amacıyla İstanbul'a küresel kent olma hedefi konuldu. Zorla küresel kent yapacağız ve tabii ki inanılmaz bir

merkezden finansman ve kentin yeniden yapılanması söz konusu, yani 1980'lerden bu yana bunu zorluyoruz.

Şimdi küresel kent tanımı uluslararası alanda nedir, biz gerçekten küresel kent sürecini yaşadık mı, ona hızlıca bakacağım. İngiltere'de Loughborough Üniversitesi, Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü 1990'ların başından beri bir endeks oluşturuyorlar. Dünya kentleri endeksi ve kentleri alfa, beta, gama olarak sıralıyorlar ve tabii ki ekonomik faktörler çok daha öne çıkmakla beraber politik ve kültürel faktörlere de bakıyorlar. Nedir İstanbul'un durumu, bir bakalım: Şimdi İstanbul altta yazmışım, 1990'larda gama dünya kenti olarak tanımlanırken, 2010'dan itibaren alfa eksi dünya kentleri arasında. Bakın, sabah konuştuk Londra New York alfa artı artı kentler, daha sonra işte Hong Kong, Paris, Singapur, Tokyo daha Uzak Doğuyu görüyoruz ve İstanbul Miami gibi, Münih gibi Boston gibi alfa eksi kentler arasında. Şimdi neden bu kentler arasına giriyor? Yani Friedman'dan sonra Sassen'in, Saskia Sassen'in tabii ki küresel kent teorisine gittiğimizde Saskia Sassen'in dediği şey şu: Az önce verisini gösterdiğim üretici hizmetler, yani finans, sigorta, gayrimenkul, inşaat sektörünün önünü çektiği bu şişme gelişmekte olan ülkelerin küresel kentlerinde aslında ön plana çıkıyor ve Sassen yine 2010'da yaptığı bir çalışmada özellikle Londra ve İstanbul vurgusunda bulunuyor. Diyor ki: *"Bu iki kent aslında eski dünya kentleri ve sürekli kendini yenileyen, yapılandırılan kentler"* ve Sassen'e göre İstanbul'un dünya kenti, küresel kent olmasının iki önemli nedeni var: Karmaşıklık, karışıklık ve çeşitlilik. Şimdi bu dünya bakış açısından neden alfa eksi kent olmuşuz, neden küresel kent olmuşuz, ama biraz da daha gerçeklere bakalım. Yine Çağlar Keyder'in çalışmaları bence çok değerli kentsel sosyolog, enformel küreselleşme olarak tanımlıyor. Yani şunu söylemek istiyoruz: Aslında İstanbul'un dönüşümü, bana göre zorla dönüşümü küresel kent beklentilerini gerçekleştiriyor. Neden gerçekleştiriyor?

Öncelikle küresel kent olmanız için bölgeye hizmet eden bir finans, sigorta, gayrimenkul sektörünüz, hatta ticaret sektörünüz olması lazım. İstanbul daha çok ülkenin geri kalanına hizmet eden bir kent durumunda, en önemlisi teknoloji üretmiyoruz. Ne bilgi teknolojisi, ne sanayi içinde teknoloji üretmiyoruz ve yine hepimizin bildiği bir şey sermaye birikimine ve daha önemlisi istihdam yaratan bir üretici hizmetler sektörümüz yok. Yani bir yandan negatif bir resim burada nasıl küresel kent olduk diyoruz, ama diğer yandan hepimizin gözlemlediği bir şey var. Özellikle yabancı sermaye eliyle 2010-2011'de çok çok hızlanan ofis piyasalarını görüyoruz ki bölgede Rusya'dan sonra ikinci büyük ofis piyasası İstanbul'da hepimiz AVM'leri görüyoruz. Hatta Amerikalıların çok şaşırdığı bu mixed-usage yani karma kullanım dediğimiz ofis, rezidans ve AVM'lerin bir arada olduğu büyük projeleri görüyoruz. O zaman bu çelişkiyi nasıl açıklıyor kent sosyologları? Özellikle yine Çağlar Keyder'in çalışmalarına referans vereceğim. Diyorlar ki: Enformel küreselleşme, yani İstanbul'un beklenen küreselleşme sürecinin gerçekleştirilememesinin nedeni yasa dışı ve geçici nakit akışlarının kentte toplanması. Yani yasa dışı derken kara para aklamadan bavul ticaretine ta 1990'lara kadar, yani geri gidebiliyoruz, ama son dönemde olan özellikle Arap ülkeleri sermayesinin ülkeye girmesi, inşaat sektörüne yapılan yatırımlar yine sermaye birikimi ya da iş gücü yaratan yatırımlar, yani reel yatırımlar değil.

Son olarak bütün bu gelişmelere baktığımızda kentte yaşayanlar açısından tabii ki bölünmüş bir nüfus görüyoruz. Bunu daha önce ikili kent olarak algıladı sosyologlar, ama daha sonrasında ikiliden de öte bölünmüş kent olarak tanımlamaya başladılar. Şimdi öncelikle siz sanayiden, özellikle tekstilden biran önce üretici hizmetlere geçtiğinizde iş gücü buna nasıl adapte oluyor? Yani adapte olabilen finans sektörüne, bankacılık, sigortacılık, ona kayabilen iş gücünde sorun yok. Çünkü gelir düzeyi, yaşam tarzı bir anda yükseliyor, ama

buna adapte olamayan iş gücü piyasası dışında kalan hane halkları ya da kişiler kent ölçeğinde tabii ki onların gelir düzeyleri, tüketim kalıpları, yaşam tarzları çok çok daha farklı oluyor.

Yine kentsel hizmetlere baktığımızda hepimizin bildiği bir şey sosyal hizmetler üst gelir grubu için hızla özelleştirilirken kamu hizmetlerinin git gide kötüleşmekte olduğunu biliyoruz. Yine en önemli yansıma konut sektöründen bahsetmemek mümkün değil, yani fiziksel mekânda bölünmüşlük, çünkü bütün bu gelir düzeyi, yaşam tarzı, iş gücündeki eşitsizlikler mekâna konutların ayrışması olarak yansıyor. Tabii yine şunun da altını çizmem lazım: Ulusal kalkınmacılık döneminde, yani bu kente göç, kırsala verilen sübvansiyonlar, kente göç ve gecekonduya yaşayanların kent tarafından kucaklanması anlayışı tamamen 2002'den itibaren kentten gecekondulaşmanın dışarı çıkarılması ve kentsel zengin, az önce söylediğim gibi tüketime risk alan, tüketime dayalı bir kentsel zengin yeni bir orta sınıfın yaratılması olarak tanımlanıyor.

Son olarak yine Keyder'den bir cümleyle bitireceğim: *"Kamusal yokluğun orta yerinde özel zenginlik bölünmüş kent"* İstanbul'u bence çok net açıklayan bir cümle. Teşekkür ederim.

ÖMER MADRA- Çok teşekkürler. Bir tek söylemek istiyorum, yani çizilen tabloda en çarpıcı noktalardan bir tanesi daha geçenlerde cumhurbaşkanının sözünü ettiği bir cümle: *"İnşaat yoksa ülke de yoktur, ülke de çöker"* demişti. Bu görüşü paylaşmadığınız anlaşılıyor anladığım kadarıyla. Bir onu sormak istiyorum, yani inşaat sektörünün motor bir sektör olduğu kanaatinde ve Türkiye'nin yeni açıklanan 2023 perspektifinde de açıkça böyle bir şey öngörülüyor, vizyon öngörülüyor anlayabildiğim kadarıyla, o zaman gelecek çok parlak görünmüyor. Ne diyorsunuz?

Doç. Dr. İŞİL EROL- Aslında kısa dönemli günü kurtarmak diyelim ona,

yabancı sermayeyi çekmek için evet, inşaat sektörü önemli bir araç, yani hükümet açısından bakarsak, ama detaya girecek diye söylemedim, verilerle göstermedim. 2010-2011'e baktığımızda gerçekten inşaat sektöründeki büyüme bütün sektörler arasında inanılmaz fazla olarak öne çıkıyor, ama bu kısa dönemli, yani niye? Bir yandan kriz sonrasında küresel ölçekli inanılmaz bir likidite bolluğu var, yabancı sermaye geliyor. Diğer yandan hükümetin faizleri düşürme politikası var, bu da içsel tüketimi sürekli destekliyor. Sonuç olarak bir hem perakende ticaret, hem inşaat sektöründe inanılmaz bir şişme var, ama 2010-2011, siz bunu zamana yaydığınızda, uzun dönemli analizlere girdiğinizde bu etki ortadan kalkıyor.

ÖMER MADRA- Evet, yani vakit darlığından dolayı geniş bir tartışmaya çok müsait olan son derece önemli olan bu şeyi burada herhalde noktalamak zorundayız. Çünkü saat 13.00'a yaklaşıyor ve bize ayrılan süre de yaklaşık 13.00 gibiydi. Birazcık taşabiliriz herhalde, ama ortaya çıkan sizin de ortaya koyduğunuz tablodan buna çare olarak da bir direniş gibi bir sonuç, yani vatandaş direnişinin ne şekilde örgütlenebileceğini konuşmamız herhalde daha sonraki toplantılarda ve bütün önümüzdeki günlerin gündeminde önemli bir yer tutacağına benziyor.

Peki, o zaman Fevzi Beye geçelim, Fevzi Özlüer hukuk boyutuyla, bu mekan meselesinin hukuk boyutu üzerinde konuşacak.

Av. FEVZİ ÖZLÜER- Öncelikle davetiniz için çok teşekkür ediyorum. Uygun bir sürede tartışmayı yürütmeye çalışacağım. Şimdi aslında Işıl Hocanın bıraktığı yerden devam edecek olursak bu Türkiye'de AKP etrafında biçimlenen inşaat burjuvazisinin ürettiği söylemin, yani *"bu inşaat olmazsa ülke durur"* söylemi aslında tek bir inşaat sanayiyle ilişkilendirirsek belki haklı sonuçlara, ampirik verilere ulaşabiliriz. Fakat özellikle inşaat burjuvazisinin yoğunlaştığı sektörlerle baktığımız zaman, yani bu ilişkinin madencilikle ilişkisinin, enerji

sektörüyle ilişkisinin ne olduğu üzerine yoğunlaşılabilirse belki daha sağlıklı verilere ulaşmak mümkün. Ben son 15 yıldır işte kent ve ekoloji mücadelesinin içinde bu özellikle kırsaldaki doğa yıkımının yoğun olarak yaşandığı yerlere sıkça gidip geliyorum ve bu alandaki burjuvazinin nasıl şekillendiğini pratik olarak görme şansına sahip oldum. Belki bağlamıyla da ilintilendirecek olursak 2000'li yıllarla birlikte aslında Türkiye'nin sermaye birikim sürecinde şöyle bir yenilenme yaşandı: Yani geleneksel anlamda 1980 sonrasında Türkiye'nin sermaye birikim süreci kamu varlıklarının özelleştirilmesi süreciyle gerçekleşirken, bunun üzerine 2000'li yıllarla birlikte kamu varlıklarının özelleştirilmesine ek olarak doğa varlıklarının da piyasalaştırılması sürecinin girdiğine şahit oluyoruz. Bu nedenle de inşaat sanayinde var olan şirketler özellikle inşaat sanayine girerken bir ayaklarını kesinlikle taş ocağı işletmelerini, bir ayaklarını kendilerini kredibilitelerini, uluslararası camiada kredibilitelerini döviz karşısında sağlayabilmek için altın ya da gümüş piyasalarına girdiklerini görebiliyoruz.

Bir diğeri enerjide kendilerinin ucuz enerji teminine yönelik olarak enerji sektörüne girdiğini görebiliyoruz. Yani zaten bu sektördeki inşaat firmalarının portföylerine baktığınız zaman bunların yoğun olarak enerji ve maden şirketleriyle karşılıklı etkileşim içinde olduğunu görmek mümkün. Bu anlamıyla belki üzerine düşünmek gerekiyor sermayenin yoğunlaşma biçiminin, bu anlamıyla da aslında Türkiye'de sermaye birikiminin birlikte yaşam olgusu üzerindeki etkisini birincisi tarihsel bir süreklilik içinde algılamak lazım, bir de dönemselsel bir kırılma olarak algılamak lazım.

Hem sunumlar yapılırken benim aklıma buradaki konuşmalar vesilesiyle birtakım olguları da deşelemek, tartışma ihtiyacı doğdu. Ben Ankara'da yaşadığım için Ankara'da biliyorsunuz bir süre önce Çankaya Köşkü boşaltılmıştı. Çankaya Köşkü boşaltıldıktan sonra Ankara'da söylentilerden

birisi acaba burası TOKİ'ye mi verilir, TOKİ'ye verilir mi söylentileri ortaya çıkmıştı. Ya dedim acaba bu Çankaya Köşkü acaba ne zaman kimden, nasıl elde edilmiş? Çok ilginç, aslında 1910'lu yıllarda Çankaya Köşkü 1920'li yıllara tekabül eden o zaman zarfında Ermeni bir aileden Türk nüfusuna geçtiğini, o vesileyle daha sonra Çankaya Köşkü haline geldiğini öğrenmek gibi bir süreç içinde oldum. Yani Türkiye'de aslında sermaye birikiminin ilk uğrağında birlikte yaşam olgusunu inşa eden ulus devlet bir modernleşme stratejisi olarak kendisini bir Türk-İslam siyasası üzerine inşa ettiğini söylemek mümkün. Yani burjuvazinin kendisini bir Türk-İslam siyasası üzerinden seküler değerlere dayalı olarak inşa ettiği bir tarihsel arka planımız var. Bir de yeni dönem İslamcılığın eklemlediği küresel sermayeyle eklemelenmesi süreci var. Bu ikisinin ortaklaştığı noktada hukuk aslında neyin olanaklarını yaratıyor, bunun üzerine durmak lazım.

Bizde aslında hani şöyle bir algı son yıllarda beşeri ortamlarda giderek canlandı: Kentlerimiz aslında işte yeniden Neo-İslamcı, Neo-Osmanlı bir karakterde yeniden mi üretiliyor söylemi üzerinden aslında şehirlerin birlikte yaşam olgusunun, işte külliye merkezli bir İslamcılaştırma sürecinden geçtiği ve sermaye birikiminin bu hattan belirlendiği söylemi yaygın. Fakat hani bunu belirli bir döneme karakterize etmek çok mümkün olmadığını söylemeye çalışıyorum. Yani bu sadece 2000'li yıllara özgülenebilecek bir karakter olduğunu düşünmüyorum, yani tüm bir kentleşme pratiğimiz içinde mimari kültürümüzün paranteze alabileceği istisnalar dışında Türkiye kentleşme pratiği İslamcı ve Türkçü bir sermaye birikim stratejisi üzerinden inşa edildiğini görmek lazım. AKP burada özel olarak bir kırılma yarattığını söylemeyi çok iyi bir, doğru bir analiz olduğunu düşünmüyorum. Onun gerçek gücü uluslararası sermayeyle eklemelenmesindeki stratejik dönüşümlerdir. Yani uluslararası sermayeye eklemelenebilme kapasitesi burada önemli kırılmalara yol açtı. Uluslararası

sistemle eklemlenme gücünde de önemli hat aslında tüm bu tartışmalarda vurgulandığı üzere hukuk üzerinden şekillendi, yani hukuku kavramsallaştırması, hukuk temelinde, yani insanları en temelde bir arada yaşamasına ait kuralların nasıl ve ne şekilde olacağına dair kaidelerdir, ilkelerdir hukuk dediğimiz kavramsallaştırma. Devletin karşısına bireylerin hak ve güvencelerini garanti altına alan yazılı kurallar vardır. Bu yazılı kurallar bir güvence sistemi yaratır. Bu güvence sistemi eğer liberal bir toplumdaysanız sizin girişim özgürlüğünüzü, mülkiyet hakkınızı, yaşama hakkınızı, barınmanızı güvence altına alan bir düzenek sağlar. Bu sistemin içinde devletin hayatınıza düzenli olarak müdahale olanaklarını sınırlandıran bir stratejiyi izler aslında hukuk. Bu alanı devlete sınırlandırma, toplumun sınırlarını genişletme, temel felsefesi tüm liberal, evrensel, anayasal gelenekler aslında bu strateji üzerine işler. Fakat neoliberal hukuk sistemi, yani 2000'li yıllarla birlikte işleyen neoliberal hukuk sistemi aslında bu paradigmayı tamamen altüst etti. Bu sadece Türkiye'ye özgü de bir dönüşüm değil, belki 1980 sonrası tüm hukukun esnekleştirilmesi sürecinin bir sonucu olarak görmek lazım. Yani hukuk kişi hak ve özgürlüklerinin güvence altına alındığı değil, hukuk gerçek anlamda devletle bireylerin çatışmasının en asgari koşullarının zeminini oluşturduğu bir kamusallaşma biçimi haline geldi. Burada da bu kamusallaşma biçimi içinde biz bunu kentsel pratiklere en somut yansımaları aslında şeyde görebiliriz, biraz önceki sunumda da arkadaşlarımdan ifade ettiği gibi, yani klasik paradigmamız, geleneksel paradigmamız bizim aslında ev alma, komşu alken şimdi komşu alma, ev al paradigmasına dönüşen süreç aslında bizim hukuka temel olarak bakış açımızdaki kavramları algılamamızdaki perspektifimizi dönüştürdüğünü söylemek lazım. Yani hukuk insanları birlikte yaşamasına dair kavramlara verdikleri anlam dünyasını dönüştürme işlevi gören ideolojik çok önemli bir referans kaynağıdır. Bizim kavramlara yüklediğimiz anlamları değiştirebilir,

onları yeniden anlamlandırabiliriz.

Sabahki oturumda yapılan sunumların aslında kavramlar dünyamızı nasıl değiştirdiğiyle ilgili belediyeden katılan beyefendinin sunumuna atıfla şunu söylemek lazım: İşte 2005 yılında bu dönüşüm Kamu Yönetimi Temel Kanunu yoluyla başlamıştır. Aslında tüm bu kanunlar merkezden yerele yetkinin devredilerek, sermayenin yerelde yeniden üretilmesini sağlayacak dönüşümün bizdeki temel kanunu Temel Kamu Yönetimi Kanunuydu. Bu kanun çıkmadı, ama uzun uzun kendisini tartıştırmıştı hatırlarsanız. Buradaki tartışma da şuydu: Devlet büyük bir organizma, bu organizma gerçek anlamda sermayeyi düzenleme kapasitesine sahip değil, sermaye birikiminin yollarını da açmıyor. Bu nedenle yetkiler yerele devredilsin ki girişimcilik artırılsın. Hem yetkiler yerele devredilirse hizmetler daha yakından insanlar tarafından alınabilir, hizmetin yakını, yani yakınlığa verdiğimiz anlam aslında merkeze ve yerele verdiğimiz anlam arasında da değişti. Merkez bize son derece uzak bir kavram, fiktif olarak uzak bir kavram, yerel ise yakında olması gereken bir kavramdı. Fakat bu zaman zarfında gördük ki yerel de hiç öyle yakın olacak gibi bir yakınlık değildi. Yani hani beyefendinin vurguladığı gibi neden bu sunumda işte yerel yönetimler, yerel yönetimlerin yaptığı çalışmalar bulunmuyor diye, ben on yıldır Bilgi Edinme Hakkı Kanununu çok aktif kullananlardan birisiyim, İstanbul Büyükşehir Belediyesinden bilgi almak mümkün değil. O söylediğiniz verilere bir akademik çalışma için kullanmak isteseyiz kullanamazsınız. Yani yerel kavramı size bir paradigma düzeyinde yakınlığı işaret eden bir kavram olarak hukuk dünyası tarafından sunuluyor ve ideolojik dönüşümünüzü birlikte yaşamaya dair kavramsal hattınızı dönüştürüyor, ama gerçekte baktığınız zaman gerçek anlamda bir duvarla karşı karşıya kalıyorsunuz. Asla ulaşamadığınız bilgiler, asla kontrol edemediğiniz bir yönetim ve o kurallarla örülü hattın içinde esnek bir hareket alanı. İsteddiğiniz anda, istediğiniz cevabı verebiliyorsunuz, istediğiniz

anda istediğiniz cevabı vermekten imtina edebileceğiniz bir idareye serbestlik alanı.

Bunu bu süreci ne izledi, bu hukukun esnekleştirilmesi süreci? Pek tabii ki yerel yönetimleri ve merkez yönetimi bir şirket gibi, bir yönetim olgusu etrafında bir şirket gibi yönetilmesi anlayışı, yani biz katılımcılar, paydaşlar bir şirket modelinde bir devlet ortaya çıkacak. Hani bu da kamu işletmeciliği denilen, neoliberal iktisat ekseninde kamu işletmeciliği denilen yaklaşımın bir uzantısı olarak biz bunun paydaşları olarak bir şirket ne kadar çok büyürse, kâr ederse biz o şirketin aynı zamanda birer paydaşı olacağız. Karar alma süreçleri bu paydaşlar aracılığıyla yürütülecek ve bunun sonucunda da ne elde edilecek? Refah toplumu, en nihayetinde bir refah toplumu elde edilecek. Yani birlikte yaşama idealine biçilen merkezi kavramlarda aksta bir kayma, yani uluslararası hukuk sistemine entegrasyonda biz rekabete, bireysel olarak rekabete ne kadar elverişli hale gelirsek, rekabetin getirdiği kavramlar dünyasını ne kadar içselleştirirsek aynı zamanda birlikte yaşama olgusuna o kadar fazla yakınlaşacağımız vurgusu ön plana çıktı. Bu da bize işte paradigma kırılması dediğimiz şey tam da buydu, yani insanlarla doğrudan ilişki kuran ev alma komşu al, yani bir tür kolektif üretim ya da kolektif yaşamı doğrudanlık üzerine inşa eden bir modernlik strateji, modernliği piyasayla dolayımlayan bir hukuk anlayışı, birlikte yaşama algısı ortaya çıktı. Yani ben komşuluğumu neyin üzerinden kuruyorum? Bir ev algısı üzerinden kuruyorum. Neden bir ev algısı üzerinden kuruyorum? Çünkü piyasadaki aktörler olarak aynı evin değerlendirilmesine katkı sunacak, o ne kadar değerlendirilirse, biz ortaya çıkacak artıktan rekabet eden toplum içinde o kadar fazla pay sahibi olacağız ve bunun sonucunda da refahı paylaşabileceğiz.

Peki, işler böyle mi oldu? İşler böyle olmadı. Güvence sistemlerini ortadan kaldırılmasıyla birlikte gerçek anlamda neoliberal hukuk sistemine

ilişkin başka bir kural daha devreye girdi. Bu kural neydi? Aslında bizim bugün Türkiye’de işte tüm egemenlerin de açıkça tartıştığı biz hukuk devleti miyiz, yasa devleti miyiz tartışmasının yoğun yapıldığı şey. Yani yazılı hukuk kuralları var, fakat bu yazılı hukuk kurallarına uyulup, uyulmayacağıyla ilgili bir kural yok. Yani buna uymak zorunda mıyız? Mesela var, ortada istediğiniz kadar yazılı hukuk kuralı var. Bu hukuk kurallarına kim nasıl uyacak, bu kurallar kimin için bağlayıcı olacak? İşte o zaman piyasanın zor mekanizmaları devreye girdiği anda işte siz o siyasal stratejide, yani rekabet eden topluma ilişkin siyasal stratejide ani bir kırılmaya meyiletmek zorunda kalıyorsunuz. Yani hani işte meşhur otoriterleşme mi, diktatörlük mü, faşizm mi tartışmalarının beslendiği şey bu. Çünkü piyasanın tüm belirleyicisi, bu anlamıyla da hukuk kurallarının uygulanıp uygulanmayacağına belirleyicisi bir grup otorite tarafından şekillendirildiği zaman, işte o zaman anlıyorsunuz ki gerçek anlamda ortada üzerine oydaşma sağlanmış bir hukuk kuralı yok. Peki, oydaşma sağlanacak hukuk kuralı olmadığı zaman ortaya neyle karşı karşıya kalıyoruz? Benim de istediğim, benim de paydaşı olabileceğim yeni Türkiye’ye dair kavramları hep birlikte tartışabileceğimiz hukuk kurallarını bir kez daha konuşalım. Peki, bunun bir güvence sistemi var mı? Yani hepimizin bunu ortakça gerçekten konuşabileceğimiz bir güvence sistemi var mı? O zaman da işte Gezi Parkı sürecinde olduğu gibi bir plebisit referandum tartışmasıyla karşı karşıya kalıyoruz. Yani hani eşit yurttaşlıktan anladığımız şey, mesela halkların kardeşliği olacak mı, özerklik tartışması yapabilecek misiniz? Bunları fiktif olarak savunduğum için söylemiyorum, sadece fiktif olarak söylüyorum. Mesela, biz Mersinliler olarak ayrı bir devlet kurabilecek miyiz, yoksa sizin birtakım yasaklarınız var, bu yasakların içinde mi ve sizin birtakım önerileriniz var, bunları mı konuşabileceğiz? Görünen o ki aslında biz bizim önümüze yine de bir hep birlikte yeni Türkiye’yi kuralım önermesini, yani birlikte yaşamayı yeniden

becerebilecek hukuk kuralım tartışmasının dışında aslında yine birtakım yasaklamalar, o geleneksel aslında Türk-İslam anlayışı etrafındaki ve baskın olarak da neoislamcı karakteri vurgulanan bir hukuk sistemiyle sizin önünüze bir strateji çıkartılıyor. Yapılması istenen tartışma aslında bu anlamıyla kentsel düzenin yeni baştan sermaye birikim stratejileriyle halkların çoğulcu birlikteliğiyle, ekosistemlerin kendi ölçeğinde korunması yaklaşımlarıyla yapılmış tartışmalar değil. Bunun kendisi de işte hani Gezi'de plebisit mi, referandum mu tartışmasıyla gündeme çıkan tam bir plebisittir. Yani aslında tartışmayı sıfırdan yaptığınız bir düzlem size çıkartılmıyor. Hani bir piyasa toplumu olacağız, ön kabulümüz hepimiz bir piyasa toplumu olacağını bir kere baştan kabul ediyoruz. İkinci kabulümüz ne? Hepimizin Türk olduğunu kabul edeceğiz. Üçüncü önerimiz ne? Hepimizin kentlerde yaşayacağımızı kabul edeceğiz. Dördüncüsü ne? Hepimizin Sünni Müslüman olduğunu kabul edeceğiz ve bu koşullar altında yeni Türkiye'yi, yeni kentlerimizi konuşabileceğiz. Bunun en somut örneği aslında son on yıldır kentlerimizle, kentlerde kültürel sermayenin yeniden üretilmesi sürecinde biz görmeye başlamıştık. Kentsel yenileme projeleri 5366 ya da kentsel dönüşüm projeleriyle kentin yeniden şekillendirilmesine yönelik stratejide biz bu kültürel kodu her defasında yeniden yaşıyoruz.

Ankara'da bu anlamıyla benim çok dikkatimi çeken noktalardan birisidir: Hacı Bayram Cami her siyasal iktidar döneminde yeniden bozulur, yeniden yapılır. Yani sosyal demokrat gelir, sosyal demokrat bir meydan yaptığını düşünür, İslamcı bir belediye gelir, İslamcı bir belediye yapar, ama ilk kez ışıklandırma oyunlarıyla Augustus Tapınağı'nın üzerine basan bir Hacı Bayram Cami silueti yarattılar. Yani bu gerçekten üzerine benim uzun zamandır düşündüğüm bir şey, yani burada bir yanılısamanın icadı da var. Tarihsel anlamda böyle bir bellek inşa ediyorsunuz, ama gündüz baktığınız zaman

gerçekten bu yok, yani akşam ışıklandırma anında, bu peki neden yapıldı? Aslında bu tamamen iftar programına arka plan, yani o ışıklandırma sahnelerini siz ramazan ayından ramazan ayına görüyorsunuz, bir de buna yönelik bir ışıklandırma yapıldı. Bütün bunlardan neyi anlıyorsunuz? Yani iftar ya da İslam'ın kavramsallaştırmaları çerçevesinde ramazan ayı insanların bir araya gelerek toplumsal huzuru, toplumsal mutluluğu yeniden inşa ettiği koşullar aslında piyasa tarafından belirli bir istisna alanına sıkıştırılmış ve reklam kültürüyle yeniden üretildiği bir alan haline dönüştürüldüğünü görüyoruz. Yani bu manipülasyonun kırılması gerçekten çok mümkün, yani hani burada yeter ki bu manipülasyon dünyasının dışına çıkabilecek, gerçek hayatla temas edebilecek ilişkisellikleri doğru kurabilelim.

Beyazıt Meydanında yenileme projesi galiba devam ediyor. İstanbul Üniversitesinin kapısını meydanın nitelikleri içinde merkezden kopartacak bir stratejiye karşı durabilmek ya da oranın bu şekilde bir peyzaj kentsel tasarım projesi haline getirilmesine müdahale edebilmeye yönelik bir şeyler yapabilmek, gündelik hayata müdahale gücünü ortaya çıkartabilmek buralarda bu tür kırılmaları yaratabilecek yeni hukuki ilişkiler ortaya çıkartabilir. Yani hukuk bir tür bizim kavramları yeniden anlamlandırabilmemizin ve yeniden anlam verebilmemize yönelik paradigma inşa etme süreçleridir. Bu paradigma inşa etme süreçleri içinde ortaya konulan yüzlerce yasa metninin nihai sonucu şu oldu Türkiye'de: Temel hak ve özgürlüklerin sınırsızca devletin müdahalesine açıldığı, senin İslamcı olduğuna, senin Ermeni olduğuna, senin Türk olduğuna bakmadan tamamen bir mülksüzleştirme süreçleriyle karşı karşıya kaldığımız bir potansiyel yıkım politikasıyla karşı karşıyayız. Bu aynı zamanda bize gösterilen birlikte yaşama arzusunu kod olarak da Türk İslamcılığını evrensel hukuk sistemiyle konsolide olması, aynı zamanda Türk İslam kategorisinin de bugün bir simülasyon olarak yeniden inşa edildiğini söylemeye çalışıyorum.

Yani uluslararası hukukla temas ettiği sürece, piyasa değerlerini içselleştirdiği sürece Türk İslamcı kodları modern anlamda bu uğrakta dönüşüme uğruyor, kırılmaya uğruyor. Bunu kendisi de önünde sonunda aslında kabaca söylemek gerekirse petrol pazarına hâkim olmak için IŞİD'in Türk İslamcılığı Ortadoğu'da neye tekabül ediyorsa, geçmişi yeniden yazmak, geçmişi yıkmak anlamında Türkiye'deki sermaye birikim süreci açısından da ortak hafızaya işaret eden Türk İslamcılığının kentleri bugün aynı yıkıcılığa işaret ediyor. Bir simülasyondan daha kıymetli bir değeri yoktur. Gelenekle bağ kuran değil, geleneği bizatihi kendi başına yıkan bir hukuk sistemi inşa etmiştir ve baş edilmesi gerçekten mümkündür. Bu anlamıyla da tereddüt edilmemesi gereken bir pratikle karşı karşıyayız. İşimiz zor, ama mümkün olmadığını asla düşünmüyorum. Teşekkür ederim.

ÖMER MADRA- Teşekkür ederiz. İki şey sormak istiyorum bu özetleme yaparken, yani bir çeşit şöyle özetleyebilir miyiz? Hafriyat ekonomisi işi hafriyat hukukuna ve bir plebisiter bir faşizme doğru da dönüştürecek bir hukuk çerçevesi yaratılıyor, yaratılması gibi özetlenebilir sanki anladığım benim sizden. Mücadele biçimlerinin de mümkün olduğunu söylediniz. Önümüzde ilginç bir örnek olay var. Sadece ona değinip, fikrinizi de almak istiyorum. Bu bütün dünya için, yani İstanbul başta olmak üzere Türkiye için bayağı ciddi problemlerden söz edildi. Burada sabahki oturumlarda bulunmadım, ama burada benim bulunduğum oturumlarda da çok ciddi sorunlardan bahsedildi, ama muhtemelen dünyada da ortak olan en önemli şey bu iklim değişikliğine bağlı olarak gezegenin içinde bulunduğu korkunç canlılar âleminin ciddi problemi. Bununla mücadele yöntemlerinden ilginç bir tanesiyle yeni karşılaştık. Hollanda'da 900 vatandaşın bir araya gelerek Lahey'de bir yerel mahkemede hükümetin, özellikle de Hollanda için tabii deniz seviyesinin altında olduğu için ülkenin önemlice bir bölümü ve kentlerinin çok ciddi ve anlık bir problem

yaratıyor gerek şehirler için de bu denizlerin yükselmesi, deniz seviyelerinin ve küresel iklim değişikliği. Buna karşı ayak dirediğini Hollanda hükümetinin ve iklim konusunda eyleme geçmekte büyük bir zaaf içinde olduğu, dolayısıyla da Hürhenda diye bir vakıf adına 900 vatandaşın açtığı bir dava var. Emsal olabilir, çok herkes için de örnek oluşturabilecek ilginç nitelik, yani haksız fiilden uluslararası antlaşmalara bağlı kalmamak ve diğer protokollere gibi pek çok suçlamayı da yer alan bir şey. Yani siz mücadele yolları var derken hukukun bu tarz kullanımına da yer veriyor musunuz gibi bir soru da getirmek istedim.

Av. FEVZİ ÖZLÜER- Teşekkür ederim. Ben bu konuya da girmek istiyordum, ama çok şey yapamadım. Hani konuşmanın ilk bölümünde, daha doğrusu sabahki oturumda planlama faaliyetinin kapsamı içindeki akademik çalışmalar, eğitim faaliyetleri ve planlama faaliyeti yürüten kişilerin çalışmalarını genellikle gayrimenkul sektörüne yoğunlaşması üzerine konuşulurken, biz mesela sahada şunu çok rahatlıkla görüyoruz, işte en son Barolar Birliği kapsamında şöyle bir iş yapıyoruz: Marmara Bölgesindeki tüm 100 000 ölçekli çevre düzeni planlarını kalkınma stratejilerini ortaya çıkartıp enerji, tarım, ulaşım yönelteleri ve bu doğrultuda, hani yeni yaratacağı sosyo-ekolojik krizin hangi alanlarda yoğunlaşacağına yönelik bir veri analizi, yani bu beş-altı planı birlikte okuyan bir çalışma hali hazırda yok. İlkine Çanakkale, Bursa planıyla başladık şeyde yaptığımız zaman, mesela planları siz tabii ki çok daha iyi biliyorsunuz, ama hani plan davalarıyla da uğraştığım için -bir yanıyla da çevre davalarıyla- şunu görebiliyorsunuz: Plancılar planları hazırlarken mevcutta yürütülen bir iklim adaleti ya da enerji adaleti tartışmalarını bırakın, iklim stratejilerini önceleyen ya da Türkiye'nin iklim stratejilerini gözetten bir strateji temelinde dahi bir planlama içinde olmuyorlar. Yani aslında çevre etki değerlendirme, çevresel planlama dediğimiz ve çevre düzeni planı dediğimiz planlar pekâlâ bir stratejik ÇED olarak hazırlanması gereken planlar ve bu stratejik ÇED halinde

hazırladığı zaman benim dışarıdan bile gördüğümde sektörün içinde yüz binlerce iş var. Yani hani bunu iş olarak yapmak isterseniz bile yüz binlerce iş var. Fakat iş serbest piyasada maalesef ki iş yaparsanız yaratılabilecek bir şey, yani bunu zorlamazsanız bir iş haline gelmiyor. Bunu nasıl zorlayacaksınız, yani şu anda bir piyasanın içinden, piyasa aktörü olarak konuşuyorum, nasıl zorlayacaksınız? Yani dünyada tüm yatırım önemli bu tür iklim değişikliğini etkileyen sektörlerde iklim değişikliği, enerjinin planlama süreçlerine katılması önemli tartışmalar ve sektörlerde insanların yatırım yapmasını, yatırım yapmamasını belirleyici bir kriter olarak tartışılırken Türkiye’de planlılar ya da planlama tamamen bunun dışında yapılması gereken bir mevzuat, daha doğrusu elde edilmesi gereken bir plan var, o plan bir hukuki metin olarak orada duracak, ama insanlar yine çalışmalarına, işine, gücüne devam edecek. Yani bir stratejik yönelti ortaya koyan girişimcinin yapacağı yatırım, yani buradaki girişimci illa sanayici olmak zorunda değil. Yani bir tarım yapacak kişi de orada o yatırımı yapacak mı, yapmayacak mı, yapacaksa bunun etkilerinin ne olacağını analiz edebileceğiniz, etkilerini görebileceğiniz bir planlama çalışması benim gördüğüm kadarıyla Türkiye’de yapılan bir planlama çalışması değil. Türkiye’de iklim değişikliği konusunda yapılması gereken bence ilk iş çevre düzeni planlarını bir stratejik plan gözüyle görüp, stratejik ÇED gözüyle görüp onların yeniden bu doğrultuda hazırlanmasını sağlamak.

Şimdi Marmara Bölgesinde biz şu tür tespitlerde bulunuyoruz: Marmara Bölgesinin etrafında bir tane ring oluşturulmuş. İşte kenti egemenler üçe bölmeyi düşünüyor İstanbul’u, işte bir kısmını kuzeye kaydıracaklar, bir kısmı, birtakım tespitlerimiz var olgu düzeyinde. İşte güneydeki işletmeleri son on yıldır, yani ağır sanayi işletmelerini Bandırma hattına kaydıracaklar. Peki, bunun sosyoekonomik maliyetleri nedir, yani hani gerçekten görselleştirilmiş, analiz edilmiş şeyleri nedir, sonuçları nedir? Buna ilişkin bir veri yok. Bunun toplumsal

ve ekonomik maliyeti nedir, bunu ortaya koyan bir veri de yok. Yani bunun kendisini kapitalistçe olduğunu ileri sürmek bile oldukça saçma, yani bu bir kapitalist, buradan bir sağlık, yani piyasada bir aktör olabilecek, yarışan ekonominin içinde bir bileşen olabilecek kapitalist bir toplum çıkartmanız mümkün değil. Böyle bir ülkede doğal olarak ortaya çıkartacağınız şey bunun üzerinden de bir hukuk sistemi inşa edemezsiniz. Yani hani girişimci sermayeler nerede, nasıl hareket edeceğini bilmiyor, yurttaş nerede, nasıl hareket edeceğini bilmiyor, devlet bürokrasisi kamu düzenini nerede, nasıl tesis edeceğini bilmiyor, ama ortada bir tane plan var. Plan esnek bir plan, öyle de yapabilirsin, böyle de yapabilirsin, şunu da yapabilirsin, bunu da yapabilirsin, yani hiçbir şey yapamazsın dememek için her şeyi yapabilirsin, ama idareciler ne isterse onu yapabilirsin denilen veya sonucunda da bir klientalist ilişkilere zemin hazırlayan bir planlama yaklaşımı var. Yani rüşvete, yolsuzluğa, yani idareciyi istediğiniz zaman yönlendirebileceğiniz bir ilişkiler bütünü var. Şimdi buradan piyasa toplumunu devletten kopartmanıza olanak sağlayan bir planlama kültürü çıkartabilir misiniz? Çıkartamazsınız. Peki, planlar, bu esnek planlama yaklaşımı size eninde sonunda neyi vaat ediyor? Neoliberal toplumu vaat ediyor, iklim krizi vesilesiyle bunun yeniden bir yatırıma dönüştürülmesinin olanağını vaat ediyor ve buna yönelik kapasite inşasını vaat ediyor ve buradan yeni bir istihdam alanı, hizmet sektörünün yeniden istihdamını vaat ediyor önünde sonunda, buradan bir hizmet sektörünün istihdamını falan yaratamazsınız. Şu andaki zaten bürokratlar ve idareciler de önüne bir plan geldiği zaman girişimcinin en fazla yaşadığı sorun da bu: *“Bana sorma, ben yapmıyorum, ben ilgilenmiyorum. Müdüre sor, müdüre sor, bakana sor, bakana sor, milletvekiline sor”* Bölgedeki milletvekiline, girişimcisiniz atıyorum, yani hani özel olarak çevre mücadelesiyle de kentsel mücadeleyle uğraşıyorsanız sisteme azıcık parmağınızı sokmanız gerçekten tüm bağırsakların dışarı

dökülmesi için yeterli. Bu nedenle o kadar tehlikelisiniz, yani kent, çevre mücadeleleri çok güçlü olduğu için, bir halta benzediği için falan değil. Aynı zamanda bu ataletin ve hiçbir şey bilememenin, yani sistemi yönetebilecek bilgiye sahip olamamanın verdiği de bir sıkıntıyla bu işler gidiyor. Yani biz bir faşizme yöneliyorsak, aynı zamanda bunun böyle de bir şeyi var, kaynağı var gerçekten. Yani kim nereye gittiğini bilmiyor, herkes topu en çok bilen önüne doğru atıyor. En çok bilen de diyor ki: *“Yani ben biliyorum nasıl olsa, sizin bilmenize gerek yok. Biz bu işleri yapıyoruz.”* Siz de geri zekalısınız zaten, hakikaten toplumumuzun bürokrasisi ve idarecisi de sermayesi de geri zekalı gibi davranmak için özel çaba sarf etmiyor, yani böyle davranıyor. Yani hani nasıl halledeceğiz? Ağabey bu işi halledelim, yani şu işi halledelim, nasıl yapalım? Yani buna birtakım özel örnekler var da, adam HES yapıyor. Yani elde edeceği kâr üç yılda 500 000 dolar, bir yılda 1 milyon dolar rüşvet veriyor. Yani şimdi bizde planlama bu yani, o nedenle plan gerçekten lazım, yani hani plan iyi bir şey, yani lazım, yoksa olmaz. Yani hakikaten kapitalist mi olacağız, sosyalist mi olacağız, yani bir şeye benziyoruz da, hani burada böyle top çeviriyoruz. Bir şey olacak sonuçta, ama böyle gitmiyor, yani o nedenle bu mesele buradan çıkıyor, yani böyle hani bir siyasal kültürler var, işte toplum kutuplaşmış. Valla keşke kutuplaşsa, kutup mutup görmüyorum ben, yani öyle kutup olacak bir kültür yok, yani hani biz kutup olduk, çok şey biliyoruz, yani böyle ideolojik formasyonlar falan etrafında dönmüyor meseleler. Yani bir kişi var, diyor ki: *“Ben biliyorum”* Doğru biliyor, yani ne yaptığını biliyor. Diğerleri bilmiyorsa burada bir kutuptan falan bahsetmek bu anlamda, sermayenin bir devrensel ve ontolojik akli işliyor. Yani hani onun dışında böyle bir dönemsel olarak bir planlı döneme ilişkin, esnek planlama yaklaşımının hâkim olduğunu ben bu anlamıyla iddia edemiyorum. Yani gerçek İslam bu değil gibi, gerçek neoliberalizm de bence bu değil yani hani, bana düşündürdüğü şey işin açıklığı

bu.

ÖMER MADRA- Evet, burada herhalde bitirmemizde çok yarar var tam bu noktada, zaten foruma da belirtilen saat 14.00, arada da yemek ve içmek gibi eylemler de yapılacaktır diye düşünüyorum. Herkese çok teşekkür ediyorum.

OTURUM 2

“YAŞAM”

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Evet, hoş geldiniz yeniden, 2. Oturumumuzu açıyoruz diyelim. Biz biraz kendimizi böyle alçakta hissediyoruz. Oradan nasıl görüyorsunuz bilemedik, ama çok çok şey değiliz böyle, hâkim olamadık böyle salona. İlk oturumda mekan üzerine konuştuk, mekanda birlikte yaşamak, belki hani mekan odağı üzerinden birlikte yaşamayı tartışmaya açtık. Bu oturumda direkt insan ve topluluklara ve tabii bunun doğal sonucu olarak da bunu siyasal alanda nasıl düzenlenmesi gerektiğine varacak bir tartışmaya geçeceğiz.

İlk konuşmacımız Mehmet Okyayuz Hoca ODTÜ'den geliyor. Ben dün biraz araştırırken ekşi sözlükte direkt faşizm üzerine yaptığı dersleri gördüm. Geçen senede Berkin Elvan anmasında bu derslerden birini yapmış. Almanya'da uzun süre yaşadığı için de Hitler Faşizmiyle ilgili -nasıl diyeyim- benzerlikler getiriyor, tartışıyor diyeyim. Siz daha açarsınız, ama bugünkü konuşmada daha çok göçmenler, mülteciler üzerinden gideceğiz. Göçmenler, mülteciler özellikle Suriyelilerle birlikte hepimizin önemli gündemlerinden biri haline geldi. Hoca çok rakamlara girmeyeceğini söyledi. Ben birkaç küçük şey buldum gene kendi yazılarından, işte Nisan 2011'den beri Suriye'den kaçıp Türkiye'ye sığınan kayıtlı mülteci sayısı Aralık 2014 itibarıyla 1.6 milyon ki bunun yükseleceği öngörülüyor. Türkiye'nin komşu ülkelerinde toplam 3.8 milyon kayıtlı Suriyeli, kayıtsızlar yok bunun içerisinde yine, bu insanların 2 milyona yakını da kayıp nesil olma riski taşıyan 18 yaşın altında çocuklar gibi ilginç rakamlar var aslında. Bu gelenlerin de mesela, 2 Haziran 2014'de yapılan bir çalışmada, araştırmada yüzde 30'u Türkiye'de kalabileceklerini ifade etmişler soru sorulduğu zaman ki aslında kalma süreleri arttıkça bunun daha da yükselebileceğini öngörebiliriz diye düşünüyorum. Mehmet Hoca bir yandan da

Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Başkanı, hâlâ sürüyor mu Hocam?

MEHMET OKYAYUZ - Hayır.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Yani öyle bir şey vardı. O dernek çerçevesinde yaptıkları bir araştırma var, enteresan sonuçları olan bir araştırma, çok ufak birkaç şey söylemek isterim. Kurumlarda ve vatandaşta mültecilik hakkında bilgi düzeyi ve deneyim o kadar düşük ki aslında kafalar çok karışık gözüküyor. Vatandaşın mesela yüzde 70'inde mülteciye dair bir algı yok, yani ne düşüneceğini bilmiyor aslında, ama buna rağmen de yüzde 40'a yakını aynı ilde yaşamaktan rahatsızlık duyacağını belirtiyor. İnsanların, yine vatandaşın yüzde 70 civarı mültecilerin yoksul, sıkıntı içinde, yardıma muhtaç olduğunu söylüyor, ama yüzde 35'i Türkler dururken onlara niye yardım edelim şeklinde bir argümanla karşınıza çıkıyor. İşte bu rahatsızlık, yani birlikte yaşamaktan kaynaklı rahatsızlığa ilişkin açıklama olabilecek belki vatandaşın yüzde 33'ü "*hastalık taşıyan insandır*" diyor mülteci için, yüzde 32'si Türkiye için zararlı buluyor, yüzde 31'i suça eğilimli buluyor, ama bir yandan da umut veren şeyler var. İşte yüzde 48'i komşum olması rahatsız etmez beni diyor, yüzde 62'si çalışma arkadaşı olması rahatsız etmez diyor, yüzde 39'u evimi kendisine kiraya veririm diyor.

Bu ev meselesine gelmişken belki çok kısaca şunu da söyleyebilirim: Bu rakamlar, vesaire üzerinden konuştuğumuz insanların her biri birer birey tabii. Haneler, aileler, çoluk-çocuk ve her gün karşılaşıyoruz bu insanlarla, ama işin bir tarafta da görmediğimiz enteresan kısımları var. Bir öğrencim şimdi bitirme ödevini onun üzerine yapıyor. Suriyeliler Eminönü'nde nasıl yaşıyorlar üzerinde yapıyor. Eminönü'nde eskiden dükkân olan işte 50 m², 40 m² yerler üçe-dörde bölünüyor perdelerle ve burada 4 kişilik, 5 kişilik, 6 kişilik aileler yaşıyor içeride ve normalde 500 lirayken kirası bu ailelerden mesela günlük 100 lira filan gibi

paralar alıyorlar. Şimdi günlük 100 lira ayrıca da her gün ödenmek zorunda, yani ikinci gün ödememiş olursanız dışarıya atılma tehlikesi var, çünkü kapıda bekleyen başkaları var. Şimdi o zaman dilencilik çok normal bir hal alıyor, belki fahişelik normal bir hal alıyor. Bir anlamda bir yoksulluk girdabı yaratılıyor gibi mülteciler üzerinde, tabii buradaki fırsatçılığın, burada oluşan piyasanın da hakkını vererek tartışmak lazım. Hocama ben sözü vereyim.

MEHMET OKYAYUZ- Teşekkür ediyorum. Şimdi arkadaşlar, başlamadan önce birkaç genel şey söylemek isterim. Zaten siz sağ olun Hocam birkaç rakam verdiniz. O rakamlardan aslında olumlu şeyler bile çıkartmak mümkün, çünkü biz 2011’de bu araştırmayı, tırnak içerisinde araştırmayı, çünkü araştırma demek için daha fazla insanla bir araya gelmek gerekirdi, yaptığımızda, Türkiye’de gördüğümüz çok rijit tutumların ve önyargıların bir kısmının bilgisizlikten kaynaklandığını gördük. STK’lar ise sığınmacılara/mültecilere ilişkin bu yaygın bilgisizliğin yerine doğru bilgiler vermek için “varlar” bir anlamda. Bu da STK’ların gerçekçi, yani yapılabilir bir işlevidir. İkinci olumlu nokta ise, bunu da söylemek zorundayım: Her ne kadar bu önyargılar mevcutsa ülkemizde, Türkiye’de bu göç, mülteci konusu henüz – iyi ki - Avrupa ülkelerinde olduğu kadar politize edilmiş değil. Avrupa’da herhangi bir parti kendi parti programını sunduğu zaman göç konusuna değinir, dolayısıyla da bu konuda politik ve hatta ideolojik bir malzeme haline getirilir. Biz en azından bu noktada değiliz henüz, ve umarım, o noktaya da gelmeyiz, o olumsuz siyasileşme noktasına.

Konumuz bir arada yaşamak. Dolayısıyla ben birazcık bu sunumda entegrasyon nasıl olabilir konusuna değinmek isterim, ama burada hemen bir şey daha vurgulamak istiyorum: Bu konulara değinirken iki tane genel olgunun farkında olmamız lazım. Birincisi: Tüm yabancılar tüm ülkelerde Yabancılar Yasası çerçevesi altında yaşıyorlar ve Yabancılar Yasası istisna hukukudur.

Dolayısıyla (o ülkenin vatandaşları olan) yerel halkın elde ettiği haklara sahip değiller. Dolayısıyla siz bu insanlara dair araştırma yaptığınız zaman bu araştırmalar her zaman kısmi olmak zorundadır. Çünkü siz entegrasyon diyorsunuz, olasılıklar diyorsunuz, mekanizma diyorsunuz, politika diyorsunuz, ama son kertede belli adımları atamayacak düzeyde olan Yabancılar Yasaları bağlamında bir kitleden bahsediyorsunuz. Bunu hemen söyleyeyim.

İkinci noktaya vurgu yapmak isterim başlamadan: Biliyorsunuz Türkiye’de son yıllarda göç çalışmaları biraz da moda haline geldi. İki tane önemli moda alanı var Türkiye’de: Birisi göç, birisi de Avrupa çalışmaları. Avrupa çalışmaları bölümünden böyle Avrupa uzmanları çıkar, göç çalışmaları merkezlerinden göç uzmanları çıkar. Bu “uzmanlar”, araştırdıkları konun insana dair toplumsal dinamikler olduğunu bilmek zorundalar. Bu dinamikler ise, sürekli değişim halindedirler. Dolayısıyla, bu tür araştırmalardan “nihai” sonuçlar elde edilemez. Devam etmeden bu gerçeği göz ardı etmemenizi diliyorum sizlerden.

Türkiye’de Suriye meselesi genel göç tablosunun üstünü biraz örttü ve tabii ki göç artık gerçekten uluslararası ilişkilerin olmazsa olmaz unsurlarından bir tanesi haline geldi. Göçün yukarıda vurguladığım gibi, kendi toplumsal dinamikleri olmasına rağmen, son 20 yıl içerisinde göç yönetimi (‘migration management’) kavramsallaştırılması ve uygulaması çerçevesinde göçün getirdiği sonuçların “üstesinden” gelinmesinin amaçlandığını gözlemleyebiliyoruz. Bu genel eğilim Türkiye için de gittikçe daha büyük ölçüde geçerli, ancak ne var ki toplumsal dinamikler kolay kolay formel-teknik yasal mekanizmalarla yönetilemez. Bakın, bir örnek vereyim size: 1950’li, 1960’lı yıllarda Avrupa’ya emek göçü süreci başladıktan sonra 1960’lı yılların sonuna doğru aile birleşimi meydana geldi ve Avrupalılar gördüler ki biz bu işi yönetemiyoruz. Bu bağlamda alternatif bir yaklaşım olarak, yerel seviyedeki aktörlerin gittikçe daha çok devreye sokulması olacaktı. Ve elbette yerel

aktörlerin bünyesinde bizzat göçmenler de alınacaktı. O dönemlerde bu yapılmadı. Bu yapılmadığında, yani bürokratik-siyasi yöntemlerle (ve bu yöntemleri şu an AB düzeyinde olduğu gibi “koordineli” bir göç politikası haline getirildiğinde) belli haklara sahip olmayan göçmenlerin aleyhine çalışmış olundu. Yine bir örnek vereyim başta: Biliyorsunuz normal burjuva hukuku çerçevesinde merkezileşme ve sistematikleşme genel anlamda normal koşullarda o ülkenin vatandaşlarının lehine işleyebiliyor. Fakat belli haklara sahip olmayan bir göçmen kitlesi üzerinde merkezileşme ve sistematikleştirmeye uyguluyorsanız bu çoğu zaman o insanların aleyhine de olabiliyor. Dolayısıyla bu olumsuz gidişatı engelleyebilmek için tam da bu oturuma uygun olarak yerel aktörlerin önemi ortadadır.

Ben 1.5 yıldan beri İstanbul'a gelmemiştim. Yani hakikaten her yerde Suriyeli insanları görebiliyorsunuz ve bu bir algı yaratmaktadır. Bu algının olası olumsuz ve bu insanları birer suçlu haline getiren yanları olumlu bir hale getirilmeli. Söylenmeli ki örneğin insanlara: “Dünyadaki tüm şehirlerin “yaratıcılığı” biraz da bu dışarıdan gelen insanlarla ilgili. Her ne kadar bunu şu an çok fazla göremiyorsak da, çünkü görüntüler farklı, ama bir kere o algımızı değiştirmemiz lazım. Gerçekten bu insanların daha iyi yaşayabilmeleri için, orta ve uzun vadede şehirler üzerinde oluşturabilecekleri olumlu etkilere vurgu yapmak gerekir. Burada STK'lara, akademisyenlere çok iş düşmektedir.

Bu arada Türkiye bu konuda da çok kötü değil aslında, çünkü bir daha dikkatinizi çekerim: Avrupa'da 50 yılı aşkın bir emek göçü süreci var, fakat hâlâ bir Alman'a sorsanız bu süreç nasıl başladı, size cevap veremez. Dolayısıyla o kadar kötü durumda değiliz. Bizde “*kitlesel göç*” 1990'lı yılların başında karşı karşıya kaldığımız bir durum. İnsanları bu göçün nedenleri konusunda aydınlatabiliriz. Henüz geç kalmadık

Bu insanların bir kısmı kalıcı, yani yüzde 30-40 oranında insanlar artık bizim ülkemizde kalacaklar. Bu artık bir gerçek; çocuklar artık burada dünyaya geliyorlar, buranın dilini konuşuyor, kültürüne sahip oluyorlar. Geri dönmek çok mümkün olmuyor. Dolayısıyla bunu da göz önünde bulundurarak (örneğin sosyal aktivite bağlamında, konut bağlamında, istihdam bağlamında) politikalar üretmemiz lazım.

Entegrasyon konusuna gelirsek... Entegrasyon çok konuşulur bir konu haline geldi. Pratik yansımaları da var; örneğin Göç İdaresi bünyesinde bir Entegrasyon Dairesi kuruldu. Bu Türkiye için olumlu bir adım; ayrıca polisten sivil bir kuruma bütün mülteci ve göçmenlere dair işlemler aktarıldı, ama henüz tam istendiği gibi çalışmıyor. Burada ilk adım olarak önemli olan, entegrasyon konusunu yeniden tanımlanması olacaktır. Çünkü 1990'lı yıllarından itibaren genel anlamda göç ve dar anlamda entegrasyon konusu tek taraflı, teknik, formel, yönetimsel bir kavram olarak önümüze çıktı. Dolayısıyla biz entegrasyon konusunu daha bütünlükçü bir tablo içerisinde görmemiz lazım. Türkiye'de sığınmacılar/mülteciler gittikçe artan düzeyde kendi örgütlerini, kendi derneklerini oluşturmaya başladılar. Bu olumlu bir şey, kendi toplumsal dinamiklerini ortaya koymaya çalışıyorlar yavaş yavaş. Böyle bakmamız aynı zamanda bütünlükçü bir bakışı beraberinde getirir.

Avrupa'nın tartıştığı konular yavaş yavaş bize geliyor. Bakın, şimdiye kadar hep Avrupa'ya biraz önyargılı baktık. Siz asimile ediyorsunuz, entegre etmiyorsunuz dedik. Şu an bakıyoruz ki konu bize geldi ve aynı hataları biz yapmamalıyız. Dolayısıyla entegre olmak istemeyen bir göçmen örneğin, sorun da biraz bu, aslında entegre. Çünkü bir ülkeyi bilen bir insan o ülkeyi eleştirebilir. Aslında eleştiri ve karşı çıkmak tam da entegre olduğunuzu gösterir. İşte bütün bu algılar, göçmenlikle ilgili algıları STK'lar bu toplumsal yapı içerisinde sunmaları lazım aynı zamanda, entegrasyon çok yönlü, çok dinamik bir olay

aynı zamanda. Burada dediğim gibi farklı farklı insanların kendi stratejilerini gündeme getirmek zorundayız.

Burada başka bir kavram daha önümüze çıkıyor bence: Şu çok kültürlü toplum meselesi. Biliyorsunuz çok kültürlü toplum meselesinin iki tane boyutu var. Bir boyutu gerçekten pratik bir veçhete sahiptir. Yanyana değil birarada yaşayabilmek gibi. Ancak, işin ideolojik bir boyutu da var. Çünkü çok kültürlü söylemde çok fazla sosyoekonomik çelişkilere vurgu yapılmaz; ayrılıkların, ayrışmaların sadece fikir düzeyinde olduğu varsayılır. Bu çelişkileri de görmemiz lazım, bu da çok önemli bir mesele, yani burada gerçekten bir arada yaşamak nasıl mümkün olabilir, bunları görmemiz lazım aynı zamanda. Tabii ki bütün bunları söylerken arkadaşlar, şunu da hemen vurgulamam gerekiyor. Biliyorsunuz Suriyeliler geçici statüde buradalar ve varsayım şu ki bu insanlar geri gönderilecektir. Oysa ki, bu insanların küçük olmayan bir kısmı kalıcı. Dolayısıyla, sosyoekonomik alt yapılarını sağlayabilmek, özellikle de Suriyeli çocukların eğitim meseleleri çözmek, sağlık meselelerine eğilmek yaşamsal. Aslında bu insanlara birtakım imkânlar da sunuluyor. Fakat örneğin, dilendirilen çocuklar meselesi ortaya çıktı. Bu bir sektör, yani bu sistem içerisinde çocukları dilendirmek aynı zamanda sektör meselesi, bu sadece göçmenlerle de ilgili değil. Dolayısıyla göçmen konusunu gerçekten bütünlükçü bir tablo içerisinde oturtmamız lazım bu bağlamda.

Entegrasyon demek, bir daha söyleyelim: Çok farklı yöntemlerle, çok farklı yaklaşımlarla farklı farklı stratejilere, görüşlere açık olmak demek aynı zamanda. Tek taraflı bir nüve içerisinde olamaz, ama dediğim gibi bunu yapabilmek için sosyoekonomik koşullar, yasal koşullar da buna göre olması gerekiyor aynı zamanda. Türkiye zannedersen bu konuda hâlâ birtakım şeylere açık olabilecek bir konumda, çünkü dediğim gibi göç konusu hâlâ siyasallaşmadı, Avrupa düzeyinde en azından siyasallaşmış durumda değil.

Peki, hangi alanda entegrasyon önemli? Bir kere maddi entegrasyon çok önemli. İstihdam konusu ise, çalışma izniyle ilgili bir meseledir. Bir anlamda sosyal entegrasyonun önemini vurgulamak gerekir, iletişim, interaksiyon, farklı farklı komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesi; ama korkarım ki öyle bir dönüştürülüyor ki İstanbul, bahsettiğim entegrasyon yöntemlerinin bu koşullarda uygulanması çok çok zor görünmektedir.

Başka bir nokta: Siyasi entegrasyon. Örneğin Avrupa'da uzun zamandan beri tartışılan seçme ve seçilme hakları meselesi. Bu konuya radikal düşünmek zorundayız. Almanya'da örneğin, AB ülkelerinden birinin vatandaşlığına sahip olmayan göçmenlerin yerel düzeyde bile seçme ve seçilme hakkı yoktur, lakin bu mekanizmayı da işleterek bu siyasi ve toplumsal entegrasyonu sağlamak gerekir. Toplumda göçmenlere karşı bu denli önyargılar mevcut iken bu siyasi ve hukuki entegrasyonu da sağlamamız lazım aynı zamanda. Bu insanların karar alma mekanizmalarına dahil edilmesi lazım şüphesiz. Çünkü dediğim gibi sonuçta siz bu insanları artık geri gönderemezsiniz, bu mümkün değildir. İnsani nedenlerden mümkün değildir, uluslararası anlaşmalar bağlamında mümkün değildir. Bu insanların bir kısmı burada kalıcı ve siz buna göre stratejiler ortaya koymak zorundasınız.

Buna eşzamanlı olarak konut meselesini çözmek gerekiyor. Şu an için tüm bu öneriler biraz "ütopik" gelebilir, ama en azından düşünce biçimi olarak bunların hepsini sağlamamız gerekecek ve kamuoyunu da bu tartışmalara katılacak seviyeye gelmesini sağlamak zorundayız. Burada yapısal ihtiyaçlar ve yapılması gerekenlerle bizim kendi içimizdeki önyargıları da dengelemek gerekiyor aynı zamanda, bu da çok önemli bir nokta.

Ben göçmenlere karşı belli önyargıların olumsuz anlamda toplumsallaşım ve/ya da siyasallaşım ırkçılık haline gelmesinden korkuyorum, çünkü bu noktada tehlike başlar. Bence Türkiye henüz bu noktada değil, ama

korkarım eğer - dediğim gibi - bu entegrasyon yöntemleri tartışılıp uygulanmaz ise ve dolayısıyla kamudaki algılar olumlu anlamda etkilenmeye çalışılmazsa “bireysel” önyargılar (ya da başka bir deyimle “içimizdeki” ırkçılıklar) tam da bu noktaya gelebilir. Umarım, bu noktaya hiçbir zaman gelmeyiz. Bunun için forumlar düzenlenmeli, insanlar bir araya gelmeli ve STK’lar bu konuda emek vermeli.

Sonuçta Suriye olayı şu olayın üstünü örtmesin arkadaşlar: Göç artık gerçekten uluslararası ilişkilerin olmazsa olmaz olgularından bir tanesi, devam edecektir, kesilmeyecektir. Bu insanlar yerleşeceklerdir, bu insanlar o ülkenin vatandaşlıklarına sahip olacaklardır. Dolayısıyla bu kalıcılık bütün dünya çapında olan bir kalıcılıktır ve bu konuda gerçekten uygun mekanizmalarla bu sorunları çözmemiz gerekiyor diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum dinlediğiniz için, sağ olun.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Biz teşekkür ederiz Hocam. Nasıl yapalım, direk soru-cevap şeklinde devam mı edelim, yoksa en sona mı bırakalım? En sona, peki. Şimdi aslında Mehmet Hoca olumlu sayılabilecek şeylerin üzerini çizdi, olumsuz siyasetin henüz başlamamasını da en olumlu şey olarak gösterdi diye anlıyorum. Şu önemli, yani hakikaten yıllardır bizim Avrupa’ya yönelik bir söylemimiz var, özellikle Avrupa’da çalışan ve yerleşen Türklerin oradaki hakları, vesaire üzerinden kurulmuş bir devlet dili de diyebileceğimiz bir söylemimiz var. Asimilasyona yönelik eleştiriler var, akademide de gördüğümüz eleştiriler var. Şimdi bununla biz karşı karşıyayız, biz yüzleşeceğiz. Entegre olmak istemeyen göçmen meselesi önemli bir şey olacak karşımızda gibi duruyor. Yerel yönetimlere, STK’lara çok rol düşeceğinin altını çizdi, bilgilendirme, farkındalık, açık tartışma platformları oluşturmak adına diye anladım Hocam. Şeyi merak ettim, onu tartışma bölümünde isterseniz açarız: İstanbul dönüşüm biçimleri düşünülünce göçmenlere, mültecilere

yönelik bütüncül bir entegrasyon politikası geliştirmek güç görünüyor dediniz. Onu mesela tartışmada açalım?

MEHMET OKYAYUZ- Göçmenlere (ya da “yabancı”ya) ilişkin sorunlar çözüme kavuşturulmadıkça toplumun bütününün sorunları çözülemez. Konuşmamda esasen bu mesajı vermeye çalıştım. Hepimiz göç olgusunun bir parçasıyız. Dolayısıyla göçmenleri de salt bir “ekleme” olarak değil, yani genel toplumun bir nevi bir yan ürünü olarak değil, toplumun bizzat kendisine ait olan nüveler barındırdığı şekilde görmemiz gerekiyor. O yüzden bu kadar önemsiyorum ben bu meseleyi; eğer bu noktada, bu hassas grup üzerinde biz bu politikaları uygulayamazsak o zaman dediğim gibi bu noktalar bütün topluma daha radikal bir şekilde yaygınlaşır. Bu birazcık faşizm meselesine benzer: Biliyorsunuz faşizm, burjuva toplumuna içkin olan fakat ancak istisnai durumlarda kullanılan şiddetli olağanlaştırır. Dolayısıyla yabancılar üzerine uygulanan şiddet er ya da geç bütün toplumsal yapı üzerinde yaygınlaştırılır. O yüzden zannederseniz göçmen meselesine bu kadar önem vermek zorunda kalıyoruz, çünkü bizimle ilgili, bizim öz meselemiz.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Teşekkür ediyoruz Hocam. Aslında, yani şu son açıklama Sulukule’yi düşündürdü bana, yani Sulukule’de Roman topluluğun hayatına müdahale ederken biz plancılar, yerel yöneticiler, politikacılar, vesaire biraz da entegre etmek meselesini bizim gibi olma meselesine çevirdik. Yani bizim gibi yaşadıkları zaman, bizim gibi okula gittikleri zaman, bizim gibi çalıştıkları zaman, bizim gibi eğlendikleri zaman, bizim gibi utandıkları zaman entegre olmuş olacaklar diye düşündük. Dolayısıyla da onların kullanımlarına karşılık gelen o mekansal kurguyu bozduk, bambaşka bir şey yaptık orada ve o şey yaşamıyor şimdi hepimizin bildiği gibi diyeyim, Ayşe Çavdar’a geçeyim. Ayşe Çavdar’ı ben çok uzun süredir tanırım Ayşe’yi, Ayşe diyeceğim.

AYŞE ÇAVDAR- Evet, lütfen.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Yani gazeteci olarak tanıdım, Express'teki çok güzel dilli yazıları, akıllı yazıları üzerinden tanıdım önce, sonra akademisyen olarak da *"Müslüman Ailenin Mahalleden Siteye Taşınma Macerası"* başlıklı bir tez çalışmasıyla zaten bizim mecrada uzun süredir okuduğumuz bir arkadaşım olarak tanıyorum. O çok güzel diliyle aslında bu bize giydirilen yeni yaşam biçimlerini, ayrışma meselesine yönelik Pelin'le çıkardıkları *"Müstesna Şehrin İstisna Hali"* isimli kitaptan mesela küçük bir alıntı yapayım size: *"Güvenlik görevlileri, duvarların üzerindeki jiletli teller, tek-tük arabanın geçtiği devasa yol, ama cadde ya da sokak değil, sadece yol ve diğer bloklarla aramdaki mesafe beni şehre ve öteki insanlara isnat edilmiş tüm kötülüklerden korumaya ant içmişçesine kuşatıyorlar araziyi. Kimseyi tanımıyorum, kimse de beni tanımıyor. İhtiyaçları bedeninin güvenliğine, can sağlığına indirgenmiş bir insan teki olarak ve mutlak anlamda yalnızım"* diye anlatıyor Bezirganbahçe'deki...

AYŞE ÇAVDAR- O Oyakkent, Başakşehir'deki

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Başakşehir'deki pardon, kısa yaşama deneyimini araştırması için şey yaptığı, çok güzel alıntılar var benim Ayşe'den size yapabileceğim, ama enteresan bir şey yaşandı dün biliyorsunuz. Ali Ağaoğlu kendi yaptığı konut sitesinin yönetim toplantısını bastı. Bilmiyorum izleyebildiniz mi videoda?

SALONDAN- Şurada var arkada.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Videoyu göstereceğiz. Peki,

SALONDAN- Yo videoyu göstermeyeceğiz, ama haber orada. Video bir de şey, yani ahlâki olmayan unsurları içerdiği için.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Evet, yani ağır küfürler ve saldırı içeren bir video diyelim. Şimdi Ayşe bunu ne zaman bu şey bilmiyorum, ama 6 Haziran 2014'te verdiği bir röportajda bakın şöyle anlatmış: *“İnşaat şirketleri mesela, Ağaoğlu ismiyle de müsemma bir derebeyine dönüşüyor bu çerçevede. Artık hayatlarımız ultra modern, neoliberal feodallerin elinde. Hayatlarımızla ilgili her türlü kararı tek taraflı olarak onlar veriyorlar. Aidat adı altında haraca bağlıyorlar site sakinlerini. Eviniz sizin, ama evinizin üzerinde olduğu toprak onların. Evinizi sırtınıza alıp taşıyamayacağınıza göre ömrünüz oldukça bağımlı olacaksınız bu şirketlere. Kim hayatını ve itibarını bir Türk müteahhide emanet etmek ister”* diye de bitirmiş şeyi.

Ağaoğlu da çünkü şeyde şöyle bir tehdit savuruyordu: *“Kaç para veriyorseniz fazlasını vereceğim, defolup gideceksiniz”* diyordu. Bunu da *“Müstesna Şehrin İstisna Hali”* kitabında şöyle bir ilişkilendirmeye teslim edeyim sözü kendisine: *“Devletin rolü yeni orta sınıfın farklılığını vurgulamak, ayrıcalıklarını korumak ve sahip olduğu müstesna halin sürdürülebilirliğini sağlamak için “tehlikeli yabancı”nın bir yandan var kalmasını, diğer yandan dışlanma mekanizmaları içinde pasifize edilmesini garanti altına almak mı olacak”* diye bir soru soruyor. Söz sende Ayşe.

AYŞE ÇAVDAR- Teşekkür ederim. Başakşehir'den bir türlü kurtulamıyorum. 2010 senesinde doktora tezimi yazmak için oraya taşınmışım ve çok tuhaf şeyler bulacağımı düşünmüştüm. Yani daha doğrusu çok sıradan şeyler, işte duvarların arkasında güvenli güvenli yaşayan insanlar, vesaire falan, ama şimdi Eyal Wieszman'ın artık *“post city”* dediği, *“port urban”* dediği kent sonrası bir toplumsal manzarayla karşılaştım. Biraz Başakşehir artık bütün İstanbul haline geldiği için maaleseforadan örnekler vererek konuşacağım, ama önce bir şey söylemek istiyorum: Ele alacağım bütün meseleleri benden daha iyi bilen insanlara konuşmak hakikaten zor, azıcık kekeleyebilirim, kusura

bakmayın. Bir de sıkıcı bir mevzudan bahsedeceğim, çünkü hani kent planlamacılara ne zaman insandan bahsetsek sonuçta insan tasarımın içerisine girdiğinde onun mükemmeliyetini bozduğu için, işte bir tuhaf bir müdahale yapmış oluyor. Bugün sabah izlediğimiz şeyde de ne kadar mekan yoğunluklu bir bakış açısı olduğunu görmüştük. Dolayısıyla ben size çok sıkıcı, biraz tahayyülü bozucu, hayal kırıklığına uğraticı şeylerden bahsedeceğim.

Ben şu soruyla başlamak gerektiğini düşünüyorum bu mevzuu konuşmaya: İstanbul'u söylüyorum örnek olarak da, başka şehirler konusunda da biraz tecrübem var, ama çalışma alanım İstanbul olduğu için. Acaba biz İstanbul'da hiç gerçekten birlikte yaşadık mı, bu hiçbir zaman mümkün oldu mu? İstanbul'da birlikte yaşamının tarihi ne, bunun mesnedi ne? Bu konuda çok romantik bir algımız var, işte hoşgörüden bahsediyoruz. Osmanlı ne kadar da işte çok dinli, çok dilli, hatta çok hukuklu bir imparatorluktu. Biz de işte oradan birazcık hoşgörü aldık miras olarak, gerisini birazcık yemiş ve eskitmiş olabiliriz, ama hani birbirimize bir göz aşinalığımız var, vesaire falan derken. Cem Behar'ın muhteşem bir çalışması var: "*Kasap İlyas Mahallesi*" Tarihi yarımada artık var olmayan, 2008'de tarihi yarımada'nın Fatih Belediyesine katılmasıyla mahalle ölçeklerinin değişmesi yüzünden artık var olmayan bir mahallenin muhtarlık kayıtlarını almış Cem Behar, onun üzerinden yazdığı muhteşem bir çalışma, Türkçesinin çıkmış olması lazım. Orada çok zihin açıcı bir şey okudum. Diyor ki Cem Behar, şöyle bir tespitte bulunuyor: Aslında bildiğimiz de bir şey bu, yani gayet iyi bildiğimiz, ama bağlamda yerine koyamadığımız. Müslüman mahallesi var, Ermeni mahallesi var, Rum mahallesi var. Mahallenin sınırları orada işte sivil külhanbeyleri, muhtar, büyükler var olan bir tekke, öbürü ona göre vesaire, bu türden sivil unsurlar tarafından düzenleniyor, ama mahalleler çeşitli biraz daha büyükçe yollarla, biraz daha genişçe sokaklarla birbirlerinden ayrılıyor ve geçişler sürekli olarak kontrol

altında. Dolayısıyla aslında orada da, yani bildiğimiz o çok işte ululadığımız, muhteşem şeyde mahalle konseptinin içerisinde bir birlikte yaşama birikimi yok, etnik anlamda ya da dinsel anlamda yok. Nerede var? Sınıflar anlamında var, çünkü her mahallenin, işte Müslüman mahallesinin Müslüman zengini ve Müslüman yoksulları var. İşte Hıristiyan mahallesinin Hıristiyan zenginleri ve Hıristiyan yoksulları var ve bunlar bir şekilde karşı, ama bütün bu sınıfsal fark, sınıfsal farktan doğan gerilim mahalle içerisinde ve alışkanlıkla, insanların birbirlerine alışkanlıklarıyla, hafızanın birikimiyle çözülüyor. Dolayısıyla dışarıdan bir müdahaleyle ihtiyacımız yok. Mahalle önemini belediye denilen şey -biraz tersinden okuyorum- hani modernleşerek sanki şehir yönetimi iyileşti gibi görünüyor, ama mahallede oluşan o yerel hukukun dediğim gibi etnik şeyleri, etnik farklılıkları dışlayan, ama sınıfsal farklılıkları içine alan ve kendi içinde sivil alanda çözerek sivil bir hukuk oluşturan, yazılı olmayan sivil bir hukuk oluşturan bu atmosferden belediyenin icadıyla beraber vazgeçiyoruz. Çünkü belediye o alanı kendisi yönetmek istiyor, kendisi planlamak istiyor. İşte yoksul varsa, eğer yoksula yardım belediye aracılığıyla ona gidiyor artık, hani şey istemiyor, ne derler, direk temas istemiyor. Bununla beraber derken derken mekanizmalar karmaşıklaştıkça bizim komşularımızla aramız da açılıyor. Hep bir devlet dolayısıyla biz birbirimize ulaşmaya çalışıyoruz. Dolayısıyla benim önermem şu: Biz hiçbir zaman birlikte yaşamadık zaten. Birbirimizi gördük, birbirimize şahit olduk, birbirimizi iteledik. İtelemek nedeniyle dokunduk belki, hani belki öyle bir temasımız oldu ki İstanbul tarihi de, Anadolu'nun tarihi de, bizim kentsel tarihimiz de sürekli bu türden çatışmalarla dolu aslında.

Geliyoruz gecekondular meselesine: Gecekondular romantize ettik, ben itiraf ediyorum. Yani 2006-2007 gibi başladım kentsel meselelerle ilgilenmeye kendisi de gecekonduda büyümüş birisi olarak, benim için çok romantik bir alan bu, yani böyle yıkıyorlar gecekondularımı, vesaire durumundaydım. Fakat bu

perspektiften bakınca özellikle 1980 sonrası oluşan gecekondu alanlarında böyle bir birlikte yaşama pratiği olduğuna ben emin değilim. Fabrikada birlikte çalıştılar belki, atölyede birlikte çalıştılar insanlar, dolmuşlarda birlikte yolculuk ettiler, ama eğer gerçekten birlikte yaşamış olsalardı gecekondu alanlarının yıkımına karşı bu kadar büyük bir direnişsizlikle karşılaşır mıydık, ondan emin değilim. Bence birlikte orada da yaşanmadı, hemşerilik ilişkileri, akrabalık ilişkileri, vesaire vesaire.

Sonra zaten benim çalıştığım, bir akademik çalışma gazetecilik ötesi ve spekülasyon ötesi gerçek akademik çalışmamın başladığı nokta aslında post gecekondu mahallerinin oluşması, yani gecekondu alanlarının bitip, gecekondu alanlarının apartman, enformel apartman alanlarına dönüştüğü zaman dilimi. Orada bakıyoruz, Başakşehir gibi alanlar da o zaman yükselmeye başlıyorlar. Çünkü adam gecekonduğunu, tek katlı gecekonduğunu yıkıp, dört katlı yapıyor. O dört katın üçünü ya kir alıyor ya satıyor. Oradan bir kentsel ranttan sermaye birikimi yapıyor. Orada yaşayacak değil ya artık, çünkü orası o diğer üç kata başkaları yerleştiği için, tırnak içinde yabancılarla dolmuş bir yer artık. Dolayısıyla orada kendisini güvende hissetmiyor, enformel apartmanını bırakıp, onun işte parasıyla aldığı formel alana taşınmaya başlıyor. Şimdi orada gördüğüm mesele ne? Başakşehir’de gördüğüm mesele belli bir sınıf atlama, sınıf atlamada bir yanlışlık olduğunu katiben düşünmüyorum. Tabii ki yani bir mahalle toplantısında bir öğretmen hanım çok güzel söylemişti bunu, ağzımızın payını vermişti. Murat Cemal, sen de o toplantıdaydın. Şey demişti: *“Ya bu kadar yüklenmeyin orta sınıfa, işçi sınıf dediğiniz insanlar orta sınıf olmak için çalışıp, didiniyorlar o kadar, yani yazık onların da bir şeyi olsun, önlerinde bir hedefleri olsun”* Bunu hiç şey olarak görmüyorum, hani bunda bir olumsuzluk görmüyorum, ama benim çalıştığım alanın özelliklerinden bir tanesi de dindar bir yaşama alanı olmasıydı. İnsanlar niye buraya gelmişler diye baktığımda

dindarlık ikinci, üçüncü sıradaydı genellikle, hatta dört, beşe kadar iniyordu dindar olmalarına rağmen. Bir planlanmış, yani plansız bir kentten edinilmiş bir rantla, bir sermaye birikimiyle oraya taşınmasına rağmen planlanmış bir kentte yaşamak istiyor. Bir tanesi bu, etrafında park, bahçe istiyor, vesaire falan. Merkeze geldiğinizde hani bu durumlar biraz değişiyor, o yüzden bunları şey yapıyorum. Etrafında park, bahçe istiyor, güvenli olmak istiyor. Bir de kendisine benzer insanlarla yaşamak istiyor. Bu çok tuzaklı bir şey kendisine benzer insanlarla yaşamak. Gecekondu mahallesinde kendisine benzer insanlarla birlikte yaşıyordu, çünkü aynı şehirden gelmiş oluyorlardı, işte aynı meslekten oluyorlardı. Aşağı-yukarı aynı ekonomik düzeyde oluyorlardı, vesaire. Fakat buraya geldiğinde gelirin, o rant gelirinin eşit paylaşılmamış olması dolayısıyla gecekondu bölgelerinde daha önce yaşayanlara buraya geldiğinde bir kere o hafızayı, o kentsel birikimi, o kendi yaşama alışkanlığını, yaşama birikimini, tecrübesini -kentsel tecrübe diyelim buna- kentsel tecrübesini geride bırakıp, yepyeni bir kentsel yaşam tarzına talip oluyor. Kendisi gibi bir sürü insan var gerçekten, bu gibi çok önemli. Kendisi gibi bir sürü insan var, ama kendisini o anda o dalgayla oraya gelmişlerle aynı görmüyor. Buraya biraz güleceksiniz. Benim gördüğüm kadarıyla Müslüman orta sınıfın özelliği orta sınıf olma tarifinin içini Kemalist orta sınıfla tanımlamış olması. Dolayısıyla aslında ona yaklaşmak istiyor, onun yaşadığı yere gitmek istiyor. Fakat onun gittiği yerden de Kemalist orta sınıf kaçıyor, seküler orta sınıf onun gittiği yerden kaçıyor. Dolayısıyla ve onun yerine, kendisinden kaçan seküler orta sınıfın yerine kendi benzeri geliyor, yani aynı hikâyeden gelen diğer aileler geliyor.

Benim Başakşehir'de gördüğüm ve diğer taraflarda da, yani biz bir sürü başka yerde de, özellikle Kayaşehir'de mesela daha alt orta sınıfta tekrar ettiğine şahit olduğum, şu an arada bir giderek -orada bir araştırma yapmıyorum- gördüğüm şey duvarlar değil yalnızca ayıran insanları, duvarlar

belli ayrıcalık alanları olarak beliriyorlar, ortaya çıkıyorlar. Çünkü her bir duvarın arkasındaki arazi -Murat Cemal az önce özetledi- işte ya 49 yıllığına o inşaatçıya kiralanmış oluyor, ya satılmış oluyor, çoğunlukla kamu arazisi oluyor. Üzerinde kurulan konutlarla beraber o içerisinde yaşayan, o konutların içerisinde yaşayan insanlarla beraber orası sitenin alanı -ki bu büyük sitelerden bahsediyoruz. Yani 20.000 kişilik, 40.000 kişilik sitelerden bahsediyoruz hakikaten, en küçüğü 5.000 kişi, öyle söyleyeyim bu sözünü ettiğim düzeydeki sitelerin- oralar devletin vatandaşlarıyla beraber, o üzerindeki vatandaşlarıyla beraber otoriteyi bir hegemonik alan olarak o inşaat şirketine terk ettiği alanlar. Tanımadığınız insanlarla berabersiniz, orada bulunma kriterini çünkü artık gelirsiniz ve alma, almayı taahhütte bulduğunuz risk belirliyor. Tanımadığınız insanlarla berabersiniz ve sizi sadece dışarıdan koruyan duvarlar var. İçeride onlarla karşı karşıyasınız, içeride tamam birtakım yazılı kurallar falan var, ama içeride tanımadığınız, kim olduğunu bilmediğiniz, nasıl yaşadığını bilmediğiniz, ama bir taraftan da sizinle aşağı-yukarı aynı geçmişten geldiğini düşündüğünüz, dolayısıyla size hiçbir şey vaat etmeyen, hiçbir yenilik vaat etmeyen insanlarla berabersiniz. Hakikaten o yalnızım lafı hani bana dair bir yalnızlık değil, çünkü ben her ne kadar orada yaşasam da haftada bir gün Kurtuluş son duraktaki daireme gelip, oh be falan diyordum, ama yaşam alanı olarak böyle bir yeri seçtiğinizde işiniz bitiyor aslında. Tamam, yani pratik olarak daha güvende oluyorsunuz hakikaten, yani kapıdaki o güvenlik görevlileri sizi dışarıdan koruyorlar, ama içeride ben hayatımda bu kadar kilitlenen kapılar görmedim. Çok kilitleniyor kapılar, üst üste kilitleniyor, yani sürekli güvenlik bir kere hani gündelik dilin bir parçası.

Peki, bu olunca ne oluyor, yani biz birbirimizden bu kadar korkunca ne oluyor? Büyük iddia: Ben De Brown sınır bölgelerinde, ulus-devlet sınır bölgelerinde işte şeyde, mesela Avrupa'nın Fas'ta yaptığı şey duvar, Meksika

sınırında, Amerika Meksika sınırındaki duvar işte Gazze'yi çevreleyen duvar gibi duvarlara gönderme yaparak diyor ki: *“Eğer sınır bu kadar görünürleşiyorsa, bilin ki işlemiyor demektir”* Şimdi demek ki bizim de bu duvarlarla ilgili bir sınırımız var. Sınır bu kadar yükseliyorsa diyor Ben De Brown, o hegemonik güç ciddi bir aşınmaya uğramış demektir. Yani en son şey hegemonik gücünüzü bir istimplâk duvarı çakıyorsunuz oraya, ama belli ki farkındasınız, bir felaket geliyor. Ne kadar görünür olursa diyor bu sınırlar, o kadar da kırılgan olurlar. Artık dışarıdaki nereye saldıracağını biliyor, eskisi kadar anonim değil orta sınıf ya da üst orta sınıf. O duvarın arkasında onun olduğunu biliyorsunuz, istediğiniz kadar fantezi üretebilirsiniz, bu fantezilerle ilgili ne yapıp, yapmayacağınız da size kalmış bir şey. Dolayısıyla o duvarın kendisi dışarıyla içerisi arasındaki sınırı görünür hale getirerek içerdeki yaşamı kırılganlaştırıyor. Bir kere bu böyle söylenmesi de insanların farkında oldukları bir şey. Dışarıya çıkarken başka türlü giyiniyor, başka türlü tedbirler alıyor, vesaire, ama bundan daha önemli bir şey var, daha üst düzeyde bir şey daha söylüyor, daha üst aşamada bir şey daha söylüyor. O da: Devletin ne yaptığı? Gene büyük iddia: Ben diyorum ki devlet daha önce ulusal sınırları gayet iyi koruyordu, zaten bize vaadi de buydu. Yani biz böyle işte yekpare bir millet olacağız, birbirimize çok benzeyeceğiz. Hep birlikte birbirimizi öldürmeden, dövmeden yaşayacağız. Ancak bu koşulla çünkü birbirimizi öldürmeyiz, birbirimize benzersek öldürmeyiz. Dış sınırları, ulusal sınırlar da benden sorulur, ben korurum onu, merak etmeyin. Biz bunun için devletin varlığını kabul ediyorduk. Şimdi devlet bizim güvenliğimizi inşaat şirketlerine veriyor, ama bu devletin hâlâ var olmak için bir sebebe ihtiyacı var. Yani hâlâ bu devletin ona vergi vermemiz için bir sebebe ihtiyacı var. Onun kurallarına, onun hukukuna uymamız için bir sebebe ihtiyacı var. Bu sebep de bence bizim işte kendi aramızda birbirimizi tanımamaktan dolayı koyduğumuz bu güvenlik duvarları. Biz ne kadar birbirimizle iletişim kurmazsak, birbirimizden

ne kadar korkarsak, birbirimizle -site alanlarını da söylüyorum, sokağı da söylüyorum aynı zamanda- ne kadar mesafeli durursak, o mesafeye yerleşen korku o kadar devleti var etmeye başladı. O yüzden güvenlik devleti diye bir şeyden bahsediyoruz artık, yani güvenlik devleti diye bir şeyden başka bir düzeyde bahsediyoruz. 1980'lerde Kürt meselesi üzerinden kendisini yoğuran bir güvenlik devleti vardı. İçerdeki yekpare bir gruba karşı geriye kalanların güvenliğini koruyordu. Şimdi öyle bir şey yok. Şimdi hepimizi birbirimizden koruyan bir güvenlik devleti var artık gündelik yaşamda. Ben neoliberalizmin tam da bu olduğunu düşünüyorum, yani o siyasetin hiçbir alternatif ve sivil hukuk alanı, sivil dayanışma, iletişim alanı, sivil tartışma ve kavga alanı bırakmazcasına bütün kurumlarıyla, bütün formel kurumlarıyla gündelik hayatı işgal etmesine ben neoliberalizm diyorum. Bunu bazen şirketle yapıyor, bazen güvenlik yasasıyla yapıyor, bazen de siteyle yapıyor, ama yapıyor, yapmanın bir yolunu hep buluyor.

Aslında söyleyeceğim her şeyi söylemiş oldum. Bir tek tersinden bir örnek vereceğim, buna bakılması lazım. Geçen sene Helsinki Yurttaşlar Derneği için hem işte Urfa ve Hatay'da Suriyeli göçmenlerle, Suriyeli misafirlerle, hem Esenyurt'ta zorunlu göçün daha önce yaşandığı yerlerde, hem de garip bir tesadüfle ben Karadağ'da Konik Kampındaki Roman ailelerle bir araştırma yapma fırsatı buldum. Etnografik araştırma gene, yani size hiçbir rakam, vesaire falan veremem, sadece biraz gözlem aktarabilirim. Gelenlere sormak yerine, yani işte göç etmek ya da mülteci olarak gelmek zorunda kalmak suretiyle gelenlere soru sormak yerine, etrafta yaşayanlara, orada zaten bulunanlara sorular sorduk biz: İşte ne diyorsunuz? Tamam, birlikte yaşamayız diyorsunuz biz bunlarla, işte bize benzemiyorlar, aynı dili bile konuşmuyoruz, işte aynı yemekleri yemiyoruz. Zaten genellikle bu pislik, hijyen hep şey geliyor, işte Suriyeliler pis, daha önce Kürtler pisti zaten, Çingeneler olmaz. Yani hani

onlar iflah olmaz pis zaten, bu pislik hep bir ötekileştirme dilinin girişi, hani kendi temizliğini korumak için devam ediyor.

Peki, ne istiyorsunuz? Yani hani yaşamazsınız, yaşamak istemiyorsunuz beraber, gitmeyecekleri de belli -sorularımız biraz karmaşıktı, o yüzden uzun uzun hikâyeleşmek zorunda kalıyorduk- bunların gitmeyecekleri de belli, ne yapacaksınız, yani ne olacak? İki şey gördüm beni çok etkileyen, yani etnografi gerçekten çok şaşırtıcı olabiliyor. Bir tanesi kırgınlığının sebebi şeylerin gelmesi değil, göçmenlerin işte ya da zorunlu göç mağdurlarının ya da savaş mağdurlarının oraya gelmesi değil, oraya gelirken ona danışılmamış olması, bir tanesi bu. Bana danışsaydı, ben ona mahallemde bir yer ayırıyordum, hani bana rağmen yapılmasaydı bu, benimle birlikte olsaydı, yani devlet beni adam yerine koysaydı, ben de bu işin bir aktörü olsaydım, böylece çünkü kendi yaşam alanında azıcık ipler elinde olacak, onu hissediyor. Bana sorulsaydı, ben yani hayvan mıyım, kötü bir insan mıyım, ben onlara gelme der miyim? Elbette gelselerdi, ama biz şimdi gelenleri tanımıyoruz, nereden geldiler bilmiyoruz. Yerleştirildikleri alanlar bizim kullandığımız alanlar, park alanları, yoksullar dilenci olarak sadece karşımıza çıkıyorlar. Bu bizim vicdanımızda da bir yara, yani ben bu insanlarla beraber yaşamak için bulunmuyorum burada, ama madem yaşayacağız, o zaman bize bir sorsalardı, biz de işin bir parçası olsaydık. Bu bana çok önemli geldi. Burada birlikte cevaplamaya çalıştığım soru: Birlikte yaşamak için bir imkân var mı? Yani bu kadar birlikte yaşamadık dedim, hiçbir zaman birlikte yaşamadık. Birlikte yaşamamanın imkânı olan alanlardan da hızla gidiyoruz, uzaklaşıyoruz, kaçıyoruz oralardan. Peki, birlikte yaşamamanın bir imkânı var mı? Bu soruya verilen şu cevap bana çok önemli geliyor. Evet, yani katılımdan bahsetmiyorum, ama yani bu tipik şey liberal, işte insanlar katılırlarsa, oy verirlerse vesaire falan hikâyesi değil. Bu bayağı orada olmak ve vatandaş olarak bile değil, vatandaş bile fazla formel bir dal. O

mekânın paydaşı olarak, o mekânın sahiplerinden biri olarak orada olan her neyse onun bir parçası olmak ki ben mesela Lefebvre'nin Kent Hakkı'nı böyle okurum. Kent hakkı kentte bulunma hakkı değildir benim için, bulunduğum kenti değiştirme hakkıdır da, oradaki değişimin aktörü olma hakkıdır da aynı zamanda. Eğer o haktan yararlanabiliyorsak, bir yolunu bulacak o kabullenmenin ve orada bir hukuk oluşturmanın, kendi güvenliğini sağlamanın ve bu arada başkasının yeni gelenin güvenliğine tehdit oluşturmamanın, çünkü çok ciddi tehdit esasında aslında, Kurtuluş'tan kendi mahallemden biliyorum. Yeni gelenlerin dışlama süreçleri giderek daha şiddetli bir hale geliyor, yeni gelenleri dışlama süreçleri.

İkincisi, Yedikule'den geçen sene Bilgi Üniversitesi'nden bir grup mimarlık öğrencisiyle şeye gittik biz, işte Yedikule Bostanlarına gittik burada ne oluyor bir görelim diye. Öğrenciler işte alan araştırmasına alıştırmaya şeyi, hani şey diyemem size, ben onlara ders vermedim, birlikte alan çalışması yaptık ve bu şekilde bir şeyler öğrendik. Yedikule'yi mevzuumuz. Biz Yedikule'de hani çok seviyoruz Bostanlar gitmesin, vesaire falan diyoruz. Yedikulelilerin bostanları istemediğini gördük. İstemiyorlar bostanları, çünkü bir, oradaki bahçıvanların ayrıcalığı olarak görmek istiyorlar. Yedikule böyle sıkış tepişken onlar diyor bu kadar boş alanları kendi başlarına kullanıyorlar ve üstelik şöyle hikâyeler yazılıyor tabii: O marullar aslında halden geliyor, sanki organikmiş gibi satıyorlar. İşte orada o kadar olmuyor, vesaire falan gibi. Bu, yani hani gerçek mi, değil mi diye tartışmıyorum, ama bu bir izlenim olarak var. Peki, ne olmasını istersiniz diye sorduğumuzda biz insanların kendilerine uzun zamandır böyle bir şey sorulmadığını düşündükleri için şaşkınlıklarını gördük, yani hakikaten sorulmamış onlara. Şey dediler, çok ilginçti, bir kahve toplantısında geldi bu: Kent bahçesi yapılsın. Yani biz de ekebilirsek orayı, biz de ekebilirsek ekmeğe devam edelim, ama biz ekemiyoruz, sadece onlar ekiliyorlar. Üstelik yani nasıl

ektikleri de şey değil, ne derler onun adına, belli değil. Biz de ekebilirsek olur. Şimdi bu bence birlikte yaşayabiliriz demek, yani şimdiye kadar bence birlikte yaşamadık. En çok birlikte yaşanan yerlerde yaşadım güya, işte Tophane'de, İstanbul'da ilk on beş yılda on beş ev değiştirdim. Bu on beş ev değiştirmenin hali de gösteriyor ki kendimle birlikte yaşayabilen bir insan değilim fazla, pek birlikte yaşandığına tanık olmadım. Beş yıldır oturuyorum ilk kez bir evde ve bakkal bana şey diyor İbrahim Ağabey: *"Sen misafirsin burada"* Beş yılda daha ne kadar bilmiyorum ki hani, daha ne kadar, ama birlikte yaşamadığımız ortada. Birlikte yaşamamanın imkânı var, bunu öyle hayır oylarıyla falan, istemiyoruz oylarıyla ya da işte sokak gösterileriyle bir başlangıç olmakla beraber bunların hiçbirini azımsıyor değilim, ama oradan geçmiyor. Çünkü artık insanlar gerçekten bir şey yapmak istiyorlar. Gecekonduların o kadar ne derler, benim kafamda o kadar romantik bir imge olarak kalmasının sebebi kendilerinin yapıyor olmasıydı. Benim babam aynı zamanda ihbar etmiş gibi olacak, ama gecekondu yapan bir adam. Çukurambar'daki gecekonduları seneler sonra kentsel dönüşüm çalışırken babamla hiç sormamışım ona, nasıl yapıyorsunuz diye sordum. Nasıl oluyordu, yani bir gecede nasıl, çünkü bir örgütlemek ve o örgüt ailenin örgütlenmesiyle olacak iş değil. Çünkü yan arsadan ihbar gelirse o iş mümkün değil, yani dolayısıyla mahallenin o tek kişinin kalacağı ev için örgütlenmesi demek. Bence gecekondu da bir romantiklik varsa aha da burada.

Bu arada hani şeyi de açıkladı babam, çünkü öğretmen aslında, ilkokul öğretmeni, ama neden o işte gecekonduların penceresi, kapısı falan tuhaf tuhaf yerlerde bir türlü şey değil? Dedi ki: Yan taraftaki komşu diyor ki ya -çünkü yapıma da yardım ediyor- şu pencereyi şöyle, yani hani 50 cm kaydırsak da sen benim hatunları görme içerdeki, işte kapıyı şu tarafa koy, dolayısıyla tasarım zaten ortak bir tasarım. Yani tasarım o gece yapılırken o ev yapılan ortak bir tasarım ki gördüğünüz gibi kesinlikle mükemmel değil, gıcır gıcır değil, pırıl pırıl

değil, ama işe yarıyor. Yani hani orada bir şey oluyor. Ben çok kavga olduğunu gördüm bizim mahallede büyürken, ama bir şekilde o kendi içerisinde hallediliyor, vesaire falan ve kesinlikle referanssız kimse içeri girmiyor. Şimdi tek referansınız var o siteye gitmek için, o da Ağaoğlu'na verdiğiniz para, o da böyle bir sonuçla geliyor, yani Ağaoğlu 40 tane güvenlik görevlisi ve özel güvenlik görevlisiyle ki orada acayip bir literatür var, yani şu hikâye o kadar güzel bir tez ki yani sadece Türkiye'deki değil, dünyanın bir sürü yerindeki Eyal Wieszman'ın söylediği post urban society'nin, toplumun, kent sonrası toplumun nasıl tasarlandığını ve bu tasarımın ne anlama geldiğini her aşamasında, her cümlede, Ağaoğlu'nun ettiği cümlelerde, haberin cümlesinde, sonra haberin devamında şey var, dilekçe öyle böyle değil, çok heyecanlandım bunu görünce hakikaten, yani Allah dedim, yani malzeme, ama berbat bir hikâye görebilirsiniz. Neyse bu kadar benden ben dağıttım, sen toparlarsın artık, teşekkür ediyorum.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Tahsin Yücel'in "*Gökdelen*" diye bir romanı vardır.

AYŞE ÇAVDAR- Evet, yargının özelleştirilmesi.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Yargı bile özelleştirilir orada da, asıl Ağaoğlu'yla bir benzeşme var. Orada bir müteahhit vardır. Müteahhit annesini çok sever, çok güzel bir kadındır. Şehrin -şehir de büyük ihtimalle İstanbul adı geçmese de- en görkemli yerine annesinin heykelini yapmaya karar verir. Bu ama müteahhidin hani gücünü o kadar sembolize eden bir şey ki yani bir anlamda aslında sistemin sürükleyicisi müteahhittir. Kentin en görkemli yerine, en görkemli abidesinde müteahhit annesinin heykelini dikerek şey yapar. Ağaoğlu da ileride kız arkadaşlarından birine yapar herhalde.

AYŞE ÇAVDAR- Gene de iyi, kendisinininkini yapmasın da...

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Ayşe ile uzun süredir süren bir tartışmamız vardır gecekondu alanlarına ilişkin, bence romantize edilmesinde

hiçbir sakınca yok. Anlattığın her hikâye romantize edilebilecek hikâyeler. Tabii ki bir toplumun üzerine kurulduğu ekonomi ve siyasallık sizi bir noktaya sürüklemişse, burada gecekonduların bundan ayrı kalması mümkün değildir. Yani 1980'lerde imar afları sürecinde bu apartmanlaşma sürecinde tamam, gecekondular da o masumluklarından bir şeyler kaybetmiş olabilirler, ama o mahallelere bile girdiğinizde hâlâ işte Bezirganbahçe'deki, Başakşehir'deki yolu görmezsiniz, sokağı görürsünüz, komşuyu görürsünüz. Kapınızı sekiz kere kilitlemenize gerek kalmaz, dolayısıyla hani bu kadar böyle karşısına konumlanmaya gerek yok derim.

AYŞE ÇAVDAR- Sadece bir şey söyleyebilir miyim? Son günüydü Başakşehir'de kaldığım altı ayın, oradaki sivil toplum kuruluşları platformuyla bir toplantı yaptık. Daha doğrusu onlar beni hesaba çektiler, sen altı aydır burada yapıyorsun, bakayım ne yazacaksın, yani gel bize söyle bakayım. Ben de gittim, dedim tamam, yani bir de çok provokatif bir sunum hazırladım. Siz işte şöyle dindarsınız, böyle ambalaj yapıyorsunuz, sizin Allah'la falan alakanız yok, vesaire falan diye, hiçbirine kızmadılar, herkes böyle. Ben yapmıyorum, biliyorum, farkındayım yani. Şeye bozuldular bir tek ve o benim rakamım bile değildi. Benden önce birisi bir istatistiki çalışma yapmış Başakşehir'de: Meryem Hayır. Kendisini hayırla anıyorum gerçekten, sağ olsun, yoksa işim çok zordu ve diyor ki yüzde 67'si Başakşehir'de yaşayanların gecekondulardan gelmişler. Ben de dedim ki yüzde 67'si gecekondulardan gelmişler ona dayanarak, bir tanesi çıktı, bana bas bas bağırmaya başladı. En korkulu anımdı. Şey dedi: *“Siz Müslümanlara varoşlu mu demek istiyorsunuz, ne yani bu şimdi”* Şimdi bu hani bizim romantize ettiğimiz yerin karşısında başka bir romantizm var, tersinden diye söylediğim o şeyi söylüyorum. Yoksa ben tabii canım, ver bana gecekondular, sonsuza kadar yaşayayım.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Bunun tabii çok yansıması var toplumun içerisinde, hemen zamanı da aştığımızı düşünerek Sonay Hocama döneceğim. Aslında Sonay Hocanın küreselleşme eleştirisi üzerinden biraz yönetişimi incelediği bir kitabı var. Ben de makalesini karıştırmaya çalıştım. Ayrıca da sosyal belediyecilik üzerine yeni çıkmış, yeni yayınlanmış bir kitabı var. Tam da bu konuştuğumuz mekan ve insan üzerinden bize nasıl bir yeni siyaset, nasıl bir siyasal yaklaşım üzerine bir şeyler anlatacak.

Doç. Dr. SONAY BAYRAMOĞLU- Teşekkür ederim. Merhaba, iki keyifli sunuştan sonra umarım sizi sıkmam. Benimki çünkü konu itibariyle yönetsel ve siyasal konular, dolayısı itibariyle biraz sıkıcı olabilir.

Neoliberalizmden söz edildi özellikle sabah, yani böyle bir şey olamaz. *"Bizdeki neoliberalizm gerçek neoliberalizm değil"* dedi bir konuşmacı, ben oradan başlayayım. Çünkü gerçekten daha önceki ilk iki konuşmayı dinlerken de her defasında tamamen neoliberalizmle bağlantılı şeyler, çok kıskırtıcı cümleler söylendi, ama en iyisi sabahtan başlayayım, sonra tartışırız belki forumda.

Tam da öyle bir şey neoliberalizm, gerçekten de o kadar yolsuzluk üreten, muazzam bir çürüme üreten aslında insanlık tarihinin evet, hiç birlikte gerçek anlamda yaşamadık, hiç birlikte gerçek anlamda demokratik bir toplum yaratıldı mı sorusuna evet, yaratıldı diyemeyiz, ama bu yöndeki çabaları en ufak evet, beğenmediğimiz tüm o formel, hukuki şeyleri bile, yüzyıllar süren birikimleri bile bir çırpıda yerle, yani tamamen ortadan kaldıran bir eğilimdir neoliberalizm. Neredeyse insanlık tarihini tersine çevirmeye dönük bir müdahale olarak görmek gerekiyor. İyi tarafı şu: Bugün itibariyle neoliberal politikaların ne savunucusu, ne destekçisi kalmış değil. Neoliberal politikaları ortaya çıkartan uluslararası kuruluşlar bile 2008 krizinden sonra bütün suçu neoliberal politikalara attılar. Aslında o politikalar çok kötüydü, ondan sonra biz

onu düzeltmek için yeni düzenleyici, yönetişimci politikalar getirdik, ama neoliberalizm çok fena dağıttı. O yüzden de toparlayamıyoruz diye neredeyse IMF'nin, Dünya Bankasının, uluslararası kuruluşların da şu anda en önemli günah keçisi, çünkü neoliberalizmin sonuçları ortaya çıktı sayısal olarak, toplumsal olarak, siyasal olarak ve ortaya çıkan en önemli sonuç şu: Uluslararasıdaki eşitsizlik muazzam bir şekilde derinleşiyor. Ulusların kendi ülkelerin, kendi içindeki bölgeler arası, insanlar arasındaki eşitsizlik, gelir eşitsizliği de muazzam bir biçimde derinleşmeye devam ediyor. Dolayısıyla neoliberalizmin ilk sonucu muazzam bir eşitsizlik üretmeye başlamış olması, ikinci sonuç gerçekten tam da bugünkü konuyla ilgili olarak birlikte yaşamayı yok eden bir ton politika ortaya koydu. 1980'li yıllardan itibaren hem merkezi düzeyde, hem yerel düzeyde aslında devlete yüklenilmiş olan ve bir ölçüde de 1945 sonrası evet, bu devletin görevidir diye en azından ilkesel olarak kabul edilen fiiliyatta ne kadar gerçekleştiği ayrı bir tartışma, ama sosyal ve ekonomik hakları, yani beşikten mezara bir insanın doğduğu andan itibaren en temel sosyal ve ekonomik hakları karşılamakla görevlidir devlet ilkesi. Terk edildi ve bundan tamamen dönüldü. Bu ilke de ne kadar uygulandı ki daha önceki şeylerde de gördük. Gerçekten bu ilkenin çok fazla istisnası oldu. Başta şöyle başladı, işte bugün Avrupa Birliği dediğimiz yapıdaki ülkeler refah politikalarıyla daha genişçe bir kesime, ama orada da göçmenleri dışlayarak uyguladılar büyük ölçüde bu politikaları. Bizim gibi ülkelerde de yani ben de isterim sosyal ve ekonomik hakları vermeyi, ancak benim ekonomik durumum o kadar iyi değil, dolayısıyla ekonomik durumum ölçüsünde, gelirim ölçüsünde bu hizmetleri sunarım dedi. Dolayısıyla sosyal devleti ancak karşılayabilirim demiş oldu devletler bizim gibi ülkelerde, ama 1980'den sonra şunu dedi, daha doğrusu şöyle söylemek lazım herhalde: *“Kamusal örgütlenmenin, yerel veya merkezi düzeydeki siyasal örgütlenmenin kendi vatandaşlarına karşı veya o toprakta, o*

yurtta yaşayan insanlara karşı böyle bir görevi yoktur. Böyle bir hizmeti üretmek zorunda değildir” dedi. Neoliberalizmin diğer boyutlarının dışında yönetsel ve siyasal alanda sonuç doğuran en önemli tanımlarından biri de devletin tanımında veya kamusal örgütlenmenin tanımında meydana gelen bu değişimdir diyebiliriz.

Peki, ne oldu? Çok hızlı bir biçimde merkezi devletin yapması gereken, ama yapmadığı, kimi zaman yapmadığı, kimi zaman yapamadığı kamu hizmetleri hızla önce yerelleşti. Zaten merkezin yapamadığını nasıl belediyeler yapacaktı ki bu mümkün değildi. Çok hızlı bir biçimde de özelleştirilmeye başlandı. Su, enerji gibi kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi merkez topu yerele attı, yerel yönetimlere attı. Yerel yönetimler de zaten öyle bir gücün altından kalkamadı ve hızla ya özelleştirdi ya da işte uluslararası piyasalardan borç alarak kendini anormal bir girdabın içerisine bırakmış oldu. Örnek, yani çok temel hizmetler enerji ve su hani gündelik yaşam için işte geçenlerde de yaşadık enerji sorununu, suyu da düşünün, yani uyuduğunuz anda bile evde olması gereken çok önemli bir hizmet alanı. Bu iki hizmet alanı en çok özelleştirilen, dünyada en çok özelleştirilen kamu hizmetlerinin başında geliyor. Ben neoliberalizmin sonuçlarını biraz bu iki hizmet alanı üzerinden sizinle paylaşmak ve tartışmak da isterim. Örneğin, bu daha henüz Avrupa Birliği Maastricht Anlaşması'nı imzalamadan önce İngiltere'de aslında su ve elektrik özelleştirmeleri başladı. 30 yılın sonunda ulaşılan sonuç şu: İngiltere ve Galler bölgesinde İskoçya ve Kuzey İrlanda'da özelleştirme yapılmadı. Galler ve İngiltere bölgesinde özelleştirilen su hizmeti bugün İskoçya ve Kuzey İrlanda'daki su hizmetinin iki katı pahalıya satılmaktadır. Üstelik bu süreçte devletin bunlar doğası itibariyle kamu hizmeti olduğu için hukuki olarak denetim görevi de ortadan kalkmış değil; hem bu hizmeti vermekten vazgeçti devlet ve belediyeler, hem de bu süreçte, bu hizmet alanına ilişkin yaptıkları harcamalar

gerçi kendileri bu hizmeti sunarkenkinden daha fazla artmış durumda. Yani kamu harcamalarını kısacağız diye çıkılan hani argümantasyon olarak bu şekilde argümente edilen bu hizmet alanı çok daha büyük kamu harcamalarına yol açmış durumda. Bu hemen hemen tüm sektörlerde aynı sonucu vermeye başladı: Enerjide, suda, çöpte ve benzeri sektörlerde. Dolayısıyla İngiltere’de geçtiğimiz 30 yıl sonucunda ortaya çıkan şey şu: Su şirketleri, küresel su şirketleri anormal kârlara sahip oldular, fakat ne kamu harcamalarında bir azalma oldu, tersine artış meydana geldi ne de yerel halk açısından bu hizmet daha nitelikli hale geldi ya da daha ucuz hale gelmedi. Tam aksine daha pahalı bir biçimde sunulmaya başlandı.

İlginç bir şekilde 2010 yılında bu dalga tersine dönmeye başladı. İlk olarak Paris Belediyesi onun da su hizmeti özelleştirilmişti yine 1980’li yılların sonunda, Paris Belediyesi’nde Suez adlı bir su şirketi bu hizmeti veriyordu. Belediye hesaplamalara göre muazzam pahalı bu hizmeti artık Suez’den almamaya ve kendisi sunmaya karar verdi. Sadece bir yıl içinde 38 trilyon Euro tasarruf sağladığını ilan etti Paris Belediyesi ve yüzde 8 suyu ucuzlattıkları halde. Bu ilginç bir biçimde Fransa’da bir sürü belediyenin, çok sayıda belediyenin hızla su şirketleriyle sözleşmelerini fes etmelerine yol açtı. Ve bu dalga sadece Fransa’yla sınırlı kalmadı. Amerika’da da pek çok belediye 80 civarında kente su hizmetinin hızla belediyeleştirildiğini görüyoruz. Almanya’da enerji alanında yine 2/3’lük oranı şu anda belediyeler tarafından kamulaştırılmaya başlandı yine 2000’li yılların ortalarından itibaren, tüm ülkenin 2/3 enerjisi şu anda belediyeler eliyle veya bir araya gelen belediyeler aracılığıyla sunulmaya başlandı. En son 2011-2012 senesinde Berlin’de Berlin Belediyesi su hizmetini yine kamulaştırdı ve bu eğilim bir şey olacak mı, yani neoliberalizm neoliberal politikaları tersine çevirecek mi, yoksa hani bir ara dalga mı olacak, onu gerçekten çok mümkün değil kestirmek. Çünkü

kamulaştırılan yerlerde de şöyle sorunlar var: Bu kamu, tabii bu arada bunun gerçekten çok iktisadi nedenleri var. Yani kesinlikle iktisadi olarak rasyonel kamulaştırılması, ama bu kamulaştırmalar sadece iktisadi nedenlerle yapılıyor değil. Her kentte muazzam bir mücadele veriliyor. O şehirde yaşayan insanların uzun süreli mücadeleleriyle ancak bu kamulaştırmalar başlıyor veya gerçekleşiyor. Dolayısıyla kesinlikle iktisadi gerekçeleri var, ama bunu esas dönüştüren yerel halk olarak karşımıza çıkıyor. Dolayısıyla ama kamulaştırdıktan sonra mevcut yapı belediye meclisleri, bölgeyse bölge meclisleri yine bir biçimde bu girişimlerin, komisyonların, kurulların devreden çıkmasını sağlayacak araçlara sahipler ve hızla ya işte sendikaları birbirlerine düşüyor, ya işte o topluluklar kendi aralarında kavga etmeye başlıyorlar ve bir türlü esas olarak dönüşümü sağlayacak, daha demokratikleştirecek, yani yeni kamulaştırma sürecini eskisinden farklı kılacak yeni bir yönetim pratiğini ortaya koyacak olan şey doğmuyor tam olarak, ortaya çıkmıyor. Bu da kendi içlerinde tartışılıyor, yani pek çok mesela Londra'da falan da aynı sorunlar var. Orada sendikalar hani yeni kamulaştırmada kesinlikle söz istiyor, söz hakkı istiyorlar. Bu ne kadar gerçekleşecek, yoksa hani eski araçların, eski yöntemlerin esiri mi olacak bilmiyoruz, ama şu anda bu şekilde bir dalga değişikliğinin olduğundan söz etmek istiyorum ve bu da hızlı bir biçimde esasında yayılıyor. Tabii bizim gibi ülkeler için bu iyi haber mi, kötü haber mi çok emin değilim. Çünkü hızla merkez ülkelerden kovulan küresel şirketler muhtemelen bizim gibi ülkelere daha fazla şey yapmaya başlayacaklar, baskı yapmaya başlayacaklar ve bu nasıl bir dönüşüme yol açacak, hep birlikte göreceğiz.

Esasında bu süreç, yani kamu hizmetlerinin belediyeleştirilmesi yeni bir süreç değil. Daha 1850'lerde başlayan bir süreçti ve belediyeleşme dediğimiz belediyeleri ortaya çıkaran temel süreçti ve bunun ilk ortaya çıktığı yerlerde muazzam yoksullukların olduğu, çok sanayileşmiş bölgelerde ortaya çıkmıştı.

Daha henüz genel oy hakkının olmadığı bölgelerde, belediyelerde özellikle Birmingham gibi -adını da söylemekte belki fayda vardır- Glasgow gibi şehirlerde insanlar henüz daha oy hakkına sahip değilken bu hizmetlerin belediyeleştirilmesi için mücadele etmeye başlamışlardı. Bunların yaygınlaşması ve bir belediye akımı haline gelmesi, kamusal hizmetin ortaya çıkması 20. Yüzyılın başında genel oy hakkının yaygınlaşmasıyla başladı. 40-50 yıllık bir süreçte Avrupa'da pek çok belediye pırl pırl kentler yaratmayı başardılar ve bunu yaratanlar da esasında o dönemde sosyalist siyasal yapılar oldu. Fakat İkinci Dünya Savaşından itibaren esasında refah devleti olarak bildiğimiz model belediyelerde ortaya çıkan kamu hizmetlerinin belediyeler eliyle veya kamu eliyle verilmesi yaklaşımını devletleştirdi. Devletleştirdikten sonra, devlet merkezli politika haline geldikten sonra büyük ölçüde bu sağ veya sol tüm hükümetlerin -Avrupa için söylüyorum- genel eğilimi oldu, ama aynı ölçüde de vatandaşlardan, yerel haklardan ve yerel -yani yerel sözcüğünü tırnak içinde söylüyorum- siyasal hareketlerden büyük ölçüde kopartılmış oldu. 1945-1980 arasında o parlak altın çağ olarak Avrupa'da tarif edilen dönem rahatlıkla böyle bir mirasın merkezileştirilmesi olarak görülebilir. 1945 İkinci Dünya Savaşından sonra örnek olarak şöyle bir örnek vereceğim, benim kafamı çok açmıştır bu konu çünkü: Fransa'da 5. Cumhuriyetin kurucusu olan, daha sonra sağ partilerinin lideri olan bir koalisyonun başında De Gaulle var. Birincisi, bu sağcı bir koalisyonun başında De Gaulle var. Bunun yanında SFIO ve komünist parti var. SFIO da sosyalist parti, o zaman henüz sosyalist partinin almamış adı SFIO olan bir parti var ve SFIO'yla komünist partinin oy oranları yüzde 50'ye yakın, dolayısıyla 1945-1947 arasında işte enerjidir, sudur bütün millileştirmeler bu De Gaulle'un başını çektiği ve ana ortakları sosyalist ve komünist parti olan bu hükümet tarafından gerçekleştirilmiştir. O arada şöyle bir şey de oluyor: Yavaş yavaş tabii biraz İkinci Dünya Savaşının sonucunun da etkisiyle komünist

partinin oyları bir sonraki seçimde şeyi alacak düzeyde -bunu da Oxford tarih kitaplarında yazıyor zaten- bir sonraki seçimi göğüsleyeceği öngörülüyor. Truman 1947 kongre açılış konuşmasında Amerikan Başkanı buna asla izin veremeyeceklerini mart ayında deklere ediyor ve mayıs ayında komünist parti Fransa'da şeyden atılıyor, koalisyondan atılıyor. Bu tek başına Fransa'da değil, İtalya'da da benzer bir şey var, denklem var. Orada da aynı sonuç ortaya çıkıyor, dolayısıyla iki ay içerisinde 1947 yılında Avrupa'daki hükümetlerin matematiği değişmeye başlıyor. Bu süreçte, dolayısıyla bu süreç hani ilginç bir şekilde kamu hizmetlerinin insanlar tarafından talep edildiği daha fazla eşitlik ve özgürlük dediğimiz o iki önemli sloganın daha fazla gerçekleşmesi için talep edildiği dönemlerdi. Büyük ölçüde tabii başka, yani o dönemin uluslararası konjonktürü nedeniyle bunlar sekteye uğradı, ama kalmış hali bile, arta kalan hali bile Avrupa'da refah devleti dediğimiz, refah politikaları dediğimiz bir dönemin yaşanmasına yol açtı diyebiliriz. Dolayısıyla bu şey, yani kamu hizmetlerinin belediyeleştirilmesi veya kamulaştırılması yeni değildir. Eskidir, ama eskiden de bunlar özel şirketlerin elinden zorla alınmıştır. Bugün de esasında aynı süreç bazı ülkelerde yaşanıyor. Bunun yine en çarpıcı örneklerinden biri Latin Amerika'da daha 1990'lı yılların başında, 1980'lerin sonunda yaşandı diyebiliriz. Neoliberalizmin belki bizdekinden daha sert yaşandığı topraklarda kamu hizmetlerinin tam olarak belediyeleştirilmesi diyemeyiz orada, ama bu sefer başka bir boyutunun kamu hizmetlerine yönelik yeni bir yaklaşımla ortaya çıktığını görüyoruz. Toplumcu belediye lafı da aslında biraz onunla alakalı, Latin Amerika deneyimiyle katılımcı bütçe gibi örneklerle bizim bildiğimiz Montevideo'da ve pek çok şehirde uygulanan modeldir bu model. Toplumcu belediyecilik uygulamaları hayata geçirilmiştir. Orada da gene tarihsel olarak bütün bu yüzyıllık hikâyeye şöyle bir eklenme yapılmıştır: Doğrudan insanların hem kamu hizmetlerinin hangi kamu hizmetinin nasıl

verileceği, planlamanın nasıl yapılacağına dair doğrudan katılmalarını sağlayacak birtakım deneyler, deneysel uygulamalar karşımıza çıkıyor. Yine bunlar sadece belli belediyelerde veya kentlerde ortaya çıkıyor ve buradaki birikim 2000’li yıllarda siyasal düzeyde Latin Amerika’daki iktidar değişikliğini yaratan en önemli dalga olarak karşımıza çıkıyor. O yüzden hani bütün bu dalga nasıl değişir tam olarak bilemiyoruz, ama şu anda gerçekten kamu hizmetleri açısından oldukça ilginç bir süreçle karşı karşıyayız.

Bir başka şey, uluslararası açıdan bir başka olanak şu: Neoliberal program gibi yeni bir program neoliberalizmden sonra hayata geçirilmek istenen yeni bir hazır reçete şu anda yok. Yani hiçbir kurum bu reçeteyi hazırlayabilmiş değil, bunun üzerine pek çok çalışma var, arayışlar sürdürülüyor, ama bizdeki 24 Ocak Kararları veya dünyadaki neoliberal şeyler, IMF ve Dünya Bankasının başını çektiği politika programları, kâğıtları henüz hazır değil. Dolayısıyla biraz bu süreç bu ikisi arasındaki şeyle geçecek hem çatışma diyebiliriz, hem de bunlar arasındaki yaratıcı, kim daha çok yaratıcı olursa herhalde biraz onunla da geçecek gibi görünüyor. Tam da böyle bir mücadelenin ortasındayız, dolayısıyla hani Türkiye’deki Gezi örneği de bu açıdan çok etkileyici olmuştur bütün bu örnekler bakımından, bundan sonra kimsenin elinde hazır bir birlikte yaşama reçetesi yok, ama Ayşe Çavdar’a katılıyorum. Gerçekten herkeste bu yönde inanılmaz bir istek ve irade olduğunu söyleyebiliriz. Çok teşekkür ederim.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Evet, teşekkür ederiz. Ben salondan iki-üç soru alayım, sonra forumda şiddetlendirelim tartışmayı. Fazla soru almayayım ki foruma bırakalım tartışmayı diye şey yaptım. Var mı soru, tartışma? Peki direk foruma bırakacağız o zaman. Peki, teşekkür ederiz.

Evet, aslında ben sorular gelir, sonrasında şey yaparım diyordum, ama şimdi ayrımcılığı konuştuğumuz bir yerde Kürt lafını etmemiş olmamız tepki

alabilir diye hemen buradan bir Kürtlere yönelik de çok ciddi bir ayrışma olduğunun altını çizelim.

SALONDAN- Ben ettim.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Ettin mi? İkinci olarak iş cinayetleri, yani biraz hani şöyle bağlamış olayım ben sizlere, şurada bir tweet geçti demin: *“Dürüstlüğü, adaleti ilişkilerin odağı yapmak gökdelen yapmaktan daha mı zor”* Sen mi söyledin Ayşe onu?

AYŞE ÇAVDAR- Yok, ben söylemedim.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- *“Dürüstlüğü, adaleti ilişkilerin odağı yapmak, gökdelen yapmaktan daha mı zor”* gibi bir laf geçti. Aslında bu yeni siyasetin de belki açık, şeffaf bir çerçevede dürüstlüğü, adaleti merkezine koyan bir çerçevede Mehmet Hocamın söylediği gibi bol bol toplantılar, bilgilendirmeler, tartışma platformları oluşturmak ve Ayşe'nin söylediği gibi sormakla aslında kurulabileceğinden bahsedebiliriz kısaca diyelim, kapatmış olalım.

SALONDAN- ...

MEHMET OKYAYUZ- İrkçılık yok demedim. Fakat, henüz “bireysel” bir düzlemde yapısal bir düzleme gelmediğini açıklamaya çalıştım.

SALONDAN- ...

MEHMET OKYAYUZ- Ben Türkiye Cumhuriyetinin tarihine vurgu yapmadım. Özellikle göçmen, sığınmacı ve mülteci konular bağlamında ve Avrupa'daki emek göçü süresi bağlamında henüz siyasi malzeme olmadığını ve dolayısıyla ırkçılığın, var olan ırkçılığın hâlâ iyi ki bireysel düzeyde kalabileceğinden bahsettim. Sizi sıkmazsam eğer kısa bir örnek vermek isterim: Türkiye'de bazı şeyler iyi ki olmuyor. Yani bazı şeyleri iyi ki kötü yapıyoruz. Bir Program vardı, Savaş Ay modere ediyordu. Hatırlarsınız. Konusu, *“İstanbul'daki siyah Afrikalılar”* Orada bir tane amcamız çıkmıştı çok enteresan ve bu amca

atıp tuttu. Siyahlar böyle kötü, kızlarımızın peşinde falan filan atıp tuttu, bayağı “ırkçı” konuştu. Daha sonra atıp tuttuğu siyah adamlardan biri girdi stüdyoya ve amcamız birden yumuşadı, “seni kastetmedim” tarzında sözlerden sarıldılar birbirlerine. Bu bir anlamsız hikaye gibi gelebilir belki, ama Avrupa’da böyle bir ırkçı ırkçılığını devam ettirirdi. Bazı şeylerde biz iyi değiliz ve iyi ki iyi değiliz, onu kastettim.

SALONDAN- ...

MEHMET OKYAYUZ- Biliyorsunuz faşist Almanya’da 1938’de engelli insanların öldürülmesi konusu getirilip, sonra toplama kamplarında bunu yaygınlaştırılıp insanları adeta “fabrika usulü” katlettiler. O yıllarda bu konu Türkiye’ye de geldi/getirildi ve bazı ırkçılar bunu Türkiye’de de tartışmaya açıp uygulamaya çalıştılar. Fakat yapamadılar. Yani bu denli yapısal bir ırkçılık politik olarak uygulanamadı. Bu düzlemin dışında olup bitenleri ise hepimiz biliyoruz. Tarihimiz bu konudsa maalesef acı gerçeklerle dopdolu.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Ben devam ederiz diye düşünmüştüm, hiç soru gelmeyince ben de ne olduğunu şaşırdım doğrusu, tabii buyurun.

ERHAN KURTARIR- Yani bu entegrasyon meselesi özellikle hani vurgulanması gereken ve bizim de üzerinde çokça düşünmemiz gereken bir konu olduğu için o konuda hem soru sormak, hem de söz almak istedim. Aslında bahsettiğiniz gibi bu toplum kendisinden farklı olanı, daha doğrusu hâkim olandan, egemen olandan farklı olanı dışlamak eğiliminde ve hani bunun adını ırkçılık koyamayız belki, ama o ayrışmayı çokça yaşamış, deneyimlemiş, bunu artık kemikleşmiş, hatta seçim stratejisine bile dönüştürmüş durumda. Şu anda biz bunu yakıcı bir şekilde yaşıyoruz. Bunu birçok başlıkta tartışabiliriz. Kürt kimliği konusunda da, Alevi kimliği konusunda da veya öteki dediğimiz işte gayrimüslim konusunda da şu anda daha seçim arifesinde çokça parti

stratejilerinde karşımıza çıkıyor. Bu neden böyle karşımıza çıkıyor? Çünkü bu toplumun hafızasına kazınmış bir egemen üst kimlik tanımı var ve bunun toplumda oy getirici birtakım stratejileri var ve bunu şu anda biz ciddi yakıcı biçimde görüyoruz. Buna hemen iki tane örnekle katkı vermek isterim. Bir tanesi Ethem Mahçupyan geçenlerde bir televizyon programında bu Alevi kimliği meselesine biraz değindi. Şimdi dedi mesela, cem evinin yasal statü kazanması sırası değil. Çünkü bunu eğer hâkim iktidar partisi eğer konu haline getirirse, bu konu kesinlikle oy kaybettirir. Onu o yüzden seçim sonrasına saklıyor, ama biz neyi biliyoruz? Yıllardır birtakım toplantılar, açılımlar, vesaire gibi sözler duyuyoruz. Benzeri başka bir konu aslında bu sığınmacı ve mülteci konusu ilk bizim 2011’le birlikte, o savaşın hani kızıştığı ve bu kentin yeni insanları artık dediğimiz kente yeni entegre olmuş insanları düşünmeye başladığımızda, daha doğrusu entegre oldular mı, o ayrıca tartışılır, ama ilk bizden saklandı. Biz bunu çok güzel yapıyoruz, biz bu konuda Birleşmiş Milletlere bile ihtiyacımız yok, ona da ihtiyacımız yok. Kendi paramızla bu insanları biz misafir ediyoruz, zaten gidecekler şeklinde başladı. Şimdi aslında çit yok, şu anda asıl tartışmamız gereken ve bugün tartıştığımız meselede biz bu konuyu tartışmıyoruz devlet aklıyla.

MEHMET OKYAYUZ- Ben bütün dediklerimi başta söylediğim gibi büyük bir iyi niyetle, hatta çok ütöpik bir iyi niyetle vurguladığımı söyledim. Yoksa çok “derinden” düşünürsek, bu göç meselesinin “özünde” çözülebilmesi elbette zor hatta belki de imkansız. Çünkü göç süreçleri, sonuçta, belli eşitsiz yapıların sonucunda ortaya çıkarlar. Bizzat göçmenler bu çelişkileri anlamayabilirler. Somali’den gelen bir göçmen diyelim. Bu insan öyle sefil koşullardan dolayı kaçmak zorunda kalıyor ki, en kötü koşullar bile ona daha iyi bir hayatın kurulmasının önkoşulu olarak gelebilmektedir. Almanya’da saati 5 Euro’ya çalışan bu insan için bu yeni koşullar kurtuluş gibi gelebilir. Bu insana

eşitsiz sosyoekonomik formasyonlardan kaynaklanan göçün yapısal nedenlerini anlatamazsınız. Fakat, bu gerçeği bilmeden de uzun vadeli çözümler üretmek zor. Göç alanında çalışmak bu türden çelişkilere rağmen çalışmak demektir. Onun için umutlu konuşmaya çalıştım. Eğer bu şekilde umutlu konuş(a)mayacaksak, baştan kaybettiğimizi kabul etmiş oluruz. Onun için ben bu olumlu, naif, ütöpik hatta bazılarına “saçma sapan” gibi gelebilecek önermeleri getirdim.

ERHAN KURTARIR- Yok Hocam, ben saçma sapan olduğunu düşünmüyorum.

MEHMET OKYAYUZ- Elbette tırnak içerisinde 😊

ERHAN KURTARIR - Demek istediğim de benim şuydu, son cümle olarak da onu söyleyeyim: Aslında farklı olanın farklı olarak kalabildiği bir toplum ve bunu bugünkü bağlamda kent hayal etmemiz gerekiyor sanırım. Çünkü biz farklılıkları törpüleyerek hep aynılaştırma örnekleriyle dolu bir tarihi okuyoruz. Bu farklılıklar farklı kalamadığı için biz bugün asimilasyonu asıl kaçılması gereken mesele olarak görüyoruz ve entegrasyonu konuşmaya çalışıyoruz.

MEHMET OKYAYUZ- Asimilasyon da o kadar basit ve tek taraflı bir olay değil ama. Siz bir insanı o kadar çabuk asimile edemezsiniz, o kadar kolay bir iş değildir.

SALONDAN- Bu çok önemli, kayda değer bir şey. Çünkü aslında bu mahalleler, biz Osmanlı mahallesi diye zannettiğimiz mahallelerin çoğu aslında modern mahalleler, yani vatandaşlık üretiminin gerçekleşmiş olduğu mahalleler. İstanbul'daki mahalleler Kumkapı, Ermeni Mahallesi, bunlar hepsi modernleşmiş prototipleşmiş şeyleri olan, yani kamu alanları olan, kültürel yeniden üretim mekanizmaları olan, edebiyatıyla, alfabetiyle, okullarıyla, kiliseleriyle, dolayısıyla aslında geleneksel mekândan söz etmiyoruz.

Dolayısıyla buradaki sınıf meselesinin, sınıfsal asimetrinin aslında inkâr edilmiş bir gerçeklik olarak onların gündelik yaşamına yansıdığını ve o yüzden kutuplaştıklarını görüyoruz. Çünkü ortak kamusal alanı yok eden bir şey bu, bugün de aslında tekrar bunu yaşadığımızı belki ifade etmek lazım.

SALONDAN- Bazı kavramların açılmasında fayda var galiba. Ayşe Çavdar tabii tırnak misafirine girmişti. Çünkü ben kendimi bile misafir hissettiğim bir ortamda özellikle kent hakkı bağlamında da sorguladığımızda kendi kentimiz için karar veremediğimiz bir ortamda hepimiz misafirsek, o zaman biz kimin misafiriz? Hani biraz aslında bu sizin araştırmınıza da bağlı, hani hepimiz zaten gelip geçiciyiz, misafiriz gibi bir şeyle mi acaba doğru orantılı bir şekilde geliyor? Şimdi ya da forumda güzel olur bir-iki cevap almak.

AYŞE ÇAVDAR- Esenyurt'taki çalışmada bunun zamanla ilgili olduğunu gördük. Yani Esenyurt'ta Hale Akay'la beraber yaptık. Orası tam bir göç mekanı çünkü, hani bomboş bir yere 1970'lerden itibaren insanlar gelmeye başlıyorlar. O bir hiyerarşi var, hani çok katmanlı bir hiyerarşi var. Önce gelenin bir hani hiyerarşide bir üst yeri var zaten, fakat sonra devlet tarafından oraya gönderilen ki bunlar Balkan muhacirleri oluyorlar. 1960'ların sonunda gelip, işte 1970'lerde oralarda onlara birtakım evler falan yapılmış, Şirinevler'e kadar uzanan bir şey bu. Devlet oraya geldiğinde eski olanın hiyerarşisi kırılıyor biraz, yani devlet oraya yerleştirdiğinde, dolayısıyla ikincisi, misafir biraz yavuz hırsız, yani biraz kötü misafir, pek hoşlanılmıyor. Sonra bütün o hiyerarşi 1990'larda zorunlu göçte bozuluyor. Yani kitlesel anlamda Kürt illerinden buraya göç olduğu zaman olan şey biraz kalabalık olanın ev sahibi olduğu hale dönüşüyor, ama şöyle şeyler var: Hâlâ o eski hiyerarşilerin izlerini görmek mümkün. Mesela, buna çok güldüm ben hakikaten, Esenyurt'taki muhacir mahallesinin muhtarı Kürt, sebebi göçmenlerin kendileri aralarında politik olarak bölünmüş olmaları. O yüzden aslında birlikte yaşamasalar da, çünkü Kürtler biraz kıyısından kıyısından orada

ev almayı seviyorlar. Çünkü göçmenler evlerine iyi bakmışlar, bahçeleri var, ağaçları var, vesaire. Bunlar ayrıca o hiyerarşiyi belli ediyorlar. Göçmenlerin kentle ilişkileri o hiyerarşideki yerlerini hâlâ koruyor. Dolayısıyla onlar hâlâ ev sahibi, ama iki neden var dediğim gibi: Kentte kurdukları o mekansal ilişki, orada sundukları estetik, vesaire, bir de devlet tarafından oraya yerleştirilmiş olmaları. Dolayısıyla o misafirlik ve ev sahipliği hikâyesi durumdan duruma gündelik hayatın politikası içerisinde sürekli yapılandırılan bir şey, sürekli yenilenme yeniden, yani işte Kasımpaşa'yı size söyleyeceğim. Kasımpaşa benim şey alanım, orada düzenli sokak röportajları yapıyorum, gidip kahvede oturup falan konuşuyorum, AKP'yi izleme alanım, Kasımpaşa'dan izliyorum. Evim de yakın, çok iyi oluyor. Orada mesela, Rizeliler nihayet ev sahibi olmuşlar, ama çok uzun süre değillermiş. Yani Tayyip Erdoğan'ı bu kadar sevmelerinin nedeni nihayet orada kiracılar filan, mülkiyetten bahsetmiyorum, o hiç şey yapmıyor, hiç fark etmiyor. Yani mülkiyet çünkü o kadar geçici ki kentsel mülkiyetin yapısı, o hiç o kadar önemli değil, nasılsa değişir, birisi satın alır, vesaire, ama şeydeki temsiliyet, belediyenin içerisindeki temsiliyet, iktidarın içerisindeki temsiliyet, güncel, siyasal kavganın içerisindeki temsiliyet, ekonominin içerisindeki temsiliyet, vesaire, bunlar o ev sahipliği, misafirlik meselesini bir hayli belirleyen şeyler. Şeyle ilgili olduğunu düşünmüyorum işte o yüzden, önce gelen, sonra gelenle ilgili olduğunu düşünmüyorum. Bu sadece şeylerden bir tanesi, Başakşehir'i söyleyeyim mesela, bilelim diye söylüyorum gene, otobüs bekliyorum. Otobüs kuyruğundayım daha doğrusu, otobüs geldi. Arkamdaki bir hanım hafif orta yaşlıca başörtülü bir hanım resmen itip beni öne geçti. Ben de ne yapıyorsun teyze, falan derken bana dedi ki biz sizden kaçtık, buraya da geldiniz. Burayı kendimize yaptık, sizden kaçmak için yaptık, buraya da geldiniz. Şimdi bunun sebebi tamamen benim göstergesel olarak şeyden farklı olmam, farklı bir giyimde olmam. Sadece başım açıktı, başka bir şey yoktu, ama mesela

orada da çok yeni olmasına rağmen sırf yeni olduğu için ev sahibi, çünkü orası onun için yapılmış bir yer, orada da o damga, o stigma, yani burası dindarların şehridir stigmatı onu ev sahibi yapıyor. Ben orada ne kadar kalırsam kalayım o kadar önemli değil. Her yerde 'negotiate' edilen bir şey bu, her yerde çeşitli müzakereler, çeşitli başka başka unsurlar ve sadece yerel müzakere değil, o yüzden çok sevindim, bu oturumda herkes yereli tırnak içinde kullandı. Yok öyle bir şey, her yerde oradaki çünkü neoliberalizmin yereli yok, hani öyle bir şey yok. O çok uçucu bir şey, her yerde tekrar tekrar ve bütün siyasal ve ekonomik ve toplumsal bağlamın içerisinde yeniden her gün istişare edilen bir şey bence o. Teşekkür ederim.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Foruma gücümüz kalsın desek mi? Şimdi burada böyle bitiririz çünkü bu tartışmayı, foruma şeyimiz kalsın, olur mu? Siz verin kararı.

SALONDAN- 2000'li yıllarda İstanbul'da birlikte yaşamak şimdi yukarıdan İstanbul'a baktığımız zaman 2000'lerden 2015'lere kadar İstanbul'daki yaşam alanlarında bir kere bir büyüme var. Her mahallede bir büyüme var, bir değişim var, bir dönüşüm var. Bu olurken birçok yönüyle değişim, dönüşüm oluyor, tek başına değil. Yani olay o kadar çok boyutlu ki bu kadar boyutta olan bir konuyu başlıklarını saptarken bile belki yüzlerce olabilecek şekildedir. İşte siz Suriye'den buraya 2.000.000 civarında bir göçmenden bahsederken halbuki İstanbul'da şu esnada 12.000.000-13.000.000 zaten göçmenimiz var burada yaşayan, şu şekilde: Esenler'de, Bağcılar'da hiç İstanbul Boğazına gitmemiş, orada balık yememiş insanlarımız var. Şimdi bunlar birlikte yaşamı İstanbul sınırları içerisinde yaşarken entegre olmamışlar. 40 yıldır burada olan bir teyzeye nasıl bir İstanbul istiyorsun, sihirli bir değnek versem sana nasıl bir İstanbul istersin dediğimde bana mı veriyorsun değneği, çok teşekkür ederim diyor. Yani soruyu dahi anlayamıyor, 40 yıldır

burada yaşamasına rağmen 40 yıl evvel terlikleyken bugün de hâlâ terlikle. Diğer tarafta işte Ali Ağaoğlu var. Mecidiyeköy dutluktu. Ya ne dutluğu kardeşim deyip, bugün kuzey ormanlarına kadar 50 katlı gökdelenleri çok güzel pazarlayarak bunu da mevcut olan, 2000'den bu yana olan hükümetle beraber tek başına da yapmıyor. Burada faşizm kavramı geçiyordu. Şimdi faşizm mi çok tehlikeli, uluslararası kapitalizm mi çok tehlikeli? Şimdi o kadar çok başlıklar çıkıyor ki bugüne kadar öğrendiklerim birbirine karışıyor. Hangisi yanlış, hangisi doğru, böyle ben tereddüde düşünüyorum. Aklımın ne kadar doğru, evvel olup olmadığının şüphesine düşünüyorum gibi yani çok boyutlu bir olay. Anlattıklarımız bizim bugünkü sonuç olarak görünen şeylerin temel nedenlerine ne kadar ineceğiz? Yani bugün göçmenler var da, biz göçelim hele Türkiye'ye dememişler, bugün uluslararası büyük kapitalizm yeniden parasını büyötmek için ölkeleri yok ediyor, yerle bir ediyor, tekrar onu inşa ederken paralar kazanıyor ve bunun bütün kalemleriyle gibi. Bu sabah aklım durdu, işte yanmayan çok muazzam bir palet üretmişiz Türkiye Cumhuriyeti olarak kendi ürünümüz, bununla gurur duyuyoruz, ama herkesin cebinde 2.000 liralık cep telefonu var. Bunu üretiyoruz, dünyaya satamıyoruz gibi, yani birlikte yaşamın nasıl bir yaşamı, aklıma Hindistan geliyor birden, 1.2 civarında nüfusu var. Bunun 300.000'i ebeveynleriyle sokaklarda yaşıyor, şu esnada Suriyeli göçmenler de ebeveynleriyle sokaklarda yaşıyor. Bizde açlık sınırı şu derken Bakan kalkıyor, a diyor, falan filan, yani birlikte yaşam...

MURAT CEMAL YALÇINTAN- İsterseniz buna forumda devam edelim. Şununla kapatmış olalım: Aslında diyorsunuz ya, ben bütün bildiğim doğruları unuttum, kendimden şüphe eder hale geldim. Bence birlikte yaşamının birinci kuralı bu zaten, yani bütün bildiğiniz doğruları unutup, kendimizden şüphe edelim, sorular soralım birbirimize dair, birbirimizi anlamaya, öğrenmeye

alışalım. Yeniden doğruları oluşturmaya çalışalım. Bence hiçbir zaman da sabit doğrularımız olmasın zaten diyelim ve ara verelim.

KAPANIŞ FORUMU

GÜRHAN ERTUR- Arkadaşlar, herkese merhaba. Herhalde toplandık, dışarıda fazla arkadaşımız kalmadı. Şimdi bu bölümümüz serbest kürsü, sorularınız olabilir, daha önceki oturumlarda tamamlanmamış olduğunu düşündüğünüz konularımızı ele alabilirsiniz, görüşlerinizi ifade edebilirsiniz. Dediğim gibi burası serbest kürsü, yalnız bir tane mikrofonumuz var ve lütfen mikrofon elinize ulaşmadan ve isminizi söylemeden konuşma başlamayın, çünkü kayıt alınıyor, herhalde bu kayıtların da sonra yayınlanacağını söyleyebiliriz. Söz sizindir, buyurunuz, hem soru, hem görüş olarak sizleri dinliyoruz.

ERBATUR ÇAVUŞOĞLU- Mimar Sinan Üniversitesindenim. Ben aslında üç konuyla ilgili not almıştım, ama üçü de büyük büyük konular. Biri inşaat sektörü lokomotif mi, değil mi tartışmasını bence derinleştirmeye ihtiyacımız var, ondan bahsetmek isterim. İkincisi, aslında henüz sistematikleşmemiş bir mülteci sorunu var, henüz politikleşmedi. Dolayısıyla aslında ırkçılık da çok yok gibi yorumlanabilecek bir ifade oldu, bence bunu da biraz derinleştirelim, gerçekten ırkçılık yok mu bizim toplumumuzda diye bir soralım. Bir de birlikte yaşamaktan ne anladığımızı da çok aslında konuştuk, ama bunun içeriğini pek doldurmadık gibi düşündüğüm için bu üçünü tartışmak isterdim. Acaba hangisinden başlasak, var mı tercih eğilim?

GÜRHAN ERTUR- Ben iki konu ilave edebilir miyim? Şimdi Türkiye’de birçok konu bu büyüme sözcüğünden kaynaklanıyor. Yani büyümemeyi bir türlü düşünmüyoruz. Tabii ekonomik büyümeden bahsediyorum, yoksa yaş olarak büyümeyi kastetmiyorum. Yani büyümeme senaryoları olabilir mi, artık hadi, şurada da duralım, enerjiji de kullanmayalım, hatta geriletelim, inşaatı da ihtiyaç karşılığı yapalım gibi bir büyümeme senaryosu üzerine de bir şeyler söylemek isteyen arkadaşlarımız olabilir mi? Aklımdaki sorulardan birisi bu, çünkü bir

bakıyoruz partiler projeler konusunda ve büyüme konusunda birbirleriyle de bir yarış halindeler ve bunu sanıyorum seçim mitinglerinde çok göreceğiz. Açıklanan seçim beyannamelerinde çok göreceğiz. İkinci sorum da iyi, güzel, bugüne kadar yaptıklarımız, halledebildiklerimiz, beceribildiklerimiz var, ama beceremediklerimizden hareketle acaba o birlikte yaşama kapsamı içinde gelecekte birlikte neler yapabilirizi de bir soru olarak atabilir miyiz, bu konuda şehir plancıları neler düşünürler ve kimleri birlikte yaşamaya ve birlikte çalışmaya davet edebilirler? Benim de iki ilavem bu.

ERBATUR ÇAVUŞOĞLU- İsterseniz başka görüşler de varsa onları toplayalım, onlar üzerine mi konuşalım, yoksa ben konuşabilirim de, nasıl isterseniz. Ben devam edeyim o zaman, hazır mikrofonu kapmışken de korsan bir bildiri şeklinde. Bu inşaat sektörüyle ilgili aslında tartışmayı şundan derinleştirmek istiyorum: Ben de çok yazıp çizdim, inşaat sektörünün çok domine ettiğini, ülke ekonomisinin aslında buna dayalı olduğunu söyleyen kişilerden biriyim, ama özellikle iktisat alanından hocaların araştırmalarında bu tam tersi bir şey ortaya çıkıyor. Sadece bugünkü konuşmacı değil, başka başka bir sürü araştırmada da yok canım, aslında inşaat dediğimiz mesele de Türkiye ekonomisi büyüdükçe büyüyen, daraldıkça daralan bir şey deniliyor. Hatta bu inşaat meselesiyle ilgili hem başbakanın, eski başbakanın, hem de Kadir Topbaş'ın söylemleri vardı: *“Krizi atlatabilmişsek bunu tekstil ve inşaat sektörü sayesinde yaptık”* gibi aslında onlar da inşaat sektörünün önemine vurgu yapmışlardı. Bunun da bir algı yanlışlığı yaratmak olduğuna dair söylemler vardı. Hatta Ayşe de öyle bir şey paylaştı. Dolayısıyla aslında bir kısmımız diyoruz ki bütün memleketin her şeyi o büyümeye, kalkınmaya ve bunun motoru olarak da inşaat sektörüne dayalı olarak geliyor diyoruz. İktisatçılar da birtakım rakamlar verip, hayır öyle bir şey yok, bu aslında çok abartılan bir şey diyorlar. Bunu biraz anlamaya ihtiyacımız var. Ben de düşünüyorum, acaba benim

gördüklerim, düşündüklerim, yaşadıklarım bir yanılısama mı, yoksa acaba iktisatçılar bu işi ölçerken başka bir yöntem mi kullanıyorlar diye ben mesela, mülksüzleştirme.org'un çalışmalarına bakacak, hatırlayacak olursak onlar aslında maden, inşaat, enerji gibi sektörlerde bütün büyük firmaların hangi yatırımlara girdiklerini ve nasıl işler yaptıklarını resmeden çalışmalar yaptılar. Bu isimleri incelediğimiz zaman bunların hepsi aslında 2000'li yıllarda ortaya çıkmış büyük sermaye grupları olduğunu görüyoruz. Yani 2000'den önce klasik Türkiye burjuvazisinin isimleri değil birçoğu, dolayısıyla aslında ortaya çıkmış bir burjuvaziden söz etmek mümkün. Böyle bir burjuvazi varsa aslında bir ekonomi döngüsü de var anlamına geliyor benim için, onun yanı sıra şehirde dolaştığım zaman az önce de söylemeye çalıştım, ben bu şehri eskiden daha iyi biliyordum. Her geçen gün bambaşka bir yüzüyle karşılaşıyorum ve görünür bir inşaat faaliyeti olduğunu herhalde hepimiz kabul edersiniz. Bir kere inşaat sesiyle uyanıyoruz, inşaat sesiyle uyuyoruz, etrafımızda 3 ay gitmediğimiz mahallede tanıyamadığımız şeyler oluyor. Dolayısıyla görünür olan da zaten inşaata işaret ediyor.

Zannedersenem ekonomiye katkı meselesini ölçerken işte demir, çimento, hammadde, vesaire üzerinden bir analiz yapılıyor ve deniliyor ki işte, bunun yarattığı döngü bu kadardır, ama aslında bizim inşaattan, hani planlılar olarak inşaattan bahsederken söylediğimiz şey o inşaat alanında üretilen spekülasyon değer. Bunu birkaç yerde yazmaya çalıştım. Mesela, Safir İstanbul Avrupa'nın en yüksek binasıydı, gururla da söylüyoruz o kaçak binayı Avrupa'nın en yüksek binası bizde diye, o binada üretilen, yani imar planı dışarısında üretilen ekstra rant Büyükşehir bütçesinin 1/3'ü ve ne kadar çok gökdelen olduğunu da hepimiz biliyoruz. Dolayısıyla İstanbul gibi 15.000.000'lük bir ülke nüfusuna sahip bir yerin bir yıllık bütçesini bile siz üç tane gökdelenle sağlayabiliyorsunuz, karşılayabiliyorsunuz. Dolayısıyla burada bir ekonomi yok, yaratılmıyor şeyi ben

tuhaf buluyorum. İktisatçı olmadığım için haddimi aşmak istemem, ama bu ölçüm biçiminde acaba bu spekülâtif rantlar, bunlar üzerinde elde edilen değerler kullanılmıyor mu diye düşünüyorum. Avrupa'da hemen hemen gittiğim her ülkede emlak değerlerini ve kira değerlerini sorguluyorum. İstanbul, Londra, Paris ve Amsterdam'dan sonra gördüğüm dördüncü en pahalı şehir, Sarıyer'de bir gecekondu alacağınıza Brüksel'de gayet orta hallice bir apartman dairesi alabiliyorsunuz mesela Avrupa'nın başkentinde, dolayısıyla böyle bir şey varken inşaatı da fazla büyütmemek lazım argümanı her ne kadar orada bilimsel görünen grafikler varsa da beni doyurmuyor. Bunu bence tartışmaya açmayı isterim. Konuyu dağıtmamak için diğerleri için tekrar söz alırım diye şimdilik burada bırakayım.

GÜRHAN ERTUR- Çok teşekkürler, buyurun.

AYŞEGÜL ÖZBAKIR- Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir Planlama Bölümü. Aslında Erbatur Hocamı çok anlayabiliyorum, yani hissiyatını neden hani bunun inşaat sektörünün bir şeyler de var aslında, ciddi bir rant var burada, paralar da dönüyor, nasıl hani olamıyor, bir çelişki var burada sorusunu anlayabiliyorum. Fakat benim anladığım da hasbelkader bir miktar ben de o alanlarda iktisatçı olamasak da biraz içinde çalışmalar yapmış biri olarak şöyle görüyorum meseleyi, iktisatçıların anlatmaya çalıştığı meseleyi: Katma değer yaratabiliyor olması meselesi özellikle de genç işsizlerin şu anda Türkiye'de yüzde 20'yi geçiyor olması, yeni iş sahalarının yaratılabiliyor olması ve diğer dünya ülkeleriyle, özellikle ekonomisi gelişmiş olan ülkelerin sürekliliğini, bu ekonomik istikrarını sağlayabilmeleri yeni iş sahaları, yeni teknolojiyi geliştirebilme konusuna olan girdisi inşaat sektörünün, yani hammadde burada demir, çelik açısından ve diğer şeyler açısından değil ölçümleri, fakat yeni iş sahalarının özellikle de genç istihdamın ne kadar işsizlik sorununa katkıda bulunabiliyor veya diğer sektörlerdeki ekonomik gelişmeye ya da gelişmemeye ne kadar

katkı sağlayabiliyor açısından bir ekonomik perspektif içerisinde değerlendirdiklerini düşünüyorum. Bizim tam anladığımız ya da yorumladığımız biçimiyle değil de, ekonomik parametreler açısından bakıldığında birincisi istihdam problemine ne kadar katkı sağlıyor, ikincisi de diğer yarışmakta bu kelimeyi hiç sevmem, ama diğer ülkelerin ekonomik gelişmelerine baktığımızda yine inşaat sektöründen gelen katma değer ne kadarlık bir oranda o gelişme içerisinde bizleri de o perspektifin şeyine sokabiliyor? Dolayısıyla şu an kullandığımız teknolojilere bakacak olursanız hiçbirine bu inşaat sektöründen gelen bir katma değer yok ya da diğer türdeki bir sektörel, tarım ekonomisine mesela, inşaattan elde ettiğiniz gelirin, aslında o sektörden gelip, bir başka sektörde faydalarının olabilmesi gibi daha makro ölçekteki parametrelerden bahsediyorlar diye düşünüyorum.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler.

MERİÇ DEMİR- İstanbul Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü. Galiba o noktada şeyi de konuşmakta fayda var, Erbatur Hocamın veya Ayşegül Hocamın da bahsettiği gibi bugün Işıl Hanımın yaptığı sunumda şöyle bir rakam vardı: Aslında üç dönemde özellikle gayrimenkul sektörünün büyüme oranı Türkiye'nin ekonomisinin büyüme oranından daha hızlıydı. Dolayısıyla inşaat sektörünü ve gayrimenkul sektörünü gerçi o sektörlerin tanımlarında da daha tanımlamalarını ve altındaki başlıklara da bakarak, yani hangi birimlere leasing, danışmanlık, vesaire gibi şeyleri koyuyorlar gayrimenkul sektörü adı altında, ama bunları birbirinden ayrı olarak yorumlamamak ve tam tersi aslında hani bir şekilde kentte gözlemlediğimiz bu bütün işaretleri o gayrimenkul sektörünün nasıl büyüdüğüne ve ekonomiden de hızlı büyüdüğünün işareti olarak alıp, bunu beraber yorumlamakta fayda var. Çünkü sadece katma değerle ölçülen istatistiksel bir fark olduğu ortada, ama esasen alım-satımdan ve ranttan kaynaklanan başka bir ekonomiden bahsediyoruz bence burada.

HASAN ALİ SARIKAYA- 1966'da Kabataş'ta arkadaşlarla beraber denize giriyorduk. Yani İstanbul'da böyle bir yaşam vardı. Kabataş'ta 7-8 yaşında çocuklar denize giriyor, o da İstanbul'da birlikte bir yaşam var, yani bir yaşam, bu yaşamı bir kere bir kenara bırakmayalım. Bir de birlikte bir yaşam dediğimiz zaman o kadar çok şeyi kapsıyor ki bu oluşturduğumuz başlıklar içerisinde en son sizin söylediğiniz bir de hiç büyümedik ki, İstanbul şehri noktasında ele aldığımızda işin kendisi tek başına İstanbul veya şehrimiz olmuyor, Türkiye'yi de içine kapsıyor, Ortadoğu'yu içine kapsıyor, dünyayı da içine kapsıyor. İki gün evvel çarşamba günü Sarıyer Kent Dayanışmasında bir arkadaşın bir önerisi vardı 1 Mayısla ilgili, 1 Mayısın mücadelesinde 8 saatlik işgücü yaşamı ilgilendiren bir olaydır. Hem üretimi ilgilendiriyor, aynı zamanda da yaşamı ilgilendiriyor, devamlılığını ilgilendiriyor, artı değeri anlatıyor. Çünkü artı değer üzerinde bir kapitalist para kazanıyor, sermayesini büyütüyor, bu esnada da çalışan işçi de aldığı maaşla yaşamını devam ettiriyor, sürdürüyor. Bu 1 Mayıs'ta biz bir şeyle gidelim, bir istekle gidelim. Çalışma saati 4 saat olsun. Aklımızın alamayacağı veya alabildiği kadarıyla bilim ve teknoloji gelişmiş, bunun etrafında milyonlarca insan çalışıyor, bir şeyler üretiyor, diğer tarafta dünyada ciddi sayıda aç insanlar yaşıyor, sokakta insanlar yaşıyor. İnsanlar en gelişmiş silahlarla öldürülüyor, bizler televizyonlarda seyrediyoruz. Yani işin o kadar çok boyutu var ki 5 tane başlığın dışında şehrimize dönersek, Gezi'den bu yana zaman zaman kentsel dönüşüm konusunda birçok üniversitelerde öğretim üyeleri kentsel dönüşümle ilgili sunumlar yaparken sonunda şu soruyu sorduğumuzda şu cevabı veriyorlar: Peki, kentsel dönüşüm esnasında İstanbul nüfusu ne olacak? Tabii ki artacak. Demek ki sizin o dediğiniz başlık çok önemli, büyümesin, küçülsün. Yani bizim 7-8 tane Porschemiz olmasın, yüzlerce dairemiz olmasın, çok büyük yazlıklarımız olmasın, yaşam, kaliteli bir yaşamımız olsun. Biz burada yaşıyoruz, buradan bakıyoruz hayata, halbuki

ötesinde bizim ülkemizin topraklarında şu esnada Anadolu'da muazzam bir madencilik sürüyor. Son 6-7 yılda her taraf delik deşik ediliyor, kazılıyor, öyle bırakılıyor. Meralar bomboş, burada eti 50-60 liraya yiyoruz, her yıl adam boyu otun üzerine kar yağıyor, burada işsizler var. Kendi topraklarına toprakları orada olmasına rağmen akıl edip, oraya gidemiyorlar. Burada üzerimizde oynatılan ve sunulan bir strateji var. İşte seçime gideceğiz, 4 tane partimiz var. Onun ötesinde listede bir sürü partiler var, sokakta kimse koşturmuyor seçimiyle ilgili, çünkü herkes yerini belli etmiş, kime oy vereceğini belli etmiş, dizayn etmişler bizi birkaç yıl evvelinde birkaç seçim öncesinde. Şimdi bir kere betona karşı olalım, kuzey ormanları bunun için büyük bir örnektir. Katil projeler devam ediyor, üçüncü havaalanı, onunla ilgili önümüzdeki günlerde bir bu katil projelerin ne anlama geldiğiyle ilgili mücadele ve bilinirlik devam edecektir. İşte İstanbul'da bunun mücadelesini veren Kuzey Ormanları Savunması, İstanbul Kent Savunması, kentsel dönüşümle ilgili birçok ilçede savunmalar oluşturuluyor. Yani işin boyutu yine dün akşam İstanbul Kent Savunması toplantısında şehir planlamacılardan ve mimarlardan arkadaşlar vardı. Niçin sizler bu katil projelerde çalışan arkadaşlara şu çağırıyor yapmıyorsunuz odalar olarak: Bu katil projelerde bulunmayın, çalışmayın, katkıda bulunmayın. Tabii öyle bir şey diyemezsiniz. Bunun görevi işte sivil toplum örgütleri bu gibi yerlerde konuşulurken bizler bunun bilincini birbirimize aktarmak durumundayız.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Korhan.

KORHAN GÜMÜŞ- Erbatur'un sorusu bence önemli bir soru, ne kadar aslında yapılan her müdahale kayda geçebiliyor? Bence geçmiyor kayda, yani öyle bir her müdahalenin yarattığı, yani bir köprü yaptığınız zaman Mecidiyeköy'de emlak fiyatları bin misli artıyor, ama bu ne ölçüde kayda geçiyor ya da bir yere imar izni verdiğiniz zaman diyelim Cihangir'de Roma Bahçesinde ya da Akarsu Caddesinde bir binanın getirdiği rant Beyoğlu Belediye bütçesine

eşit milyon dolarlık daireler yapıldığına göre. Şimdi burada bence kayda geçmediği için biz bunu ölçemiyoruz. Ben böyle görüyorum, yani cahilce, bir iktisatçı değilim, kesinlikle kayda geçmiyor. Çünkü burada bir bilinçaltına itilmiş bir şey var. Şimdi İMP'de plan yapan hocalar bunu bilim diye açıklıyorlardı. Hayır, sabah da dile geldiği gibi bu etkileşimli model içinde algılandığı takdirde bunu okuma şansına sahip olabiliriz, ama hükümet dikkat ederseniz bir ara rant vergisi diye bir şeyden söz etti, çok çabuk unuttular. Yani Erdoğan bunu sakın ha demiş, demek ki burada bir kırılma noktası var. İstanbul'un planlanacağını zanneden bir dinamik var, bir de bunun dışında böyle bir tek kişiye de uzanan bir şeyde reis bilir sözüyle yapılan, verilen imar hakları var.

Buradaki şeyi eğer okumaya çalışırsak bence biraz sınıfsal bir perspektiften de okumak lazım. Bu şeyin içinde ekonomik hareketliliği sağlayan inşaat, yani şeyin içinde bir hareketlilik sağlamak mümkün değil. Bu sınıf atlama imkânlarını sembolik sermaye içinde geliştirmek mümkün değil, çünkü yoksulluk babadan oğula geçen bir şey, anneden oğula geçen bir şey, kıza geçen bir şey. Yani bunun şeyi yok, burada bir kırılma yaratmak çok zor, dirsek çürütecek zamanları yok yoksul insanların, eğitime ayıracak fazla kaynakları yok. Dolayısıyla yoksulluğu burada miras olarak bırakıyorlar, ama ekonomi sermayesinde bir kere böyle bir fırsat şeyi var, yeni fırsatlar penceresi var ve bunu çok iyi kullanıyor iktidar. Verdiği her imar izni karşısında bir etki yarattığının farkında, sadece uzmanlar farkında değil bu işin, uzmanlar bilim zannediyorlar, ulaşım projesi zannediyorlar. Mesela, köprüyü uzun zaman üçüncü köprüyü ulaşım projesi olarak tartışılar. Bu İstanbul'un ulaşım ihtiyacını karşılayacak mı, karşılamayacak mı? Böyle bir çerçeveye sıkıştırmak, yani siyasetçi ilkokul mezunu olsa bile bu işi anlıyor, uzman koskoca profesör oluyor, gene anlamıyor. Yani bunun bir etkide bulunduğu farkında değil, dolayısıyla ulaşım projesi diye tartışıyor. Dolayısıyla bizim bu sorgulama eşiklerini,

patikalarını gözden geçirmemiz lazım, kendi uzmanlık alanımız bizi yanıltıyor. En az bilen insanlar bence o açıdan da uzmanlar oluyor. Halk da biliyor, siyasetçi de biliyor bu etkileşimi; belki buradan okumak, buradan yaklaşmak lazım. Yani sınıfsal bir şeyin ben semptomu olarak okuyorum. Yani inkâr edilmiş bir sınıfsal çelişkinin semptomu olarak okumak lazım Türkiye’de siyasi programları, çünkü arkasındaki sınıfsal şeyi gizliyor, örtüyor, ama onu bir şekilde bir semptom olarak bir taraftan da temsil ediyor. Belki oradan bir çıkış yolu bulunabilir diye düşünüyorum.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Korhan’ın bıraktığı yerden, yani üçüncü köprü’nün bir ulaşım projesi olmadığını 2005-2006’da bir kısa yazı yazmıştım “*üçüncü köprü’nün alternatifi reel üretimin artırılmasıdır*” diye, o zaman arkadaşlar böyle tuhaf tuhaf bana bakmışlardı. Şimdi o zaman yaptığımız bir arkadaşım orman alanlarını çıkartıp, gelişmeye açılacak alanlar toplam hektarını vermişti ve bunun üzerinde kaba bir ekonomik hesapla Türkiye bütçesinin iki katı kadar ekonomi yaratıldığını çıkartmıştı. Bakın, Türkiye bütçesinin iki katından bahsediyorum, yani bunu 10 senede realize etseniz ki ekonomiden bahsederken sadece inşaat yapmaktan bahsetmiyoruz tabii, bunu açmamız lazım artık. Sadece rant ve spekülasyon üzerinden düşünürseniz çok zayıf bir düşünme biçimi o. Bakın, 6306 sayılı Yasa çok ciddi bir sektör açar. Nedir o? Yıkım ve tahliye sektörü, boşaltma sektörü. Yani o kamyonların gelişini-gidişini görüyorsunuz, değil mi? Çok ciddi bir ekonomiden bahsediyoruz orada, altyapı sektörü, yani yol açılıyorsunuz, yolun altına altyapısını kuruyorsunuz. O binaların içerisine yeni ekonomik birimler yerleşiyorlar ve iş yapmaya başlıyorlar. Bunların hepsini o hesabın içerisine katmanız gerekiyor ve 10 senede realize ettiğinizde Türkiye gayrisafi yurtiçi hasılasını yüzde 10 arttırıyorsunuz bakın her sene için, yani iki kadar bir bütçeden bahsediyorsak

eğer, yani bu tek hamlede yapabileceğiniz tek Şey, başka hiçbir Şey yok. Buna benzer bir Şey yok, proje yok elinizde, bunun karşılığını ancak 20-30 senelik çok sũrekli bir sanayi politikasıyla, filan bulabilirsiniz, kurabilirsiniz.

Şimdi sıkıntı Şurada: Bu kıt kaynak, yani kent arazisi dediğiniz Şey kıt kaynak, ekonomide kıt kaynakların rasyonel bir Şekilde değerlendirilmesi olarak tarif ediliyor en genel anlamda. Şimdi siz kıt kaynağı bu Şekilde kullandığınız da 5-10 sene sonra bunun artık bũyũme Őansı yok, bitti, tıkanı. Ne yapacaksınız o zaman? Uzman arkadaşların, yani Korhan'ın sũylediđi Şey çok önemli, uzman arkadaşların bu işin artık sadece teknik anlamda planlama, mimari, tasarım, vesaire bir Şey olmadığını, peyzaj, vesaire dũzenlemesi olmadığını görmesi için artık bu kıt kaynakların tũkenmesine gerek yok. Bir an önce görelim artık ve hani buna karşı biz de uzmanlar olarak pozisyonumuzu alalım, tepkimizi gösterelim, vesaire. Tamam, hep beraber ekilmeyeceğiz muhtemelen piyasadan, ama çok daha gũr bir ses çıkartacağız.

GũRHAN ERTUR- TeŐekkũrler. Erbatur Hocaya vereceğiz. Burada kaçırdığım bir söz isteği var mı acaba arkadaşlar?

ERBATUR ÇAVUŞOĞLU- Ben bir örnekle birazcık daha açıklamaya çalışayım ne demek istediğimi. Bu açıklanan kentte iktisadi yönden yapılan analizlerde gayrisafi yurtiçi hasılayla karŐılaŐtırılarak yapılan Şeyin formel inşaat üretimi ve istihdam olduğunu ben de biliyorum, ama onun içinde grũnmeyen Şeyler var, onları açıklamaya çalışıyorum. Mesela, bir inşaat üretilirken bildiğiniz taşeronluk sistemi 7 alt kategoriye blũnerek gidiyor ortalama olarak, yani biz inşaatı yũklenici firmayı biliyoruz, ama o bir başka taŐerona veriyor, o bir başka taŐerona veriyor, o bir başka taŐerona veriyor, böyle 7 tane alt taŐerona kadar gidiyor bu iş. O en alt taşeron zaten bũtũn gũvencesizliklerle çalıştığı için bu kadar çok iş cinayeti oluyor, ama hesap sorulmaya geldiği zaman da o en alt taŐerona sorulur, en yukarıdaki yũkleniciye zaten sorulmuyor.

Şimdi burada yaratılan istihdam da çoğu kaçak emek olduğu için mesela, bu istihdam şeyine girmiyor. Bir kere bir sürü aile aslında geçimini buradan sağlıyor, ama onlar kayıt dışı bir emek olarak kalıyor. Şimdi kayıt dışı emeğin dışında kayıt dışı rant da var, yani rantı ısrarla vurgulayacağım ve şu örnekle vurgulayacağım: Mesela, Kayaşehir bilmiyorum kaç gidip gördü? Son 3 yılda üretilen bir kent parçası, 250 000 nüfustan bahsediyoruz, 63.000 konut yaptı oraya TOKİ, bu 63.000 konut 3 sene önce tamamlandığı zaman 60.000 liradan satılıyordu. Ben geçen ay emlakçıları gezdiğimde 280.000 liraya satılıyordu. 3 yıl içerisinde 60.000 liradan 280.000 liraya çıkan 63.000 konuttan bahsediyoruz. Bunu 60.000 liraya alan 280.000 liraya satmıyor, 60.000 liraya alan 80.000 liraya satıyor, 80.000 liraya alan 110.000 liraya satıyor, 110'a alan 150'ye satıyor. Arada en azından 6-7 kişi para kazanıyor. Şu para, bahsettiğimiz para da orta sınıf, alt orta sınıf ailelerin ömür boyunca emekleriyle kazanamayacakları bir para, dolayısıyla bir başka ekonomi yaratıyoruz. Bu da ölçülmüyor oradaki istatistiklerde, bu da inşaat, dolayısıyla belki de inşaat deyince olmuyor, ama gayrimenkulü ayırmak mı lazım? Bu artık onu kategorize edenlerin işi, ama şu an Türkiye'de reel olarak hiçbir şey üretmeyen bir ülkeyiz biz, bunu herkes vurguluyor. Kıytırık bir turizmimiz var, sanayi hemen hemen çok niteliksiz ürettiğimiz şeyler, onun dışında tekstil, vesaire dışında çok bir şey yok. Enerji, maden, inşaat, bunlar üzerinden para kazanılıyor, bunlar üzerinden sermaye biriktiriliyor ve onun için de zaten kimsenin bir şikayeti yok. Mahallelere gittiğimiz zaman da eskiden 10 sene önce çok daha devrimci figürlerle karşılaşmıştık, değil mi? Diyordlardı yıktırmayacağız, dedemizin mezarı burada, anılarım burada, falan, şimdi öyle demiyor. Çok iyi para veriyorlar, annemi ameliyat ettireceğim, kızı evlendireceğim, oğlanı üniversiteye göndereceğim diyor. Kızabilir misiniz? Kızamazsınız, reel geliri 1 000 lira adamın, ama bir daireye 100 000 lira teklif ediliyor. Dolayısıyla ben bu inşaat konusunda bir kere

daha düşünmenizi önereceğim. Ben de düşüneneğim, biraz daha olgunlaştırıp, düşüncelerimi yazmaya çalışırım, ama gördüğüm şey bu istatistiklerin hepsi çok formal ve gerçeğin gerçekten buzdağının suyun üzerindeki kısmını görüp ölçen şeyler olduğu için altta çok daha büyük bir şey olduğunu düşünüyorum. Zaten olmasaydı da başka bir ekonomi veya başka bir krizden bahsediyor olacaktık.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler.

Bütün bu konuşmalara aslında ekleyeceğim çok minicik bir şey var. Biz de bir toplantı sırasında aslında bunu konuşmuştuk. İnşaat sektörü demeyelim, bence iktisatçılarla aramızdaki temel fark bu: Biz inşaat sektörü diyoruz, ama biz bunu derken bütün bu içinde rantı ve rüşveti de katarak konuşuyoruz. Aslında bu eşittir gayrimenkul sektörü. Gayrimenkul sektörünü anlatırken Işıl Hanım da aslında gayrimenkul sektörünün ekonomideki rolüne değindi. Bir diğer taraftan sayılamayan bu rant ya da yaratılan o ekonomik değer, ölçülemeyen değer dışında rüşvet konusu da konuşuldu. Fehmi bir örnek verdi, işte 500.000 liralık kazancı üzerinden yılda 1.000.000 rüşvet ödeniyor ve bunların hiçbiri aslında şeyin içinde de değil. Dolayısıyla bizim de bu yaptığımız toplantılarda aslında konuştuğumuz şey şuydu ki gayrisafi yurtiçi hasılaya değil katkısı, ama iktidara çok ciddi bir ekonomik olarak katkısı olduğu, yani iktidarın yürütmesine çok büyük bir katkısı var. Onun dışında ülkeye katkısını ölçmeye kalktığımızda evet, çok bir şey göremiyoruz, ama iktidarın ekonomisini çok ciddi olarak etkilediği açık.

GÜRHAN ERTUR- Ben burada hemen bir ek yapmak istiyorum. Aslında inşaat sektörü demek herhalde daha doğru, çünkü bir de altyapı yatırımlarından elde edilen rantlar var ki onların getirdiği rantlar sanıyorum ki hem rantlar, hem de siyasi iktidara verdiği kuvvet, yani o işte Kanal İstanbullar falan havadan gelmiyor. Sonuç olarak belki 7.000.000'lük bir yeni İstanbul kentinin yaratılmasının aracı olarak planlanıyor, ama inşaat demek herhalde daha

doğru, çünkü rakamlara baktığımız zaman o altyapı yatırımları, üçüncü köprü, hızlı trenin yeni rayları, yolları, onun viyadükleri, köprüleri, onların hepsini topladığımız zaman çok ciddi bir rakama ulaşıyor. Buyurun efendim.

AYŞEGÜL ÖZBAKIR- Aslında burada tabii tartışıkça daha güzel bir noktaya geliyoruz. Buradaki konu bence paranın olmadığı ve kazanılmadığı meselesi değil, yani Erbatır Hocam orada hani tabii ki katılıyorum, Tuba da keza aynı şekilde bunun bir de aslında rüşvet boyutu, vesairesi var, ama büyük paralar dönüyor. Fakat benim sabahki sunumdan aklımda gerçekten kalan şey şu: Bu kazanılan para, yani dönen bu para aslında rant haklı veya haksız, vesaire, bu aslında bir ülkenin şu anki özellikle konjonktürde baktığımızda ekonomik gelişme kapasitesini geliştirmede, özellikle de üretebilme, üretici hizmetler dediğimiz hizmetler sektörü, artı özellikle de teknoloji, bilgi ve iletişim çağında olduğumuz bir dönemdeyiz. Eskinin sanayi devrimi dönemlerini bıraktık, şimdi farklı bir dönemdeyiz. Dolayısıyla bu dönemin gerektirdiğı ve hepimizin bakın, en basitinden kullandığı akıllı cihazlar, telefonlar, bunların hiçbiri şu anda ülkemizde üretilmiyor. Bunun teknolojisinin, bilgisinin daha doğrusu, bilgi üretimine katkı da sağlayacak olan gençlerin istihdamına inşaat sektöründen gelen surplus, yani değer bir katkı da sağlamıyor, bir katkı getirmiyor. Ortada dönen bir para var, fakat bu ekonomik gelişme diye adlandırılan, iktisatçıların o anlamda kullandıklarını ben düşünüyorum gelişme kavramını, sizin üretebilme kapasitenizi ne kadar geliştirebiliyor bu sektörler, birbirlerine ne kadar katkıda bulunabiliyor? Dolayısıyla ben eğer Türkiye olarak ağırlıklı olarak da inşaaata ve Murat Hocamın da sözlerine çok katılıyorum, kıt olan bir kaynağınza hele de dayandırarak elde ettiğiniz müthiş bu paraları, rakamları kendi yaşam biçiminizi daha iyi seviyeye getirebilecek, dünyadaki yaşam biçimlerine daha refah seviyesine geliştirebilecek bir üretim biçimine, bilgi değişimine, transferine adapte edemezseniz buradan elde ettiğiniz geliri bu

ekonomik gelişmeye katkı sağlamayan bir sektördür demek istiyorlar. Benim anladığım bu, dolayısıyla burada bir para yok ya da para dönmüyor değil. Tam tersi evet, hatta daha fazla para dönüyor belki, ama o para zaten bir kere herkese eşit dağılmadığı gibi işte rüşvet ve benzeri gibi konular olduğu gibi, artı bilginin artık, üretilen şey artık bilgi, bu bilgiyi üretecek olan altyapıya katkı sağlıyor aslında. Benim gördüğüm şey böylesi bir şey, dolayısıyla da inşaat ekonomik gelişmeye aslında katkı sağlamıyor, öyle bir perspektifi yok denilmesinin sebebi bence böylesi bir tartışma.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler.

GİZEM KIYGI- Teşekkürler. Şöyle bir şey var: Aslında kente yapılan, yani inşaat sektörü tarafından kente yapılan bütün müdahalelerde ortaya çıkan çelişki ve çatışmaları sektörün hızlı bir şekilde kendine girdiye çevirme potansiyeli çok yüksek. Aslında Erbatır Hocanın da işte görünmeyen alt kademe, taşeron diye söylediği bir sürü taşeronluk sistemi var, işte bir kentsel dönüşüm söz konusu olduğunda orada yaşayanların dönüşüm projesine ikna edilmesi için özel uzmanların yetiştirilmesi sektörü var, işte bir toplu konut yapıldığında toplu konutun yönetilmesinin nasıl sağlanacağı, yönetim biçiminin kendisi artık bir sektör haline gelmeye başladı ve büyük inşaat firmalarına baktığınızda neredeyse hepsi inşaat faaliyetinin yanında kendi ürettikleri konutların güvenlik ve bakımlarını yapmak için ayrı firmalar, büyük büyük şirketler kurduğunu görüyoruz. Bir yandan da hem ekonomi bu şekilde inşaat sektörüne dönüyor, bir de kent içerisinde döndüğü bir nokta var. Aslında onu da görmüyoruz. Yani çok mobilize şu an kent, bir kentsel dönüşüm oluyor, o oradan taşınıyor, o oradan taşınıyor ve kira fiyatlarında özellikle inanılmaz büyük artışlar var. Yapılan her altyapı çalışmasının o bölgedeki kira değerine yaptığı müdahaleler var. Bunları mesela bu ekonominin içerisine katmadıkça aslında sektörün bu mevcut çelişkileri nasıl kendine girdiye çevirdiğini görmemiz çok

mümkün gibi gelmiyor bana.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Buraya vereceğiz.

AYŞE ÇAVDAR- Ben denetim sorununa hazır o da buradayken, hani şehir planlamacılar buradayken denetim sorununun çok ciddi bir problem olduğunu söylemek istiyorum. Bir-iki haberden bahsedeceğim. Bir tanesi bundan birkaç ay önce İdris Güllüce -yeni Şehir ve Çevre Bakanımız o galiba, Star Gazetesinde gördüm haberi de, çok güzel bir haberdir hakikaten, manşete koymuşlar- şey diyor: “*İnşaat şirketlerinin denetim oyunu bozuldu*” Şimdi oyun şu anladığım kadarıyla: Bina, inşaat denetim yönetmeliğini yeniden ele geçirecekler, elden geçirecekler. Mesele de şu: Meğerse iki tane önemli değişiklik öneriyorlar, yapıyorlar, yapmak zorunda kalmışlar bir şekilde. Bir tanesi şu: Binaların denetimlerinin inşaat sürecinde değil, inşaat bittikten sonra yapıldığını fark etmişler. Oysa kendi yaptıkları, 2004 yılında yaptıkları yönetmelikten bahsediyor. İkincisi, beton kalitesi Türk Standartları Enstitüsü tarafından değil, piyasadaki beton ortalamasından yola çıkılarak belirleniyormuş. Dolayısıyla piyasanın ortalamasına uyduğumuz zaman standart tutturmuş oluyorsunuz. Onu değiştiriyorlar şimdi, Türk Standartları Enstitüsü yapıyorlar. Fakat şöyle önemli bir sorun var: Bina bittikten sonra yapıldığı için ve üst katlardan başlanarak denetim yapıldığı için üst katlarda iyi beton kullanıyor firmalar, alt katlarda ve temelde kötü beton kullanıyorlar. Bakan kendisi söylediği için söylüyorum, başlığı tam olarak hatırlıyorum, Google’da bakabilirsiniz. Dolayısıyla 2004’ten beri ne kadar bina yapıldığını düşünün ve bir de hani afet riski alanı filan gibi elimizde mevzular var. Hani olmadık alanlar afet riski altında ilan edilip şey yapılıyor. Bunlarla ilgili ne yapmak gerek, bilmiyorum. Ortaya soru diye atıyorum.

İkinci haberi söyleyeyim: Şeyi hatırlarsınız, Gevaş’ta bir Selçuklu kümbeti, kümbetin arkasında pembe yapılar falan, dün Anadolu Ajansı bu haberi geçti.

Haberde şey diyor: Gevaş Kaymakamlığı, Van Valiliği araya girmişler, meğerse o binalar kız yurduymuş. Kız yurdunun yıkılması için -TOKİ yapmış kız yurdunu-Milli Eğitim Bakanlığına başvurmuşlar ve Milli Eğitim Bakanlığı da tamam, yıkacağım, zaten o bina ruhsatsız, bir de 2007'te yapmıştık biz onu, 2011'de fark ettik ki 2011 Gevaş depreminden zarar gördü, yıkmamız gerekiyordu zaten diye bilgi vermiş. 2004'te yapılmış bina, 2011'deki depremde zarar görüyor. 2015'e kadar hâlâ içerisinde öğrenciler kalmaya devam ediyor. Yaşasın sosyal medya, kümbetle ilgili muhalefet yapıldığı için ve dalga geçildiği için yıkma girişiminde bulunuyorlar. İşin bir de hani böyle acayip şehrin başka anlamda güvenliğiyle ilgili, başka bir sürü güvenlikten bahsediyoruz, ama depremin bu kadar merkezde olmasıyla ilgili bir hayli mesele dönerken, tartışma dönerken hiç bakmadığımız bu tarafları da var. Belki madencilik sektörü için Soma'dan sonra bazı akademisyen arkadaşlar başladılar, sivil gözetim, sivil denetim mekanizmaları oluşturmak, en azından raporlamak, en azından bakmak, ifşa etmek, erişebildiğimiz kadar medyada göstermek, vesaire falan gibi, ama çok ciddi bir güvenlik sorunumuz da olduğunu düşünüyorum, bina güvenliği anlamında bir sorunumuz olduğunu düşünüyorum. Yalnızca şu iki örnek bile çok şey yapıyor, bu konuda ne yapabileceğimizi belki tartışmamız gerekir.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Tuba İnal söz almıştı, ama herhalde dışarı çıktı. Evet arkadaşlar.

FEVZİ ÖZLÜER- Ayşe Çavdar'ın sorularına belki yanıt olması niteliğinde birkaç şey söyleyeyim. Denetimsizliğin bir piyasası olduğu sürece yapacak hiçbir şey yok. Bu sizin çimento, daha doğrusu inşaatla kullanılan malzemenin niteliksiz olmasıyla ilgili yaygın bir uygulama eskiden beri denetim sırasında, gözetim sırasında iyi kaliteli çimento kullanıyor. Gözetmenler gittiği zaman aynı şekilde aynı çimentoyu kullanmaya devam ediyorlar. Sınır kapısından genetiği değiştirilmiş organizma girerken denetim sırasında aynı şey yapılıyor ya da bir

alanın ÇED'i yapılacağı zaman aynı şey uygulanıyor. Şu anda Galataport projesinin ÇED'i biraz önce bahsedecektim, tesadüfen İstanbul'da böyle spesifik projeler çok ilgimi çekmiyor, ama kimi örnekler, takip ettiğim örnekler var. Şimdi kruvaziyer yat limanı projesinin yapıldığı alanın ÇED'ini takip eden meslek odalarının yayınlarına falan da baktım bu konuyla ilgili bir şey yazmışlar mı diye, ÇED'in kapsamı eksik bir kere. Şöyle kapsamı eksik: Sadece Salıpazarı kruvaziyer alanının ÇED'ini yapıyorlar adamlar, yani proje sadece orayla sınırlı değil biliyorsunuz, koca bir Tophane bölgesinde dönüşüm var. Fakat o dönüşüm kapsamını almamışlar, şu anda bir ÇED konuşuluyor, ÇED süreci devam ediyor. Bu çok mu şaşırttı bizi? Yok. Niye çok şaşırtmadı? Mesela, ÇED uygulamalarına çok yaygın bir örnek: Bir işi parçalamak, bölmek. Mesela, Karabiga Termik Santralini dört parçaya bölüyorlar, etkisini, kümülatif etkisini sınırlandırıyorlar ya da nükleer santral, Akkuyu Nükleer Santral projesinin etkisini bölebilmek için liman projesi ayrı, ana bina ayrı, böylece toplam etkisini sınırlandırıp, teknik olarak sınırlandırıp, bunun çevresel maliyetlerini hesaplamayla ilgili şeyler yaşıyor.

Bir de şöyle de bir beka stratejisi var: Erbatur'un söylediğine ek olarak söyleyeyim. Geçen gün biz Cömert'le konuşurken onun hatırlattığı bir şeydi. Dedi ki inşaat sektöründe çalışan Kürt işçilerinin hiçbirisi bilinçli olarak sigortalı olmak istemiyorlar. Çünkü sigortalı oldukları zaman işsizlik maaşı alamıyorlar, aynı zamanda enformel sektörde sigortalı çalışmak demek birisinin emir-talimat ilişkisine girmek demek, kendi zamanını ayarlayamıyor. Öyle olunca da ne oluyor? 8 saat çalışmak zorunda kalıyor, 4 saat çalışayım, sen bana 4 saat hizmetimin karşılığını var. Zaten işsiz olduğum için işsizlik sigortasından yararlanabiliyorum, sağlık sigortasından da yararlanabiliyorum. O enformel sektörde yer almak işsiz olarak, güvencesiz olarak çalışmak aynı zamanda onun daha fazla çıkarına, yani sistemin kendisi taşeronlaştırmayı kural haline

getirdiği için orada bunun istisnasını yaratacak araçları kurmak çok mantıklı işlemiyor.

Şu Gevaş meselesiyle ilgili de o da aslında TOKİ'nin yaptığı bir inşaat değil, o süreç şöyle oldu: TOKİ'nin değil, Gevaş Belediyesine bu haber basına çıkınca, arkasındaki inşaatla ilgili haber çıkınca bir bilgi edinme başvurusunda bulundum. Dedim ki buranın durumu ne? Tam senin söylediğim gibi bilgiler gelmeye başladı. İşte dedik ki burayı siz mi yaptınız? Biz yapmadık, Milli Eğitim Bakanlığı yaptı. Ruhsat verdiniz mi? Ruhsat vermedik, kaçak. Yıkmayı düşünüyor musunuz? Biz yıkmayı düşünmüyoruz. SİT alanı mı? SİT alanı değil. Kültür Bakanlığına başvurup, Koruma Kuruluna başvurup burası SİT alanı mı, işte bir SİT alanıyla ilgili hazırladığınız rapor var mı? Yaklaşık 8 aylık bir süreç hâlâ devam ediyor. Kültür Bakanlığı 1984'te burayı SİT alanı ilan etmiş, ama SİT alanıyla ilgili bir koruma alanı belirlememiş. En son bu iş, bu top kendi önlerine düşeceğini görünce ben başvurdum, dedim ki madem SİT alanı, SİT alanını, koruma alanını belirle, bununla ilgili de bir rapor düzenle. Ocak ayında en sonunda bir rapor düzenlediler. İnşaatın yapıldığı alanı koruma alanı sınırları içine aldılar. Koruma alanı sınırları içine alınca orayı şu anda yıkmak için bir statü yaratmış oldular. Yurt olduğunun, Milli Eğitim Bakanlığı yazı bekliyor. Yazın yıkmayı düşünüyorlar. Çevre Şehircilik Bakanlığına başvurdum. Dedim ki: Madem riskli yapı, riskli yapı statüsüne geçirin, yıkın. Biz yıkamayız, Milli Eğitim Bakanlığı, yani bir tane basit bir mesele gibi görünüyor, üç tane bakanlık şu an Milli Eğitim Bakanlığı, TOKİ, Belediye, Gevaş Belediyesi, yani üç tane kurum her birisi topu birbirinin üzerine atıyor. Ruhsatsız yapı ortada, SİT alanı içinde bir yapı, daha doğrusu koruma alanında bir yapı ve yapıldığı günden beri deprem riski niteliği taşıyan bir yapı ve kimse yıkmaya cesaret edemiyor. Çünkü bizde şöyle de bir algı var toplumda: Yapılmış işin kötüsü olmaz. Toplumdaki biliyorsunuz katlı kavşak yapılır mesela, mahkeme kararıyla iptal edilir. Ne

yapalım yani, milli sermaye, bir kere yapıldı, yıkılacak mı? Ona göre düşünmek lazım. Bu düşünme alışkanlığı bizde bir önceki toplantıda konuşulduğu gibi kuralların, var olan kuralların aleyhine hareket etmenin bir beka stratejisi inşa ettiği toplumlarda o bunun kendisi, yani illegalitenin kendisi bir birlikte yaşam kültürü üretiyor. Biz orada normal olanın norm olduğunu düşünüyoruz, fakat normal olan aslında normun kendisi değil, norma aykırı davranış, yani illegalitenin kendisi norm haline gelmiş. Yani buradaki birlikte yaşam kültürü tam da bizim vurguladığımız gibi bir norm üzerinden bir birlikte yaşam kültürü inşa edilmiyor. İşte Erbatur vurguladı, 7 aşamada eğer bir ekonomi yaratılıyorsa, burada bir beka stratejisi var. Doğanın sömürülmesinden kaynaklı olarak toplumun birlikte yaşayabileceği, yani ticaret hayatı etrafında bir birliktelik söz konusu. Böyle bir toplum inovasyon sanayine dayalı bir kapitalistleşme sürecini yaşamak istemiyor bunun sonucunda da, ama bunun kendisi bir birlikte yaşam mıdır? Birlikte yaşamdır, o nedenle de nasıl bir birlikte yaşam sorusu bu anlamıyla tekrar tekrar sorulması gerekiyor.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Tuba İnal.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Aslında ben yokken konu bir miktar değişmiş, ama yine de bu iktisatçılarla plancılar arasındaki bu dil farkının aslında çokça bir araya gelmemekten kaynaklanıyor olduğunu da düşünüyorum bir yandan, ama diğer taraftan da aslında iktisatçıları da biraz uyarmak gerekiyor. Çünkü bu dil, yani az önce Twitter'a yazdığım da çokça retweet de edilen bir konu oldu ben yazıyor olduğum için, çünkü biz burada plancı olarak bu ülkede şeyi yürüten, yani siyasi iktidarı yürüten temel ekonomik sektör inşaat sektörüdür derken, şimdi biz buraya inşaat sektörü ekonomide ekonomik büyümeye etkisi yokmuş dediğimiz anda aslında siyasetin de, yani iktidarın da çok kullandığı bir şeye dönüşüyor bu. Dolayısıyla iktisatçıların dili de çok önemli bu konuda, kastettikleri şeyin sadece o rakama, yani ekonomik gelişmeye katkısı yok

demek aslında iktidarın çok da işine yarayacak bir konu, çünkü zaten para aslında ekonomik olarak büyüyor, ama bu da gerçek değil. Çünkü geri dönüp ülkeye bakıyoruz, herkes herhalde burada bunu kabul ediyor, bu ülkede reel üretim yok. Yani bir şekilde tüketerek büyüyor durumdayız neredeyse, evet, bu ülkeye dışarıdan para geliyor, çok ciddi olarak Rus ve Arap sermayesi ülkeye girdi. Belki bu sermayenin hangi alanlarda yatırım yaptığına bakmak gerekiyor. Rus sermayesi, Arap sermayesi de şeyin içinde var mı, bunu anlamak gerekiyor. Bunu anlamak için de galiba daha çok birlikte ve bir araya geliyor olmamız gerekiyor iktisatçılarla birlikte ve dilimize herhalde şey yapmak gerekiyor.

GÜRHAN ERTUR- Evet, söz isteyen arkadaşımız?

SALONDAN- Bu iktisat üzerinden konuştuğumuzda bunun planlamaya tercümesi ne diye soruların dolandığını tahmin ediyorum. Şimdi bakın, bunu şöyle çok basit birkaç örnekle anlatmaya çalışayım. Biz birliktelik yapıyoruz zaman zaman ve bazı planlarla karşılaşılıyor. Çevre düzeni planı: “*Şu bölgede artık sanayi olmayacak, ama*” demiş, bir sürü açıklama yazmış. Demiş ki işte ekonomik ömrünü tamamlayana kadar sanayi tesisi burada kalmaya devam edecek, bu sanayi tesisini bir yerden bir yere taşımak için belediye program hazırlayacak, şunu yapacak, bunu yapacak. Şimdi 5.000 planı hazırlıyor bizim plancı arkadaşlarımız, ne yapıyorlar? Çiziyorlar sanayinin üstünü, ticaret artı hizmet yazıyorlar. Sahaya gidip bakmıyorlar bile bakın, o sanayi tesisinin içine girip, kaç kişinin çalıştığına bakmıyorlar. O sanayi tesisinin sermayedarının yaptığı belki 3 sene önceki 10 milyon dolarlık sabit yatırıma bakmıyorlar. Çiziyorlar üstünü, ticaret artı hizmet diyorlar. Ya bir zahmet edip, İstanbul Çevre Düzeni Planının raporunu dahi okumuyorlar. Orada sana emredilen şeyleri bile uygulamaya kalkmıyorlar. Bir plancının şu tartıştığımız meselede yapabileceği en basit şey budur. Biraz tereddüt eder plancı, bir sahaya çıkar, bakar, ben bu

ticaret artı hizmeti buraya koyduğum zaman ne yapmış oluyorum acaba buradaki yaşama, bu insanların hayatına der. Bunu sadece sanayi dönüşümü, vesaire anlamında söylemiyorum, bir gecekondu bölgesine girip, bu gecekondu bölgesinin nasıl dönüştürdüğünüz de çok mühim tabii, Ayşe teyzenin evinin önünden mi geçecek acaba o yol, yoksa üstünü çizip mi geçecek? Bu tek tek hanelerin, tek tek kişilerin hayatını da çok etkiliyor, ama totalde bunları böyle düşünüp değerlendirdiğinizde Türkiye ekonomisine etkisi oluyor, geleceğe etkisi oluyor gibi bir şey. Hani örnekleri çoğaltın düşünerek, yaptığımız o kadar çok itinasız işlem var ki, müdahale var ki ve çoğu zaman sahaya dokunmamaktan kaynaklanan, sahaya girmemekten, müdahale ettiğimiz insanı veya mekanı yeterince tanımamaktan; aslında tanışsak, gidip o sanayi tesisinin içine girseniz iki tane işçiyle, üç tane ustabaşıyla, bir de yatırımcıyla konuşsanız zaten o ticaret artı hizmeti yapamazsınız, yapamaz hale gelirsiniz. Çünkü insanların hayatını mahvediyorsunuz yaptığınız anda, ama girip konuşmadığınız anda ticaret artı hizmet çok kolay, çapraz taramayı yapıyorsunuz, bitti sanayi orada, ticaret artı hizmet oldu işte, bu kadar basit.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Korhan Gümüş.

KORHAN GÜMÜŞ- Ben de aynı konuşma sırasıyla gittiği için mecburen söz almak istedim. Aslında otoriter yönetim şeyinde yaşadığımızı düşünüyorum, o iklim içinde, fakat otoriter yönetimlerin özelliği aslında otoriterliğini kendi keyfi şeyiyle askıya alabileceği şeyler yaratmasıdır. Boşluklar mı yaratmasıdır, ne diyelim? Yani o kuralları aslında çiğnemek için yaratmasıdır. Mesela, 12 Eylül zamanında boğazın yasasını hatırlayın, en çok 12 Eylül paşaları ve o özel şey yapan Meclis üyeleri, vesaire paylaştılar boğazdaki bütün o Acarlar, bilmem ne falan bunları yaparken o villaların içinden pay aldılar. Dolayısıyla aslında ben bu iki el şeklinde çalıştığını düşünüyorum sistemin, o yüzden de daha pratik bir noktaya taşımak istiyorum. Mesela, şu plan meselesine baktığımız zaman şimdi

adalarda mesela, ihaleyle plan yaptırılıyor. Bir bürokrat teknik şartnameyi ne kadar mükemmel yaparsa yapsın, planlama hizmeti ihaleyle alınabilecek bir şey midir? Meslek odalarının burada hemen kıyameti koparması lazım; kereste, çimento gibi satın alınıyor plan hizmeti. Planlama hiç şüphesiz sembolik bir faaliyet, fakat temsil ettiği de sembolik bir nesne değildir. Yani böyle nesneleştirici, çevreden ve kültürel mirastan neden söz edersek edelim, temsil edenin içine dahil ettiğimiz bir sembolik şiddet üretiyoruz ve bu yüzden planlamanın hiçbir hükmü yok. Yani tamamen kenara konuldu. İMP şeyi ne zaman söz edildi en son? 2012'ye kadar Kadir Topbaş konuşuyor, 2009'da onaylandığı zaman diyor ki şehrin anayasası, çivi çakılamaz diyor bunun dışında. Taradınız mı yani belediye bültenlerini? Tarayın, ondan sonra unutup. Peki, ne oldu? Tamam, akışkan sermaye şehre dokunuyor, o da onun için şeyini merkeze devrediyor ondan sonra, kırılma noktası bu. Fakat bunun arkasında bir sınıfsal problem var. Bunu okumazsak sahiden orada işin şeyi çıkıyor. Planlama, yani biz ne yapmalıyız ki bu akılcılaştırma imkânları bu şekilde ortaya çıkmasın? Şüphesiz plan lazım, plansız çok iyi oluyor demiyoruz, ama bir üst dil yok, üst dil diye bir şey olamaz. Yani kendi kendine bilim adına doğruyu ifade ediyorum diye kendisini meşrulaştıran bir sistem aslında basbayağı bugün statü olarak, sembolik statü olarak kâr etmek isteyen şeyle eşitlenmiş oluyor. Hatta tam tersine onun tarafından bastırılmış oluyor. Bunu görmezsek, bu sınıfsal şeyi inkâr edersek bunu anlama şansımız kalmıyor. Plancılar olarak boş yere şikâyet edip duruyoruz. Buna da solculuk deniyor Türkiye'de nedense, hiç alakası yok. Sınıfsal perspektife sahip olmayınca solcu oluyorsunuz, böyle şey olabilir mi? Tam tersi bu sınıfsal durumu fark edip, bununla baş etmenin yollarını arıyor bütün dünyada sol hareketler ve Türkiye'de de çok şükür ki şimdi kent hareketleri, bilmem ne falan dokundu çünkü insanlara ucu, ama bugüne kadar hep çarpık şehirleşme söylemi üstünde bu salonların

üstüne bir şey duymadım ben, şimdi ilk defa konuşulmaya başlandı. Bu mekanı sürekli bir gösterilen statüsüne hapseden, fiziksel bir şey olarak algılatan meslek şeylerini bir kere, yani kategorilerinin dışına da çıkmak lazım. Meslek odaları olarak değil, bu şeyin ortamını oluşturmak lazım. Yoksa o segmentleşmiş dille bir muhalefet bugünkü bu politikaya karşı çıkılmaz, yani ona muhalefet ettiğimizi zannediyoruz çoğu zaman, ama tam tersini yapmış oluyoruz, önünü açmış oluyoruz. Çünkü politikasızlığa mahkûm etmiş ediyoruz. Ciddi bir anlamda bu perspektifi dönüştürmek için ne yapabiliriz dersek, ben ilk önce bu ihale sisteminden başlayalım diyorum. Çünkü mimarlık hizmetleri, proje hizmetleri böyle olmaz, Taksim'deki proje -plan demeyeceğim, plan tadilatı olarak adlandırıldı- 2011 yılında ihale edilmişti. 2012 yılında biz fark ettik, yani düşünebiliyor musunuz, bunu yapan ekip de herkesin bildiği birisi, buradaki herkes tanıyor aşağı yukarı Taksim projesini, o ulaşım projesini yapan, kışlayı söylemiyorum, kışlayı zaten o afişe oldu, ama öbürü afişe olmadı. Çünkü teknik bir iş, bunu şey yapmaya gerek yok. İhaleyle almışlar, yapıyorlar. Lütfen meslek odalarının burada görevini yapması lazım, ihaleyle plan olmaz, böyle bir şey kim söylüyorsa bize yalan söylüyordur gözümüze baka baka, kereste değildir, çimento değildir, bir şeyin önceden şeyi tanımlanamaz. Teknik şartnameler ne kadar mükemmel olursa olsun hayatın bir kere karmaşıklığını o bakış temsil edemez. Çok daha farklı bir entegral yaklaşıma ihtiyaç var şehre müdahale edebilmek için, o yüzden burada biraz dönüp çuvaldızı kendimize batıralım diyorum ya da iğneyi. Özellikle de bu sivil toplum-devlet ilişkilerinde bu son sinema festivalinde karşımıza çıktığı gibi sanatçıları piyasa aktörü olmaya zorlayan, ona uymadığı takdirde de istediği gibi seçici bir şekilde cezalandırabilen bir sistem çıkıyor. Keyfi çünkü ondan sonrası, bunu çok iyi sabah izah etti arkadaşımız, dolayısıyla bu sivil toplum-kamu ilişkisinde uzmanın nereye oturduğunu bir kere daha konuşmak lazım. Teşekkürler.

NURAY ÇOLAK- Şehir plancısıyım. Aslında 2000’li yıllarda İstanbul deyip, bu konuşulanları duyunca şöyle bir tarihsel süreçle bakınca aklımda bazı şeyler canlandı, onları paylaşmak istedim. Bize genel olarak öğretilen şudur: Köyden kente göç dönemi, sanayileşme, İstanbul büyüdü, gelişti. Bu nasıl bir gelişme oldu? Aslında parsel parsel dağıtılarak oldu. Bir kısım insan hisseli satışla dağıttı bunu aslında, kentsel mekan bu şekilde örüldü, bir kısım insan da hazine parsellerinin üzerine gecekondular yaparak gene parsel parsel aslında bu kenti ördüler, ama 2000’li yıllarda yasal değişikliklerle beraber bu parsel parsel dağıtılan tekrar parsel parsel toplanmaya başlandı. Mesela, 4706 sayılı Kanun çıktı. Dedi ki: *“Ben vatandaşlara işgal ettiği büyüklük kadar parseli satacağım hazine olarak”* Hazinenin büyük parselleri parçalandı, tek tek vatandaşlara tapu olarak döndü. Şimdi o vatandaşlar 40 yıldır oturdukları evlerde son 5 yıldır müteahhitlerle karşılaşmaya başladılar. Müteahhitler ellerinde çanta o parselleri topluyorlar şu anda, o topladıkça da bizim karşımızda dönüşüm projeleri olarak geliyor, gayrimenkul geliştirme projesi olarak geliyor ya da ismine ne dersiniz farklı farklı proje olarak bizim gündemimize düşmeye başlıyor, ama bir yandan da oradaki insanlar da dönüşüyor. Biz ÇDP’de ciddi bir karar verildi, denildi ki: Bu kent artık işçi kendi olmayacak. Kim olacak? Hizmet sektörü yoğunluklu olacak. Yani işçi bir babanın çocuğu artık hizmet sektöründe çalışacak. Hizmet sektörü dediğiniz de çok kaliteli bir ar-ge çalışmalarının yapıldığı, ciddi bir üretimin yapıldığı ya da bir şekilde gelişmiş bir nüfus istihdam yapısı da oluşturumuyor aslında. Bunlar daha çok alışveriş merkezlerinde çalışan, esnek çalışan, çok ciddi bir yeteneği olmayan aslında düşük ücretle çalışan ve o fabrikalardaki örgütlenmeyi görmemize imkân vermeyen ortamlarda çalışan insanlar. Yani bizim eskiden gördüğümüz o mahalle örgütleri Erbatır Hocanın dediği dayanışma, mahalleli koruma algısının olması da çok zor. Çünkü insanlar artık mahallesiyle çok bağ

da kuramıyor. O kadar çok müteahhit kapısını çalıyor ki insanların, bir geliyor, satmak diyor, iki geliyor, satmam diyor. Bakıyor, komşusu bir verip beş daire almış. Böyle süreçler aslında 10 yıldır yaşanıyor. Bugün daha da hızlanacak gibi görüyorum ben açıkçası bu süreci, biz nasıl değerlendirebiliriz bilemiyorum, ama gördüğümüz artık kent büyük parçalar halinde büyüyor. Bir Ataşehir ilçesi 5 yılda oluşabiliyor ya da Çekmeköy, Beylikdüzü düşünün yani, 2000'li yılların başında buralar yoktu aslında, yani eskisi gibi parsel parsel büyüyen, parsel parsel gelişen ve o ilişkileri de parsel parsel kuran, yanındaki komşusuyla ilişkiyi kuran bir kent yok artık, öyle bir toplum da yok. Birlikte yaşamı kurmak bundan sonra biraz daha zorlaşacak gibi düşünüyorum ben, biraz bu anlamda olumsuz düşünüyorum, ama onu örgütlemenin yolunu, bir çaresini bulacağız umuyorum.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Buraya verelim.

NUR ÖZKAN- Ben Forum Başkanımız Gürhan Beyin eklediği konu başlığını biraz düşünmek istedim yapmasak mı, yaptırmamak mı diye. Neyi kastettiğinizi hani çok bilmiyorum, ama mesela hep Gezi direnişi aklıma geliyor. Bu bir yaptırmamayı, bir şeyi toplum olarak yaptırmadık. Diğerleri mümkün mü? Hani bütün bu konuştuklarımızı yaptırmamak mümkün mü? Ben size sormak isterim, bu konuyu biraz açmanızı isterim.

GÜRHAN ERTUR- Evet, bu konuya sonra cevap vereyim, buyurun.

AKİF BURAK ATLAR- Merhaba, Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi. Bu farklı bir parantez açayım ben, şimdi birlikte yaşam meselesinde konuşulanlar doğrultusunda bu uzmanların, işte meslektaşlarımızın, plancıların, mimarların, mühendislerin, tasarımcıların tüm bu bir tarafta kötülediğimiz, doğru bulmadığımız karar süreçlerinde aldığı rol ve bu süreçleri olur kılma halleri, burada aslında şöyle bir özlük hakları meselesi var. Yani bir kamu kurumunda, bir belediye bünyesinde karar üreten, mekansal karar üreten bir yapıda

bakanlıkta mesleğini icra eden bir uzmanın doğruyu söylemekten çekindiği bir iklim hâkim. Yani 2009 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesinin hazırladığı bir plan var biliyorsunuz, çevre düzeni planı, dünyanın en iyi planı değil, ama bugün sıklıkla tartıştığımız bazı mega projeleri içermeyen bir plan ve o plandan bir yıl sonra aynı Büyükşehir Belediye Meclisi koca bir güzergahı alıp, plana işliyor ve kurum içinden kimse bir dakika, bu yanlışır diyemiyor. Diyorsa bile bunu fısıltıyla söylüyor. Biz bu planı imzalamıyoruz, buna imzamızı atmıyoruz diyemiyor, çünkü işe ihtiyacı var, ev geçindiriyor, taksit ödüyor, işini kaybetmek istemiyor, böyle bir baskı var maalesef, ola ki içlerinden bazıları, bazı uzmanlar karşı koyuyor, hemen bedelini ödüyorlar. Mesela, bunu kendimizden örnek vereyim. Bunun örneği elbette çok, Şehir Plancıları Odası Yönetim Kurulu üyesi olduğu için geçtiğimiz dönemde iki meslektaşımız işten çıkarıldı, bir meslektaşımız sürgün edildi. Bağlı olduğu sendikanın bir etkinliğinin afişini astığı için başka bir yönetim kurulu üyemiz hakkında soruşturmalar açılıyor. Böyle baskılar var. Evet, oda üyesi olarak, oda yönetim kurulu olarak belki bu baskıları göğüslemeye motivasyonunuz var belki, ama kamuda çalışan birçok meslektaşımız için bunu söylemek çok zor değil. Bu sadece bizim meslektaşlarımız için değil, tüm bürokratların üzerine sinmiş bir korku iklimi demek istiyorum. Şöyle yine örnek vereyim kendi gündelik iş pratiklerimizden örnek vereyim: Kanal İstanbul diye bir şey tartışıyoruz ve bunu somut verilerle tartışmamız lazım. Bu konuda ilgili bakanlığın İstanbul'daki müdürlüğüne Şehir Plancıları Odası olarak yazı yazıyoruz. Diyoruz ki kanal İstanbul diye bir mesele var, basında sürekli tartışıyoruz, iki yıldır köşe yazıları, hakkında toplantılar, spekülasyonlar, vesaire, aslı nedir, çalışmalar nedir, analizler, vesaire sorduğumuz zaman bakanlık bizim yazımızı ilgi tutup, Ankara'ya bakıyor. Diyor ki Şehir Plancıları Odasının böyle bir sorusu var. Bu konuda zaten bir sürü vatandaş da bize soru soruyor. Bizim haberimiz yok, siz biliyorsanız bu konuda

bu soru soranları, bilgi talep edenleri aydınlatın diyor. Yani sadece buradaki herkesin eli kolu bağı, bir konu hakkında, bir çalışma hakkında, bir fikir hakkında nerede bilgi var, bir karar üretiliyor ve o kararın altyapısına ilişkin, hani planlama hep söylüyoruz, rasyonel bir meslek alanı, ama riskli alanlara ilişkin hâlâ somut bir analiz ortaya koyabilmiş değil bakanlık. Şu şu mahalleler 6306 sayılı Yasa kapsamında riskli alan ilan edildi. Tamam, güzel, soruyoruz, hangi analizlere, hangi verilere, hangi çalışmalar doğrultusunda o kararı verdin ki orada sınırlar var. Bir sokağın doğusu riskli alanken batısı riskli alan dışında, hani bunun orada farklı bir mühendislik hizmeti mi var ya da orada çok ciddi bir 5 metreyle çok ciddi bir kayma mı var? Hani bunun böyle olmadığını biliyoruz, ama kurumların bile bunu zaman zaman bir çürüme olarak adlandırıyorum ben, şu an bürokraside giderek çürüyen bir karar mekanizması var. Böyle bir iklimde maalesef birlikte yaşamaya çalışıyoruz. Yani çok kolay değil aslında, çok orta vadede bugün ne kadar olagelmış tüm yanlışları birden bire pozitif çevirmek çok kolay olmayacak. Belki İstanbul'da yaşayabilmek için belki çok ciddi, çok radikal imar kararları gerekecek, çok maliyetli birtakım senaryolar üretmek gerekecek, ama yine bir örnekle, mesela üçüncü köprü planını ihaleyle alıp, imzalayan şehir plancısını ve bürosunu Şehir Plancıları Odası Onur Kuruluna gönderdi ve Onur Kurulu 6 ay boyunca meslekten men cezası veriyor, ama o kamuoyunda sanki bir reklam kampanyası olarak geri dönüyor. Özellikle ana akım medyada bu böyle karşılık buluyor. İşimiz zor, ama bu özlük hakları meselesi, yani doğruyu ortaya koyabilmek, onu savunabilmek, özlük hakları yeteri kadar güçlü olmadıkça önümüzdeki süreç de çok kolay değilmiş gibi.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Önce kadın arkadaşımız, sonra da erkek arkadaşımız.

EDA BEYAZIT- Teşekkürler, İTÜ. Ben Korhan Beyin aslında sivil toplum-kamu ilişkisinde uzmanın rolü konusunda bir şey getirmiştiniz. Oradan yola

çıkacak olursak aslında hani burada plancının rolü ve planlamanın rolü ve planlamanın tanımı konularında bayağı bir tartışmamız gerekiyor diye düşünüyorum. Ben sabahki toplantıyı kaçırdım maalesef derste olduğum için, ama belki de tartışılmıştır. Yine de uzun uzun tartışmamız gerektiğini düşünüyorum. Yani bizim diyelim ki hani Anayasamız var ve deliniyor sürekli, İngiltere'nin bir Anayasası yok ve demokrasi tıkır tıkır işliyor. Acaba planlama ne kadar gerekli ve nerede gerekli ya da gerçekten gerekli mi konularının, yani bindiğim dalı kesiyor olabilirim, ama tartışılması gerekiyor diye düşünüyorum.

Bir de mikrofonu elime almışken Tuba galiba bu dil birliği konusunda bir şey söyledin. Bizim aslında bu siz de bahsettiniz, işte ulaşım yatırımlarının aslında ekonomik etkilerinin çok fazla anlaşılmadığı ya da uzmanların bu konulara bakmadığı konusunda, aslında biz mesela plancılar olarak ulaşım mühendisleri ya da ulaştırma mühendisleri ya da plancılarıyla birlikte bile ulaşım dalında bir iş yapıyorken bile dil birliğine varamıyoruz. Yani aynı şeyi konuşuyor olmamıza rağmen ulaşımın ekonomik katkısı dediği zaman hemen cebe giren para, cepten çıkan para olarak bakılıyor. İşte zaman, vesaire, zamandan kazanma konularında bakılıyor, ama dediğiniz gibi bu diğer ekonomik etkilerine çok fazla bakılmıyor. Şurada bir ilginç durum var, aslında bütün dünyada bu ulaşım yatırımları yapılıyorken şu anda bütün bu geniş çaplı ekonomik etkiler politikacıların bir ulaşım yatırımlarını yapabilme aracına dönüşüyor. Yani onu öyle bir lanse ediyorlar ki evet, belki bize doğrudan bir katkısı olmayacak bunun zaman kazanımı, vesaire konusunda, ama şöyle, şöyle ekonomiye katkıları olacak, o yüzden biz bunu yapmak istiyoruz. Yani fayda, zarar, bilmem ne ekseninde bunlar daha fazla ön plana çıkıyor. Aslında o şekilde satıyorlar ulaşım yatırımlarını, yani bizdeyse bu çok fazla araştırılmıyor. Birçok herkes bahsetti, yani bunun kaydı tutulmuyor, hiçbir şekilde kayda geçmiyor bunlar, bu nedenle de ölçemiyoruz ne kadar olduğunu, ama şu konuda mesela, bütün

dünyada ve bizde de ölçülebilse belki hani çok fazla ortaya çıkacak bir konu var ki mekansal ve ekonomik dağılımları eşit olamıyor maalesef, fazla bir coğrafi mekansal eşitsizlik ortaya çıkarıyor. Bunların da ölçülebiliyor olması lazım, burada hem akademiye, hem de uzmanlara bayağı bir iş düşecek gibi duruyor. İki tane konudan bahsetmiş oldum, biraz dağıldım, ama böyle düşünüyorum.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler.

ERHAN KURTARIR- Ben de aslında gelenen noktada tekrar ana başlığımızla ilişkilendirecek olursak, şimdi Akif'in bıraktığı yerde bir şey vardı. Aslında Eda da biraz devam ettirdi. Bunu belki şöyle formüle edebilir miyiz? Biz ortak değerlerimizi aslında yok ediyoruz ve bunu tekrar birlikte yaşamak için hatırlamamız gerekiyor. Aslında plan dediğimiz olgu da bir ortak değer olabilseydi belki hepimiz birlikte sahip çıkabilirdik ve bunu hepimizin bir değeri olarak tartışıyor olabilirdik, ama biz bugün neyi tartışıyoruz? Birilerinin yaptığı, bir diğerlerinden sakladığı ve birilerine de bir anlamda peşkeş çektiği bir süreç olarak tartışıyoruz. Bu yüzden de sahiplenemiyoruz, hep ötekinin yaptığı bir şey olarak bunu konuşuyoruz. O birlikte yaşam vurgusunun eğer üzerine gidip biraz buna kafa yormak istiyorsak, belki o ortak değeri nasıl yaratırız meselesini biraz daha tartışmamız gerekiyor. Plan dediğimiz olguyu da bunun içine katmak zorundayız, mekan dediğimiz olguyu da bunun içine katmak zorundayız, ama hepimize ait bir şeyler taşımak zorunda ki sahip çıkabilelim. Birisi bana en doğru şeyi dayattığında bile benim bir itiraz edesim geliyor. Çünkü bu en doğru onun doğrusu olabiliyor. Belki biraz anlatsa, biraz beraber kurgulasa ortak doğrumuz diyebiliriz, ama bu dayatmalar ve işte birilerine zorla yaptırılmalar, yetki kullanmalar, yetki gasp etmeler, vesaireler işin içine girdiğinde o benim değerim olmaktan çıkıyor, onun değeri ve karşı konulması gereken bir şey olarak duruyor. O yüzden ortak değer meselesine belki biraz daha bu tartışmada devam edebiliriz diye düşünüyorum.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Hemen ilk önce Ayşe'ye verelim.

AYŞE ÇAVDAR- Ben bu mevzuda azıcık kafa yoruyorum biliyorsunuz, o yüzden hemen atladım üstüne iki cümle edeyim diye. Önce şunu söylemek istiyorum: AKP'nin vurduğu yerde gül bitiyor ve o yüzden de ya şimdi o örgütlenme yapılır, birlikte yaşama pratiği üzerine düşünülür ya da bu kriz atlattıldıktan sonra paramparça bir şekilde yaşamaya devam ederiz. Çünkü AKP sayesinde -sayesinde diyorum, teşekkür ediyoruz ki Allah kendilerinden gani gani razı olsun- şehir gerçekten politikleşti, hem de her aşamada politikleşti. Her aşamada bir müzakerenin meselesi, mevzusu haline geldi. Mekan her düzeyde müzakere edilebilir hale geldi, çünkü bir yaraya dönüştü mekanın kendisi, kentsel mekanın kendisi, toplumsal ilişkilerin kendisi birer yaraya dönüştüler. Şimdi kendiliğinden iyileşecek mi bir yara, yani bırakacağız ve nereye gidiyorsa oraya mı gidecek, yoksa biz bu yaraya müdahale etmenin yolunu bulacağız da, hani hep AKP'liler mi yapacaklar, krizden fırsat çıkarabilecek miyiz? Bence üzerine düşünmemiz gereken noktalardan bir tanesi de bu.

Hepimizin bildiği bir ekip var: Bir Umut. Çok güzel işler çıkarıyorlar hem iş cinayetleri konusunda güzel işler çıkarıyorlar, hem de mahalle örgütlenmeleri konusunda bir hayli güzel iş çıkarıyorlar. Bir kere mahallenin kendi mekanını tanıyabilmesini, anlayabilmesini, mahallenin kendi mekanını hem de ekonomik rantını da içerisine koyarak müzakere edebilmesini sağlıyorlar. Bunun için çeşitli örgütlenme yöntemleri geliştiriyorlar, ama bu örgütlenme yöntemleri teorik örgütlenme yöntemleri değil. Mahalle neyi yapabiliyorsa, onu örgütlemeye kolaylaştırıcılık yapıyorlar. Elimizde inanılmaz bir imkân olduğunu düşünüyorum, bir sürü alanda ben iyimser bir insanım. Belki yay burcu olduğum içindir, ama başka nedenlerim de var. Bunlardan bir tanesi mesela, kamusal alan, birlikte yaşamak vesaire falan diye konuştuğum için söylüyorum, sekülerizm, nihayet sekülerler din konusunda konuşabilmeye, bu konuyu

gerçekten göz önünde bulundurmaya, Allah Allah bakın, böyle de bir şey varmış etrafta diyebilmeye başladılar. Ben bunu oldukça ironik ve çok da verimli buluyorum. Çünkü nihayet orada bir diyalog açılıyor ki bu diyalog bence kentsel diyalogdan farklı değil, kentsel diyalog kanallarının açılmasından farklı değil. Çünkü insanlar inançlarından bölünmeye başladılar o kendilerini haklılaştırma aşamalarında, dolayısıyla şimdi ortaya çıkan kriz bunu inkâr etmenin alemi yok, ciddi bir kentsel kriz içerisindeyiz, ciddi bir birlikte yaşama krizi içerisindeyiz, ama bu sayede kentsel mekan, kentsel ilişkiler, kentselleşme süreçleri hiç olmadığı kadar tartışmaya açık, hiç olmadığı kadar müzakereye açık ve aslında hiç olmadığı kadar da müdahaleye açık. Bir hata yapıyoruz, müdahaleyi yalnızca AKP yapıyor biz boş bıraktığımız için, belki oralarda yapacak bir şeylerimiz vardır. Ben senin Nilüfer’de yaptığın işi öyle bir iş olarak görüyorum mesela, Kadıköy’e geldiğin için çok mutlu oldum. İnşallah orada da olur böyle bir şey, ama forumun diline de azıcık müdahale için söylüyorum; hep başımıza ne geldiğinden bahsediyoruz, hep olanaksızlıklardan bahsediyoruz, hep böyle sanki önümüz tıkalı, hep böyle iktidar çok kötü, hep kötü iktidar, vallahi kötü yani, ama kötü iktidar insanı toplum sahibi de yapabilir bir yerden baktığınız zaman. O yüzden biraz da sanki bunlar üzerine konuşabilirsek iyi olurmuş gibi geldi bana.

GÜRHAN ERTUR- Erbatur Hoca, izin verirsen hemen arkada bir arkadaşımız var, orada dolaşsin mikrofon biraz.

SALONDAN- Yani aslında politikayı bir değerler yarışı olarak gördüğümüzde Ayşe’nin bıraktığı yerden devam edeceğim. Gerçekten evet, kente yapılan her müdahale her ölçekte şu an bir müzakere ve mücadele alanı, böyle. Demin bahsettiğim nasıl ki bu müdahaleden kaynaklı çelişki ya da çatışmalardan nasıl sektör kendine pay çıkarmaya bu kadar esnek bir şekilde yaklaşabiliyorsa, aynı şekilde kentliler de kendi politikasını üretmek için aynı

esneklikte yaklaşıyorlar, yaklaşmak zorundalar. Yani bu her zaman bizim kendi kurduğumuz uzmanlık ya da kişisel etik çerçevesinde olmak zorunda değildir. Bizde şöyle bir algı var, biraz onu görüyorum: Bir mahalle kentsel dönüşüm olacak. 6306 sayılı Yasa kapsamında riskli alan ilan edildi. Yıkılmasını istiyoruz, değil mi? Oradaki bütün vatandaşlar bir araya gelsin ve mahallesini savunsun istiyoruz. Evet, bu bir mücadele alanıdır ve bunu böyle yapabilen mahalleler olabilir, ama yapılmayan mahalleler de olabilir. Orada mücadele alanı bitmiyor, orası riskli alan ilan edildikten sonra oraya girecek müteahhidin, oraya yapılacak sözleşmenin, oraya dahil olacak bahsedilen 7 tane alt taşeron firmanın hepsiyle ayrı ayrı müzakere süreçleri oradaki kentlilerin kendi politikasını geliştirmesi için bir siyaset alanıdır, bir kent mevzusudur ve bunların hepsi gerçekten bir mücadele alanıdır. Oradaki yaşamın yıkılıp yeniden yapılacaksa eğer oradaki binaların yaşamın yeniden nasıl kurgulanacağı bir mücadele ve müzakere alanıdır. Uzman ya da bilim insanı kendi pozisyonunu alırken biraz daha bu gıyaptan oluşmuş etik çerçevesini esnetmek durumunda kalıyor. O zaman gerçek anlamda birbirimizin sistemle, yani adına her ne diyorsak diyelim sistemle kurduğumuz bir ilişki var, kentle kurduğumuz bir ilişki var, sistemle kurduğumuz bir ilişki var. Müdahaleye maruz kalanın da sistemle ve kentle kurduğu ilişki var. Bunlar her zaman aynı düzlemde olmak zorunda değil, biz bunu beraber yaşayarak, bu çelişkileri ve müzakereleri birlikte yaşarak aslında birbirimize değmeye başlıyoruz. O yüzden vazgeçti, ikna oldu, kabul etti diyerek, müzakere sürecini sonlandıramayız diye düşünüyorum.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Erbatur Çavuşoğlu.

ERBATUR ÇAVUŞOĞLU- Umut ediyorum ki son kere konuşuyorum.

GÜRHAN ERTUR- Yok, daha bir saat on beş dakikamız var.

ERBATUR ÇAVUŞOĞLU- Ben Ayşe kadar pozitif değilim, burçtan da

kaynaklanıyor olabilir. İkizler, onlar oluyor mu? Biraz da oturumlardaki hocalar, arkadaşlar gittiler, giyaplarında dedikodu yapıyor gibi de oluyoruz, ama yani birkaç noktanın altını çizdim. Çünkü konuşmalardan sonra tartışma imkânı olmayınca foruma kaldı bu iş, onun için söyleyeceğim. Konu birlikte yaşamaya gelince oraya şuradan bağlamak isterim: Özellikle Mehmet Okyayuz Hocanın konuşmalarında mültecilik meselesi bizde henüz siyasallaşmadı, ırkçılık da toplumsallaşmadı dedi. Önce bir oh dedi, hani bu toplumsallaşmamış hali buysa ne güzel, bir de toplumsallaşırerse neler yapacağız diye, sonra buna çok katılmadım ya da bunu sorgulamak gerektiğini düşünüyorum. Mesela, bizde yaşadığımız toplumun içerisinde ayrımcılığın, şiddetin, linç kültürünün ne kadar yaygın olduğunu düşününce ırkçılık niye yok acaba diye sorar insan, değil mi? Çünkü genel söylemde de ırkçılık yok bizde hep deniliyor, herkes onu söylüyor, ırkçılık yok. Bunu bazen şeyden açıklıyorlar, işte Türk misafirperverliği, bazen İslam'ın hoşgörüsü falan ve ırkçılık yok deniliyor, ama benim gündelik hayatımda karşılaştığım hemen hemen bütün toplum kesimlerinden insanlar gizli bir ırkçılık barındırıyorlar içlerinde, fakat biz henüz bu ırkçılığı incelikle ifade etme şeylerini pek öğrenememiş durumdayız, ondan herhalde pek ortaya çıkmıyor. Mesela, Adalar vapuruna biniyorsunuz, bu Araplar, falan diye başlayan böyle çok yaygın, ama hiç ırkçı olmayan doğallaştırılmış bir söylem var mesela karşınızda, yani o kadar enteresan ki ırkçı değiliz diyoruz, ama Araplar özellikle ve Romanlar konusunda falan aşırı yaygın bir şey var. Bence ırkçı değiliz lafını bu huzurla buradan çıkmayalım. Çünkü şundan mesela, bence ırkçıyız, hepimiz ırkçıyız. Mesela, 1.5 milyon Suriyeli geldi, 1 milyonu da İstanbul'daydı, ama bu sene nasıl bir kış geçirdiğimizi biliyorsunuz, evlerin içinde titredik. Bununla ilgili kim ne yaptı? Hani devletten beklemeyelim zaten, değil mi, belediyeden de beklemeyelim, camilere ayakkabılarıyla girdiler dedikten sonra, camileri açıp, bu soğuktan korunmak için insanları içeri almasını

beklemiyorduk, ama metroyu açabilirlerdi diye düşünmüştük. Belki metronun içine girer insanlar, sığınır falan, böyle bir tahayyül de yok kamunun, niye? Yeni yaptık, kirlenmesin, annem de misafir odasını temizleyince sokmazdı beni, hani böyle bir şey mi? Gelecekler, soğukta dunsunlar, onun yerine metroyu kirletmesinler ve böyle bir algı da, yani kamu, devlet bu kadar katı, biz toplum olarak ne yapıyoruz? Sivil toplum kuruluşlarındaki bir sürü arkadaşım var, herkes korkuyor. Ağabey, biz şu kadarcık sivil toplumuz, üç aile, beş aile olsa destek olalım da 1.000.000 nüfus, ne yapabiliriz ki deyip, herkes kendi kenarına çekildi. Şimdi en azından hicap duyarsak bir miktar şuradan çıkarken belki ırkçı değil diyeceğim, ama buradan böyle konuşup, bizde henüz toplumsallaşmadı bu meseleler falan demek biraz iç acıtıyor, iç burkuyor. Böyle bir ırkçılıkla, böyle bir ayrımcılıkla, böyle bir şiddet eğilimi ve linç kültürüyle nasıl birlikte yaşayacağız sorusuna geliyorum ve birlikte yaşamaktan da neyi kastettiğimizi bir daha düşünelim. Mesela, hakikaten bilmiyorum, herkes aynı şeyi mi söylüyor? Mesela, birlikte yaşamak demek işgal evleri yapacağız, hepimiz beraber içinde mi yapacağız, kapalı siteler yapacağız, yan yana mı yaşayacağız, laikler bir tarafta, sekülerler bir tarafta, İslamcılar öbür tarafta mı yaşayacağız, yoksa sınıfsal olarak mı herkes zaten piyasada satın alabildiği kadar parasını verip, öyle mi yaşayacağız? Burada da şöyle bir şey var: Nasıl gecekonduya güzellemeler yapıyoruz, lanetliyoruz falan, bu birlikte yaşama meselesini de fazla güzelliyoruz. Çok da şart değil, ben evet, bayağı farklı farklı kesimlerin bir arada olduğu bir yerde yaşıyorum. Bunun avantajları da var, çok da güzel de geliyor bana, ama çok da şart değil. Sonuçta olabilir, benim gibi insanlarla birlikte yaşasam da belki o kadar rahatsız olmam. Benim temel meselem bu değil, benim temel meselem o insanların da yaşayabilmesi, yaşasınlar, mutlu olsunlar, kimse tarafından yargılanmasınlar, ayrımcılığa uğramasınlar. İlla böyle müthiş her şeyi paylaşıp, şey var ya, İstanbul cami,

sinagog ve şeyin bir arada olduğu falan filan, bunlar hakikaten bir miktar içi boş laflar. 15 milyonluk bir şehirden bahsediyoruz, her türlü manyak var. Bunların içinde katiller var, sapıklar var, bunlarla beraber yaşayacağız. Metropolde yaşamak böyle bir şey, ama bir arada yaşamak dediğimiz şey sanıyorum bir arada medenice birbirine saygılı olarak yaşamak, onun da hakkını savunmak, başkası için mücadele etmek ve herkesin kendini gerçekleştirmesine imkân vermekse bunda uzlaşıyoruz, ama onun dışında evet, birbirimize dokunmayan, ayrışan hayatları falan savunuyor değilim, ama temel meselemiz bu mu? Bunu da biraz tartışalım ve bu birlikte yaşamak meselesinden ne anlıyoruz? Sonuna kadar da giderim. Hadi işgal evleri yapalım, onun içinde topluca yaşayalım, ama bunu paylaştığım arkadaşlar şey diyor, bu çok iyi fikir de annemler ziyarete geldiği zaman onlar ayrı bir televizyon odası ister, kumanda kavgası çıkar falan, böyle tahayyüller geliyor ya da işte mutfak ve banyo, biraz bunları ortaklaştırmayalım. Öyle bir şey yok ki mesela, Avrupa'daki bir sürü konut projesinde şimdi şöyle şeyler aranıyor: Çocuklu aileler kotası, yaşlılar kotası, gençler kotası, toplumsal cinsiyet kotaları falan, böyle bir tahayyüle var mıyız? Yokuz, herkes gidip kat mülkiyetinin peşinde, değil mi? Dolayısıyla birlikte yaşama konusunda da bayağı bir mesafe kat etmemiz lazım. Onun için neyse, çok konuştum, teşekkür ederim.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Benim bir cevabım olacak Nur Nil'e, onu olabildiğince kısa özetlemeye çalışacağım, sonra size söz vereceğim. Yaptırmamak diyelim, yaptırmak veya yaptırmamak, aslında bugüne kadarki faaliyetlerimizin bir oturup şöyle sakin bir şekilde farklı sivil kuruluşlardan, uzman kuruluşlardan insanların bulunduğu bir, belki birden fazla atölye çalışmasının bu anlamda çok yararlı bu anlamda çok yararlı olacağı kanısındayım. Şimdi baktığım zaman çok güzel örneklerimiz var. Özellikle TMMOB'a bağlı olan odaların yürütmüş oldukları ve yürütmekte olduğu hukuki

mücadele son derece örnek bir mücadele, yani bu önemli, çünkü sonu ne olursa olsun son derece önemli. Ben Gezi Parkı sınırları içinde çok önemli bir başarı kazanıldığı kanısındayım. Bunun da nedenine baktığım zaman, yani bunu sadece bizlerin mücadelesinin veya Gezi Parkı mücadelesine katılanların, o grupların falan mücadelesinin bir sonucu olduğunu düşünmüyorum, aksine İstanbul halkıyla biz orada buluştuk. Çünkü Ak Partinin yapmış olduğu anketlerde büyük oranda Gezi Parkının bir park olarak kalması sonucu çıktı, ama mesela dönüp Yedikule Bostanlarına baktığımız zaman, hatta ve hatta Fikirtepe'ye baktığımız zaman, keza Okmeydanı'na baktığımız zaman oralarda o kadar mutabakat göremiyoruz. Çünkü kendimizin de bir yapısı olduğu ve burada bir rant elde etmek söz konusu olduğunda birtakım insani duygularımızdan da rahatlıkla, çevre özenimizden de rahatlıkla vazgeçebiliyoruz. Fakat hakikaten çok güzel örneklerden birisini vermek istiyorum ve bunu çok duyurmamız gerektiğine inanıyorum ve çok desteklememiz gerektiğine inanıyorum. Şehir Plancıları Odasının da aktif katkıda bulunduğu Düzce'de hak sahibi olmayan kiracı konumundaki vatandaşların, depremde etkilenmiş olan vatandaşların yürüttüğü inanılmaz bir hukuk mücadelesi ve bir arsaya sahip olma mücadelesi var. Bunu en sonunda 14. yılda elde ettiler. Şimdi geldik orada nasıl evler yapılacak? İşte şehir plancıları, hukukçular, sosyologlar, vesaireler hepsi bir atölyede, Umut Atölyesinde bir araya geldiler ve o çalışmayı yürütüyorlar. Bunu şuna bağlamak istiyorum: Ak Partinin yarattığı bir hayal var. Hemen bir soru sormak istiyorum: 8 Haziran tarihinde diyelim ki iktidar değişti ve başka bir parti geldi. İsmi hiç önemli değil gelecek partinin, farklı olacağını düşüneniniz var mı? Yani özellikle kentin yağmalanması, kentten rant elde edilme, demek ki bizim işimiz siyasilere pek fazla olmuyor. Bir kere insanlarımızı ikna etmek zorundayız, halkı ikna etmek zorundayız. Burada da biraz iyi örneklerin peşinde koşmak gerekiyor.

Ayrıca kişisel kanaatim sokağa da hiç bırakmamamız gerekiyor. Yani Anayasa meselesinde sokak, bilmem ne falan filan, yani bunun için illa ki Taksim Meydanında toplanmamız gerekmiyor. Çünkü orası başka bir alan oldu ve bizi de halktan kopartan, mesela ben 1 Mayıs konusunda tamamen kişisel kanaatimdir, farklı fikirlere de son derece saygı duyuyorum, ama 1 Mayıs konusunda Taksim'de bir mücadele yürütmek yerine belirlenmiş alanlarda 100 000 kişiyi topluyorsak bunun için uğraşmak bana çok daha anlamlı geliyor. Çünkü öbür tarafta belli, kopuyoruz insanlarımızdan, kendi hemşerilerimizden de kopuyoruz. O nedenle yapmak, yaptırmamak meselesinde birazcık sanki ezber bozan bazı hareketlere ihtiyacımız var. Bugüne kadar çok alışkın olduğumuz, çok da yapmayı sevdiğimiz, benimsediğimiz, yani özel olarak tekrar altını çiziyorum, sokağa çıkarken bile veya sokağı terk etmezken bile bunun nasıl olması gerektiğini çok iyi düşünüp, çok iyi planlayıp ilerleyebiliriz. Örnekleri arttırmak mümkün, ama maalesef ki Türkiye'de özellikle siyasi partiler cephesine baktığımız zaman ciddi bir sanayileşme, gelişme, büyüme üzerine edebiyatlar ve birbiriyle yarışan projeler görüyoruz. İşte Kılıçdaroğlu'nun son açıklamaları veya ekonomi uzmanlarından, danışmanlarından yapılan son açıklama bilmiyorum biliyor musunuz, ama mesela Diyarbakır'da Kırklardağı hikâyesi ciddi bir konudur ve onu da incelemekte, araştırmakta yarar var. Hevsel bahçeleriyle ilgili oradaki alan yönetiminin yöneticilerinin hazırladıkları bir rapor var. Şahane bir rapor, çok tavsiye ederim. Bilen arkadaşlar mutlaka vardır; önerdikleri çözümler, yani biz çoğalmadan herhangi bir sorunumuzu çözmemiz mümkün değildir kanaatindeyim. Bunun da yollarını biraz ezber bozarak bulmamız lazım. Yani birbirini tekrar eden şeylerden vazgeçmemiz gerekiyor diye düşünüyorum. Buyurun efendim.

SALONDAN- Ben konuya şuradan yaklaşmak istiyorum: Bugünkü güncel konu 1915 olayları mesela, resmi tarih görüşü, yani bizim beyinlerimizi

gerçekten, kitlelerin beyinlerini yıkıyorlar. Bu uzun bir eğitim süreciyle yıkıyor. Gerçeklerin farkına varması insanların belki zor. Tamam, Osmanlı İmparatorluğu dağıldı, ama burada yaşayan Ermeniler ve Rumlar 3000-4000 yıllık tarihi vardı, yerleri vardı, mekanları vardı. İlk tarih süreç sonucunda onların mal varlıklarına el konuldu mesela, yani kuruluştan itibaren gelen bir problemlı yapı var bence Türkiye’de, yani bu talan, yağma kültürü oturmuş. Bu büyük şehirler de oluşturulurken aynı talan ve yağma kültürü devam etti diye düşünüyorum benim edinebildiğim izlenim, şimdi siyasete kitlelerin katılması da mümkün olmuyor Türkiye’de. Bugün kitleler, yani bir aracı sınıf var siyasette ve bu aracı sınıf bütün partilerde ekonomik gücüyle ön plana geçiyor sürekli, yani halkın, sıradan vatandaşın siyasete katılması ne kadar mümkün? Üretenler gerçekten yönetime katılabiliyor mu? Evet, değişen bu kapitalizmin gelişmesiyle birlikte herkesin zengin olma arzularının beyinlerde oluşturduğu bir hayal var, bir hayal dünyası var. Herkes ileri geçmek istiyor, zengin olmak istiyor, ama gerçekten bence Türkiye’nin sorunları da ağırlaşıyor. Türkiye’nin, daha doğrusu insanların bu aşamadan sonra kendi kendileriyle yüzleşmesi gerekiyor diye düşünüyorum.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler.

MERİÇ DEMİR- Erbatur Hocam, bu ırkçılık ve birlikte yaşamak meselesiyle ilgili ufak tefek bir şeyler katmak istiyorum. Ben doğma büyüme Ortaköylüyüm. Hani benim bütün ailem, ailemin ailesi, bütün sülalem de Ortaköylüdür. Elimi-kolumu sallaya sallaya kimliksiz ve parasız gezsem, hani benim tanımadığım insanlar beni bilirler ailenin kökünden dolayı ve hani o mahallelilik şeyi de kısmen hâlâ bir şekilde barınıyordu. Çünkü oradaki insanlar hâlâ çok uzun zamanlardır orada yaşamaya devam eden de bir kitle var, ama şimdi şöyle bir şey var: Bir kere benim hatırladığım -ki 30 seneden bahsediyoruz- mesela, Ortaköy’ü Ulus’a bağlayan yolu düşünün, benim

babaannem oralara çıkar, pazı toplamaya falan giderdi. Şimdi adım atılacak yer yok ve bu mesela, Araplar meselesinde bunu o kadar geniş bir boyutta düşünmek gerekiyor ki şimdi basit matematikle benim 250 yıl boyunca durmaksızın çalışıp hiç harcamadığım bir parayla ancak o alandaki inşaatta ev satın alabilir ve orada yaşayabilirim. Dolayısıyla öyle bir inşaat ve şey durumu var ki orada adım atılacak yer yok ve son derece lüks konutlar ve oturanların büyük bir kısmı da yabancılar. Dolayısıyla mesela, Ortaköy hakkında şöyle bir şey var ki bu da yadsınamaz: Bununla beraber olarak çünkü sahile gittiğiniz zaman orada içeceğiniz bir bardak çayın fiyatı da yükseldi, çünkü ödeyecek kişi sayısı ve kitlesi farklı, dolayısıyla kişi başına düşen denize yanaşacağınız alanın paylaşma şeyi de bitti. Mesela, şöyle bir söylem var: Araplardan şu anda gerçekten Ortaköy iskelede denizi göremiyorsunuz, ama bunu anlatırken de evet, Araplar diyorsunuz ya da işte Ortaköy Sinagogunun cemaatinin arkada oluşturduğu Yahudilerin genellikle oturduğu sitelerden bahsediyorsunuz. Bunları tanımlamak için bu kelimeleri kullanıyorsunuz ister istemez, fakat diğer taraftan bu gelirin dağılımındaki açık ara farklılıklarla tam olarak neyi yaşayacağımız sorusu da ortaya çıkıyor. Beraber çay mı içeceğiz tam olarak ya da beraber aynı sitelerde oturabilecek miyiz, aynı mekanlarda paylaşabilecek miyiz, aynı apartmanlarda oturabilecek miyiz ya da aynı denize bakabilecek miyiz birbirinizin sırtından, sırtından şeklinde? Hani bunun adının benim mesela şahsen ırkçılıkla falan alakam yok, ama ben de bunu böyle ifade ediyorum. Çünkü hatırladığım şeyi deneyimleyemiyorum. Bu hafıza kaybı oldu. Yani adının sadece ırkçılık olmasına gerek de yok, böyle bir gerçeklik var. Bu kadar yabancıнын geldiği ve konut ediniminde gerçekten belki de birçoğumuzun bu salonda oturan yaşayamayacağı koşullarda yaşadığı bir şeyde biz tam olarak neyi beraber yaşayacağız, paylaşacağız? Su ve zeytinyağı gibi ayrılmışken bu ekonomik koşullarda beraber neyi yaşayacağımızı ben bir taraftan tartışmak

isterim.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Önce Murat Hocanın yanındaki arkadaşına verelim.

GÜRKAN AKGÜN- Şimdi bu İstanbul'da birlikte yaşam aslında kendi hayatıma yönelince tam cık oturuyor. 2000'li yılların başında gelip, İstanbul'da birlikte yaşam, bir şekilde yaşam kurmaya çalışıyorum. Şimdi birlikte yaşam, bir arada yaşam gerekli midir meselesinde aslında İstanbul çok kıymetli bir şehir ve bence gerekli de bir mesele. Çünkü hem kişisel olarak, hem toplumsal bir gelişim kaydedebilmemiz için bizim birbirimize ihtiyacımız var, birbirimizden taleplerimiz var. Ancak bu şekilde kendimizi gerçekleştirme olanağı bulabiliyoruz. Bu birlikte yaşamı kurmamız lazım ki bizi ayrıştıran ırkçılık gibi meseleyi aşabilelim. Muhtemelen ben Trabzon'dan geldim İstanbul'a, Trabzon'da yaşamaya devam etseydim bir miktar Kürtlerle temas olmayacaktı ve bu Kürt sorununa yaklaşımım başka olacaktı, onunla bir şekilde yaşam kuramayacaktık. Muhtemelen bir gecekondulu alanına gidip, bir gecekondulu mahallesinin nasıl kurulduğunu temas etmediğim için öğrenemeyecektim ve bu benim bir meselem haline gelmeyecekti. Dolayısıyla İstanbul belki yıllardan beri bize bir birlikte yaşama iyisiyle, kötüsüyle ortaya koyabiliyor, bunun imkânını veriyor, kavga, gürültüyle veriyor, ama bu çok da geliştirici bir şey, bu kıymetli bir şey, buna çok da ihtiyacımız var. Biz bu birlikte yaşamı belki 2005 yılından beri Taksim'e 1 Mayıs için çıkmak için mücadele vermeseydik, kavga, gürültüyle kafamız, gözümüz yarılmasaydı ve Taksim mücadelesini kazanıp tekrar kapatılmasaydı Taksim Gezi'yi yaşamayacaktık. Onu birlikte yaşayarak, hiç tanımadığımız insanlarla dayanışma içerisinde kol kola mücadele vererek kazandık. Dolayısıyla bu dayanışma kültürünün, bir arada yaşama kültürünün savunulması gerekli ve bu belki mekansal üretim planlama açısından baktığımız zaman bunun tek yol açacağı kanalları da birlikte

mekansal üretim ve bu kamusal alanların üretilmesi, paylaşılmasıyla mümkün diyeyim, sözüm Murat Hocanın.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- İki konuda kısa kısa bir şeyler söylemeye çalışacağım. Birincisi, bu ırkçılık meselesiyle ilgili Erbatur'un söylediği şey kısmen katıldığım, kısmen katılmadığım bir şey. Yani ben ırkçılığın mesela Türkiye toplumunda henüz hakikaten toplumsallaşmadığı ve siyasallaşmadığı düşüncesine katılırım, ama ırkçılığın her yerde olduğu düşüncesine de katılırım bireysel anlamda, yani Ermenilere karşı ırkçı mıdır bu toplum? İrkçidir bayağı, ama Hrant Dink öldüğündeki topluluğu da hatırlayın mesela, yani bireysel olarak sağında, solunda Ermenilere laf ederek yaşayan bir sürü insan da vardı o yürüyüşün içerisinde, yani gündelik hayatın içindeki bu mesela, kadına yönelik şiddet meselesinde olduğu gibi bir durum var aslında. Yani bunun toplumsallaşması ve siyasallaşmasının söz konusu bence olmadığı, bireysel olanın ama çok yaygın olduğu bir durum var. Şimdi Mehmet Hocanın orada altını çizmeye çalıştığı bir şey vardı bakın, Almanya'da doğdum, 30 küsur sene Almanya'da yaşadım, bütün eğitimimi, öğretimimi orada tamamladım, araştırmacıliğime orada başladım dedi ve Mehmet Hoca Almanya'da ırkçılığı çalıştı. Şimdi Almanya'daki Nazizm mesela Türkiye'deki durumla karşılaştırdığınızda buna ırkçılığın toplumsallaştığı veya siyasallaştığı sonucuna varmak mümkün değil mesela ve orada Mehmet Hoca bir şeye daha dikkat çekti: *"Bazı kavramların her yerde her şekilde konuşulması yarardan çok zarardır"* dedi mesela, yani ırkçılıktan sonra yabancı düşmanlığı, yabancıya alışık olmama hali, farklı olana alışık olmama hali filan daha doğru geliyor bana doğrusunu isterseniz. Suriye'de geçen gün, Şanlıurfa'da iki gün önce bir şey oldu hatırlayın, adamın penceresi açık, üstü çıplak evin içerisinde, toplumsal bir patlama yaşandı. Bu aslında Suriyeli olduğu için, yabancı olduğu içinden ziyade

bana göre farklı olduğu içindi, farklı bir şey yaptığı için yaşanan bir şeydi. Hani tabii benim şahsi yorumumdur bu, bir anda da tabii dünya tarihi var orada, ırkçılığın o kadar şiddetli yaşandığı haller gördük ki burada yaşanana ırkçılık demek dolayısıyla bana biraz zorlamak, henüz oluşmamış olana oluşmuş şeyi yapmak geliyor. Orada Mehmet Hocanın bir de olumlu bir şeyi vardı. İşin olumlu tarafı olarak sundu bunu zaten, yani olumlu tarafı olarak sunarken de şöyle demek istedi bana göre benim anladığım kadarıyla: Önümüzde bir fırsat var demek istedi. Biz bu politikaları bu zaman diliminde oturacağız, tartışacağız. Bunun ne kadar açık, ne kadar kapsayıcı, ne kadar herkese değer şekilde yaparsak burada ırkçılık oluşmaz demek istedi benim gördüğüm, duyduğum, anladığım. Şimdi birinci mesele oydu söylemek istediğim.

İkinci mesele: Nasıl birlikte yaşayacağız? Bunu da hani bu kadar dünyada çok fazla sayıda kozmopolit topluluk var. Bir Amerika başta olmak üzere gidin Londra acayip kozmopolit bir kenttir mesela, Paris'e gidin, aynı şeyi görürsünüz, çok fazla örnek alabileceğimiz şey var. Bizden çok önce göçmen meselesini tartışmış, konuşmuş ve sonuçlara götürmüş örnek var. Aynı şekilde bizden çok daha önce kendi içerisindeki etnik ayrılıkları bir şekilde çözümlemiş örnek var. Yani yapacağımız aslında tarihi öğrenmek adına çok iyi incelemektir burada, öğrenmeye çalışmaktır. Ne oldu, ne bitti buralarda, bunlar nasıl çözümlendi, çözümlenemediyse nerelerde tıkanıyor ve bunun üstüne nasıl gideceğimizi bulmaktır diye düşünüyorum. Onun için hani aslında bizim çok geç yaşamaya başlayacağımız -daha tam başladığımızı da düşünmüyorum ben- 3 sene sonra, 5 sene sonra Suriyeliler burada kalıcı olmaya başladığında bunun tırmanmaya başladığını, bizim işlerimizi alıyorsunuz, bizim evlerimizi alıyorsunuz muhabbetinin o zaman çok daha mesela toplumsallaşacağını düşünüyorum. Bu buraya gelmeden önce devletin, yerel yönetimlerin, üniversitenin, sivil toplumun yapabileceği çok şey var. Bunun buraya gelmesine müsaade etmeme ihtimali

var. Çok çok iyi bir güçle çalışmak lazım tabii.

Bir de siz bir laf ettiniz “*halkı ikna etmek*” diye, oraya takıldım. Yani halkı ikna etmek diye bir şey aslında yok. Düzcelilerle olan mesele şöyle bir mesele: Düzcelilerin bir gerçekliği var. Bu insanlar deprem yaşamışlar, kiracılar. Devlet de bunlara depremden sonra ev sahibi olanlar gibi ev vermemiş. Ortada çok can yakan bir mesele var onlar için, evlerini de kaybetmişler bu arada, kurulu düzenleri gitmiş, bir sürü para kaybetmişler ve karşılığında hiçbir şey alamamış durumdadılar. Şimdi bu can yakan mesele onların gerçekliği, o gerçeklikle aslında hak mücadelesini bir şekilde buluşturduğunuzda o insanlar yürümeye devam ediyorlar bunun üzerinden. Hani ikna olmak, iddia etmek gibi bir durum yok, bütün mesele verilen mücadelenin insanların gerçeklikleriyle ilişkili olması. Biz şimdi şöyle bir şey dediğimizde, üçüncü köprü yapılacak, ekolojik açıdan İstanbul’un sonu gelecek dediğimizde Sarıyer’de yaşayan insanın gerçekliğiyle örtüşmüyor bu durum. Hani oturun, onunla bilmem kaç saat mesai yapın, ikna edemiyorsunuz bu konuda, çünkü onun hayatındaki mesele bu değil. Onun hayatındaki mesele üç saat sonrası, beş saat sonrası kendi çocuğunun durumu, vesairesi. Onun gerçekliğiyle örtüşecek şekilde tercüme etmemiz gerekiyor ki o zaman da inanılmaz şeylerle karşılaşıyorsunuz hakikaten, bir sahiplenmeyle karşılaşıyorsunuz ve bu arada karşılıklı öğrendiğiniz de bir şey yaşıyorsunuz. Sadece gidip onları öğretmek, bilinçlendirmek, ikna etmek üzerinden kurulan şey tam tersine çok karşılıklı bir şey haline geliyor ve bir gerçeklik üzerine oturduğu için de sahipleniliyor, sürdürülebiliyor, uzun süreli olabiliyor.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Önce ilk arkadaşımıza verelim.

ERHAN KURTARIR- Az önce Gürkan Bey söylüyordu, o da merkezdendir, biz şubedeniz. Bizim Şehir Plancıları Odasının Genel Merkezde de görevli arkadaşımız, şimdi biz aslında bir formülü de yakalamaya başladık galiba bu birlikte yaşam meselesinde. Çünkü hem Gürkan değindi, hem de

Murat Hoca değindiler, tanış olma hali, yani birbirini tanımaya bařladıķça aslında o tanımayan insanın gösterdiği o dışlayıcı, ayrıştırıcı refleksin yok olmaya başladığının çokça örneğini biliyoruz. Hepimiz yaşamışızdır hayatımızda, yani bir kültürel grubu, bir başka etnik grubu, bir başka kişi tanımadığınız sürece onunla ilgili önyargıları kafanızda, zihninizde kurarsınız, kurarsınız, bunlarla ilgili birtakım belki savunma, belki güvenlik anlayışına dayalı birtakım örgüler örmeye başlarsınız, ama onunla tanıştığınızda ya, siz de bizim gibimişsiniz demeye başladığınız an işte o şeyleri yıkmışsınız demektir o duvarları ya da o bariyerleri. İşte o bizim belki birlikte yaşam formülümüzün içinde gizli olduğu ana formül bu belki de, biraz biz bu toplantıyı işte mutfağında kafa yorarken nasıl bir başlıkla, nasıl bir temayla bir araya gelelim diye düşünürken altını çizmeye çalıştığımız konulardan biri de buydu. Çünkü kentin görünmeyen bir sürü farklı alt grubu var. Hepimiz bir İstanbullu miti üzerinden konuşuyoruz, ama bu İstanbul'u İstanbul yapan bir sürü alt grup, alt değer kümesi var. İşte onları biraz görünür hale getirmek belki de bu toplantının gayelerinden biriydi. Suriyeliler meselesine de biraz böyle değinelim demiştik zaten, mülteciler meselesine, çünkü biz hâlâ onları sayısal olarak biliyoruz, kişi olarak tanımıyoruz. Almanya'da zamanında bizim işçi göçüyle gidenlerimiz için çok güzel bir söz vardır, çok meşhur olmuştur: *"Biz aslında işçileri çağırdık, ama insanlar gelmiş"* diyor bir düşünür. Bu çok önemli bir saptamadır, biz sadece sayılardan bahsediyoruz. Suriyeliler diyoruz, işte 2.000.000, 1.500.000'di, ondan önce 1.000 000'du, vesaireydi, ama kişi olarak kimdir bunlar dediğimizde bilmiyoruz aslında, tanımıyoruz. Bir tek bildiğimiz nokta var, o da siyasi elitin bir şekilde mutfağı ve önümüze sunduğu birtakım inanç kümeleri ayrışmalarını biliyoruz. Bir kısım Nusayri diyoruz, bir kısım Sünni diyoruz, vesaire, ama kişi olarak, değer olarak bu insanları çok da tanımıyoruz. Belki tanıdığımız noktada toplumda birtakım oluşmuş önyargıları aşmak için de bir şans yakalamış

olacağız. Ben bu anlamda Murat Hocanın da belirttiği, yani Mehmet Hocanın konuşmasına atıfla söylediği bu ülkede hâlâ ırkçılık kurumsallaşmadı ya da toplumsallaşmadı meselesine bu anlamda katılıyorum. Çünkü bu tanışarak birtakım önyargıları yıkma meselesine güveniyorum çünkü bu toplumda, temel değer olarak belki birlikte yaşam formülü olarak bunu korumamız ve geliştirmemiz gerektiğini düşünüyorum.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Erbatır.

AYŞE YIKICI- Herkese iyi akşamlar. Şehir Plancıları Odası İstanbul Şube. Ben Antakyalıyım. Biliyorsunuz, herkesin eminim bu ifadeyi bildiğine: Medeniyetler beşiği olarak isimlendirilen bir kenttir Hatay, ama aslında baktığınızda benim çocukluğumdan -doğma büyüme oralıyım- edindiğim bir deneyim var. Aslında bir öğreti vardır. Alevilerden alışveriş yapılmaz ya da Süryanilerin gittiği kafelerde oturulmaz. Ne kadar aslında medeni bir kent olarak pazarlanmaya çalışılan bir şehir olsa da ben aslında ırkçılığın içinde büyümüşüm. İrkçı söylemlerle birlikte büyümüşüm. Bunu da aslında İstanbul'a geldiğimde bu birlikte yaşam ifadesi altına alabilirim, o zaman fark ettim. İnsanların Alevi olarak tanımlanması, Arap olarak tanımlanması ya da Hıristiyan olarak, yani insanı insan olarak tanımlama ihtiyacına ben burada eriştim aslında baktığınızda, yani İstanbul'a ilk geldiğimde hâlâ başıma gelir, Hataylıyım dediğimde ilk soru bana Arap mısınız? Yani aslında nasıl bir insan olduğumla kimse ilgilenmiyor. Baktığınızda sadece kökenimle ilgileniyorlar, ama beni tanımlayan şey ne Türk olmam, ne Kürt olmam, ne Alevi olmam ya da başka hiçbir şey ya da ne de cinsiyetim. Baktığınızda toplumda kadın olarak zaten bu ırkçılık dediğimiz şeye, ayrımcılık, pozitif deniliyor kimi zaman, ama birçok alanda biz bunu yaşıyoruz baktığınızda ve ben büyürken de böyle büyümüşüm. Aslında insan varmış sadece, bunu burada birlikte yaşayarak öğrenmişim. Hatta ben Gezi zamanında da şunu fark ettim: Ben birazcık milliyetçilik duygularını

içinde barındıran bir insandım. Kürtleri ya da dağa çıkan Kürtleri hiçbir zaman anlayamamıştım, ama Gezi'nin ilk günlerinde şunu söylediğimi hatırlıyorum: Ben ilk defa öteki oldum, ilk defa öteki olanları anlamaya başladım. Bence zaten birlikte yaşamın yanında öteki olabilme ya da öteki empati yapabilmeyi geliştirebilirsek, o birlikte yaşam ve biraz önce Erhan Hocamın bahsettiği umutlu cümleleri kurabiliriz diye düşünüyorum. Çünkü ben böyle büyümedim, ama burada birlikte yaşayarak bu umutlara sahip oldum. Öteki olmak da gerçekten son derece önemli, bunun da altını çizmek istiyorum.

ERBATUR ÇAVUŞOĞLU- Irkçılık meselesinde çok hassas davranmamız gerektiğini düşünüyorum. Irkçılıkla milliyetçilik arasındaki sınır çok belirsizdir çoğu kez, mesela bu önümüzdeki seçimlerde barajı geçmesi beklenen dört partinin hangisi milliyetçi değildir diye sorsam bir şey diyemeyeceğiz. Hepsi kendince bir milliyetçilik vurgusu yapıyor. Dolayısıyla bu kadar çok milliyetçiliğin önemli olduğu, milliyetçiliğin temel bir kimlik haline geldiği bir yerde ırkçılığın olmaması zaten mümkün değil, ama biz yakıştıramadığımızdan kendimize ırkçı değiliz diyoruz tıpkı şey gibi, aslında homofobik bir toplumuz. Bu net, ama bunu yakıştıramadığımızdan söylemiyoruz. Bir miktar temkinli olalım derken mesela, bu tanış olmak yetmez. Tanış olursunuz, ama yüzleşmeniz lazım. Bu toplumun temel sorunu bence olayların üzerini örtüp geçme meselesidir. Ermenilerle yüzleşmezseniz, Alevilerle yüzleşmezseniz, Kürtlerle yüzleşmezseniz, Rumlarla yüzleşmezseniz, başkasıyla yüzleşmezseniz o zaman böyle birlikte yaşayalım, tanışalım, idare edelim durumu samimi hal gelmiyor bana. Ben oturduğum ev 100 küsur yaşında bir ev, muhtemelen bir Rum mimar tarafından yapılmış. Orada oturuyor olmaktan utanç duyuyorum, duymalıyım da. İstanbul'da yaşamaktan da utanç duymalıyız. Bu utanç duymalıyız hadi geri verelim anlamında değil, sadece bu hicap duygusuyla yaşamak daha onurlu bir şeydir anlamında söylemek istiyorum. Irkçı değiliz demek çok kolay olur, elbette

bu toplum zaten değil, bu salondakiler mutlaka değil, ama Türkiye toplumu ırkçı değildir demek çok tuhaf geliyor. Mesela, ben Fenerbaheliyim, Fenerbahçe futbol takımının kaptanı ırkçı söylemlerden dolayı yargılanıyor. Sonra Trabzon'da yapılan bu saldırıdan sonra Fenerbahçe'nin resmi basın sözcüsü açıklamasında Şöyle diyor: *"Biz zenci değiliz, niye bize saldırıyorlar"* Şimdi böyle bir ırkçılığın mesele olduğu bir toplumda anında görevden alınır bu tür insanlar, bizdeyse hani böyle normal, evet işte adam zaten futboldaki kırolar konuşuyor deyip, örtbas edip geçiyoruz, ama bu daha sonra çeşitli linç kültürlerine evrilmesine yol açıyor. Bence tam da temkinli olmamız gereken yer böyle bir yer, ırkçılık her an ortaya çıkabilir, her an toplumsallaŐabilir. Çünkü bu ülke zor bir ülke, bu kent zor bir Şehir, burada yaşamak zaten çok yeterince travmatize edici, dolayısıyla insanlar öfkelerini, iŐsizliklerini, yoksulluklarını çok kolay baŐkalarına ynlendirebiliyorlar. Şiddet eğilimli bir topluma dnŐebiliyoruz, Şiddetin bu kadar yaygın olduğu bir yerde de linç kültürü ırkçılık gibi de tezahür edebilir ki ediyor da, onun için ben ısrarcı olacağım bu ırkçılık meselesinde, ama dediğim gibi burada uzlaŐmak zorunda değiliz.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. ırkçılığa mı devam edeceksiniz? Çok fazla fikirler olgunlaŐtı çünkü, tamam.

SALONDAN- çok kısa, hani kamunun rolü açısından ben yine değineceğim. Antalya Serik'te bir mülki amir galiba Şey yapmış, değil mi? Halkımızın hassasiyetleri var meselesi, Şimdi bu hassasiyet çizgisi nerede, o hassasiyet, halkımızın hassasiyet dediği Şey aslında bir ayrımcılık, yani o Serik'te Kürtleri istemiyoruz dediği Şey hani ayrımcılık. Bu anlamıyla kamunun buradaki birlikte yaşam meselesindeki en Şey, birlikte hani sadece bu mesele de değil aslında, diğer kentteki hizmetler ve uygulamaların da yönetimi konusunda kamunun buradaki rolüne ilişkin bir sorgulama yapmak gerekiyor. Burada kamunun aslında ayrımcılığı yaptığı ya da yol verdiğini görüyoruz. Ben

bu tartışmadan en hayırlı çıkacak Şeylerden bir tanesi acilen bir ayrımcılık yasası, yani bunun bir suç olduğu, ayrımcılığın bir suç olduğu, bu sadece etnik inanç grupları açısından değil, cinsiyet, homofobi meselesinde Erbatur söyledi ya da Şekil, kıyafet, görünüş, beden, ölçü, bütün bunların hepsiyle bunun acilen gerektiği çok açık ve net.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Akif.

AKİF BURAK ATLAR- Teşekkür ederim. İrkılığın toplumsallaşmadığı fikrine böyle oh ne güzel diye bakabiliyorken, aslında sonra Erbatur Hocamız teki tarafa çekince evet ya, o kadar da kendimizi koyuvermeyelim noktasına geldim. nce oraya hak verdim, sonra oraya hak verdim, arada gittim geldim. Tam arada çünkü gerçekten de çok enteresan, yani ben 35 yaşındayım, hatırladığım çok mantiken çelişen gerçekler var. Mesela, uzun saçlı olduğunuz için eve dayak yemeden dndğnze şkrediyordunuz, ama televizyonda devlet kanalında uzun saçlı bir adam vardı, Barış Manço vardı, herkes onu seyrediyordu ya da cinsel özgürlük tabuydu. Hâlâ daha tabu, fakat Zeki Müren vardı devlet kanalında, herkes onu seviyordu, onu dinliyordu ya da çok yakın, daha yakın döneme geledim. Bugün televizyonda vokal yarışmaları yapıyor kimin sesi daha güzel diye, herkes Ahmet Kaya şarkısı seçiyor, repertuarına alıyor, fakat 10 sene önce Ahmet Kaya bir sokak, yani evde bile belki gizli dinliyordunuz. Bir radyo kanalında, televizyonda Ahmet Kaya dinlemeniz bile mümkün değildi. 10 senede bu nasıl mümkün oldu? Açıkçası bu anlamda birlikte yaşam deyince tolerans, kabul, tahammül gibi belki anahtar kelimeleri bulabiliyoruz, ama bunlar maalesef çok kolay manipüle edilebiliyor. Devlet, en başta devlet olmak üzere medyanın gücünü hepimiz biliyoruz. O anlamda bir nefret de ortaya koyuyoruz. Gene aklıma geldiğinde, işte takım otobüsüne saldırdı, Taksim meydanında yine yıllar önce iki İngiliz futbol taraftarı bıçaklanarak öldürülürken ana akım tu size diye en ırkçı spor manşetlerinden

birini atarken, bugün o başlığı atan gazeteci Yılmaz Özdil hâlâ alkışlanıyor. Fakat böyle nefret suçları var gazetecilik kariyerinde ve çok aklıma gelen bir örnek futbol üzerinden çağrışım yaptı. Fakat olağanüstü kötü örnekleri de var, bir nefret aslında, bu bazen tuttuğunuz takımla ilgili olabilir, bazen doğduğunuz, büyüdüğünüz coğrafyayla, etnik kimliğinizle, inanç bayrağınızla, inanç kanalınızla olabilir. Karşınızda hemen belirgin bir nefret bulabilirsiniz. Kadın şiddeti, kadın cinayetleri yıllardır çok önemli bir problemi Türkiye'nin ve bu coğrafyanın, ama bunu bu kadar gündeme getirip, bu konuda gerçekten sert bir duruş sergilemek için illa Özgecan Aslan cinayetindeki gibi bir hunharca örneğinin mi gerçekleşmesi gerekiyor? Diğerleri üçüncü sayfa haberi olarak kalırken o şiddetin uygulanış biçimindeki o canavarlık boyutu mu, o hunharlık boyutu mu bizi kendimize getirecek? Bu anlamda bence en ufak örneğinden en hunhar örneği, buna tahammül gösterilmemesi adına biraz daha elimizden geleni yapmamız bu yasal yöntemlerle mi olacak? Şimdi yeni bir kamusal alanımız var. İşte sabahtan beri bize eşlik eden Twitter, belki mekanı konuşurken sosyal medyayı da konuşmak lazım, orada da birlikte yaşamı ele almak lazım belki. Sonuçta Gezi Parkı açılıp kapanması gibi şimdi Twitter'ın, You Tube'un da açılıp kapandığı günlere geliyoruz. Toparlamaya çalışayım, zor konular, ama gerçekten Ermeni üzerinden mesela, İstanbul'da gelip mesela, Eskişehir'de Ermeni yoktu. Ben de Eskişehir'de büyüdüm, ama İstanbul'a gelip belki birlikte yaşıyorsunuz. Şu an ben Kurtuluş'ta türlü etnik kimliklerle bir arada yaşayabiliyorum, ama Eskişehir için, Hataylı için, Trabzonlu için o hâlâ belki koca bir soru işareti, burada biraz devlet politikalarının maalesef ana akım medyanın da yönlendirici, olumsuz yönde yönlendirici politikaları var ve bunu aslında değiştirebiliyor olmak lazım.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler.

AYŞEGÜL ÖZBAKIR- Tam bu Akifin bahsettiği yeni nesil kamusal

mekanlardaki eşitsizlik meselesine de bir bakmak lazım, ufak böyle bir görüş bildirecektim, çok denk geldi. Aslında ayrışmada tarif edilen yeni türler, yeni tipler de var. Her ne kadar biz planlama camiasında bunları henüz yeni yeni duyuyor ve çalışıyor olsak da belli bir zamandan beri yaklaşık 10-15 yıldan beri sayısal uçurum diye adlandırılan, sayısal bölünme, sayısal ayrışma diye de tarif edilen yeni bir ayrışma türü var aslında ve bunların büyük bir kısmı da aslında kentlerde yaşayan bireylerin bilgi ve iletişim teknolojileri, yani bilgi ekonomisi döneminde gerçekleşen bu ürününe erişilebilirliğini ve bunun kullanımındaki faydalandığı ya da faydalanamadığı eşitsizlikleri içeren bir kavram halinde ele alınıyor. Özellikle de bizim birkaç sene önce yapmış olduğumuz bir çalışmadan çok hızlıca örnek vereceğim. Örneğin, yaklaşık 1 200 hane halkı bireyiyle yapmış olduğumuz bir anket çalışması, İstanbul'da yapıldı bu anket ve gerek kent merkezindeki ilçelerden, gerekse çeperlerdeki ilçelerden farklı sosyoekonomik statüye, hatta seçmen profiline sahip olan bireyler üzerinde yaptığımız bir çalışmaydı ve bu çalışmada o kadar ilginç bulgular elde ettik ki dünya literatürüyle karşılaştırdığımızdaki sonuçlardan büyük bir fark var. Bizim ülkemize özgü bir sonuç bu, enformel sektörde çalıştığını bildiğimiz ve öyle olduğunu zaten hane halkı anketinde söyleyen, çalıştığı sektörü de ifade eden bireyler, işte hane halkı ortalama büyüklüğünün 5-6 civarında olduğu, mendil satarak sokaklarda geçimini sağlayan çocuklarının, 8, 9, 10 yaşlarındaki çocukların böyle hanelerden en üst profile kadar bir örnekleme ve bizim en çok ilgimizi çeken şey şu oldu Türkiye'de: Bunu dünyadaki gelişmiş ülkelerin örneklerindeki anket çalışmaları ve bilimsel çalışmada yakalayamıyorsunuz çünkü. Mendil satan çocuklar dahil olmak üzere her bir bireyin kalitesi, telefonun modeli, içinde kullandığı uygulamalar, vesaireden bağımsız bir şey en aşağı her bireyde minimum bir cep telefonu var. Hatta model düştükçe, modelin kalitesi düştükçe kimi zaman bunlar iki tane cep telefonuna falan çıkabiliyor. Mendil

satan bir çocuktan bahsediyoruz. Şimdi bu başka bir konu, tabii bu teknolojilerin ekonomiyeye ve bu bireylerin yaşam standardını geliştirmeye yönelik veya onları elde etme, bunları nasıl kullandığı, özellikle de bu mecralarda kendilerini nasıl ifade edebildikleri meselesi esas mesele, bunları nasıl satın alabildikleri, gelirlerinin buna yetip yetmiyor olması, bunları kullanabilmek için gerekli olan gelir, vesaire dahil ve özellikle de burayı nasıl kullandıkları, bu konuda çok ciddi bir problem var ki hiçbir şekilde bu cihazlara ve buna bağlı olan birçok cihaz, sadece bunlara değil, bunlara sahip olmakla beraber düşük kaliteli de olmuş olsa kendilerine bir surplus, bir değer, katma değer katacak türde kullanmıyor ve kullanmayı bilemiyor olmaları. Anneleri dahil olmak üzere bir cep telefonuna sahip en aşağı minimum, dolayısıyla bir ortalama 5 olan bir hane halkında en aşağı 5 tane cep telefonun olması, ama bunların faturalarını borçlanarak veya o gün mendil satarak aldığı gelirin bir kısmını ona vermek isteğini bulunduruyor olması, ama aynı şekil, yani fiziksel erişimde hiçbir sıkıntı yok, neredeyse görüyoruz ya bu Türkcell'in reklamlarında, herkes erişebiliyor. Evet, herkeste bu teknoloji var, ama bir, ne o teknolojiyi kendisinin ürettiği bir ülkede aslında yaşıyor, ne o teknolojinin ürettiği bir bilgiyi, içeriği faydalı başka bir mecraya taşıyabilme altyapısı kapasitesine sahip, ne de diğer artlarından faydalanabilecek veya bilgi seviyesine gelebiliyor? Dolayısıyla bu aslında en önemli konulardan bir tanesi sanırım sizin de ifade ettiğiniz herkes telefonda yaşıyor mu acaba? En önemlisi de Gezi Parkındaki bir araya gelmede bile bunu biz görebildik. Çünkü bireylerin bunda ne kadar yaratıcı düşünce gücünü oraya nasıl kullanabildikleri, kapasiteyi nasıl geliştirebildikleri meselesi ayrışmayı çok ciddi bir şekilde bence göstermiştir ve bunun önemli olan daha ciddi boyutlarını, varyasyonlarını biz önümüzdeki dönemlerde çok daha hızlı frekans, zaman aralıklarında yaşayacağımız olması, en büyük problem sanayi devriminde yaşadığımız problemin daha logaritmik ve daha belki de yüksek hız oranlarında

bu arenada yaşanacak olması, özellikle de kentsel alanlarla ilgili yaşadığımız problemlere bir arada gelirken kullandığımız yeni kamusal mekanlar olmalarından dolayı böyle bir ayrışma da var.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Evet arkadaşlar, mikrofona söyler misin lütfen?

SALONDAN- Sanayi devrimi, bilgi toplumu karşılaştırmasında hocamın oradan bakınca, hani gecekonduların bir devrimci alan olarak tarif edersek o dönem açısından yeni devrimci gecekondularımız aslında diyebiliriz.

GÜRHAN ERTUR- Evet, ırkçılık konusunda ben gerçi görüşmelerin yeterli olduğunu düşünüyordum, ama bir şey söylemek istiyorum. Ben bu konudaki hassasiyetimizin çok yüksek olması gerektiğine inanıyorum. Biraz evvel siz bir araştırmadan bahsettiniz, ben de bir başka araştırmadan bahsedeceğim. Farklıyla bir arada yaşamak soruluyor hane halkındakilere, o anketin sonuçları da enteresan. Buna bir ırkçılık mı denilir, başka bir şey mi denilir? Yani tanımlar üzerinde çok fazla patinaj yapmak istemiyorum, ama bu konudaki duyarlılığın yüksekliği son derece önemli. Ayrıca siyasetin buradaki etkisi de dönemsel olarak çok net olarak yansıyor, ama işte bildiğimiz bir Yahudi çocukla aynı sınıftaysak farklılığı daha rahat hissedebiliyoruz. Hassasiyetin yüksek olmasında her bakımdan fayda var, buyurun.

SALONDAN- Şöyle, aslında bu ayrımcılık, ırkçılık meselesini bir disiplin kendi alanına tercüme edip, bu konuda bir şeyler yapabilir mi? Bence yapabilir. Tırnak içerisinde işlevsel şeyler de yapabilir. Planlama disiplini açısından baktığımızda mezhebi, etnik ayrışma için yapılan çalışmalar ya da bu mekanda nasıl tercüme ediliyor, bu konuda bir şey söyleyemem, ama cinsiyet perspektifi üzerine bir şeyler söyleyebilirim. Bir kere bizim kentlerimizdeki kamusal mekan -kamusal alan demeyeceğim- kurgusu kadınlara bahşedilmiş ve sekülerliğin de

bir anlamda bu noktada inanılmaz desteklendiği, bireyin kadının kamusal mekanda âdeta izin verilip var olduğu ve bunun kurumsallaştırıldığı bir kent mekanı organizasyonumuz var. Akif'in biraz önce Özgecan örneğini verdi, onun üzerine bir yazı vardı bu kaçak üniversiteler, dolmuşlu şehirler diye bir Ömer Kanıpak yazısıydı. Ben o yazının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Ayrışma konusunda hâlâ planlama anlamında cinsiyet perspektifinden olayı değerlendiren analizlerimiz üniversitelerde yok. Mekanı cinsiyetlendiriyoruz, kesinlikle mekanı cinsiyetlendiriyoruz, ama bunu analiz etmiyoruz, planlarımıza yansıtmiyoruz, bunu mevzuatımıza yansıtmak için yeterli çabayı göstermiyoruz. İnisyatiflerimizde kadın temsilciliğinin, temsiliyet düzeyinde bir kadın varlığının ya da LGBTİ varlığının toplumsal cinsiyet politikası oluşturmakta, kent politikası oluşturmakta yeterli olduğunu düşünüyorum. Önümüzde duran inanılmaz bir erkek iktidarı ve erkeklikle ilgili sorunlardan kaynaklanan bir politika eksikliği ve bunun mekana yansıması da var. Dolayısıyla biz bunun çatışmasını da yaşıyoruz. Az önceki çelişkiyle değerlendirirsek, herkes LGBTİ yürüyüşüne, onur yürüyüşüne katılıyor. Yani binlerce insan görüyoruz ve o yürüyüşlerde planlama, mimarlık, işte mekanla ilgili bütün disiplinlerden insanların, fikir üreten insanların da o yürüyüşlerde var olduğunu görüyoruz, ama bu bizim ne eğitimimize, ne pratiğimize, ne de başka bir şeyimize yansıyor. Yani ben bunu kabul etmiyorum. Mesela, çünkü siz bir insan olarak ya da kendi sınıfsal konumunuzdan kente nasıl bir yaklaşımınız varsa sizin bir erkek olarak beni bir kadın olarak, işte bir şehir plancısı olarak, bir hoca olarak, vesaire kenti deneyimleme biçimimiz var. Sizin kendi varoluşunuzla zaten ben kadın olarak kenti deneyimliyorum ve bu deneyimim üzerine düşünmeye başladığımda, bunun üzerine üretmeye başladığımda, bunu kurcalamaya başladığımda aslında bunu okumaya başlamış oluyorum zaten. Çünkü bunu bizzat ben yaşıyorum. Burada özne olan bizleriz, cinsiyet böyle bir şey. Teşekkür ederim.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Arkadaşlar, biliyorsunuz bir müzikli gösterimiz var. Arkadaşlarımız da geldi, saat 19.00'da çok kısa sahne alacaklar. Ne yapalım? Başka söz isteyen var mı? Son bir veya iki söz, buyurun.

SALONDAN- Belki biraz katı bir eleştiri olacak, ama Türkiye'de bence faşizmin sadece rengi değişiyor. Yani ırkçılıktan biraz dinciliğe doğru evrilen bir faşizm şekli var bence.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Son.

ERHAN KURTARIR - Yani ben az önce İkbâl de bahsetmişti, sonra toplumsal cinsiyet meselesine de girdiğimizde aklıma hep İngiltere'deki iki temel yasa geldi. Özellikle bizim ihtiyacımız olan yasa İnsan Hakları Yasası, yani bu bizim planlama mevzuatında hep ihmal ettiğimiz ne yazık ki uygulamalarda da ve bunun teorisinde de ihmal ettiğimiz mesele biraz böyle okunabilir diye düşünüyorum. İnsan Hakları Yasası çünkü 1998'de İngiltere'de bu uygulamaya etki etmeye başladığında planlama mevzuatına da doğrudan etki ediyor ve planlama uygulamalarında da artık kentte kendini eşit hisseden alt kültür gruplarının varlığından bahsediyorsunuz ve bunu nasıl sağladınız diye sorduğunuzda karşınıza orada kabul edilmiş ve uygulamaya doğrudan aktarılmış İnsan Hakları Yasası ve "Health and Safety" Yasası gibi iki yasa çıkıyor. Bunlar gibi bizim mevzuatımızın da nasıl cinsiyetsiz bir hani bu mekan tasavvuru ortaya koymasına gerekiyorsa, insan hakları meselesinde de aynı şekilde hassas olması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü biz aslında doğrudan haklara müdahale eden planlar üretiyoruz ve burada ne yazık ki kazanan-kaybeden dengesizliğini hep yaratıyoruz ve sürdürüyoruz.

GÜRHAN ERTUR- Teşekkürler. Son söz.

NURAY ÇOLAK- İstanbul'da uzun süre yaşamıyorum ben aslında, İstanbul ya da başka bir yerde insanlar tanıştığında ilk sorulan soru genelde

nerelisin oluyor. Ben bu soruyu duymaktan çok koruyorum, çünkü ben nereli olduğumu bilmeyen bir insanım mesela, o kadar da çok şehir içinden neresi, yani bu sorunun soruluyor olması aslında kendi orada küçük yerlerden gelen, özellikle doğma büyüme bir yerli olan insanın orada kurduğu belli pratikler var. O pratikleri de aslında burada arıyor gibi bir durum var. Mesela, ben hiç nereliyiz diye sormam insanlara, mezhebini merak etmem. Çünkü o kadar farklı şehirlerde o kadar farklı insanlarla yaşadım ki insanın mesela, mezhebini merak edecek aşamaya gelememi zaten benim ilişkim kimseyle ya da işte orada aidiyet kuramadım. İnsanlar bir aidiyet kuruyor, o aidiyet üzerinden de karşındakini tanımlamaya çalışıyor belki. Şimdi benim kafamı kurcalayan mesela, insanlar İstanbul'a neden geliyorlar? 10.000.000 kent 14.000.000'a çıkmış İstanbul'un nüfusu 2000'den 2015'e, bizim için çok aslında olumsuzluklar içeren bir şehir, yaşarken zor, yani maliyeti olarak da zor bir şehir, çok büyüdü, insanlar sadece iş bulmak için mi geliyor? Bunun cevabını çok bilemiyorum. Bu bugün tartışılanlarla beraber düşünülünce şu soru kafamda canlanıyor: İnsanların aslında aradığı biraz özgürlük alanı belki de İstanbul'da, burada sokağa çıktığı zaman karşısından gelen insan onu tanımıyor ya da kiminle dolaştığını çok merak etmiyor. İstiklal Caddesi için genel olarak söylenilen bir laf vardır ya, işte gayler de orada dolaşabilir sevgilisiyle el ele ya da başka bir etnik kökenden gelebilir, herkesi içine alır, kimse birbirini yadırgamaz, normal gelir. Yani bu özgürlük alanı İstanbul'da belki de bir şeyleri doğru yaptığımızı da gösterdiğimiz bir şey de olabilir. Bilemiyorum, belli bir pratik kurulmuş demek ki birlikte yaşamayı da sağlıyoruz ve insanlar eğitim kötü, sağlık kötü, diğer Türkiye'deki illere göre hakikaten standartlar açısından kötü bir şehirdeyiz, ama insanlar hâlâ göç ederek buraya gelmeye çalışıyor. O zaman belki bizim göremediğimiz, çok yukarıdan bakıp belki göremediğimiz daha detayda onların neden geldiğini sormamız oradan bir cevap alıp, belki o şekilde örgütlememiz gerekiyor o

insanları. Örgütlenme derken birlikte yaşamın kurulması anlamında söylüyorum. Bir yerde umut var gibi İstanbul'da diye düşünüyorum.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Nuray'a cevaben ben yay burcuyum, ama Ayşe kadar optimist olamayacağım. Bir kere sanırım buraya gelmelerinin sebebi İstanbul'un çekiciliğinden değil, diğer tarafın iticiliğinden kaynaklanıyor da olabilir. Bunu unutmamak gerekiyor. Başka bir yerden ve başka bir problemden kaçıyor olmaları ihtimali de var bunun içinde, bunu bir kere göz önünde bulundurmak gerekiyor. Diğer taraftan özgürlük alanı evet, burası hâlâ insanların kendini bir miktar özgür hissettiği bir yer, ama bize bu sene bu buluşmaların teması olarak İstanbul buluşmalarını seçtiren şey buna ilişkin korkumuz bence, birlikte yaşamayacağız. Çünkü mekanda çok ciddi olarak bölünüyoruz. Daha önce İstanbul'da bir arada yaşadığını düşündüğümüz topluluklar da çokça ayrılmaya başladılar. İşte Beyoğlu'ndan Kadıköy'e kayan esnaf ya da Beyoğlu kullanıcısının Kadıköy'e kayması, yani gerçekten Kadıköy çitleri çevirip, tam bağımsız Kadıköy Cumhuriyeti kurabilir hale gelebilir bir gün. Dolayısıyla mekanda çok bir araya geliyor ve şey yapmaya başladık, ben Validebağ'da yaşıyorum. Validebağ'ın hemen karşısında, korunun hemen karşısında oturuyorum ve 8 senedir herhalde hayatımın yarısı o korunun içinde geçti, her şeyi orada yapıyorum, çocuğumu orada büyütüyorum. Çok ciddi olarak orada görüyorum. Biz hep birlikte orada yaşarken birden bir grubu oradan çok ciddi bir şekilde çektiler ve başka bir grup gelmeye başladı. Yani birlikte yaşadığımızı düşünüyorduk, ama şimdi bakıyorum ki işte öğretmen evinde alkol satışı yasaklandı. Orası çay ve bira içilebilen bir çay bahçesi şeyindeyken artık başka bir görüntü ve başka bir şey var ve çok ciddi olarak birtakım insanlar artık oraya gitmiyor. Ben kendi komşularımdan görüyorum, öğretmen evi artık gidilmeyen, çocuklarının götürülmediği bir yer olmaya başladı. Dolayısıyla İstanbul bize sunduğu o olanakları da geri alıyor yavaş yavaş. Budur herhalde,

bizim burada temayı böyle seçmemizin sebebi bu korku olsa gerek diye düşünüyorum.

GÜRHAN ERTUR- Bu “*nerelisin*”e ben bir şey söylemek istiyorum. Bu dünyada da biraz böyle, enteresan cevaplar da çıkıyor tabii. Özel bir gezide sordular “*nerelisin*” diye bir Amerikalıya, New Yorkluyum diyor. Yani bu dünyanın her yerinde böyle, nereli olduğu nasıl vurgulamak istediğine de bağlı, Amerikalı yerine New Yorkluyum diyor. Arkadaşlar, kapatayım mı? Kapattım. Teşekkürler.

İletişim: TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi
Cihannüma Mah. Akdoğan Sok. Başar Apt. No: 30 Dr: 6-7 Beşiktaş/İSTANBUL
Tel: 0212 275 4367 / 0212 288 9960 Faks: 0212 272 9119 e-posta: spoist@spoist.org Web: www.spoist.org